

Наталія Гудима

**ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЧИТАННЯ
В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ**

Навчально-методичний посібник



Наталія Гудима

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЧИТАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

навчально-методичний посібник

Кам'янець-Подільський

2024

УДК 373.3.091.33-027.31:[811.161.2+028]](075.8)

ББК 74.24+81.411.1я73

*Рекомендовано вченою радою Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка
(протокол №7 від 29 серпня 2024 року)*

Автор-укладач:

Наталія ГУДИМА, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методик початкової освіти.

Рецензенти:

Ольга ТУРКО, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри філологічних дисциплін початкової та дошкільної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка;

Вікторія ФЕДОРЧУК, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти К-ПНУ імені Івана Огієнка;

Аліна ОКСАНЮК, модератор спільнот вчителів початкових класів, вихователів ГПД Центру професійного розвитку педагогічних працівників Кам'янець-Подільської міської ради, вчитель початкових класів, учитель-методист.

Інноваційні технології навчання української мови та читання в початковій школі: навчально-методичний посібник / Гудима Н. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2024. 248 с.

ISBN 978-617-8105-25-9

У навчально-методичному посібнику вміщено інформаційний обсяг навчальної дисципліни, плани практичних і лабораторних занять, методичні рекомендації до аудиторної та самостійної роботи, завдання для самоконтролю здобувачів вищої освіти з освітнього компонента, питання до семестрового екзамену з навчальної дисципліни, рекомендовану літературу.

Для науково-педагогічних працівників і здобувачів вищої освіти. Водночас може стати в пригоді вчителям початкових класів.

ISBN 978-617-8105-25-9

УДК 373.3.091.33-027.31:[811.161.2+028]](075.8)

ББК 74.24+81.411.1я73

ЗМІСТ

ПЕРЕДНЄ СЛОВО	5
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	6
ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА «ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЧИТАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ»	26
Тема 1. Освітні технології на уроках української мови та читання в контексті компетентісно-діяльнісного підходу. Готовність учителя початкових класів до інноваційної професійної діяльності.	26
Тема 2. Актуальність упровадження ігрових технологій на сучасному етапі розвитку початкової освіти. Ігрові технології в системі мовно-літературної освітньої галузі в початковій школі.	39
Тема 3. Інтерактивні технології навчання на уроках словесності. Технологія організації групової навчальної діяльності молодших школярів на уроках української мови та читання.	47
Тема 4. Технологія розвитку критичного мислення на уроках української мови та читання. Квест-технологія.	69
Тема 5. Інформаційно-комунікаційні та цифрові технології на уроках української мови та читання. Проектні технології.	84
Тема 6. Технологія формування творчої особистості молодшого школяра на уроках словесності. Сторітелінг – технологія неформального навчання.	104
Тема 7. Технологія проблемного навчання в початковій школі. Технологія кейсів (case-study).	120
Тема 8. Технологія диференційованого навчання в початковій школі. Застосування технології навчання як дослідження на уроках словесності.	127
Тема 9. Педагогічна технологія «Щоденні 5». Мнемотехніка – технологія ефективного засвоєння інформації.	142
Тема 10. Сучасні технології візуалізації в початковій школі. Скрайбінг. Лепбук як навчальна технологія на уроках української мови та читання.	149

АВДИТОРНА РОБОТА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	161
Методичні рекомендації до практичних і лабораторних занять	161
Плани практичних занять (1-8)	163
Плани лабораторних занять (1-2)	205
САМОСТІЙНА РОБОТА З ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА	216
Методичні рекомендації до самостійної роботи	216
Завдання для самостійної роботи	218
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	227
ПИТАННЯ ДО СЕМЕСТРОВОГО ЕКЗАМЕНУ З ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА	245

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

Динамічна цифровізація світу, поява нового покоління дітей («діти гаджетів», покоління «дзен», «альфа», Google babies), визначення компетентностей, що будуть потрібні роботодавцеві у 2024-2030 роках (комплексне вирішення проблем, критичне мислення, навчання через дослідження, командна робота, емоційний інтелект тощо) спричинили пошук нових технологій навчання, пріоритетними з-поміж яких є особистісно зорієнтовані, комунікативно-діяльнісні. Поряд із цим, у початковій школі й досі відбувається реформування освіти, яка прагне педагога-новатора.

У контексті окреслених тенденцій важливо для сучасного вчителя початкових класів бути добре обізнаним із інноваційними технологіями навчання, які, безсумнівно, значно розширюють діапазон його педагогічних можливостей, дають змогу будувати освітній процес на засадах партнерства, розвивати творчі здібності учнів, уміння швидко приймати рішення, самонавчатися тощо.

Водночас величезний масив інформації щодо застосування освітніх технологій в початковій школі є доступним для педагогів. Особистий досвід упровадження обраної технології є для вчителів найбільш переконливим критерієм оцінки її ефективності.

Теоретичне ознайомлення майбутніх учителів початкових класів з інноваційними технологіями навчання відбувається в період навчання в закладі вищої освіти. Схвально, що здобувач вищої освіти проблемно-пошуковим шляхом опрацьовує матеріал, щоб згодом перевірити його практичне значення в професійній діяльності.

У цьому навчально-методичному посібнику подано опис освітніх технологій навчання під час викладання української мови та читання в початковій школі. Зокрема, описано з методичним коментарем застосування інтерактивних технологій, інформаційно-комунікаційних технологій, ігрових технологій, технологію розвитку критичного мислення, технологію диференційованого навчання, технології візуалізації, технологію розвитку творчих здібностей молодших школярів тощо. Крім цього, дібрано завдання до окреслених технологій навчання.

Посібник має навчально-методичне та довідкове спрямування, уміщені у ньому матеріали не вичерпують усього переліку інноваційних педагогічних технологій, однак стануть у пригоді майбутнім і теперішнім учителям початкової школи.

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри теорії та методик
початкової освіти
Наталія БАХМАТ
26 серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Інноваційні технології навчання української мови та читання в початковій школі

підготовки фахівців освіти	другого (магістерського) рівня вищої
за освітньо-професійною програмою	Початкова освіта
спеціальності	013 Початкова освіта
галузі знань	01 Освіта / Педагогіка
мова навчання	українська

2024 – 2025 навчальний рік

Розробник програми: Наталія ГУДИМА, кандидат філологічних наук,
доцент, доцент кафедри теорії та методик початкової освіти.

Ухвалено на засіданні кафедри теорії та методик початкової освіти.
Протокол №10 від 26 серпня 2024 року.

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньо-професійної програми

Наталія БАХМАТ

Зміст робочої програми навчальної дисципліни

1. Мета вивчення навчальної дисципліни: допомогти майбутнім учителям початкових класів зорієнтуватися в концептуальних положеннях інноваційних педагогічних технологій, компетентісно-діяльнісного підходу Нової української школи, сформувані готовність до впровадження сучасних технологій у практику початкової школи, зокрема під час проведення уроків з української мови та читання.

Завдання дисципліни: ознайомити здобувачів із сучасними педагогічними технологіями (їх змістом, концептуальними засадами, особливостями та закономірностями реалізації в освітньому процесі початкової школи); навчати здобувачів співвідносити теоретичні знання з практичними потребами сучасної початкової школи, втілювати нові методичні ідеї в практику вивчення української словесності; підготувати майбутніх учителів початкових класів до моделювання уроку української мови та читання, практичного заняття з використанням різних педагогічних технологій; підготувати майбутніх учителів початкових класів до педагогічної діяльності в умовах реформування сучасної початкової школи, реалізації концепції мовної та літературної освіти в Україні; вивчати досвід роботи видатних педагогів і творчих учителів початкових класів ЗЗСО щодо застосування педагогічних технологій на уроках мовно-літературної освітньої галузі; розвивати у здобувачів пізнавальні інтереси, прагнення до удосконалення своєї професійної підготовки, уміння працювати з навчально-методичною літературою; формувати у майбутніх учителів дослідницькі навички, розвивати вміння проводити самостійні наукові пошуки й експериментальні дослідження, а також формувати у них готовність до інноваційної професійної діяльності.

2. Опис дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
Рік навчання	2024-2025	2024-2025
Семестр вивчення	1	1
Кількість кредитів ЄКТС	4	4
Загальний обсяг годин	120	120
Кількість годин навчальних занять	40	24
Лекційні заняття	20	12
Практичні заняття	16	8
Лабораторні заняття	4	4
Самостійна робота	80	96
Форма підсумкового контролю	екзамен	екзамен

3. Статус дисципліни: обов'язковий освітній компонент професійної підготовки.

4. Передумови для вивчення дисципліни. Дисципліна вивчається у першому семестрі.

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати дослідницькі та/або інноваційні задачі у сфері початкової освіти.

Загальні компетентності:

ЗК 01	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК 02	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
ЗК 03	Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.
ЗК 04	Здатність працювати автономно.

Спеціальні компетентності:

СК 04	Здатність створювати та застосовувати інноваційні технології в навчанні освітніх галузей, визначених у Державному стандарті початкової освіти, в стандартних, нестандартних та невизначених ситуаціях.
СК 07	Здатність інтегрувати знання й розв'язувати складні задачі, проводити дослідження та/або інноваційну діяльність з метою розвитку нових знань та процедур у сфері початкової освіти.

6. Очікувані результати навчання з дисципліни:

ПРН 03	Створювати інноваційне інформаційно-освітнє середовище початкової школи, адаптувати його до різних умов реалізації освітнього процесу.
--------	--

7. Засоби діагностики результатів навчання: презентація виконаних вправ і завдань, написання есе, мультимедійні презентації, проєкти, бесіда, усне опитування, тести, модульна контрольна робота, екзамен.

8. Програма навчальної дисципліни

Денна форма здобуття вищої освіти

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	разом	у тому числі			
		Лекційні заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота
Змістовий модуль 1.					
Тема 1. Освітні технології на уроках української мови та читання в контексті компетентнісно-діяльнісного підходу. Готовність учителя початкових класів до інноваційної професійної діяльності.	12	2	2		8
Тема 2. Актуальність упровадження ігрових технологій на сучасному етапі розвитку початкової освіти. Ігрові технології в системі мовно-літературної освітньої галузі в початковій школі.	12	2		2	8
Тема 3. Інтерактивні технології навчання на уроках словесності. Технологія організації групової навчальної діяльності молодших школярів на уроках української мови та читання.	12	2	2		8
Тема 4. Технологія розвитку критичного мислення на уроках української мови та читання. Квест-технологія.	12	2	2		8
Тема 5. Інформаційно-комунікаційні та цифрові технології на уроках української мови та читання. Проектні технології.	12	2	2		8
Тема 6. Технологія формування творчої особистості молодшого школяра на уроках словесності. Сторітелінг – технологія неформального навчання.	12	2		2	8
Тема 7. Технологія проблемного навчання в початковій школі. Технологія кейсів (case-study).	12	2	2		8
Тема 8. Технологія диференційованого навчання в початковій школі. Застосування технології навчання як дослідження на уроках словесності.	12	2	2		8
Тема 9. Педагогічна технологія «Щоденні 5». Мнемотехніка – технологія ефективного засвоєння інформації.	12	2	2		8
Тема 10. Сучасні технології візуалізації в початковій школі. Скрайбінг. Лепбук як навчальна технологія на уроках української мови та читання.	12	2	2		8
Разом годин	120	20	16	4	80

Заочна форма здобуття вищої освіти

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	разом	у тому числі			
		Лекційні заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. Інноваційні технології мовно-літературної галузі в початковій школі					
Тема 1. Технології навчання в контексті компетентісно-діяльнісного підходу на уроках мовно-літературної освітньої галузі. Готовність педагога до інноваційної професійної діяльності.	11		1		10
Тема 2. Актуальність упровадження ігрових технологій на сучасному етапі розвитку початкової освіти. Ігрові технології в системі вивчення мовно-літературної галузі в початковій школі.	14	2		2	10
Тема 3. Інтерактивні технології навчання на уроках словесності. Технологія організації групової навчальної діяльності молодших школярів на уроках словесності.	11		1		10
Тема 4. Технологія розвитку критичного мислення на уроках української мови та читання. Квест-технологія.	13	2	1		10
Тема 5. Інформаційно-комунікаційні та цифрові технології на уроках української мови та читання. Проектні технології.	13	2	1		10
Тема 6. Технологія формування творчої особистості молодшого школяра на уроках словесності. Сторітелінг – технологія неформального навчання.	10			2	8
Тема 7. Технологія проблемного навчання в початковій школі. Технологія кейсів (case-study).	13	2	1		10
Тема 8. Технологія диференційованого навчання в початковій школі. Застосування технології навчання як дослідження на уроках словесності.	11		1		10
Тема 9. Педагогічна технологія «Щоденні 5». Мнемотехніка – технологія ефективного засвоєння інформації.	13	2	1		10
Тема 10. Сучасні технології візуалізації в початковій школі. Скрайбінг. Лепбук як навчальна технологія в початковій школі.	13	2	1		8
Разом годин	120	12	8	4	96

9. Форми поточного та підсумкового контролю: під час практичних і лабораторних занять (опитування (індивідуальне, фронтальне, ушільнене, вибіркоче), взаємоопитування, перевірка виконаних вправ і завдань, зокрема тестових, написання есе, підготовка мультимедійних презентацій, колективних проєктів, контроль за самостійною роботою (опитування / тестування з використанням модульного об'єктно-орієнтованого динамічного навчального середовища Moodle, перевірка виконаних вправ і завдань та ін.).

Форма модульного контролю: модульна контрольна робота.

Форма підсумкового контролю: екзамен (усна/письмова відповідь, зокрема із використанням модульного об'єктно-орієнтованого динамічного навчального середовища Moodle).

10. Критерії оцінювання результатів навчання.

Поточний і модульний контроль (60 балів)		Екзамен	Сума
Змістовий модуль (50 балів)		40	100
Поточний контроль	Самостійна робота		
30 балів	10 балів		
	МКР		
	20 балів		

Поточний контроль (30 балів)

Максимальний бал оцінки поточної успішності здобувачів вищої освіти на кожному навчальному занятті – 12.

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих методичних термінів, без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так” чи „ні”. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
	2	Здобувач вищої освіти недостатньо усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”; може самостійно знайти в підручнику та в інших джерелах інформації відповідь. Здобувач порушує

		принципи академічної доброчесності.
	3	Здобувач вищої освіти намагається аналізувати навчальний матеріал з методики на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі закономірності методичних явищ; робить спроби виконання репродуктивних вправ і завдань; за допомогою викладача виконує прості методичні завдання й педагогічні задачі (за готовим алгоритмом). Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
Середній (репродуктивний)	4	Здобувач вищої освіти володіє початковими знаннями з курсу, здатний виконати методичні завдання й педагогічні задачі за зразком; орієнтується в методичних термінах, поняттях і визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу з дисципліни викликає значні труднощі. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	5	Здобувач вищої освіти розуміє суть навчальної дисципліни, може дати визначення методичних понять (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником та іншими джерелами інформації, самостійно опрацювати частину навчального матеріалу; виконує прості методичні завдання й педагогічні задачі за алгоритмом, але окремі висновки є нелогічними та непослідовними. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	6	Здобувач вищої освіти розуміє основні положення навчального матеріалу з курсу, може поверхнево аналізувати педагогічно-методичні ситуації, робить певні висновки щодо методичних проблем; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час виконання завдань за алгоритмом, послуговуватися додатковими джерелами. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
Достатній (алгоритмічно дієвий)	7	Здобувач вищої освіти правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими методичними поняттями та категоріями, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; уміє самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати методичну термінологію; скласти таблиці, схеми та ін. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	8	Знання здобувача вищої освіти досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; уміє аналізувати методичні ситуації, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак із

		окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати есе або інше повідомлення (підготувати проєкт, презентацію), обґрунтувати його положення, має достатній рівень сформованих методичних умінь і навичок. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	9	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом із курсу, застосовує знання в дещо змінених ситуаціях, уміє аналізувати й систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить методичні поняття й категорії; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі методичні завдання та педагогічні задачі; має сформовані типові методичні навички. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Високий (творчо-професійний)	10	Здобувач вищої освіти володіє глибокими і міцними знаннями з курсу та використовує їх у нестандартних педагогічних ситуаціях; може визначати особливості організації освітнього процесу в початкових класах; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні здобутки методичної науки; самостійно визначає мету власної педагогічної діяльності; виконує творчі методичні завдання й педагогічні задачі; може сприймати іншу позицію як альтернативну; може моделювати методичні ситуації; знає суміжні дисципліни; використовує знання для аналізу особливостей методичної діяльності вчителя початкових класів, виконує аналіз методичних ситуацій, володіє нормативною базою початкової освіти. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	11	Здобувач вищої освіти володіє узагальненими знаннями з курсу, аргументовано використовує їх у нестандартних методичних ситуаціях; уміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати методичні проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності вчителя початкових класів; спроможний підготувати виступ на наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної та педагогічної діяльності; оцінювати методичні явища, процеси; володіє нормативною базою початкової школи; має високий рівень сформованих методичних умінь і навичок. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	12	Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання з курсу, виявляє неординарні творчі методичні здібності в навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки;

		<p>розв'язує складні проблемні методичні ситуації та завдання й педагогічні задачі; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу методичних явищ; уміє ставити і розв'язувати методичні проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, зокрема щодо проєктування й моделювання методичних ситуацій; займається науково-пошуковою роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й схильності; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах, володіє нормативною базою початкової освіти. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.</p>
--	--	--

Якщо здобувач вищої освіти не відпрацював пропущені навчальні заняття, не виправив оцінки 0,1, 2, 3, отримані на навчальних заняттях, не виконав модульної контрольної роботи (МКР), завдання самостійної роботи менше ніж на 60% від максимальної кількості балів, виділених на ці види робіт, він вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю.

Пропущені заняття здобувач вищої освіти має обов'язково відпрацювати. За відпрацьовані лекційні заняття оцінки не ставляться, за практичні і лабораторні заняття нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12).

Здобувачу вищої освіти, який не виконав поточних домашніх завдань, не підготувався до навчальних занять, у журнал обліку роботи академічної групи ставиться 0 балів.

Здобувач вищої освіти, знання, уміння і навички якого на навчальних заняттях за 12-бальною шкалою оцінено від 1 до 3 балів, вважається таким, що недостатньо підготувався до цих занять і має академічну заборгованість за результатами поточного контролю. Поточну заборгованість, пов'язану з непідготовленістю або недостатньою підготовленістю до навчальних занять, здобувач вищої освіти повинен ліквідувати. За ліквідацію поточної заборгованості нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12).

Рейтингова оцінка у балах знань, умінь і навичок здобувача на навчальних заняттях із навчального (змістового) модуля обчислюється після проведення цих занять та ліквідації ним поточної заборгованості, пов'язаної з пропусками занять, непідготовленістю або недостатньою підготовленістю до них відповідно до «Положення про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (зі змінами та доповненнями») ([URL://cutt.ly/mLTь6am](http://cutt.ly/mLTь6am)).

Самостійна робота (10 балів)

Перевірку питань і завдань самостійної роботи, які студенти готують на практичні заняття, здійснює викладач, який їх проводить. Їх оцінювання є складником загальної оцінки, що виставляється здобувачеві на практичному і лабораторному занятті.

Контроль за іншими видами самостійної роботи у формі співбесіди здійснює лектор на консультаціях.

Критерії оцінювання самостійної роботи:

Високий рівень 9-10 б.	Здобувач вищої освіти виявляє глибокі фундаментальні знання з питань, винесених на самостійне опрацювання, повно викладає самостійно вивчений матеріал, виявляє розуміння предмета висловлювання, розуміє можливість різних тлумачень однієї і тієї ж методичної проблеми, вміє оцінювати аргументи для її доведення, порівнювати, формулює своє бачення методичних аспектів, виявляє розуміння матеріалу, може обґрунтовувати свої судження, застосовувати знання на практиці у нестандартних ситуаціях (під час проектування освітнього процесу в початкових класах закладів загальної середньої освіти), наводити необхідні приклади, викладає матеріал логічно, послідовно, добирає самостійно інформаційні джерела, володіє вміннями творчо-пошукової діяльності та роботи з інтернетними джерелами, вживає мовні засоби відповідно до норм української літературної мови. Здобувач вищої освіти вчасно виконує завдання самостійної роботи. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Достатній рівень 7- 8 б.	Якщо відповідь здобувача відповідає тим самим вимогам, що і для високого рівня, але здобувач допускає 1-2 помилки, які сам виправляє, і 1-2 недоліки в послідовності викладу матеріалу, винесеного на самостійне опрацювання. Здобувач вміє наводити власні приклади на підтвердження нових думок, може застосовувати вивчений матеріал у стандартних та дещо змінених ситуаціях (під час проектування освітнього процесу в початкових класах закладів загальної середньої освіти), переважно добирає самостійно інформаційні джерела, володіє вміннями творчо-пошукової діяльності та роботи з інтернетними джерелами. Здобувач вищої освіти вчасно виконує завдання самостійної роботи. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Середній рівень 6 б.	Якщо здобувач виявляє знання і розуміння основних положень питань, винесених на самостійне опрацювання, але викладає матеріал неповно, допускає неточності у визначенні понять, потребує допомоги (спрямувальних питань) викладача, не вміє досить глибоко і доказово обґрунтовувати свої судження і наводити приклади; у власній аргументації використовує загальновідомі докази; не має сформованих умінь і навичок роботи з отриманою інформацією; володіє вміннями здійснювати первинну обробку навчальної інформації без її подальшого

	аналізу, викладає матеріал непослідовно і допускає помилки в мовному оформленні викладу. Здобувач вищої освіти виконує завдання самостійної роботи фрагментарно й дещо пізніше визначеного терміну. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Початковий рівень менше ніж 6 б.	Якщо здобувач виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу, не володіє методичним апаратом, допускає помилки у формулюванні методичних понять, які спотворюють їх зміст, не вміє самостійно побудувати систему вивчення певних тем, хаотично і невпевнено викладає матеріал. У здобувача не сформовано необхідні практичні вміння роботи з навчальною інформацією; він не має елементарних умінь здійснювати первинну обробку й подальший аналіз навчальної інформації; не володіє вміннями вибирати відомі способи дій для виконання завдань, неспроможний виконати стандартні завдання після спрямувальних питань викладача. Здобувач не виконав більшість завдань самостійної роботи, подав роботу пізніше визначеного терміну. У роботі здобувача наявні ознаки академічної недоброчесності.

Здобувач вищої освіти виконує такі різновиди самостійної роботи з дисципліни:

- працює над інформаційним обсягом навчальної дисципліни;
- працює з основною й допоміжною літературою, читає наукову та навчальну літературу;
- ознайомлюється з нормативними документами у галузі початкової освіти та їх опрацьовує;
- готується до практичних і лабораторних занять;
- виконує завдання, визначені в планах практичних і лабораторних занять;
- опрацьовує питання, винесені на самостійне опрацювання;
- виконує вправи і завдання в об'єктно-модульному динамічному середовищі навчання Moodle;
- готує презентації навчального матеріалу;
- створює проекти;
- пише есе;
- створює методичний кейс учителя початкових класів;
- готується до написання самостійної роботи та модульної контрольної роботи;
- розвиває критичне мислення щодо дискусійних питань на основі підготовлених практичних завдань;
- активізує самостійність як якість сучасного здобувача вищої освіти, що дає змогу успішно реалізовувати інноваційну педагогічну діяльність у початковій школі.

- готується до екзамену тощо.

Здобувачі вищої освіти, які за виконання завдань СР отримали рейтинговий бал менший 60% від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, а також ті, що не з'явилися на звіт за виконання СР на консультації, або не виконали її завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою.

Модульна контрольна робота (20 балів)

МКР передбачає виконання тестових завдань із дисципліни.

Мета її написання – виявити рівень теоретичних знань та практичних умінь і навичок студентів. МКР складається із 40 тестових завдань, які оцінюються у 0,5 б. Мінімальна кількість балів – 12.

Модульна контрольна робота виконується у письмовій формі. До її написання допускаються всі студенти. Позитивну оцінку за МКР не рекомендується покращувати. Невиконання МКР оцінюється 0 балів.

Студенти, які за результатами виконання МКР отримали рейтинговий бал менший 60 % від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, а також ті, що не з'явилися для її виконання або не виконали її завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою.

Академічна доброчесність. Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її не зарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. URL: <https://integrity.kpnu.edu.ua/>

Неформальна та/або інформальна освіта. Визнання КПНУ ім. І. Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом формальної або інформальної освіти регламентовано «Порядок визнання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (нова редакція)». URL: <https://drive.google.com/file/d/19GCSM3yK496gs8RQJp0mO9FjUJumB4T/view>

У випадку, якщо здобувач освіти отримав знання у неформальній

та інформальній освіті, зарахування результатів навчання здійснюється згідно Порядку визнання результатів навчання здобувачів вищої освіти, отриманих шляхом здобуття неформальної/інформальної освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, зокрема, якщо їх тематика відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю).

У неформальній освіті:

- закінчення професійних курсів, семінарів або тренінгів, тематика яких відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю);

- підготовка конкурсної наукової роботи;

- призове місце на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт;

- призове місце на Всеукраїнській студентській олімпіаді.

В інформальній освіті:

- наявність наукової публікації;

- волонтерська діяльність.

Семестровий екзамен (40 балів)

Білет екзамену складається з трьох питань (1-2 – теоретичні, 3 – практичне).

Перше і друге питання (по 15 балів) екзаменаційного білета оцінюються відповідно до таких критеріїв:

<p>високий рівень 14-15 б.</p>	<p>Здобувач виявляє глибокі фундаментальні знання методичної теорії, повно викладає вивчений матеріал, виявляє розуміння предмета висловлювання, розуміє можливість різних тлумачень однієї і тієї ж методичної проблеми, вміє оцінювати аргументи для її доведення, формулює своє бачення проблеми, виявляє розуміння матеріалу, може обґрунтовувати свої судження, застосовувати знання на практиці у нестандартних ситуаціях (проектування процесу навчання в початковій школі), наводити необхідні приклади, викладає матеріал логічно, послідовно, вживає мовні засоби відповідно до норм української літературної мови. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.</p>
<p>достатній рівень 12-13 б.</p>	<p>Якщо відповідь здобувача відповідає тим самим вимогам, що і для високого рівня, але він допускає 1-2 помилки, які сам виправляє, і 1-2 недоліки в послідовності викладу матеріалу та мовному оформленні висловлювання. Здобувач уміє наводити власні приклади на підтвердження нових думок, може застосовувати вивчений матеріал у стандартних та дещо змінених ситуаціях. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.</p>

середній рівень 11-9 б.	Якщо здобувач виявляє знання і розуміння основних положень дисципліни, але викладає матеріал неповно і допускає неточності у визначенні методичних понять; не вміє досить глибоко і доказово обґрунтувати свої судження і наводити приклади; не в змозі захистити проєкт побудови системи роботи з певних тем дисципліни; викладає матеріал непослідовно і допускає помилки в мовному оформленні викладу. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
початковий рівень менше ніж 9 б.	Якщо здобувач виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу, не володіє методичним апаратом, допускає помилки у формулюванні методичних понять, які спотворюють їх зміст, не вміє самостійно побудувати систему вивчення певних тем, хаотично і невпевнено викладає матеріал. Здобувач неспроможний виконати стандартні завдання навіть після спрямувальних питань викладача. Під час підготовки до відповіді (або в процесі відповіді) наявні ознаки академічної недоброчесності.

Під час відповіді на практичне питання (10 б.) звертається увага на таке:

високий рівень 9-10 б.	Здобувач вповні володіє практичними вміннями і навичками з інноваційних технологій навчання української мови та читання; правильно формулює свої думки та обґрунтовує свою відповідь; наводить приклади, аналогії; послуговується українською літературною мовою. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
достатній рівень 7-8 б.	Якщо відповідь здобувача відповідає тим самим вимогам, що і для високого рівня, але він допускає 1-2 помилки, які сам виправляє, і 1-2 недоліки в мовному оформленні висловлювання. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
середній рівень 6 б.	Якщо здобувач виявляє окремі практичні вміння і навички, його пояснення неповні, він допускає неточності; не вміє обґрунтувати свої судження; допускає помилки в мовному оформленні викладу. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
початковий рівень менше ніж 6 б.	Якщо здобувач не володіє практичними вміннями і навичками, виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу, допускає суттєві помилки в мовному оформленні викладу тощо. Під час підготовки до відповіді (або в процесі відповіді) наявні ознаки академічної недоброчесності.

Загальне оцінювання екзамену:

40-36 балів – високий рівень;

35-30 балів – достатній рівень;

29-24 бали – середній рівень;

23 бали і менше – початковий рівень.

Здобувачі вищої освіти, які мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, не допускаються до екзамену. Вони

допускаються до нього після ліквідації академічної заборгованості за результатами поточного контролю.

Уважається, що здобувач вищої освіти підготувався до іспиту, якщо рейтингова оцінка за його результатом більша або дорівнює 24 балам.

Здобувачам вищої освіти, які за іспит отримали незадовільну оцінку, дозволяється ліквідувати академічну заборгованість після належної підготовки. Ліквідація академічної заборгованості за результатами семестрового контролю дозволяється до початку наступного семестру в час, визначений графіком ліквідації академічної заборгованості, та допускається не більше двох разів із навчальної дисципліни: один раз викладачеві, другий – комісії, яка створюється за розпорядженням декана педагогічного факультету.

Якщо здобувач вищої освіти ліквідує академічну заборгованість на засіданні комісії, яка створюється за розпорядженням декана педагогічного факультету, його відповідь оцінюється за 100-бальною шкалою без урахування результатів поточної успішності.

В умовах застосування дистанційних технологій навчання організація поточного і семестрового контролю відбувається відповідно до «Порядку організації поточного та семестрового контролю із застосуванням дистанційних технологій навчання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (зі змінами)»

(https://drive.google.com/file/d/15qM6nA_NtvOZxOYz4Hzc8DZNgnAiL_zz/view) **Рейтингова оцінка з кредитного модуля** – сумарна підсумкова оцінка за багатобальною шкалою рівня засвоєння студентом певного кредитного модуля (навчальної дисципліни) упродовж його вивчення.

Рейтингова оцінка з кредитного модуля	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100 і більше	A (відмінно)	відмінно
82-89	B (дуже добре)	добре
75-81	C (добре)	
67-74	D (задовільно)	задовільно
60-66	E (достатньо)	
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	незадовільно
34 і менше	F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)	

Перескладання рейтингових оцінок (від 60 і більше балів) із метою їх підвищення дозволяється лише у виняткових випадках за погодженням із деканом педагогічного факультету та з дозволу ректора університету.

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна.

Вивчення курсу не потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення, однак можливе використання проектора й ноутбука / персонального комп'ютера для створення презентацій у форматі PowerPoint, Canva тощо або інших. Передбачається застосування об'єктно-модульного динамічного середовища навчання MOODLE. Можливе використання застосунків для проведення онлайн-відеоконференцій.

12. Рекомендована література

Основна література

1. Гудима Н.В. Інноваційні технології навчання української мови та читання : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2024. 248 с.

2. Гудима Н.В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до застосування інноваційних технологій на уроках мовно-літературної освітньої галузі // Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до професійної діяльності в Новій українській школі: оновлення філософії освіти : монографія ; за заг. Ред. Н.В. Бахмат, Н.В. Мелекесцевої, Н.В. Гудими. Київ : Міленіум, 2024. С. 197-228.

3. Інноваційні технології навчання української мови та літературного читання в початковій школі : навчальний посібник / за заг.ред. Н.В. Гудими. Кам'янець-Подільський : Друк-сервіс, 2018. 168 с.

4. Інновації у професійно-педагогічній підготовці майбутнього вчителя: проблеми і орієнтири: колект.монографія /за заг.ред. М. Г. Іванчук. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 352 с.

5. Кірик М.Ю., Данилова Л.І. Нова українська школа: організація діяльності учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти: навчально-методичний посібник. Львів : Світ, 2019. 136 с.

6. Комар О. А. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивних технологій. Теоретико-методичні аспекти. Монографія. Умань : РВЦ «Софія», 2008.

7. Онопрієнко О.В. Інструментарій оцінювання результатів компетентнісно орієнтованого навчання молодших школярів: методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 72 с.

8. Прищепа О.Ю. Формування і розвиток навичок письма молодших школярів на засадах диференційованого підходу: методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 72 с.

9. Технології навчання в мовно-літературній галузі початкової школи : навчально-методичний посібник для самостійної роботи / Автори-укладачі : Л.М. Роєнко, Т. А. Торчинська. Умань, 2018. 149 с.

10. Хоминець В.В., Кірик М.Ю. Інновації в початковій школі. Ужгород, 2018. 344 с.

11. Шумілова І. Новітні технології викладання освітніх галузей у початковій школі. URL : <https://oldiplus.ua/novitni-tehnologii-vikladannya-osvitnih-galuzej-u-pochatkovij-shkoli/>

12. Янкович О.І., Кузьма І.І. Освітні технології у початковій школі: навчально-методичний посібник. Тернопіль : ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2018. 266 с.

Допоміжна література

1. Базовий навчальний план початкової школи. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1-2 та 3-4 класи. Київ : Світоч, 2019. С.30-33.

2. Вашуленко О.В. Формування у молодших школярів умінь створювати власні висловлювання на уроках літературного читання / [Електронне видання]: методичні рекомендації. Київ : Педагогічна думка, 2020. 71 с.

3. Вашуленко М.С., Дубовик С.Г. 100 мовних вправ для розвитку дослідницьких умінь учнів: метод. посібн. для вчителів. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2018. 64 с.

4. Грибачова М. Скрайбінг – сучасний засіб візуалізації мислення учнів. Учитель початкової школи. 2017. №1.

5. Гудима Н.В. Діяльнісно-компетентнісний підхід у мовній освітній галузі початкової школи // Збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Від творчого педагога до творчої дитини: гармонія партнерської взаємодії» / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кафедра теорії та методик дошкільної освіти, управління освіти і науки Кам'янець-Подільської міської ради ; [відпов. секр. І. Л. Пукас]. Київ : Центр учбової літератури, 2020. С. 115-120.

6. Гудима Н. Мовленнєва майстерність учителя початкової школи у світлі ідей Івана Огієнка та в умовах НУШ // Іван Огієнко і сучасна наука та освіта : наук. зб. Сер. філол. / редкол.: Л. Марчук (голов. ред.),

О. Рарицький (відп. ред.) та ін. Вип 16. Кам'янець-Подільський : КПНУ ім. І. Огієнка, 2019. С. 155-161.

7. Гудима Н.В. Підтримка позитивної поведінки учнів початкових класів на уроках мовно-літературної освітньої галузі в умовах війни // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів. [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. Вип. 22. С. 423-426.

8. Гудима Н. «Щоденні 5» як засіб формування творчої особистості молодшого школяра на уроках словесності // Сучасні технології початкової освіти: реалії та перспективи: збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, педагогічний факультет, кафедра теорії та методик початкової освіти; редкол.: Н.В. Бахмат, Н.В. Гудима, О.В. Ковальчук. Київ : Міленіум, 2023. Випуск 9. С. 27-35.

9. Гудима Н., Кучинська Л. Нестандартні форми, методи та прийоми роботи на уроках української мови та читання в умовах НУШ // Сучасні технології початкової освіти: реалії та перспективи. Збірник наукових праць. Випуск 7. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, педагогічний факультет, кафедра теорії та методик початкової освіти; редакційна колегія: Бахмат Н.В., Гудима Н.В., Ковальчук О.В. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2022. С. 46-51.

10. Гудима Н., Мелекесцева Н. Формування інформаційно-цифрової компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної галузі засобами онлайнового інструментарію навчання // Acta Paedagogica Volynienses. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. Вип. 2. С. 61-71. URL: <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/pedagogy/article/view/550/502>

11. Гудима Н., Мелекесцева Н., Ковальчук О. Готовність учителя початкової школи до формування в учнів емоційної грамотності на уроках мовно-літературної освітньої галузі засобами емоційного спілкування // Педагогічна освіта: теорія і практика : Зб. наук. пр. / КПНУ ім. І. Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України [гол. ред. Бахмат Н.]. Вип. 29 (2-2020). Київ : Міленіум, 2020. С. 266-276. Категорія Б URL: <http://pedosv.kpnu.edu.ua/article/view/223116>

12. Державний стандарт початкової школи. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1-2 та 3-4 класи. Київ : Світоч, 2019. С. 4-29.

13. Дубровська Л.О., Дешко О.О. Проблема готовності вчителів початкових класів до упровадження ідей реформи нової української школи // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2018. №3. С. 23- 27.

14. Інтегроване навчання: тематичний і діяльнісний підходи (Частина 1). URL: <https://nus.org.ua/articles/integrovane-navchannya-tematichnyj-i-diyalnisnyjpidhody-chastyna-1/>.

15. Ковальчук О., Гудима Н., Мелекєсцева Н. Інноваційна технологія case study як засіб реалізації діяльнісного підходу у формуванні соціальної і комунікативної компетентностей здобувачів початкової освіти // Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету: збірник наукових праць. Серія: Педагогічні науки. Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2023. Вип. 64 С. 94-103. URL: <http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/nv/issue/view/35/29>

16. Михайлюк Т.В. Особливості проведення інтегрованих уроків з використанням електронних засобів навчання у початковій школі. Біла Церква, 2014. 47 с.

17. Мелекєсцева Н., Гудима Н. Формування навичок медіаграмотності здобувачів початкової освіти на уроках мовно-літературної галузі під час роботи з медіатекстами// Acta Paedagogica Volynienses. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. Вип. 3. С. 61-71. URL:<http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/pedagogy/article/view/704/649>

18. Нова українська школа: поради для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н.М. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

19. Петричко І. Методичний супровід учителя Нової української школи. Початкова школа. 2020. № 9. С. 45-46.

20. Пилипів Н., Гудима Н. Формування медіаграмотності учнів початкових класів на уроках мовно-літературної галузі // The III International Scientific and Practical Conference «Modern challenges to science and practice», January 24 – 26, Varna, Bulgaria. 587 p. URL: <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2022/01/Modern-challenges-to-science-and-practice.pdf#page=404>

21. Плющ Ю.О. Кейс-технологія в початковій школі: поради для вчителя. Харків : Основа, 2019. 127 с.

22. Суржук Т.Б., Ткачук О.С. Інтеграція в навчанні української мови та читання учнів початкової школи. URL : <http://www.sci-notes.mgu.od.ua/archive/v34/52.pdf>

23. Хома О.М. Інтегрований підхід у навчанні української мови та читання в початковій школі // Інноваційна педагогіка. Вип. 43. Т.2. 2022. С. 33-36.

24. Шпак В.П. Тенденції інтегрованого навчання учнів початкової школи в контексті реформаційних змін // Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки.2018. №4. С. 132–138.

12. Рекомендовані джерела інформації:

Державний стандарт початкової освіти	URL://www.kmu.gov.ua/ua/npas/prozatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti
Типова освітня програма початкової школи	URL://nus.org.ua/news/opublikuvaly-typovi-osvitni-programy-dlya-1-2-klasiv-nush-dokumenty
Prometheus Найбільша українська освітня платформа масових відкритих онлайн-курсів	URL://prometheus.org.ua/
EdEra Українська студія онлайн освіти. Команда платформи створює онлайн-курси, спецпроекти, інтерактивні підручники та освітні блоги	URL://ed-era.com
На урок Методичні матеріали для вчителя, статті, онлайн-навчання, конкурси	URL://naurok.com.ua/webinar
Педрада Організація навчання і підвищення кваліфікації	URL://pedrada.ippo.com.ua
Всеосвіта Безплатна платформа для підвищення кваліфікації вчителів	URL://vseosvita.ua
Coursera Освітня платформа	URL:// www.coursera.org/
Kahoot Ігрова навчальна платформа, де ігри створені у форматі тестів із кількома варіантами відповідей	URL://kahoot.it
Нова українська школа Освітня платформа	URL://nus.org.ua
Освіторія Освітня платформа	URL://osvitoria.media

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ОВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА «ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЧИТАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ»

ТЕМА 1. ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЧИТАННЯ В КОНТЕКСТІ КОМПЕТЕНТІСНО-ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ. ГОТОВНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Обов'язковою ознакою сучасного підходу до навчання є всебічне вивчення дитячих можливостей і прогнозування потреб найближчого розвитку учня/учениці. Це вимагає: поєднання різних способів індивідуальної, парної, групової роботи; врахування різного темпу засвоєння матеріалу; можливість самовибору учнями завдань різного змісту і складності; застосування різних видів контролю і самоконтролю; мотивації ініціативи, активності пізнавальної самостійності учнів; прогнозування труднощів.

Сьогодні в освіті відчутний пріоритет загальнолюдських цінностей. Згідно з компетентісно-діяльнісним підходом до організації освітнього процесу в центрі його знаходиться той/та, хто вчиться. Формування особистості і її становлення відбувається в процесі навчання, коли дотримуються певних умов: створення позитивного настрою для навчання; відчуття рівного серед рівних; забезпечення позитивної атмосфери в колективі для досягнення спільних цілей; усвідомлення особистістю цінності колективно зроблених умовиводів; можливість вільно висловити свою думку і вислухати свого товариша; вчитель не є засобом «похвали і покарання», а другом, порадником, старшим товаришем.

Сучасне суспільство вимагає виховання самостійних, ініціативних, відповідальних громадян, здатних ефективно взаємодіяти у виконанні соціальних, виробничих і економічних завдань. Виконання цих завдань потребує розвитку особистісних якостей і творчих здібностей людини, умінь самостійно здобувати нові знання та розв'язувати проблеми, орієнтуватися в житті суспільства. Саме ці пріоритети лежать в основі реформування сучасного закладу освіти, головне завдання якої – підготувати компетентну особистість, здатну знаходити правильні рішення у конкретних навчальних, життєвих, а в майбутньому і професійних ситуаціях. *Тому актуальним завданням сучасної початкової школи є реалізація компетентісно-діяльнісного*

підходу в навчанні, який передбачає спрямовування освітнього процесу на формування і розвиток ключових компетенцій особистості. Результатом такого процесу має бути сформованість загальної компетентності людини, яка включає сукупність ключових компетентностей і є інтегрованою характеристикою особистості.

Зазначимо, що компетенція і компетентність – два різних поняття. *Компетенція* – це суспільна норма, вимога, яка включає знання, уміння, навички, способи діяльності, певний досвід: Компетенція сама по собі не є характеристикою особистості. Нею вона стає в процесі засвоєння і рефлексії учня/учениці, перетворюючись у компетентність.

Компетентність – динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність.

Компетентність часто тлумачать через усталені поняття: «здатність до...», «комплекс умінь», «готовність до...», «знання в дії», «спроможність», «індивідуально-особистісна рефлексивна функція» тощо.

Компетентності дають змогу усунути суперечливості між засвоєними теоретичними відомостями та їх використанням для розв'язання конкретних життєвих задач: уміти розрізняти об'єкти, ознаки, властивості; аналізувати і пояснювати причини і наслідки подій, учинків, явищ; створювати тексти, вироби, проєкти; висловлювати ставлення до подій, учинків своїх та інших; брати участь у колективних справах; у розв'язанні навчальних завдань; оцінювати вчинки, різні моделі поведінки тощо; користуватись певними предметами тощо.

До ознак ключових компетентностей належать такі: поліфункціональність; надпредметність; міждисциплінарність; багатокомпонентність; спрямування на формування критичного мислення, рефлексії, визначення власної позиції.

Метою вивчення української мови та читання в початковій школі є формування комунікативної, читацької та інших ключових компетентностей; розвиток особистості здобувачів освіти засобами різних видів мовленнєвої діяльності; здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного і національного самовираження, користуватися ними в особистому і суспільному житті, міжкультурному діалозі; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, розвиток мовленнєво-творчих здібностей.

Здобувач/здобувачка освіти:

- узаємодіє з іншими особами усно, сприймає і використовує інформацію для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних

ситуаціях;

- сприймає, аналізує, інтерпретує, критично оцінює інформацію в текстах різних видів, медіатекстах і використовує її для збагачення свого досвіду;

- висловлює думки, почуття та ставлення, взаємодіє з іншими особами письмово та в режимі реального часу, дотримується норм літературної мови;

- досліджує індивідуальне мовлення для власної мовної творчості, спостерігає за мовними явищами, аналізує їх.

Педагогічна технологія – змістова техніка реалізації системи всіх компонентів педагогічного процесу, спрямована на досягнення поставленої мети; закономірна педагогічна діяльність, яка реалізовує науково обґрунтований проєкт освітнього процесу і має вищий рівень ефективності, ніж традиційні методики.

У структуру педагогічної технології входять: а) концептуальна основа; б) змістовна частина навчання (цілі навчання – загальні і конкретні; зміст навчального матеріалу); в) процесуальна частина – технологічний процес (організація освітнього процесу; методи і форми навчальної діяльності школярів; методи і форми роботи вчителя; діяльність учителя з управління процесом засвоєння матеріалу; діагностика освітнього процесу).

Основними ознаками педагогічної технології є: концептуальність, діагностичне визначення цілей, економічність, алгоритмізованість, проєктованість, коригованість, візуалізація.

Основними ознаками інноваційного розвитку освіти є:

- швидке оновлення знань;
- висока освіченість суб'єкта навчання, пристосованого до життя в суспільстві знань;
- висококваліфіковані педагогічні кадри;
- конкурентоспроможність освітніх закладів на міжнародному рівні.

У системі підготовки вчителів початкових класів до інноваційної діяльності виокремлюють такі завдання:

- допомогти кожному вчителю в розвитку його ціннісних орієнтацій і гуманістичного спрямування, які визначають загальний підхід до реалізації актуальних проблем сучасної початкової школи;

- дати вчителю змогу усвідомити методологію розв'язання професійно-педагогічних проблем, яка ґрунтується на гуманістичній парадигмі;

- розкрити перед учителем способи побудови конкретних

концепцій роботи початкової школи і самого педагога, враховуючи своєрідність умов їх діяльності;

- віднайти разом із учителем способи реалізації концептуальних схем у досвіді діяльності;

- орієнтувати вчителя на осмислення ним результатів педагогічних нововведень, сприяти виробленню критеріїв їх оцінювання і самооцінювання.

Готовність учителя початкових класів до інноваційної діяльності складається з наявності певного рівня сформованості в учителя складників, що утворюють цю діяльність: мотиваційно-ціннісний; інтелектуально-когнітивний; діяльнісно-творчий; аналітико-рефлексивний.

Мотиваційно-ціннісний складник дозволяє з'ясувати ставлення вчителя до використання інноваційних технологій (різна мотивація обумовлює різні рівні професіоналізму, готовності до саморозвитку вчителя). Мотиваційно-ціннісні критерії виражають ступінь сформованості інтересу й мотивації у сфері застосування інноваційних технологій у професійній діяльності вчителя.

Рівень	Учитель
Низький	<ul style="list-style-type: none">- Не має уявлення про специфіку інноваційної діяльності.- Не володіє вміннями здійснення самоаналізу результатів діяльності та узагальнення її результатів.- Уникає будь-якої інноваційної діяльності.
Середній	<ul style="list-style-type: none">- Проявляє невпевненість у своїх діях, боязнь невдачі призводить до зниження активності, що негативно позначається на вирішенні будь-яких завдань.- Уникає невдач, не проявляє ініціативу.- Чинить навманя, сподіваючись на щасливий результат із упровадження інноваційних технологій.
Достатній	<ul style="list-style-type: none">- Прагне досягти поставленої мети, успіхів у діяльності.- Завжди готовий до виконання будь-якої інноваційної діяльності, яка містить у собі елементи виклику, що вимагають наполегливості у досягненні мети.- Охоче приймає рішення та готовий до відповідальності за їх наслідки.
Високий	<ul style="list-style-type: none">- Досягає поставленої мети в інноваційній діяльності.- Постійно та з ентузіазмом вирішує поставлені завдання, але при цьому не задовольняється негативним результатом.- Характеризуються високою активністю та рішучістю, що сприяє результативності діяльності вчителя.

Інтелектуально-когнітивний складник передбачає сформованість системи знань учителів з інноваційної діяльності. Показниками означеного критерію виступає нормативно-правове забезпечення

інноваційної діяльності та теоретико-методичні засади проблем інноваційної діяльності.

Критерії		
Рівень	Нормативно-правове забезпечення інноваційної діяльності	Теоретико-методичні засади проблем інноваційної діяльності
Учитель		
Середній	<ul style="list-style-type: none"> - Знає основи вітчизняного законодавства у сфері інноваційної діяльності, але ці знання не є системними. - Загалом ознайомлений із нормативними документами щодо здійснення інноваційної діяльності в закладі освіти. - Знає основні вимоги нормативних документів із питань інноваційної діяльності. 	<ul style="list-style-type: none"> - Слабко орієнтується в основах філософії освіти та її значенні у вирішенні найважливіших педагогічних проблем. - Має певні спеціальні фахові знання, але вони неглибокі й несистемні. - Має загалом вимоги до змісту, форм та методів здійснення інноваційної діяльності, але недостатньо готовий до їх використання на практиці. - Має певні уявлення про специфіку інноваційної діяльності вчителя.
Достатній	<ul style="list-style-type: none"> - Має системні знання вітчизняного законодавства у сфері інноваційної діяльності. - Добре ознайомлений із нормативними документами щодо здійснення інноваційної діяльності в закладі освіти. - Досконало знає та глибоко розуміє основні вимоги нормативних документів з питань інноваційної діяльності вчителя. 	<ul style="list-style-type: none"> - Має глибокі знання про педагогічні процеси і явища, розуміє загалом основи філософії освіти та її значення у вирішенні найважливіших педагогічних проблем. - Має глибокі фахові знання. - Має глибокі знання про здійснення інноваційної діяльності.
Високий	<ul style="list-style-type: none"> - Вільно орієнтується у вітчизняному законодавстві у сфері інноваційної діяльності. - Вільно володіє вимогами нормативних документів щодо здійснення інноваційної діяльності в закладі освіти. - Досконало знає та глибоко розуміє основні вимоги нормативних документів з питань інноваційної діяльності вчителя. 	<ul style="list-style-type: none"> - Має системні глибокі знання про педагогічні процеси та явища, глибоко розуміє основи філософії освіти та її значення у вирішенні сучасних педагогічних проблем. - Має глибокі й системні фахові знання. - Вільно орієнтується в проблемах науково-методичного та організаційного забезпечення інноваційної діяльності.

Критерії оцінювання *діяльнісно-творчого складника* готовності вчителів до інноваційної діяльності визначаються за рівнем сформованості певних умінь.

Рівень	Учитель
Низький	<ul style="list-style-type: none"> - Недостатньо володіє вміннями здійснювати інноваційну освітню діяльність. - Не володіє на достатньому рівні вміннями користуватись нормативними документами та науково-методичною літературою під час виконання завдань інноваційної діяльності; - Не має достатньо сформованих умінь узагальнювати результати своєї діяльності та оформлювати відповідні документи.
Середній	<ul style="list-style-type: none"> - Володіє в основному вміннями здійснювати інноваційну освітню діяльність. - Має необхідні вміння користуватись нормативними документами та науково-методичною літературою під час виконання завдань інноваційної діяльності. - Володіє окремими вміннями здійснення самоаналізу результатів діяльності та узагальнення її результатів.
Достатній	<ul style="list-style-type: none"> - Досконало володіє необхідною методикою здійснення інноваційної освітньої діяльності. - Уміє успішно й результативно використовувати в своїй практиці нормативні документи, користуватись науково-методичною літературою під час виконання завдань інноваційної діяльності. - Володіє основними компонентами методики професійного самовдосконалення та використовує їх у процесі виконання завдань інноваційної діяльності.
Високий	<ul style="list-style-type: none"> - Досконало володіє методикою здійснення інноваційної освітньої діяльності. - Досконало володіє вміннями користуватись нормативними документами, застосовувати досягнення науки, ідеї перспективного досвіду в процесі інноваційної діяльності та створювати власні технології. - Уміє аналізувати й прогнозувати результати своєї діяльності. - Володіє вміннями розробляти методичні матеріали з актуальних проблем викладання предметів початкового циклу навчання та впровадження інноваційних технологій на допомогу колегам.

У критеріях оцінювання *аналітико-рефлексивного складника* готовності вчителів до інноваційної діяльності передбачається оцінка осмислення, самоаналізу, критичності мислення, рефлексії та корекції результатів діяльності.

Рівень	Учитель
Низький	- Має недостатні вміння здійснювати адекватну самооцінку. - Не володіє вміннями здійснення самоаналізу результатів діяльності.
Середній	- Має необхідні вміння здійснювати адекватну самооцінку. - Молодіє окремими вміннями здійснення самоаналізу результатів діяльності.
Достатній	- Уміє здійснювати адекватну самооцінку, аналізувати свою діяльність. - Володіє основними компонентами здійснення інноваційної діяльності.
Високий	- Досконало володіє вмінням здійснювати адекватну самооцінку. - Володіє вміннями здійснювати інноваційну освітню діяльність та впроваджувати дослідно-експериментальну роботу в закладі освіти.

Основні функції педагогічної діяльності вчителя початкових класів:

- діагностична;
- орієнтаційно-прогностична;
- конструктивно-проектувальна;
- організаторська;
- інформаційно-пояснювальна;
- аналітико-оцінна;
- дослідницько-творча.

Неодмінним елементом професійної готовності вчителя є висока педагогічна культура. Це професійна культура вчителя, що охоплює його моральні якості, педагогічний такт, педагогічне спілкування, педагогічну майстерність, культуру зовнішнього вигляду.

Професійні вимоги до педагога охоплюють його людські якості, фахову компетентність, педагогічні здібності, психолого-педагогічні знання та вміння.

Людські якості педагога: гуманність, порядність, терплячість, чесність, відповідальність, справедливість, урівноваженість, доброзичливість, стриманість, чуйність, емоційна культура, потреба в спілкуванні.

Під професійною компетентністю вчителя розуміють його особистісні можливості, які дають змогу самостійно й ефективно реалізовувати цілі педагогічного процесу.

Реформування української школи вимагає зміни рольових позицій сучасного педагога – перехід від єдиного наставника та джерела знань

до ролі фасилітатора, тьютора, модератора, новатора в індивідуальній освітній траєкторії дитини.

Тьютор – допомагає формувати цілісну особистість, працює з п'ятьма сферами: інтелект, воля, емоції, фізичний і духовний розвиток. Мета тьютора – допомогти дитині розвинути здібності, які допоможуть впоратися з будь-якими труднощами та задачами, навіть, коли тьютора не буде поруч. Тьютор (від англ. tutor – наставник) – це педагог і персональний наставник, який допомагає не тільки краще засвоїти важку тему, але й краще зрозуміти свої інтереси, грамотно розставити пріоритети, обрати спеціальність та навчитися вчитися.

Модератор – це роль, яка передбачає стеження за виконанням встановлених правил і норм. У означеному контексті педагог-модератор може коментувати певні репліки та судження учнів, узагальнювати отриману інформацію, стимулювати роботу, планувати хід подій, має певні адміністративні повноваження. Педагог-модератор – педагог, який налагоджує комунікативну взаємодію та забезпечує створення спільноти у класі.

Педагог-фасилітатор – це організатор процесу колективного розв'язання проблем у мікрогрупах учнів. Його завдання – сприяти, допомагати, полегшувати. Такий педагог створює комфортну атмосферу в групі, полегшуючи комунікацію та працює на основі принципів поваги та толерантності.

Завдання сучасного педагога – партнера, фасилітатора, модератора, тьютора допомогти дитині вибудувати таку життєву траєкторію, яка сприятиме його самореалізації у житті.

Зміст підготовки вчителя початкових класів до інноваційної діяльності є компонентом змісту підвищення його кваліфікації, має теоретичну й практичну інформацію, необхідну для здійснення відповідних професійних функцій.

Prometheus Найбільша українська освітня платформа масових відкритих онлайн-курсів	URL://prometheus.org.ua/
EdEra Українська студія онлайн освіти. Команда платформи створює онлайн-курси, спецпроекти, інтерактивні підручники та освітні блоги	URL://ed-era.com
На урок Методичні матеріали для вчителя, статті, онлайн-навчання, конкурси	URL://naurok.com.ua/webinar

Педрата Організація навчання і підвищення кваліфікації	URL://pedrada.ippo.com.ua
Всеосвіта Безплатна платформа для підвищення кваліфікації вчителів	URL://vseosvita.ua
Coursera Освітня платформа	URL://coursera.org/learn/upravlinnya-chasom
Kahoot Ігрова навчальна платформа, де ігри створені у форматі тестів із кількома варіантами відповідей	URL://kahoot.it
Нова українська школа Освітня платформа	URL://nus.org.ua
Освіторія Освітня платформа	URL://osvitoria.media

Професійні вимоги до вчителів, що пройдуть підготовку до інноваційної освітньої діяльності:

- орієнтування у нормативно-правовій базі щодо інноваційної освітньої діяльності;
- наявність науково-методичного та організаційного забезпечення;
- використання педагогічного досвіду з інноваційної освітньої діяльності та розроблення власних педагогічних технологій;
- організація продуктивної педагогічної взаємодії в системі «учень-вчитель-батьки-учень» під час здійснення інноваційної освітньої діяльності;
- прогнозування результатів інноваційної освітньої діяльності, аналіз та оцінювання їх;
- визначення напрямів самоосвітньої діяльності з метою підвищення рівня професійної компетентності;
- розроблення методичних матеріалів із актуальних тем інноваційної освітньої діяльності на допомогу колегам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бекірова А. Методологія, теорія та методика формування професійної суб'єктності майбутніх учителів початкових класів : монографія. Житомир : Вид. О.О. Євенок, 2019. 409 с.
2. Васильєва О. Реалізація технології діяльнісного методу на уроках у початковій школі // Початкова школа. 2018. № 4. С. 38.
3. Вітюк В.В., Тарасюк Л.С. Комунікативна компетентність як важлива складова сучасної початкової освіти // Українська педагогічна

освіта в європейському часопросторі: Матеріали Міжвузівської студентської науково-практичної конференції. Дубно : ДКРДГУ, 2014. С. 5-21.

4. Державний стандарт початкової освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р., № 87). URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartupochatkovoyi-osviti>

5. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології. Київ : Академвидав, 2015. 304 с.

6. Доброскок І. Модель інноваційної підготовки вчителя початкових класів в умовах НУШ // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2023. № 1 (125). С. 269-278.

7. Дубровська Л.О., Дешко О.О. Проблема готовності вчителів початкових класів до упровадження ідей реформи Нової української школи // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2018. №3. С. 23- 27.

8. Дубяга С.М. Педагогічні технології в початковій школі: Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів напряму підготовки «Початкова освіта». Мелітополь : Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2015. 160 с.

9. Закон України «Про інноваційну діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15/ed20121205/find?text=%B2%ED%ED%EE%E2%E0%F6%B3%BF>

10. Інноваційні освітні технології в Новій українській школі: монографія / за ред. проф. О.Б. Будник. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. 100 с.

11. Кічук Н. Готовність майбутнього вчителя початкових класів до створення освітнього середовища учня як результат професійної підготовки до інноваційної діяльності // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Педагогічні науки. 2016. №1. С. 82-91. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadrcpn_2016_1_9

12. Ковальчук О., Гудима Н. Психологічні основи змісту, форм організації та методів морального виховання молодших школярів: від традицій до інновацій ціннісних орієнтирів сучасної української школи // Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія: педагогічні науки. Збірник наукових праць, 2023.

№62. С. 129-139. URL: <http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/nv/article/view/725/639>

13. Концепція «Нова українська школа». 2016. URL : <https://nus.org.ua/library/>

14. Костенко Т.М., Довгопола К.С. Нова українська школа: формування у молодших школярів навичок конструктивного спілкування : навч.-метод. посіб. Харків : Вид-во «Ранок», 2021. 176 с.

15. Наволокова Н. П. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій. Харків : «Основа», 2012. 176 с.

16. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / Під заг. ред. Бібік Н.М. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

17. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; За заг. ред. О.М. Пехоти. Київ : А.С.К., 2004. 256 с.

18. Островська М.Я. Особливості професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів у контексті НУШ // Неперервна освіта: актуальні дискурси. Ужгород : ПП Данило С.І., 2020. С 88–93.

19. Педагогічні технології в підготовці вчителів : навчальний посібник / кол. авторів; за ред. І.Ф. Прокопенка. 3-є вид., допов. і переробл. Харків : ХНПУ, 2018. 457с.

20. Педагогічні технології навчання української мови та літературного читання в початковій школі / за наук. ред. Чабайовської М.І. Тернопіль : Мальва-ОСО, 2015. 188 с.

21. Петрик О. Реалізація комунікативно-діяльнісного підходу у мовно-мовленнєвій освіті молодших школярів // Початкова школа. 2019. № 6. С. 39-43.

22. Пономарьова К.І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови: методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 88 с.

23. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» : затверджено Наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України 23.12.2020р. No2736-20. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text>.

24. Теоретичні та методичні засади розвитку і самовдосконалення особистості педагога-новатора в контексті модернізації Нової української школи : зб. наук.-метод. пр. / М-во освіти і науки України,

Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка, Навч.-наук.-виробн. комплекс «Полісся». Житомир : Вид-во Євенок О. О., 2017. 259 с.

25. Технології навчання в мовно-літературній галузі початкової школи : навчально-методичний посібник для самостійної роботи / Автор-укладачі : Л.М. Роєнко, Т. А. Торчинська. Умань, 2018. 149 с.

26. Типові освітні програми для 1-4 класів НУШ. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalniprogrami/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>

27. Типова освітня програма початкової освіти розроблена під керівництвом О.Я. Савченко. 2019 р. URL : <http://sokuryany.osv.org.ua/programi-13-23-01-23-01-2019/>

28. Типова освітня програма початкової освіти розроблена під керівництвом Р.Б. Шияна. 2019 р. URL : <http://sokuryany.osv.org.ua/programi-13-23-01-23-01-2019/>

29. Турко О. Інноваційні засоби формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи // Актуальні проблеми лінгводидактики в сучасному освітньому середовищі : матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (з міжнародною участю), 6 листопада 2020 року / за заг. ред. Г.І. Дідук, Т.М. Миколенко, М.В. Пігур. Тернопіль : Вектор, 2020. С. 122–124.

30. Ушмарова В.В. Інновації в початковій освіті: досвід, виклики сьогодення, перспективи. Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2022. 68 с.

31. Федірко Ж.В. Підготовка вчителя до впровадження інновацій в освітній процес Нової української школи // Наукові записки. Збірник наукових праць. Серія: Педагогічні науки, 2023. Вип. 208. С. 245-251.

32. Федорчук В.В. Педагогічні технології в початковій школі. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко, 2014. 268 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/2085>

33. Федорчук В.В. Освітні технології : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2019. 161 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/5927>

34. Федорчук В.В. Сучасні технології навчання у підготовці педагогів : навчально-методичний посібник / автор-упорядник В.В. Федорчук. Кам'янець-Подільський, 2021. 69 с. URL : <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/5872/Fedorchuk-V.V.-Suchasni-tekhnologii-navchannia-u-pidhotovtsi-pedahohiv-2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

35. Хорунжий В.І., Пономаренко Н.В. Технології : довідник для вчит. почат. кл. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2018. 228 с.

36. Цюняк О. Сутність і структура професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія. зб. наук. праць. Редкол.: Товканець Г.В. (гол. ред.) та ін. 2020. №1(11). С. 107-110.

37. Цюняк О.П., Довбенко С.Ю. Педагогічна інноватика : навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г.М., 2019. 190 с.

38. Чепіль М.М., Дудник Н.З. Педагогічні технології : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2012. 224 с.

39. Шумілова І. Новітні технології викладання освітніх галузей у початковій школі : навчальний посібник. Київ, 2023. 248 с.

40. Щербакова Н.В. Інноваційна освіта як фактор становлення методичної культури вчителя початкових класів // Початкове навчання та виховання. 2020. № 1-3. С. 5-15.

41. Ярошинська О.О. Проектування освітнього середовища професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи : монографія / М-во освіти і науки України, Уман. держ. пед. ун-т. Умань : Жовтий О. О., 2014. 456 с.

42. Chykalova T., Mieliekiestseva N., Kovalchuk O., Hudyma N. and others. Professional competencies of primary school teachers: life-long learning // AD ALTA Journal of interdisciplinary research. 2021. Vol. 11, Issue 2, Special issue XXII. P. 27-33. URL: http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/110222/papers/A_05.pdf

43. Turko O. Innovative means for the formation of foreign language communicative competence of future teachers // Підготовка майбутніх фахівців початкової та дошкільної освіти: стратегії реформування : колективна монографія / за ред. В. М. Чайки, О. І. Янкович. Тернопіль : Осадца Ю.В., 2019. С. 118–126.

ТЕМА 2. АКТУАЛЬНІСТЬ УПРОВАДЖЕННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ. ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Ігрова технологія – це сукупність дій учасників презентації (дійства), де вони виконують певні ролі, забезпечуючи відповідність результату визначеній меті.

Використання ігрових технологій у початковій освіті обґрунтоване:

- віковими особливостями молодшого шкільного віку – гра для дитини є природним видом діяльності;
- поліфункціональністю гри як особливого виду діяльності людини;
- особливим соціокультурним значенням гри в освітньому процесі;
- особливостями ігрової освітньої діяльності, яка спрямована виключно на здобуття внутрішніх освітніх продуктів.

Класифікація та види ігор:

За метою і формою – навчальні, розважальні, рухомі, ігри-забави, ігри-заняття, музично-дидактичні, хороводні, народні, етнографічні.

За змістом – сюжетно-рольові, ігри-драматизації, ігри за літературними сюжетами, режисерські, словесні, театралізовані, спортивні, дидактичні.

За матеріалом – ігри на візуальній основі (з предметами, іграшками, картинками, музичним інструментом, настільно-друковані тощо), словесні.

За способом організації – колективні, групові, індивідуальні, парні, ініціативні, самостійні, стимульовані, творчі.

За структурою ігрової діяльності – ігри за правилами (дидактичні, інтелектуальні, рухомі, спортивні, хороводні тощо); творчі ігри (рольові, сюжетно-рольові, ігри-драматизації, ігри-інсценізації, ігри-фантазування, конструкторські ігри).

Педагогічні ігри класифікують за такими ознаками: за галуззю діяльності, за характером педагогічного процесу, за ігровою методикою, за предметною областю, за видом ігрового середовища тощо.

За галуззю діяльності розрізняють фізичні, інтелектуальні, трудові, соціальні, психологічні ігри. *За характером педагогічного процесу* виокремлюють навчальні, тренінгові, контролювальні, узагальнювальні, пізнавальні, виховні, розвивальні, репродуктивні,

продуктивні, творчі ігри. *За ігровою методикою* диференціюють предметні, сюжетні, рольові, ділові, імітаційні, драматизаційні ігри. *За предметною галуззю* виокремлюють математичні, хімічні, біологічні ігри тощо, а також фізкультурні, спортивні, народні, військово-прикладні. *За видом ігрового середовища* ігри поділяються на комп'ютерні, телевізійні, настільні, кімнатні, вуличні, на місцевості.

Ігровий метод — спосіб взаємодії учителя й учнів, зумовлений грою, що веде до реалізації дидактичних задач і цілей навчання.

Особливості ігрових методів, що відрізняють їх від традиційних методів:

- наявність ігрових моделей об'єкта, процесу або діяльності;
- активізація мислення й поведінки школярів;
- високий рівень залучення в освітньому процесі;
- обов'язковість взаємодії учнів між собою та вчителем або програмовим матеріалом;
- посилення емоційності й творчий характер заняття;
- самостійність у прийнятті рішення;
- бажання набути умінь й навички за відносно короткий термін.

Складники дидактичної гри: дидактична задача, ігровий задум, ігрове начало, ігрові дії, правила дидактичної гри, підбиття підсумків гри.

У початковій школі посилюється тенденція до інтелектуалізації ігор, тобто в групі ігор за правилами для молодших школярів особливе значення мають інтелектуальні ігри. *Інтелектуальні ігри* розвивають розумові здібності, логічне мислення, спостережливість, сприяють розширенню світогляду, тренують пам'ять. У процесі інтелектуальних ігор формують такі якості, як кмітливність, винахідливість, ерудованість, стійкість характеру, дух суперництва, яскрава емоційність, що приносить дитині радість і насолоду.

Характерні риси інтелектуальних ігор:

- вільна розвивальна діяльність, що приймається за бажанням дитини, заради отримання задоволення від самого процесу гри, а не лише від результату;
- творчий, значною мірою імпровізований та дуже активний характер ігрової діяльності (гра є «полем творчості»);
- емоційне піднесення діяльності, суперництво, змагання, конкуренція;
- наявність правил, що відображають зміст гри, логіку та послідовність її розвитку.

Компоненти інтелектуальних ігор, що можуть бути використані на будь-якому уроці чи занятті:

- збір потрібної інформації;
- пошук невідомого елемента, знань чи алгоритму досягнення мети;
- прийняття рішення (логічний вибір одного шляху з низки можливих);
- подолання перешкод на шляху до встановленої чи обраної мети.

Головний позитивний чинник гри – спроможність стимулювати пізнавальну активність і викликати потребу вчитися, знати, досліджувати.

Для проведення інтелектуальних ігор не треба громіздких і складних реквізитів. Буває достатньо лише аркуша паперу й олівця.

Щоб зробити процес навчання привабливим для дітей, треба намагатися повсякчас підтримувати інтерес до знань та бадьорий настрій. Із цією метою можна проводити брейн-ринги «*Що? Де? Коли?*», розважальні ігри: «*Ми граючись перевіряємо, що вміємо і знаємо*», зустріч у клубі «*Чомусиків*», «*Наукові лабораторії*». Такі інтелектуальні ігри дають змогу кожній дитині досягти вершин своїх можливостей, розвинути творче мислення, допомагають оцінити здобуті результати.

Не менш цікавими і корисними для розумового розвитку й активізації пізнавальних інтересів молодших школярів є «*Інтелект-шоу*», де діти демонструють набуті знання і вміння, відстоюють свої погляди й переконання, творчо співпрацюють не лише з однолітками, а й батьками.

Рольова гра. Головна мета її – розвивати здібності школярів, прищеплювати уміння приймати правильні рішення. У рольових іграх виявляються особистість учня, його здібності та перспективи на майбутнє.

Сюжетно-рольова гра – невелика ситуація, будова якої нагадує драматичний твір зі своїм сюжетом, конфліктом та дійовими особами.

Форми рольових ігор можуть бути різноманітними, вибір їх визначається конкретними завданнями кожного уроку. Але у яких формах не виступала б рольова гра, вона є колективною діяльністю, що має на меті формування певних знань і вмінь, розвиток творчості дитини.

Під час організації гри необхідно дотримуватися основних принципів її підготовки: формування мети; обґрунтування основних форм проведення, розробка сценарію і конкретних завдань; розподіл

ролей; проведення інструктажу, загальний опис гри та її план. Під час формування груп необхідно:

- визначити кількість учнів, що входять до складу групи;
- урахувати особистісні якості, рівень знань та інтересів учасників, взаємини між учнями;
- правильно розподілити ролі.

Завдання на гру, зазвичай, складається із загальних та індивідуальних завдань, кількість яких визначається кількістю гравців та часу, відведеного на гру. Вони мають бути посильні учневі й за фізичною, і за інтелектуальною підготовкою.

З моменту отримання учнями завдань починається безпосередньо гра. Консультація – обов'язковий елемент гри. На ній сповіщають тему, визначають мету, ознайомлюють із правилами, обов'язками, повідомляють завдання.

Проведення рольової гри передбачає багатогранність дій, тому цей процес неможливо уявити без взаємодії педагога та дітей. Учитель повинен вибрати короткий і правильний шлях, щоб гра не втомлювала гравців своєю затянутістю. Проаналізувавши результати гри, можна визначити зацікавленість дітей, рівень запам'ятовування матеріалу, міри впливу навчання на особистість.

Лінгвістична гра – це опанування дидактичного матеріалу і водночас весела забавка. Такі освітні ігри призначені для невимушеного вивчення мови і збагачення мовлення, а також для розвитку логічного і креативного мислення. Їхня відмінність від інших ігор – головним персонажем у них є мовознавство або лінгвістика.

Творча гра – це самодіяльна гра дітей молодшого шкільного віку, у якій вони попередньо самостійно задумують зміст та творчо його реалізують.

LEGO-гра. Використання LEGO на уроках у початкових класах – це важливий елемент освітнього процесу, який допомагає дитині розвивати розумові та фізичні здібності: увагу, пам'ять, мовлення, дрібну моторику. Діти проявляють свої творчі здібності, фантазії, навчаються взаємодії з однолітками, взаємодопомоги, обміну інформацією, вмінню приймати рішення, розвивають комунікативні навички. При цьому у дитини виникає бажання вчитися, краще засвоюється матеріал. А це найважливіше для вчителя.

LEGO – це одна з відомих педагогічних технологій, що використовує тривимірні моделі реального світу і предметно-ігрове середовище навчання і розвитку дитини. У педагогіці LEGO технологія

цікава тим, що, будуючись на інтегрованих принципах, об'єднує у собі елементи гри і експериментування. Ігри LEGO тут виступають засобом дослідження й орієнтації дитини в реальному світі, просторі і часі.

Психолого-педагогічні вимоги до електронних освітніх ігрових ресурсів:

- адаптивність – можливість пристосування електронного засобу до індивідуальних можливостей, психологічних особливостей і потреб школяра;

- варіативність – урахування індивідуальних особливостей, потреб та інтересів учнів, наявного рівня їхніх знань і вмінь:

- система орієнтації в ресурсі – забезпечення середовища електронного ресурсу системою вказівників, які допомагатимуть дитині почувати себе впевнено й не потребуватимуть від учня окремих умінь керування програмним засобом;

- візуальне оформлення електронних дидактичних ресурсів – зовнішня привабливість електронного дидактичного ресурсу, окремих його епізодів та інтерфейсних елементів;

- ігрове забарвлення – забезпечення непомітного для молодшого школяра переростання гри в навчальну діяльність і зміна ігрових інтересів на пізнавальні, адже досягнення ігрових цілей (отримання виграшу, призу, рекорду тощо) передбачає досягнення і певних навчальних цілей;

- створення ситуацій успіху в середовищі електронного дидактичного ресурсу – урахування потреби молодшого школяра в досягненні успіху й отриманні різних форм заохочень.

Функції ігрових технологій:

- навчальна гра органічно об'єднує триєдину мету навчання: освітню, розвивальну, виховну;

- навчальні ігри задовольняють різнопланові дитячі інтереси: ігрові, пізнавальні, соціальні;

- у навчальній грі забезпечується коло уявлень про навколишній світ;

- навчальні ігри впливають на розвиток психічних процесів, на формування активної особистості;

- навчальна гра виступає як засіб всебічного розвитку дитини, зокрема її пізнавальних сил;

- навчальні ігри підвищують інтерес до навчання, розвивають уважність, забезпечують краще засвоєння навчального матеріалу;

- навчальна гра активізує не лише розумову діяльність, вона розвиває трудові уміння школярів;

- у навчальних іграх діти певною мірою засвоюють окремі знання та вміння, оскільки в них моделюються соціальні ситуації, типові стосунки;

- навчальна гра сприяє виокремленню у дитячій свідомості соціально прийнятних етичних норм поведінки.

Назва етапу	Змістове наповнення етапу	Діяльність учителя й учнів
Етап підготовки (організаційний)	Розроблення гри Уведення в гру	Визначення мети та допоміжних цілей гри; розроблення сценарію і плану гри; проведення інструктажу; підготовка навчально-методичного забезпечення. Розподіл ролей; формування груп і консультування учасників.
Етап проведення гри	Групова робота Міжгрупова робота	Робота з інформаційними ресурсами; проведення мозкового штурму та тренінгів; виконання роботи відповідно до сценарію. Виступи груп і окремих учасників; демонстрація результатів; робота експертів.
Узагальнювально-аналітичний етап	Підведення підсумків гри	Аналіз, рефлексія (методи «Мікрофон», «Журналіст» тощо); оцінювання і самооцінювання роботи; висновки й узагальнення; вироблення рекомендацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гоголь Н. Ігри на уроках читання як один із засобів естетичного виховання // Початкова школа. 2000. № 1. С. 19-21.

2. Гудима Н.В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до застосування інноваційних технологій на уроках мовно-літературної освітньої галузі // Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до професійної діяльності в Новій українській школі: оновлення філософії освіти : монографія ; за заг. Ред. Н.В. Бахмат, Н.В. Мелекесцевої, Н.В. Гудими. Київ : Міленіум, 2024. С. 197-228.

3. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології. Київ : Академвидав, 2015. 304 с.

4. Дубяга С.М. Педагогічні технології в початковій школі : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів напряму підготовки «Початкова освіта». Мелітополь : Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2015. 160 с.

5. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / автор-укладач Н.П. Наволокова. Харків : Вид. група «Основа», 2009. 176 с.
6. Зелена Л.Є. Дидактичні ігри на формування навичок читання // Початкове навчання та виховання. 2019. № 16-18. С. 43-46.
7. Кагала Я., Крохмаль С. Ігровий і діяльнісний підходи до навчання з LEGO // Початкова школа. 2020. № 7. С. 19-21.
8. Копосов П.Г. Нова українська школа: дидактичні особливості організації навчально-ігрової діяльності учнів 1-2 класів : навч.-метод. посіб. Харків : Вид-во «Фабула», 2021. 160 с.
9. Кудикіна Н.В. Ігрова діяльність дітей: теоретичні основи й методика педагогічного керівництва // Її величність гра: теорія і методика організації дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: зб. статей/за ред. Г.С. Тарасенко. Вінниця : ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського, 2009. С. 8–21.
10. Ларіонова Н. Електронні освітні ігрові ресурси в освітньому процесі початкової школи : науково-методичний посібник. Харків : Друкарня Мадрид, 2020. 96 с.
11. Литвинова С.Г., Мельник О.М. Використання електронних освітніх ігрових ресурсів у навчально-виховному процесі початкової школи : методичні рекомендації. Київ : КОМПРИНТ, 2016. 85 с.
12. Маляр Л.В. Технології навчання освітньої галузі «Мови і літератури»: методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2021. 25 с.
13. Мисько Г. Гра – провідний вид діяльності молодших школярів // Початкова школа. 2020. № 11-12. С. 15-21.
14. Онопрієнко О.В. Інструментарій оцінювання результатів компетентісно орієнтованого навчання молодших школярів : методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 72 с.
15. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: навчально-методичний посібник / за ред. Г.С. Тарасенко. Київ : Видавничий дім «Слово», 2010. 320 с.
16. Примакова В. В. Впровадження сучасних технологій у роботу початкової школи як можливий шлях формування наукової картини світу молодших школярів // Науково-методичний журнал «Нова педагогічна думка». 2008. № 4. С.141–144.
17. Прокопенко Л.В. Розвиток мотиваційної сфери дитини прийомами мнемотехніки та іграми-вправами із набором з шести цеглинок LEGO DUPLO. З використанням матеріалів the LEGO Foundation // Початкове навчання та виховання. 2019. № 7-9. С. 8-12.

18. Роєнко Л.М. Теорія і технології вивчення освітньої галузі «Мова і література». Курс лекцій : посіб. для студентів та учителів почат. кл. Умань, 2015. 126 с.

19. Сич М. Використання вправ з Lego на уроках української мови в початковій школі // Наука. Освіта. Молодь: матер. XIII Всеукр. наук. конф. студентів та молодих науковців (Умань, 22 квітня 2020 р.) / за ред. О.І. Безлюдного. Умань : Візаві, 2020. С. 215–218.

20. Теорія і технології вивчення освітньої галузі «Мова і література» : курс лекцій / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. Л.М. Роєнко. 2-ге вид. доп. Умань : Візаві, 2019. 172 с.

21. Технології навчання в мовно-літературній галузі початкової школи : навчально-методичний посібник для самостійної роботи / Автори-укладачі : Л.М. Роєнко, Т. А. Торчинська. Умань, 2018. 149 с.

22. Федорчук В.В. Сучасні технології навчання у підготовці педагогів : навчально-методичний посібник / автор-упорядник В.В. Федорчук. Кам'янець-Подільський, 2021. 69 с. URL : <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/5872/Fedorchuk-V.V.-Suchasni-tekhnologii-navchannia-u-pidhotovtsi-pedahohiv-2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

23. Чепіль М.М., Дудник Н.З. Педагогічні технології : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2012. 224 с.

24. Янкович О.І., Кузьма І.І. Освітні технології у початковій школі : навчально-методичний посібник. Тернопіль : ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2018. 266 с.

25. Ющук О.В., Горчак Т.Г. Використання освітніх ігрових ресурсів «Розумники» (Smart Kids) в освітньому процесі початкової школи. Тренінг // Початкове навчання та виховання. 2020. № 4-6. С. 3-13.

ТЕМА 3. ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ СЛОВЕСНОСТІ. ТЕХНОЛОГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ГРУПОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЧИТАННЯ

Одними з найпоширеніших у сучасній початковій школі є інтерактивні технології, адже їх реалізація дає змогу формувати компетентності учня молодшого шкільного віку через діяльність. Завдяки практичному використанню знань учні засвоюють усе найважливіше. Щоразу, коли дитина діє, пізнаючи щось нове, у її мозку формується новий нервовий шлях; якщо ж закріплює свій досвід – розгалужується той шлях, що вже існує.

Слово «інтерактивний» англійського походження, виникло від слова «інтерактив» («inter» – взаємний, «act» – діяти). Отже, це здатність взаємодіяти з чимось (наприклад, із комп'ютером, енциклопедичним словником) або з кимось (людиною) для формування знань і вмінь. Основними характеристиками інтерактиву є: атмосфера доброзичливості й взаємопідтримки; залучення всіх учасників до процесу пізнання; організація індивідуальної, парної, групової роботи; використання творчих завдань; залучення учнів до пошуку фактів із різних джерел інформації.

Принципи інтерактивного навчання:

Принцип активності. Для досягнення поставлених цілей кожен учень має брати активну участь у процесі спілкування й активно взаємодіяти з іншими.

Принцип відкритого зворотного зв'язку. Забезпечення можливості висловлення учасниками групи думок, ідей чи заперечень щодо поставлених завдань. Саме завдяки активному використанню зворотного зв'язку учасники групи дізнаються, як інші люди сприймають їхню манеру спілкування, стиль мислення, особливості поведінки.

Принцип експериментування. Забезпечення активного пошуку учнями нових ідей і шляхів вирішення поставлених завдань. Цей принцип дуже важливий і як зразок стратегії поведінки в реальному житті, і як поштовх до розвитку творчості й ініціативи особистості.

Принцип довіри у спілкуванні. Саме на це спрямовано спеціальну організацію групового простору під час проведення занять: зазвичай використовуваний у роботі прийом розташування учня і вчителя по колу обличчям одне до одного, для того щоб змінити в учнів стереотипну

установку й уявлення про те, як повинні проводити й організовувати заняття і яку роль у них має відігравати вчитель.

Принцип рівності позицій. Він означає, що вчитель не прагне нав'язати учням своєї думки, а діє разом та нарівні з ними. Своєю чергою, кожен учень має змогу побувати у ролі організатора, лідера.

Інтерактивні технології колективного навчання:

Робота в парах. *Мета:* технологія особливо ефективна на початкових етапах навчання учнів роботі у малих групах. Її можна використовувати для досягнення будь-яких дидактичних цілей: засвоєння знань; закріплення нового матеріалу; перевірки раніше вивченого тощо. За умов парної роботи всі учні отримують змогу висловлювати свою думку, говорити. Робота в парах дає змогу учням подумати, обмінятись ідеями спочатку з партнером і лише потім озвучити їх перед класом. Вона сприяє розвитку навичок спілкування, вміння висловлюватись, критичного мислення, вміння переконувати й вести дискусію.

Використання такого виду співпраці сприяє тому, що учні не можуть ухилитись від виконання завдання. Під час роботи в парах можна швидко виконати завдання, які за інших умов потребують великої затрати часу.

Серед них виокремимо: обговорити короткий текст, оповідання, завдання вчителя, письмовий документ; узяти інтерв'ю, визначити ставлення партнера до заданого читання, відео, розповіді вчителя тощо; зробити критичний аналіз чи редагування письмової роботи один одного; сформулювати підсумок уроку чи теми; розробити разом питання до інших учнів чи вчителя; проаналізувати разом проблему, вправу чи експеримент; дати відповіді на запитання вчителя; порівняти записи, зроблені в класі.

Методичні вказівки: Запропонуйте учням завдання, поставте питання для невеличкої дискусії чи аналізу гіпотетичної ситуації. Після пояснення питання або фактів, наведених у завданні, дайте їм 1-2 хвилини для продумування можливих відповідей або рішень індивідуально.

1. Об'єднайте учнів у пари, визначте, хто з них буде висловлюватись першим, і попросіть обговорити свої ідеї один з одним. Краще відразу визначити час на висловлення кожного в парі і спільне обговорення. Самі попереджайте учнів про закінчення часу та черговий етап обговорення. Це допоможе звикнути до чіткої організації роботи в парах. Діти мають досягти згоди щодо відповіді або рішення.

2. Після закінчення часу на обговорення кожна пара представляє результати роботи, обмінюється своїми ідеями та аргументами з усім класом. За потребою це може бути початком пізнавальної діяльності.

Робота в трійках. Це ускладнена робота в парах. Найкраще в трійках проводити обговорення, обмін думками, підведення підсумків чи навпаки, виділення несхожих думок.

Змінювані трійки. Цей метод трохи складніший: усі трійки класу отримують одне й те ж завдання, а після обговорення один член трійки йде в наступну, один в попередню і ознайомлює членів новостворених трійок з набутком своєї.

$2+2=4$. Дві пари окремо працюють над вправою продовж певного часу (2-3 хвилини), обов'язково доходять до спільного рішення, потім об'єднуються і діляться набутим. Як і в парах, необхідним є консенсус. Після цього можна або об'єднати четвірки у вісімки, або перейти до групового обговорення.

Карусель. Мета: одночасне включення всіх учасників в активну роботу з різними партнерами з спілкування для обговорення дискусійних питань.

Цю технологію застосовують: для обговорення будь-якої гострої проблеми з діаметрально протилежних позицій; для збору інформації з якої-небудь теми; для інтенсивної перевірки обсягу й глибини наявних знань (наприклад, термінів); для розвитку вмінь аргументувати власну позицію.

Методичні вказівки:

1. Розставте стільці для учнів у два кола.

2. Учні, що сидять у внутрішньому колі, розташовані спиною до центру, а в зовнішньому – обличчям. Таким чином, кожен сидить навпроти іншого.

3. Внутрішнє коло нерухоме, а зовнішнє – рухливе: за сигналом ведучого, всі його учасники пересуваються на один стілець вправо і виявляються перед новим партнером. Мета – пройти все коло, виконуючи поставлене завдання.

Робота в малих групах. Мета: роботу в групах варто використовувати для вирішення складних проблем, що потребують колективного розуму. Якщо витрачені зусилля й час не гарантують бажаного результату, краще вибрати парну роботу або будь яку з наведених вище технологій для швидкої взаємодії. Використовуйте малі групи тільки в тих випадках, коли задача вимагає спільної, а не індивідуальної роботи.

Методичні вказівки:

1. Переконайтеся, що учні володіють знаннями та уміннями, необхідними для виконання завдання. Якщо робота виявиться надто складною для більшості учнів – вони не стануть докладати зусиль.

2. Об'єднайте учнів у групи. Почніть із груп, що складаються з трьох учнів. П'ять-шість чоловік – це оптимальна верхня межа для проведення обговорення в межах малої групи. У процесі формування груп остерігайтеся навішування будь-яких ярликів на учнів.

3. Запропонуйте їм пересісти в групах. Переконайтеся в тому, що учні сидять по колу – «пліч-о-пліч, око-в око». Усі члени групи повинні добре бачити один одного.

4. Повідомте (нагадайте) учнів про ролі, які вони повинні розподілити між собою і виконувати під час групової роботи:

Спікер (керівник групи): читає завдання групі; організовує порядок виконання; пропонує учасникам групи висловитися за чергою; заохочує групу до роботи; підбиває підсумки роботи; визначає доповідача.

Секретар: веде записи результатів роботи групи; записи веде коротко й розбірливо; як член групи, повинен бути готовий висловити думки групи під час підбиття підсумків чи допомогти доповідачу.

Посередник: стежить за часом; заохочує групу до роботи.

Доповідач: чітко висловлює думку групи; доповідає про результати роботи групи.

5. Будьте уважні до питань внутрішньогрупового керування. Якщо один із учнів повинен відзвітувати перед класом про роботу групи, забезпечте справедливий вибір доповідача.

6. Дайте кожній групі конкретну задачу й інструкцію (правила) щодо організації групової роботи. Намагайтеся зробити свої інструкції максимально чіткими. Малоімовірно, що група зможе сприйняти більше одної чи двох, навіть дуже чітких, інструкцій за один раз.

Коло ідей. Метою технології є залучення всіх до обговорення проблеми. Порядок проведення: вчитель ставить дискусійне питання та пропонує обговорити його в малих групах; після того, як вичерпався час на обговорення, кожна група представляє лише один аспект проблеми, яку ви обговорювали; групи висловлюються за чергою, поки не буде вичерпано всі відповіді; під час обговорення теми на дошці складається список зазначених ідей; коли всі ідеї з вирішення проблеми висловлені, можна звернутись до розгляду проблеми заголом і підбити підсумки роботи.

Акваріум. Такий вид діяльності на уроці української мови і читання допоможе учням удосконалити навички роботи в малих групах. Після того, як учитель об'єднав учнів у дві-чотири групи і запропонував завдання для виконання та необхідну інформацію, одна з груп сідає в центр класу (або на початку середнього ряду в класі, де стоять столи) та утворює маленьке коло. Здобувачі освіти цієї групи починають обговорювати запропоновану вчителем проблему.

Групі, що працює, для виконання завдання необхідно: прочитати вголос ситуацію; обговорити її в групі, використовуючи метод дискусії; дійти спільного рішення за 3-5 хв.

Усі інші діти класу мають тільки слухати, не втручаючись у хід обговорення, спостерігають, чи відбувається дискусія за визначеними правилами дискусії.

Після закінчення 3-5 хвилин група займає свої місця, а клас обговорює: чи погоджуєтесь ви з думкою групи; чи була ця думка достатньо аргументована, доведена; який з аргументів ви вважаєте найбільш переконливим. Після цього місце в «Акваріумі» займає інша група та обговорює наступну ситуацію. Усі групи за чергою мають побувати в «Акваріумі», і діяльність кожної з них мусить бути обговорена класом.

Інтерактивні технології колективно-групового навчання:

Обговорення проблем у загальному колі. Це загальновідома технологія, яку застосовують, як правило, в комбінації з іншими. Її метою є прояснення певних положень, привертання уваги учнів до складних або проблемних питань у навчальному матеріалі, мотивація пізнавальної діяльності, актуалізація опорних знань тощо. Вчителі мають заохочувати всіх до рівної участі та дискусії.

Методичні вказівки: бажано розташувати стільці або парти по колу. Весь клас обговорює ідеї чи події, що стосуються якоїсь певної теми. Обговорення будується навколо запланованої або імпровізованої теми, яку слід визначати зрозуміло для всіх присутніх до початку обговорення. Учні висловлюються за бажанням. Обговорення триває, доки є охочі висловитись. Учитель бере слово (якщо вважає за потрібне) наприкінці обговорення. Він може висловити свою думку.

Мікрофон. Мета: різновидом загальногрупового обговорення є технологія «Мікрофон», яка дає змогу кожному сказати щось швидко, за чергою, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку чи позицію.

Методичні вказівки:

- Поставте питання класу.
- Запропонуйте класу якийсь предмет (ручку, олівець тощо), який буде виконувати роль уявного мікрофона. Його учні будуть передавати один одному, за чергою беручи слово.
- Надавайте слово тільки тому, хто отримує «уявний» мікрофон.
- Запропонуйте учням говорити лаконічно й швидко (не більш ніж 0,5-1 хв).
- Не коментуйте і не оцінюйте подані відповіді.

Незакінчені речення. Цей прийом часто поєднують із «Мікрофоном», що дає змогу ґрунтовніше працювати над формою висловлення власних ідей, порівнювати їх з іншими. Робота за такою методикою дає присутнім змогу долати стереотипи, вільніше висловлюватися щодо запропонованих тем, відпрацьовувати уміння говорити коротко, але з теми, й переконливо.

Як організувати роботу?

Визначивши тему, з якої учні будуть висловлюватись у колі ідей, або використовуючи уявний мікрофон, учитель формулює незакінчене речення і пропонує учням, висловлюючись закінчувати його. Кожний наступний учасник обговорення повинен починати свій виступ із запропонованої формули. Учениці та учні працюють з відкритими реченнями, наприклад, «на сьогоднішньому уроці для мене найбільш важливим відкриттям було...» Або «ця інформація дозволяє нам зробити висновок, що...» Або «це рішення було прийнято тому, що...» тощо.

Мозковий штурм. Мета: зібрати якомога більше ідей щодо проблеми від усіх учнів упродовж обмеженого часу.

Методичні вказівки: Після презентації проблеми та чіткого формулювання проблемного питання (його краще записати на дошці) запропонуйте всім висловити ідеї, коментарі, навести фрази чи слова, пов'язані з цією проблемою. Запишіть усі пропозиції на дошці чи на великому аркуші паперу в порядку їх виголошення без зауважень, коментарів чи запитань.

Методичні вказівки:

1. Під час «висування ідей» не пропускайте жодної. Якщо ви будете перевіряти ідеї й оцінювати їх під час висловлювання, учні зосередять більше уваги на відстоюванні своїх ідей, ніж на спробах запропонувати нові і більш досконалі.

2. Необхідно заохочувати всіх до висування якомога більшої кількості ідей. Варто підтримувати й фіксувати навіть фантастичні ідеї. (Якщо під час мозкового штурму не вдасться одержати багато ідей, це

може пояснюватися тим, що учасники піддають свої ідеї цензурі – двічі подумують перед тим, як висловлять.)

3. Кількість ідей заохочується. В кінцевому підсумку кількість породжує якість. В умовах висування великої кількості ідей учасники штурму мають змогу пофантазувати.

4. Спонукайте всіх учнів розвивати або змінювати ідеї інших. Об'єднання або зміна раніше висунутих ідей часто веде до висунення нових, що перевершують первинні.

5. У класі можна повісити такий плакат:

А. Кажіть усе, що спаде вам на думку.

В. Не обговорюйте і не критикуйте висловлювання інших.

С. Можна повторювати ідеї, запропоновані будь-ким іншим.

Д. Розширення запропонованої ідеї заохочується.

6. На закінчення обговоріть й оцініть запропоновані ідеї.

Навчаючи – учусь. Мета: використовується під час вивчення блоку інформації або в процесі узагальнення та повторення вивченого. Технологія дозволяє учням узяти участь у передаванні своїх знань однокласникам. Використання цього методу дає загальну картину понять і фактів, що їх необхідно вивчити на уроці, а також викликає певні питання та підвищує інтерес до навчання.

Методичні вказівки:

- Підготуйте картки з фактами, що стосуються теми уроку, по одній на кожного учня.

- Роздайте по одній картці кожному.

- Упродовж декількох хвилин учні читають інформацію на картці.

Перевірте, чи розуміють вони прочитане.

- Запропонуйте їм почати ходити по класу і знайомити зі своєю інформацією інших однокласників.

- Учень може одночасно говорити тільки з однією особою. Завдання полягає в тому, щоб поділитися своїм фактом і самому отримати інформацію від іншого учня. Впродовж відведеного часу треба забезпечити спілкування кожного учня з максимальною кількістю інших для отримання якомога повної інформації.

- Після того, як учні завершать цю вправу, запропонуйте їм розповісти, відтворити отриману інформацію. Проаналізуйте та узагальніть отримані ними знання. Відповіді можуть записуватись на дошці.

Ажурна пилка («Мозаїка», «Джигсо»). Мета: технологію використовують для створення на уроці ситуації, яка дозволяє учням

працювати разом із метою засвоєння великої кількості інформації за короткий проміжок часу. Ефективна у тих випадках, коли початкова інформація повинна бути донесена до учнів перед проведенням основного (базисного) уроку або доповнює такий урок. Заохочує учнів допомагати один одному вчитися, навчаючи.

Методичні вказівки:

1. Щоб підготувати учнів до уроку з великим обсягом інформації, підберіть матеріал, необхідний для уроку, і підготуйте індивідуальний інформаційний пакет для кожного з учнів (матеріали підручника, додаткові матеріали-вирізки з газет, статті тощо).

2. Підготуйте таблички з кольоровими позначками, щоб учні змогли визначити завдання для їхньої групи. Кожен учень буде входити у дві групи – «домашню» і «експертну». Спочатку об'єднайте учнів у «домашні» групи (1, 2, 3 тощо), а потім створіть «експертні» групи, використовуючи кольорові позначки, що їх учитель попередньо роздає учням. У кожній домашній групі всі її учасники повинні мати позначки різних кольорів, а у кожній експертній – однакові.

3. Розпишіть учнів у «домашніх» групах від 3 до 5 чоловік, залежно від кількості учнів. Кожен учень має бути поінформований, хто входить до його «домашньої» групи, тому що її члени будуть збиратися пізніше. Надайте домашнім групам порцію інформації для засвоєння, кожній групі – свою. Завдання домашніх груп – опрацювати надану інформацію та опанувати нею на рівні, достатньому для обміну цією інформацією з іншими.

4. Після завершення роботи домашніх груп запропонуйте учням розійтись у свої «кольорові» групи, де вони стануть експертами з окремої теми (своєї частини інформації). Наприклад, зберіть усіх «червоних» біля дошки, а усіх «синіх» – у холі. В кожній групі має бути представник із кожної «домашньої» групи.

5. Кожна експертна група повинна вислухати всіх представників домашніх груп і проаналізувати матеріал загалом, провести його експертну оцінку за визначений час (для цього може знадобитися увесь урок, якщо матеріали складні або об'ємні).

6. Після завершення роботи запропонуйте учням повернутися «додому». Кожен учень має поділитися інформацією, отриманою в експертній групі з членами своєї «домашньої» групи. Наприклад, усі учні під номером 1 повинні зустрітися перед класом. У «домашніх» групах має бути по одній особі з експертних груп. Учні мають намагатися донести інформацію якісно і в повному обсязі членам своєї

домашньої групи за визначений учителем час. Завданням домашніх груп у цьому випадку вже є остаточне узагальнення та корекція всієї інформації.

Аналіз ситуації. Такі ситуації можуть аналізуватись ними індивідуально, в парах, в групах або піддаватись в загальному колі. Такий аналіз потребує певного підходу, алгоритму. Технологія вчить дітей ставити запитання, відрізняти факти від думок, виявляти важливі та другорядні обставини, аналізувати та приймати рішення.

Вирішення проблем. Метою застосування такої технології є навчити здобувачів початкової освіти самостійно вирішувати проблеми та приймати колективне рішення.

Дерево рішень. Як варіант технології вирішення проблем можна використати «дерево рішень», яке допомагає дітям проаналізувати та краще зрозуміти механізми прийняття складних рішень.

Інтерактивні технології ситуативного моделювання:

Модель навчання у грі – це побудова освітнього процесу за допомогою включення учня в гру.

Арсенал інтерактивних ігор досить великий, але найбільш поширений із них є моделювальний.

1. Стимуляційні або імітаційні ігри. Імітаційні ігри розвивають уяву та навички критичного мислення, сприяють застосуванню на практиці вміння вирішувати проблеми, а стимуляція дає змогу здобувачам початкової освіти глибоко вжитися в проблему, зрозуміти її із середини.

2. Спрощене судове слухання. Технологія спрощеного суду дає змогу дітям отримати спрощене уявлення про процедуру прийняття судового рішення, взяти участь у вправі, пов'язаній з аналізом, критичним мисленням, прийняттям рішень.

3. Громадське слухання. Мета застосування технології: моделювання суспільного слухання за допомогою імітаційної гри дозволяє здобувачам початкової освіти зрозуміти мету і порядок слухань, а також ролі й обов'язки членів державних органів, комітетів, комісій. Окрім цього, діти одержують практичний досвід у визначенні і поясненні ідей, інтересів і цінностей, пов'язаних із предметом слухання.

4. Розігрування ситуацій за ролями («Рольова гра», «прогривання сценки»). Мета: визначити ставлення до конкретної життєвої ситуації, набути досвіду шляхом гри, допомогти навчитися через досвід і почуття. Рольова гра може також використовуватися для отримання конкретних навичок, наприклад, безпечної поведінки в певній ситуації тощо.

Розігрування конкретної життєвої ситуації за ролями допоможе учням виробити власне ставлення до неї, набути досвід шляхом гри, сприяє розвитку уяви і навичок критичного мислення, вихованню спроможності знаходити й розглядати альтернативні можливості дій, співчувати іншим.

Під час рольової гри учасники «розігрують у ролях» визначену проблему або ситуацію. Рольова гра потребує ретельної підготовки. Початкові вправи мають бути простими з наступним ускладненням. Наприклад, можна почати з читання текстів «за ролями», формулювання коротких висловлювань або відповідей від імені історичної особи, природного явища, конкретного предмета, тварини.

Методичні вказівки:

1. Учитель повинен попередньо спланувати роботу та підготуватись:

- сформулюйте проблему, яку буде ілюструвати рольова гра;
- спільно з учнями визначте кількісний склад учасників рольової гри і спостерігачів, а також подумайте, як доцільніше працювати над грою: усім класом чи одночасно кількома малими групами. Заохочуйте нерішучих учнів до співучасті;
- надайте учням достатньо інформації, щоб вони могли переконливо виконувати свої ролі і, одночасно, вчитися;
- продумайте, як буде проходити рольова гра. Сценарій можна скласти у вигляді: розповіді, під час якої ведучий уводить усіх у суть справи, а решта учнів озвучують її, розкриваючи зміст через ролі «своїх» персонажів; інсценізації, під час якої герої діють частково спонтанно, без підготовлених діалогів, але відтворюють основну ідею інсценізації.

2. Підготовка й тренування учнів: дайте учням час на обдумування ситуацій своїх ролей. Якщо для проведення гри треба переставити меблі, зробіть це саме зараз; забезпечте активну участь усього класу в проведенні вправи; не забувайте про ретельне обговорення й міркування учнів з приводу вправи, які треба обов'язково вислухати наприкінці.

3. Не чекайте відшліфованої гри із самого початку. Дайте учням змогу провести рольову гру й імітувати історичні й сучасні ситуації. Змінюйте види діяльності.

4. Такі вправи повинні проводитися з довірою до школярів, щоб учні не почувалися ніяково. Учні повинні розуміти, що реагувати можна по різному. Практика допоможе учням почувати себе більш упевнено під час проведення таких вправ.

5. Після закінчення вправи проводиться ретельний і поглиблений аналіз учасниками та «спостерігачами» набутого досвіду, їхніх думок та почуттів.

6. Подумайте про вихід дітей із ролей. Для цього проводиться детальне обговорення ситуації. Бажано, щоб кожен учасник відповів на запитання: Як ви себе почували в тій чи тій ролі? Що подобалось під час гри, а що – ні? Чи бували ви самі в схожій ситуації? Чи була вирішена проблема? Чому? Як вона була вирішена? Яку іншу лінію поведінки можна було б вибрати? Чи доводилося вам потрапляти в подібну ситуацію? Яким чином цей досвід може вплинути на ваше подальше життя? Дуже важливим є розподіл рольової гри за часом. На пояснення умов припадає приблизно 10-15%, на роботу в малих групах – 15-25%, на презентацію й обговорення – 40-50%, на підсумки – до 15%.

Інтерактивні технології опрацювання дискусійних питань:

Дискусії є важливим засобом пізнавальної діяльності школярів у процесі навчання. Вони значною мірою сприяють розвитку практичного мислення, дають змогу визначити власну позицію, формують навички відстоювати свою думку, поглиблюють знання з обговорюваної проблеми. Сучасна дидактика визнає велику освітню і виховну цінність дискусій.

Мета: сприяє розвитку критичного мислення, дає змогу визначити власну позицію, формує навички відстоювати свою думку, поглиблює знання з обговорюваної проблеми.

Методичні вказівки:

- проведення дискусії необхідно починати з постановки конкретного дискусійного питання (тобто такого, яке не має однозначної відповіді і допускає різні варіанти вирішення, зокрема протилежні);

- не слід висувати питання на зразок: хто правий, а хто – ні в тому чи тому питанні;

- у центрі уваги має бути ймовірний перебіг (Що було б можливим за тим чи тим збігом обставин? Що могло б відбуватись, якби...) Чи були альтернативні можливості, дії?

- усі вислови учнів мають бути у руслі обговорюваної теми;

- учитель має виправляти помилки і неточності, яких припускаються учні, та спонукати учнів робити те саме;

- усі твердження учнів повинні супроводжуватись аргументацією, обґрунтуванням, для чого вчитель ставить питання на зразок: «Які факти

свідчать на користь твоєї думки?», «Як ти мислив/ла, коли зробив/ла висновок?»»

- дискусія може закінчуватися як консенсусом (прийняттям узгодженого рішення), так і збереженням наявних розбіжностей між учасниками дискусії.

Метод ПРЕС. Мета: використовується під час обговорення дискусійних питань та проведення вправ, у яких потрібно зайняти й чітко аргументувати визначену позицію з проблеми, що обговорюється. Метод вчить учнів виробляти й формулювати аргументи, висловлювати думки з дискусійного питання у виразній і стислій формі, переконувати інших.

Методичні вказівки:

1. Роздайте матеріали, в яких зазначені чотири етапи методу ПРЕС.

- Висловіть свою думку, поясніть, у чому полягає ваша точка зору (починаючи зі слів «...я вважаю, що ...»)

- Поясніть причину появи цієї думки, тобто на чому ґрунтуються докази (починайте зі слів «...тому, що...»)

- Наведіть приклади, додаткові аргументи на підтримку вашої позиції, наведіть факти, які демонструють ваші докази («... наприклад ...»)

- Узагальніть свою думку (зробіть висновок, починаючи словами: («Отже, ...таким чином ..»)

2. Поясніть механізм етапів ПРЕС-методу і дайте відповідь на можливі запитання учнів. Наведіть приклад до кожного з етапів.

3. Запропонуйте охочим спробувати застосувати цей метод до будь-якої проблеми на їхній вибір.

4. Перевірте, чи розуміють учні механізм застосування методу. Етапи можна адаптувати, пропонуючи учням навести декілька варіантів своїх думок або прикладів.

5. Коли формула буде зрозуміла всім учням, запропонуйте їм спробувати висловитися, користуючись цим методом. Застосовуйте метод «Прес» на всіх уроках, де потрібна аргументація учнями своєї думки.

Займи позицію. Мета: використовується на початку уроку для демонстрації розмаїття поглядів на проблему, що вивчатиметься, або після опанування учнями певною інформацією з проблеми і усвідомлення ними можливості протилежних позицій щодо її вирішення. Слід використовувати дві протилежні думки, які не мають одної (правильної) відповіді.

Розглядаючи протилежні позиції з дискусійної проблеми, учні знайомляться з альтернативними поглядами; прогнозують, які наслідки будуть мати індивідуальні позиції і політичні рішення для суспільства, для окремих людей; на практиці використовують уміння захищати власну позицію; вчаться вислуховувати інших; отримують додаткові знання з теми.

Методичні вказівки:

1. Запропонуйте учням дискусійне питання і попросіть їх визначити власну позицію щодо цього питання.

2. Розмістіть плакати в протилежних кінцях кімнати. На одному з них написано «згідний (згідна)», на іншому – «не згідний (не згідна)». (Варіанти: на плакатах можуть бути викладені полярні позиції щодо проблеми: наприклад, «треба заборонити палити в громадських місцях» і «не можна заборонити паління в громадських місцях»). Або ви можете запропонувати три позиції: За Не знаю Проти

3. Вивісьте правила проведення вправи й обговоріть їх.

4. Попросіть учасників стати біля відповідного плакату, залежно від їхньої думки щодо обговорюваної проблеми, «проголосувати ногами».

5. Виберіть декількох учасників і попросіть їх обґрунтувати свою позицію або запропонуйте всім, хто розподіляє одну і ту саму точку зору, обговорити її і виробити спільні аргументи на її захист.

6. Після викладу різних точок зору запитайте, чи не змінив хто-небудь із учасників своєї думки і чи не хоче перейти до іншого плаката. Запропонуйте учням перейти і обґрунтувати причини свого переходу.

7. Попросіть учасників назвати найбільш переконливі аргументи своєї та протилежної сторони.

Зміни позицію. Така технологія є схожою до попередньої Вона також дає змогу обговорити дискусійні питання за участі всіх дітей. Метод дозволяє стати на точку зору іншої людини, розвивати навички аргументації, активного слухання.

Неперервна шкала думок (Нескінчений ланцюжок). Одна з форм обговорення дискусійних питань, метою якої є розвиток у здобувачів освіти навичок прийняття особистого рішення та вдосконалення вміння аргументувати свою думку.

Дискусія. Дискусія – це широке публічне створення певного спірного питання. Вона є важливим засобом пізнавальної діяльності, сприяє розвитку критичного мислення, дає змогу визначити власну

позицію, формує навички аргументації та відстоювання своєї думки, поглиблює знання з обговорюваної проблеми.

Дискусія в стилі телевізійного ток-шоу. Її метою є отримання школярами навичок публічного виступу та дискутування висловлення й захисту власної позиції, формування громадянської та особистої активності.

Дебати. Один із найбільш складних способів обговорення дискусійних проблем. Дебати можна проводити лише тоді, коли школярі навчилися працювати в групах та засвоїли технології вирішення проблем. У дебатах поділ на протилежні точки зору набуває найбільшої гостроти, оскільки здобувачам освіти необхідно довго готуватись і публічно обґрунтовувати правильність своєї позиції. Важливо, щоб учасники дебатів не переносили емоції один на одного, а спілкувалися спокійно.

Застосування інтерактивних технологій висуває певні вимоги до структури уроку. *Структура таких уроків складається з п'яти етапів.*

I. Мотивація

Мета етапу: сфокусувати увагу учнів на проблемі й викликати інтерес до обговорюваної теми. Мотивація чітко пов'язана з темою уроку, вона психологічно готує учнів до її сприйняття, налаштовує їх на розв'язання певних проблем. Без виникнення мотивів учіння і мотивації навчальної діяльності не може бути ефективного пізнання. Матеріал, поданий під час мотивації, наприкінці підсумовується і стає «місточком» для подання мети уроку. Мотивація допомагає також викликати в учнів інтерес до теми уроку, налаштувати їх на ефективний процес пізнання, викликати власну зацікавленість, психологічно підготувати учнів до сприйняття теми уроку. Для цього можуть бути використані прийоми, що створюють проблемні ситуації, викликають у дітей здивування, зацікавленість до знань і процесу їх сприймання. Це може бути короткочасна розповідь учителя, бесіда, демонстрування наочності. Мотивація має займати не більше ніж 5 % часу уроку.

Із інтерактивних вправ можуть бути використані такі: «Вилучи зайве», «Роз'єднай слова», «Криголам», «Банани», «Мікрофон», «Задом наперед», «Скринька скарг».

II. Оголошення, подання теми та очікуваних навчальних результатів.

Мета: забезпечити розуміння учнями змісту їхньої діяльності, тобто того, чого вони повинні досягти і що від них очікує вчитель. Без чіткого і конкретного визначення та усвідомлення учнями навчальних

результатів їхньої пізнавальної діяльності, особливо на уроках із використанням інтерактивних технологій, учні можуть сприйняти освітній процес як ігрову форму діяльності, не пов'язану з навчальним предметом.

Цей етап уроку має займати не більше ніж 5 % часу уроку.

Доречно використати такі інтерактивні вправи: «Дешифрувальник», «Морський бій», «Загадкові будиночки», «Мікрофон».

III. Актуалізація знань, надання необхідної інформації.

Мета етапу: дати учням достатньо інформації, щоб потім на її основі виконувати практичні завдання. Це може бути читання роздавального матеріалу, виконання домашнього завдання. Для того щоб зекономити час, можна подати інформацію в письмовому вигляді для попереднього (домашнього) вивчення. На самому уроці вчитель може ще раз розглянути її, особливу увагу звернути на практичні поради; за потреби, прокоментувати терміни або організувати невеличке опитування. Ця частина уроку займає приблизно 10-15% часу.

Під час повідомлення необхідної інформації доречними будуть такі інтерактивні вправи: «Мозковий штурм», «Мозкова атака», «Карусель», «П'ять слів – три слова», «Ґронування», «Кубування», «Системний оператор», «Діаграма Венна», «Морський бій».

IV. Інтерактивна вправа (центральна частина заняття).

Мета етапу: практично засвоїти навчальний матеріал; досягти поставленої мети уроку. Ця частина уроку займає 50-60 % часу.

Послідовність роботи під час її проведення:

- інструктування (2-3 хв.);
- об'єднання учнів у групи та розподіл ролей (1-2 хв.);
- виконання завдання в групах (самостійна робота), співпраця (5-15 хв.);
- презентація результатів виконання вправи (3-15 хв.);
- рефлексія результатів учнями (5-15 хв.).

Серед центральних інтерактивних вправ доцільними є: «Система позначок «Допомога», «Ажурна пилка», «Читання з передбаченням», «Пошуки людського скарбу», «Пішохідний тур», «Добре – погано», «Навчаючи – вчуся».

V. Рефлексія (підбиття підсумків), оцінювання результатів уроку.

Мета етапу: згадати, виявити й усвідомити основні компоненти діяльності: її зміст, тип, способи, проблеми, шляхи їх розв'язання, отримані результати тощо.

Послідовність роботи під час підсумкового етапу:

1. Встановлення фактів. (Що відбулося?)
2. Аналіз причин. (Чому це відбулося?)
3. Планування дій. (Що нам робити далі?) Рефлексія займає 20 %

часу уроку.

На етапі рефлексії доцільними є інтерактивні вправи: «Незакінчені речення», «Інтерв'ю», «Абетковий суп», «Від А до Я», «Виграш у лотереї», «Тестування», «Крісло автора».

Серед переваг інтерактивних технологій визначено такі: формування компетентностей молодших школярів на основі комунікативної взаємодії між ними, забезпечення мотивації до навчання, створення широких можливостей для прояву творчості й самостійності учнів, розвиток колективістських почуттів та почуття відповідальності за власний результат і результат роботи групи. Учні молодших класів вчать вести діалоги, дискусії з однокласниками, учителями, використовуючи різні засоби навчання; моделюють життєві ситуації й вирішують проблеми.

Недоліки інтерактивного навчання особливо помітні в перших класах початкової школи, оскільки учні не вміють працювати в групах, не розвинені їх комунікативні вміння, не налагоджений процес взаємного навчання. Під час колективної роботи часто виникає гамір, адже учням молодшого шкільного віку притаманна природна рухливість, що може призвести до зниження рівня дисциплінованості. Серед інших недоліків інтерактивного навчання вчителі початкових класів виокремлюють такі: проблеми встановлення зворотного зв'язку з учнями; складність оцінювання школярів, які працюють у групах; труднощі у спрямуванні учнів до певних висновків тощо. Отже, учитель повинен ретельно готувати дітей до інтерактивного навчання; реалізовувати його тільки тоді, коли це справді необхідно й доцільно, а не лише для створення іміджу педагога, який використовує сучасні дидактичні інновації.

Зважаючи на зміни у змісті шкільної освіти, підходах до організації освітнього процесу, вимогах Державного стандарту початкової освіти виникає завдання приділяти особливу увагу не лише опануванню певного обсягу знань, а й створенню таких умов, які б сприяли розвитку учнів як особистостей, які критично мислять, вміють працювати з інформацією, проявляють ініціативу, самостійність, відповідальність, здатні до взаємодії, конструктивного спілкування, а також до роботи в команді і з командою.

Групова робота на уроці – це форма організації навчання на основі співробітництва зі спільною навчальною метою і чітко розподіленими завданнями для кожного.

Як вид навчальної діяльності школярів групова діяльність багатофункціональна. У груповій навчальній діяльності учні показують більш високі результати засвоєння знань, ніж під час фронтальної роботи. Групова форма роботи сприяє організації більш ритмічної діяльності кожного учня. Також формуються колективізм, моральні, гуманні якості особистості.

Групова навчальна діяльність виконує й організаційну функцію. А полягає вона в тому, що учні вчаться розподіляти обов'язки, спілкуватись один з одним, розв'язують конфлікти, що виникають у спільній діяльності. У груповій роботі дитина бере на себе функції вчителя та виконує дорослі види діяльності.

Групова форма навчальної діяльності має низку переваг:

- за однаковий проміжок часу обсяг виконаної роботи набагато більший;
- висока результативність у засвоєнні знань і формуванні вмінь;
- формується вміння співпрацювати;
- формуються мотиви навчання, розвиваються гуманні стосунки між дітьми;
- розвивається навчальна діяльність (планування, рефлексія, самоконтроль, взаємоконтроль).

Групова навчальна діяльність виконує низку функцій, одна з яких – організаційна і полягає вона в тому, що учні вчаться розподіляти обов'язки між учасниками діяльності, розв'язувати конфлікти, що виникають у спільній діяльності, допомагати один одному у вирішенні спільних питань та прийнятті виважених рішень, презентувати напрацювання групи. У груповій роботі дитина бере на себе функції вчителя і виконує дорослі види діяльності.

Зважаючи на те, що групова робота – це сукупність методів і технік для організації спільної діяльності учнів та управління нею, можна визначити, що така діяльність: по-перше, мотивує кожного учня до засвоєння теми, бо результат кожного буде вагомим для досягнення результатів групою; по-друге, окрім засвоєння певного багажу знань, група учнів навчає кожного свого члена тобто відбувається взаємонавчання; по-третє, сприяє розвитку наукового світогляду школярів, критичного мислення та комунікативних навичок; по-четверте, в процесі групової діяльності формуються

гуманістичні та демократичні цінності, реалізуються моральні й етичні принципи.

Кожне групове заняття має відповідну структуру, якої бажано дотримуватися під час організації освітнього процесу.

Перша частина – вступна: створення проблемної ситуації або підбір пізнавального завдання; надання інструктажу; підготовка дидактичного та роздаткового матеріалу й об'єднання учнів у групи.

Друга частина – групова робота: розподіл ролей у групі; ознайомлення із завданням; розподіл та виконання індивідуальних завдань; обговорення індивідуальних результатів роботи у групі та прийняття спільного рішення щодо висновків та підготовки до презентації спільних напрацювань.

Остання частина – підсумкова, під час якої повідомляються результати роботи в групах; проводиться аналіз виконаного пізнавального завдання; робиться загальний висновок про групову роботу та визначається рівень досягнення поставлених цілей.

Готуючись до організації групової роботи, потрібно чітко розуміти мету, яку треба досягнути і відповідно до цілей добирати методи або види діяльності:

- «мозаїка», «взаємне навчання», «карусель», «ажурна пилка» тощо – доцільно застосовувати під час вивчення нової інформації;
- «розбір кейсів», обговорення, симуляційні ігри – коли потрібно розвивати вміння аналізувати;
- «снігова куля», «акваріум», робота в парі, рольові ігри, дискусії – для розвитку соціальних умінь;
- «мозковий штурм, навчальні проєкти – для генерування нових ідей;
- презентація, рефлексія, оцінювання та взаємооцінювання – створення можливості учням навчатися відчувати і розуміти себе.

Групова робота вимагає від дитини емоційної та розумової напруги, тому має бути нетривалою: оптимальний час – 5-7 хв. (1-2 клас), 15-20 хв. (3-4 клас).

Способи об'єднання дітей у групи:

- за певною ознакою (пора року, колір очей, волосся тощо);
- за бажанням учнів;
- за вибором командира групи;
- за вибором учителя – об'єднання відбувається в групі учнів із однаковим темпом роботи або за інтелектуальними здібностями.

Найбільше дітям подобається, коли об'єднання відбувається випадково.

Дотримуючись загальних правил організації групової роботи загалом і на уроках української мови та читання зокрема, вчителі зможуть досягти ефективних результатів, бо саме за групової діяльності кожен учень має змогу проявити себе активним учасником освітнього процесу.

Робота в групі сприяє розвитку та допомагає учням з різними здібностями та рівнями вмінь досягати своїх цілей.

Приклад 1. Тема уроку. Робота над реченнями.

Мета: повторити і систематизувати знання учнів про іменник та прикметник; удосконалювати вміння відрізнити прикметники від інших частин мови; розширювати знання дітей про значення і роль іменника і прикметника у мовленні.

1 група. Від іменника «калина» утворіть прикметники і введіть їх у речення. Речення запишіть у зошит, утворені прикметники підкресліть.

1. З _____ вуст молоді дівчини зринає задушевна пісня.

2. _____ чай допомагає від застуди.

3. У багатьох селах України зустрічаються ще _____ гаї.

2 група. Від іменника «береза» утворіть прикметники і введіть їх у речення. Речення запишіть у зошит, утворені прикметники підкресліть.

1. Хлопців нагодували _____ кашею.

2. У багатьох селах України зустрічаються ще _____ гаї.

3. Навесні _____ листя має ніжно-зелений колір.

3 група. Від іменника «верба» утворіть прикметники і введіть їх у речення. Речення запишіть у зошит, утворені прикметники підкресліть.

1. На гілочках розпускаються маленькі та ніжні _____ котики.

2. _____ гілка зацвіла у мене на столі.

3. Над річкою звисають _____ котики.

Приклад 2. Урок розвитку мовлення.

Тема уроку «Книга дорожча за найбільше багатство». Складання пам'ятки. Мета: вчити добирати переконливі докази, аналізувати, робити висновки. Складання пам'ятки «Правила поводження з книгою» – Перед вами картки у вигляді книг, серед запропонованих

вам потрібно обрати ті, які можна використати для складання пам'ятки.

1 група. Серед запропонованих тверджень оберіть ті, які можна використати для складання пам'ятки.

1. Беріть книгу чистими руками.
2. Гортаючи її сторінки, не слинити пальці.
3. Бери книги брудними руками.
4. Для збереження книги її необхідно обгорнути.
5. Гортати сторінки слід за верхній куточок.
6. Під час читання перегинай книги.
7. Малюй у книжках.

2 група. Серед запропонованих тверджень оберіть ті, які можна використати для складання пам'ятки.

1. Під час читання не перегинайте її.
2. Кидай книги та грайся з ними.
3. Користуйтеся закладками.
4. Не слід класти в книгу різні предмети.
5. Залишай книгу під дощем та сонячним промінням.
6. Не малюйте в них, не підкреслюйте слів.
7. Книги не потрібно обгортати та використовувати закладки.

3 група. Серед запропонованих тверджень оберіть ті, які можна використати для складання пам'ятки

1. Не читайте книги під час їжі.
2. Гортаючи сторінки слинь пальці.
3. Любіть книгу і бережіть її.
4. Тримай книги на кухні та на горіщі.
5. Не кидайте книг і не грайтеся ними.
6. Тримайте книги в спеціально відведеному вдома місці.
7. Під час їжі читай книгу.

Кожна група обирає свої правильні твердження та прикріплює їх на дошку, для складання загальної пам'ятки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акпинар Л.Е. Інтерактивні технології навчання у початковій школі : навчальний посібник. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2014. 288 с.
2. Впровадження інтерактивних технологій навчання в початковій школі. URL: <https://naurok.com.ua>
3. Гудима Н.В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до застосування інноваційних технологій на уроках мовно-літературної

освітньої галузі // Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до професійної діяльності в Новій українській школі: оновлення філософії освіти : монографія ; за заг. ред. Н.В. Бахмат, Н.В. Мелекесцевої, Н.В. Гудими. Київ : Міленіум, 2024. С. 197-228.

4. Демчук А. Використання інтерактивних форм і методів навчання у початковій школі : Методична розробка. Київ, 2020.

5. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології. Київ : Академвидав, 2015. 304 с.

6. Дівакова І.І. Інтерактивні технології навчання у початкових класах. Тернопіль : Мандрівець, 2013. 180 с.

7. Дубяга С.М. Педагогічні технології в початковій школі: Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів напряму підготовки «Початкова освіта». Мелітополь : Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2015. 160 с.

8. Інтерактивні вправи та ігри. Харків : Вид. група «Основа», 2009. 144 с.

9. Інтерактивні методи навчання в практиці роботи початкової школи / упорядн. Стребна О.В., Соценко А.О. Харків : Вид. група «Основа», 2005. 176 с.

10. Інтерактивні методи навчання у початковій школі. URL: <http://prolisok.it-we.net>

11. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: [метод. посібн.] / уклад. О. Пометун, Л. Пироженко. Київ : А. П. Н., 2002. 136 с.

12. Застосування інтерактивних технологій у навчанні молодших школярів : методичний посібник для вчителів початкової школи / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко, О.А. Біда та ін. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 304 с.

13. Комар О.А. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивних технологій. Теоретико-методичні аспекти : монографія. Умань : РВЦ «Софія», 2008. 332 с.

14. Кравець Н.Ю., Козьма Н.В. Особливості організації групової роботи на уроках української мови у початковій школі // Наша школа : науково-практичні студії. 2023. № 2. С. 30-35.

15. Крамаренко С.Г. Інтерактивні техніки навчання як засіб розвитку потенціалу учнів // Відкритий урок. 2002. № 5-6. С. 7-10

16. Кратасюк Л. Інтерактивні методи навчання // Дивослово. 2004. № 10. С. 2-11.

17. Маляр Л.В. Технології навчання освітньої галузі «Мови і літератури»: методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2021. 25 с.

18. Маріна Б. Методичні аспекти використання інтерактивних методів навчання на уроках української мови у початковій школі // Молодий вчений. 2019. № 9 (73). С. 355–358.

19. Падалка Л., Євтушенко Н. Використання інтерактивних методів навчання на уроках української мови у початковій школі // Студентські наукові студії. 2020. №2. С. 77-83.

20. Павич Н. Організація роботи у парі та групі на уроках у початковій школі // Початкова школа. 2019. № 12. С. 2-7.

21. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ, 2007. 144 с.

22. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. Київ : «А.С.К.», 2005. 192 с.

23. Технології навчання в мовно-літературній галузі початкової школи : навчально-методичний посібник для самостійної роботи / Автори-укладачі : Л.М. Роєнко, Т. А. Торчинська. Умань, 2018. 149 с.

24. Федорчук В.В. Сучасні технології навчання у підготовці педагогів : навчально-методичний посібник / автор-упорядник В.В. Федорчук. Кам'янець-Подільський, 2021. 69 с. URL : <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/5872/Fedorchuk-V.V.-Suchasni-tekhnologii-navchannia-u-pidhotovtsi-pedahohiv-2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

25. Чепіль М.М., Дудник Н.З. Педагогічні технології : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2012. 224 с.

26. Янкович О.І., Кузьма І.І. Освітні технології у початковій школі : навчально-методичний посібник. Тернопіль : ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2018. 266 с.

27. Ярош Н. Групові методи роботи на уроках у початковій школі // Початкова школа. 2018. № 6. С. 50-54.

ТЕМА 4. ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЧИТАННЯ. КВЕСТ-ТЕХНОЛОГІЯ

У літературі є низка визначень критичного мислення. Деякі автори ототожнюють його з неформальною логікою, інші – з творчим мисленням. Проте критичне мислення відрізняється і від творчого, і від інших видів мислення.

Критичне мислення – це ретельно обдумане, зважене рішення стосовно певної думки. Це інтелектуально організований процес, спрямований на активну діяльність осмислення, застосування, аналізу, узагальнення або оцінки інформації, отриманої чи утвореної шляхом спостереження, досвіду, рефлексії, розмірковувань чи комунікації як керівництва до дії.

Також критичне мислення трактують як процес, що найчастіше починається з висунення проблеми, продовжується пошуком і осмисленням інформації, закінчується прийняттям рішення щодо поставленої проблеми. Таке мислення є порівняльним. У його основі не рівень запам'ятовування інформації, а здатність людини її самостійно аналізувати, аргументувати свою думку, переглядати власне бачення проблеми, якщо воно не витримує критики. Критичне мислення є протилежністю догматичному і спонукає людину до осмислення, зіставлення, оцінювання явища або події.

Це здатність людини чітко виділити проблему, яку необхідно вирішити; самостійно знайти, обробити і проаналізувати інформацію; логічно побудувати міркування, дібрати переконливу аргументацію; здатність мислити мобільно, обирати правильне розв'язання проблеми; бути відкритим до сприйняття думок інших і одночасно принциповим у відстоюванні своєї позиції.

Помилковим є ототожнення критичного мислення з такими процесами, як запам'ятовування, розуміння, із творчим, інтуїтивним мисленням. Розвиток інтелекту більше пов'язаний не з відтворенням того, що запам'яталося, а з формуванням самостійного мислення. Стосовно творчого мислення, то для нього не характерні аналітичні, оцінні судження.

У педагогічній літературі використовують два взаємозамінні терміни: «технологія формування критичного мислення» та «технологія розвитку критичного мислення», які відрізняються словами «формування» й «розвиток». Розвиток – це процес зміни якості чогось, перехід від одного якісного стану до іншого, вищого. Формування – це

створення чогось. Формування відбувається через становлення й розвиток. Очевидно, у молодших школярів критичне мислення формується, натомість у старшокласників – розвивається сформоване в початковій школі.

Проте нерідко слова «формування» й «розвиток» використовують як синонімічні. Зокрема, ототожнюються й технології формування та розвитку критичного мислення.

Технологія формування критичного мислення – це система діяльності, яка супроводжується педагогічними вимірюваннями і спрямована на розвиток здатності до самостійного пошуку, вибору та оцінки корисності інформації як для суспільних, так і для особистих потреб та цілей.

Технологія формування критичного мислення містить три етапи: виклик (актуалізація), осмислення (реалізація) та рефлексія.

Основні етапи технології формування критичного мислення

<i>Назва етапу</i>	<i>Основні завдання</i>	<i>Дії учнів</i>	<i>Методи та прийоми</i>
Виклик	Актуалізувати знання. Сформувати мотивацію до вирішення проблеми.	Пригадують відомі факти, систематизують дані, складають список джерел для опрацювання.	Методи графічного відтворення інформації.
Осмислення	Набути нові знання для вирішення проблеми.	Слухають, записують інформацію; переглядають фільми, файли на цифрових носіях; складають таблиці; ведуть щоденники.	Аналіз інформації.
Рефлексія	Виконати практичні роботи, творчі завдання.	Порівнюють відомі факти з новими.	Встановлення причиново-наслідкових зв'язків; дискусії; інтерактивні методи.

Технологія розвитку критичного мислення має низку переваг: спонукає аналізувати кожную ситуацію, робити висновки, сприймати дійсність усебічно, спрямовує до творчості і вчителя, і учнів. Проте, як і більшість відомих, технологія має також недоліки. Її впровадження неможливе без високого рівня професійної майстерності вчителя, який, натомість, може виявитися психологічно не готовим до партнерських стосунків зі школярами. Результати реалізації технології залежать від

учнів, їх наполегливості та бажання здобувати нову інформацію. Оскільки школярам буває важко знайти необхідне в інформаційних потоках, то педагог має запропонувати список джерел, які доцільно використати в роботі.

Одним із недоліків на шляху реалізації технології є існування загроз соціального характеру. Особистість із критичним мисленням може «не вписатися» в реалії сучасного життя. Зазвичай керівники закладів освіти, вчителі воліють працювати з учням, які є хорошими виконавцями, а керівники підприємств, фірм добирають до свого колективу тих, хто охочіше погоджується з прийнятим рішенням, ніж піддає його аналізу й заперечує доцільність. Отже, водночас із розвитком критичного мислення необхідно навчати школярів толерантності у взаєминах із людьми.

Основні етапи уроку критичного мислення:

1. *Розминка* (створення сприятливого психологічного клімату на уроці).

2. *Обґрунтування навчання* (постановка мети уроку, розвиток внутрішньої мотивації до вивчення теми та предмета загалом).

3. *Актуалізація* (зацікавленість, спрямування на навчання, відтворення знань, потрібних для наступних етапів уроку).

4. *Усвідомлення змісту* (знайомство з новою інформацією, аналіз інформації, особисте розуміння).

5. *Рефлексія* (критичний момент уроку): учні переробляють нові знання на власні; запам'ятовують матеріал, так як розуміють його; активно обмінюються думками; удосконалюють і поповнюють словниковий запас; складається різноманітність міркувань; вибір правильного варіанту.

Методи та прийоми роботи розвитку критичного мислення на уроках української мови та читання

Стратегія «Асоціативний куц» (Етапи актуалізації і рефлексії)

Правила складання асоціативного куца:

- Записати на дошці в центрі ключове слово чи фразу;
- Записати будь-які слова чи фрази, які спадають на думку;
- Ставити знаки питання біля частин куца, в яких є невпевненість;
- Записувати всі ідеї, які з'являються чи скільки дозволяє час.

Стратегія «Сенкан» (п'ятиряддя) (Етап рефлексії).

Сенкан – це білий вірш, у якому синтезована інформація в стислому вислові з 5 рядків.

Алгоритм складання сенкану:

1. Тема (іменник)
2. Опис (прикметник)
3. Дія (дієслово)
4. Ставлення (фраза), почуття з приводу обговорюваного.
5. Перефразування сутності (синонім, узагальнення, підсумок).

Стратегія «Кубування» (Цей метод навчання полегшує розгляд різних сторін теми).

Використовують куб, на гранях якого дають вказівки для учнів. Учитель пропонує в процесі роботи викласти власні думки з пропонованої теми.

*Приклад «Кубування»
(Робота в групах).*

1. Лексичне значення слова.

Ведмідь – дика кошлата тварина, що живе у лісі, зимує у барлозі, любить мед.

2. До витоків слова.

Ведмідь – означає «поїдавший мед», медоїд.

3. Спільнокореневі слова.

Ведмідь, ведмежа, ведмедик, ведмежатник, ведмежий.

4. Сполучення слів:

Великий, крупний, клишоногий, вайлуватий, старий, голодний, чорний, бурий, гімалайський, білий.

- Побачити, зустріти, вислідити (ведмедя).

- Реве, ричить, смокче (лапу), спить.

5. Синоніми.

Ведмідь клишоногий, топтигін, ведмежа.

6. Фразеологізм:

- Ведмідь на вухо наступив (немає музичного слуху).

- Ведмежа послуга.

- Дивитися ведмедем.

Прислів'я:

- Два ведмеді в одному барлозі на живуть;

- Для ведмедя зима – одна ніч.

Загадка: Клишоногий, вайлуватий,

Смокче у барлозу лапу,

Вміє голосно ревіть,

Називається ... (ведмідь).

Стратегія «Есе» (Етап рефлексії, актуалізації).

Есе як метод формування критичного мислення полягає у написанні тексту в довільному стилі.

Алгоритм «Есе»:

- Збирання інформації за проблемою.
- Аналіз інформації.
- Виявлення власної точки зору.
- Викладання власної точки зору.

Есе може бути абсолютно вільним чи аргументованим (від 5 до 20 хвилин).

Стратегія «Дискусія».

Досить актуальним на сьогодні методом формування критичного мислення є різні види дискусій, дебатів.

Дискусії і дебати дозволяють ефективно розв'язувати проблеми через самовираження, вчитися аналізувати ситуацію, добирати аргументи для розв'язання проблеми, розвивати комунікативні навички.

Хід дискусії:

1. Оголошується проблемне питання дискусії.
2. У групі одна пара обирає позицію «ЗА», інша – «ПРОТИ».
3. Кожна пара обговорює свою позицію, добирає аргументи на її підтримку.
4. Через деякий час утворюють нові пари, які складаються з учасників, що займали одну і ту ж саму позицію, але з інших груп.
5. Учасники в нових парах порівнюють свої аргументи, додають за необхідності нові.
6. Учасники повертаються до своїх початкових пар, маючи «удосконалений список» аргументів.
7. Проводиться дискусія у своїй групі серед двох пар.
8. Кожний учасник дискусії викладає власну позицію, скориговану під час дискусії, у вигляді есе.

Стратегія «Кероване читання з передбаченням»

Алгоритм

- Після ознайомлення з назвою тексту та його автором перед читанням ставимо дітям питання, які дозволяють зробити припущення, про що саме буде текст (робота в парах чи групах).

- Текст розподіляють на частини, і далі читють його учні частинами. Зупинки треба роботи на найбільш цікавих місцях, створити інтригуючу ситуацію очікування.

- Після читання кожної частини учням формалюють запитання. Пропонують зробити передбачення стосовно того, що буде далі. А після читання наступної частини це передбачення аналізують.

Стратегія «Метод прес» (На будь якому етапі уроку)

Етапи методу прес:

- Висловлюють свою думку: «Я вважаю...»
- Пояснюють причину такої точки зору: «Тому що...»
- Наводять приклад додаткових аргументів на підтримку своєї позиції: «... Наприклад...»

— Узагальнюють, формують висновки: «Отже...», «Таким чином...»

Стратегія «Порушена послідовність» (робота в групах)

- Учням пропонують кілька речень із тексту, записаних у порушеній послідовності.

- Учні об'єднують у групи. Кожна група повинна запропонувати свою послідовність поданих речень. Результат фіксують у зошитах.

- Читання тексту і перевірка результатів.
- Обговорення.

Стратегія «Взаємні запитання»

- Текст або матеріал для вивчення ділять на логічно завершені частини.

- Учні вголос читають за цілими частинами, ставлять самі запитання:

- Одне одному в групі;
- Одне одному в парах;
- Одна пара (група) інший.

Стратегія «Джигсоу-1» (Мозаїка)

- Учні класу об'єднують у постійні групи (кількість учнів – це кілька частин у тексті). Кожен учень має певний номер.

- Текст ділить учитель на логічно завершені частини.

- Кожна частина вивчається певною експертною групою, яка формується за однаковими номерами, за кольоровими картками.

- Робота експертних груп. Учні вивчають свою частину, готуються донести її зміст до своїх товаришів у постійній групі.

Отже, кожна дитина вивчає свою частину тексту, але за допомогою товаришів (експертів з іншої частини) повинна сприйняти увесь текст загалом.

- Повернення експертів до постійної групи і взаємонавчання.
- Перевірка засвоєння змісту і цілому всіма учнями.

Стратегія «Доповідач-респондент»

- Прочитати текст, запам'ятати його.
- Два учні виходять до дошки.
- Один переказує зміст прочитаного. Другий уважно слухає. Потім усе, що було пропущено, показує за допомогою рухів, жестів, міміки.
- Перший учень намагається доповнити розповідь тим, про що ще не було сказано.

Прийом «Позначки» (інтерактивна система нотаток для ефективного читання та мислення)

Читаючи текст підручника, потрібно робити позначки на полях. Позначки мають бути такими:

- ставте «✓» на полях, якщо прочитане підтверджує те, що ви вже знаєте;
- ставте «–» (мінус), якщо прочитане відрізняється від того, що ви вже знаєте, чи думаєте, що суперечить вашим уявленням;
- ставте «+» (плюс) на полях, якщо прочитане несе для вас нову інформацію;
- ставте «?» (знак питання) на полях, якщо ви натрапляєте на інформацію, яка вас бентежить, чи якщо хочете знати про щось більше.

Доцільно запропонувати учням скласти власну таблицю позначок для впорядкування інформації:

«✓» «–» «+» «?».

«Знаю-хочу знати-дізнався/дізналася».

Учням ставлять питання для самостійного осмислення за обраною темою. Наприклад, під час вивчення письменника: Що ви знаєте про цього письменника? Які твори він написав? Які особливості його творів? Що ви взнали нового з його творів/з його біографії? Що вам би хотілося ще взнати з цієї теми? Відповіді записують учні в колонки «Знаю» і «Хочу знати» у таблицю:

<i>Знаю</i>	<i>Хочу</i>	<i>Дізнався/Дізналася</i>

Дерево припущень

Підходить для тем, що містять елемент прогнозування, або обговорень щодо розвитку якогось явища у майбутньому. Учні озвучують свої ідеї та спільно створюють «дерево передбачень», де стовбур – задана тема, гілки – передбачення (я думаю, що ...; ймовірно, що буде так...), а листя – аргументи на користь тверджень.

Fishbone (Рибна кістка)

Свою назву цей інструмент дістав через те, що його візуальне вираження нагадує рибну кістку. Він дозволяє учням «розбити» загальну проблемну тему на низку причин та аргументів. Застосування цього прийому допоможе учням зрозуміти важливість аргументації, а також те, що кожна проблема – багатогранна, може мати кілька причин, що впливають одна на одну. «Рибна кістка» є дуже дієвим інструментом у застосуванні до соціальних тем, на зразок «шкідливі звички», «підліткова злочинність», «погана екологія в місті» тощо.

Порядок роботи:

- Після спільного обговорення проблемної теми під модерацією вчителя учні записують її чітко формулювання в полі «Проблема».

- Після аналізу інформації за темою (з текстових матеріалів, фільмів тощо) учні виділяють причини та аргументи, що їх підтверджують. Часто причин знаходиться більше, ніж аргументів. У такому випадку варто пояснити дітям, що це – нормально, адже бувають ситуації, коли причини ще не мають логічного пояснення і залишаються як припущення.

- Шляхом аналізу «причин-аргументів» діти формулюють висновок, який записують в останній частині малюнку.

Кожен урок читання складається з таких елементів і завдань:

1. Актуалізація знань

- вправи на дихання;
- артикуляційні вправи;
- вправи на темп читання;
- вправи на тембр читання;
- вправи на висоту голосу;
- вправи на правильність;
- вправи на свідомість;
- вправи на мелодику.

2. Робота з новим текстом на уроці:

- ознайомлення;
- багаторазове читання з різними видами завдань;
- ковзне читання;
- вибіркоче читання;
- доведення думки словами з тексту;
- діалоги;
- багаторазове механічне перечитування: ланцюжком; у парах; скоромовкою; «буксир»; «канон»; «ну, постривай!»; «сонечком»; «дощиком»

3. Закріплення отриманих знань:

- читання в особах;
- виділення і перечитування найголовнішого в тексті;
- характеристика героїв;
- визначення частини, яка виражає головну думку тексту;
- поділ тексту на смислові частини.

Керуючись цими стратегіями на уроці, ми зможемо забезпечити умови для повноцінного розвитку особистості, формування в неї творчого критичного мислення.

Quest (у перекладі з англійської) – це тривалий цілеспрямований пошук, який може бути пов'язаний із пригодою і грою, а також слугує для позначення одного з різновидів комп'ютерних ігор, що вимагають від гравця виконання завдань.

Квест (з англ. *Quest* – «пошук», «пошуки пригод») – це аматорське спортивно-інтелектуальне змагання, основою якого є послідовне виконання заздалегідь підготовлених завдань командами або окремими гравцями.

Переваги квесту в освітньому процесі початкової школи:

- Квест дає змогу гравцям учитися під час спільного виконання завдань, перебувати в умовах необхідності прийняття швидких і адекватних рішень; виявляти кмітливість, розвивати свої здібності.
- Квест виявляє приховані якості учнів, як-от: прихованих лідерів, інтелектуалів, добродіїв; їхні схильності та звички.
- Квест дає учням змогу краще засвоїти навчальний матеріал, оскільки всі сценарії мають тематичний характер і «прив'язані» до навчальної програми.
- Екстремальні етапи дають змогу спільно пережити емоційні сплески, що психологічно зближує учасників квесту.
- Інтелектуальні й рухові етапи дають можливість розвинути ерудицію і виявити спритність.
- Ігрові завдання викликають безліч позитивних емоцій і радісних спогадів, сприяють розвитку комунікативних якостей.

Етапи квесту:

1. Створення команд.
2. Оголошення правил, вручення маршрутного листа.
3. Розповідь історії, постановка ігрової мети.
4. Проходження маршруту за підказками, виконання завдань.
5. Досягнення мети, нагорода.

Учитель для проведення квесту готує:

1. *Сюжет*. Єдина вимога до сюжету, щоб він був *цікавим, заплутаним і непередбачуваним*. Чим завершиться конкретна історія, заздалегідь не можна передбачити – гравці розставляють крапки над «і».

2. *Правила*. Всі учасники квесту до його початку ознайомлюються з правилами та повинні їх виконувати. Правила квесту становлять його провідний елемент, вони чітко пояснюються учням перед початком гри, а також нагадуються у процесі її виконання.

3. *Механіку гри*. Ігрові механіки – це ті правила, які «працюють» у грі та забезпечують причинно-наслідкові зв'язки. Поступово, певним чином та отримують певний результат. Придумайте, як працюють конкретні елементи у вашому світі, яким правилам вони підпорядковані. Наприклад, щоб рухатися далі, потрібно збирати ресурс. Або з кожним наступним кроком гравці отримують додаткові можливості.

4. *Маршрут*. Маршрут – це заздалегідь визначений шлях проходження визначеної відстані.

Лінійний квест передбачає, що учасники повинні пройти визначений маршрут і виконати конкретні завдання в конкретній послідовності. Гра побудована ланцюжком – розгадавши одну підказку, учасники отримують іншу, і так доти, доки не дістануться до фінішу.

Нелінійний (штурмовий) квест надає гравцеві більшу свободу вибору: учасники можуть пройти рівень різними способами, вибрати будь-який із кількох доступних шляхів руху до перемоги, або їм можуть запропонувати додаткові завдання. У повністю нелінійних іграх часто історія взагалі відсутня. У цих іграх маршрут і сюжет залежатимуть від дій гравців. У нелінійній грі гравці можуть застосувати кілька рішень до розв'язання завдання або зробити вибір між різними рішеннями.

Кільцевий квест є різновидом лінійного. Його суть полягає в тому, що це звичайна «лінійка», але замкнена у єдине коло. Команди стартують із різних точок, і відповідно для кожної з них старт є її фінішем.

5. *Підказки*. Для того щоб учасники квесту перейшли до наступного завдання, вони повинні отримати відмітку в маршрутному листі про правильне виконання попереднього завдання та знайти підказку.

Для створення підказок потрібна фантазія і бажання вигадати щось цікаве. Це можуть бути: запитання-підказки; відповідь на додаткове запитання; відгадка загадки; слова на певній сторінці книжки тощо.

6. *Завдання*. Головна умова квесту – завдання мають бути цікавими: задачі на кмітливість, логічні вправи, ребуси, шаради,

кросворди, шифрограми, цікаві питання з теми, загадки, ігрові вправи, досліді, завдання на створення об'єкта тощо.

7. *Систему оцінювання.* За кожен пройдений етап команда отримує бали, які вносить у лист оцінювання. Наприкінці бали підраховуються і визначається переможець.

Правилами може бути передбачений *штраф*.

За що штраф? За ухилення від маршруту; за невчасність виконання завдання; за порушення правил; за неточності у виконанні тощо.

Що може бути штрафом? Додаткові запитання; виконання додаткового завдання; нарахування чи віднімання балів тощо.

8. *Призи.* Призи за участь у квесті мають бути обов'язково. Це має бути щось, що учень забере додому та покаже рідним і знайомим. Вид призів залежить від фантазії і фінансових можливостей. Це можуть бути солодоші та випічка (обов'язково потрібно знати, чи немає у когось алергії), книжки, розмальовки, медалі, листівки, значки, браслети тощо.

Призи мають бути призначені для всієї команди, а не бути індивідуальними. До того ж призи повинні отримати всі команди без винятку. Хорошим подарунком для переможців може стати кубок і спільний похід для всієї команди в яке-небудь місце.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белкіна О.В. Критичне мислення учнів початкових класів // Практична психологія та соціальна робота. 2005. №4. С. 37-43; №5. С. 37-45.

2. Белкіна-Ковальчук О.В. Формування критичного мислення учнів початкових класів у процесі навчання : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук : 13.00.09 – Теорія навчання. Волинський державний університет імені Лесі Українки (Луцьк). Луцьк, 2006. 21 с.

3. Большакова І. Розвиток критичного мислення // Початкова освіта. 2012. №11. С. 3-7.

4. Большакова І., Пристінська М., Ареф'єва В. Квести в початковій школі. Київ : Видавничий дім «Перше вересня», 2016. 136 с.

5. Бухтій К.М. Закріплення вивченого матеріалу про речення. Урок-квест з української мови у 4-му класі // Початкове навчання та виховання. 2019. № 28-30. С. 3-39.

6. Вукіна Н.В., Дементієвська Н.П. Критичне мислення: як цього навчати. Харків : Основа, 2007. 108 с.

7. Галаган С. Л. Формування та розвиток критичного мислення молодших школярів // Педагогічна майстерня. 2017. № 5. С. 23–27.
8. Городнюк О.Д. Критичне мислення на уроках української мови і літературного читання : методичний посібник. Хмельницький : Хмельницький навчально-виховний комплекс №10, 2016. 26 с.
9. Гудима Н.В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до застосування інноваційних технологій на уроках мовно-літературної освітньої галузі // Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до професійної діяльності в Новій українській школі: оновлення філософії освіти : монографія ; за заг. ред. Н.В. Бахмат, Н.В. Мелекесцевої, Н.В. Гудими. Київ : Міленіум, 2024. С. 197-228.
10. Данилюк С. А. Розвиток критичного мислення молодших школярів в умовах інтерактивного навчання // Початкова освіта (Шкільний світ). 2009. № 5/7. С. 63-66.
11. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології. Київ : Академвидав, 2015. 304 с.
12. Засядько А.В. Людина красне не словами, а ділами. Урок-квест з літературного читання у 3-му класі // Початкове навчання та виховання. 2019. № 7-9. С. 73-82.
13. Колодій Т. Впровадження технології критичного мислення на уроках в початковій школі. Київ, 2014. 346 с.
14. Корінько Л.М. Роль критичного мислення у формуванні учнівських компетенцій. Харків : Вид. група «Основа», 2010.
15. Кроуфорд А., Саул В., Метью С., Макінстер Д. Технології розвитку критичного мислення учнів ; наук. ред. Пометун О.І. Київ : Вид-цтво «Плеяди», 2006. 217 с.
16. Луців С. Педагогічні умови формування критичного мислення учнів початкових класів на уроках української мови // Актуальні питання гуманітарних наук. 2016. Вип. 16. С. 347–352.
17. Макаренко В.М., Туманцова О.О. Як опанувати технологію формування критичного мислення. Харків : Вид. група «Основа»: «Тріада+», 2008. 96 с.
18. Маляр Л.В. Технології навчання освітньої галузі «Мови і літератури»: методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2021. 25 с.
19. Медіаграмотність та критичне мислення в початковій школі: посібник для вчителя / Бакка Т. та ін. / за редакцією Волошенюк О., Дегтярєвої Г., Іванова В. Київ : ЦВП, АУП, 2017. 197 с. URL: http://www.aup.com.ua/uploads/2017_Pochatkova_school.pdf.

20. Мельникова Н. Групові форми роботи як засіб розвитку мислення та підвищення ефективності навчання учнів // Початкова освіта. 2013. №4. С. 3-7.

21. Меркотан В.П., Котенко С.В., Божко О.О., Жук М.А., Сидяка Н.В., Завгородня О.П., Кролик І.І. Використання квесту як засобу активізації пізнавальної діяльності молодших школярів // Початкове навчання та виховання. 2019. № 19-21. С. 3-4; 50-56.

22. Мелекесцева Н.В. Розвиток критичного мислення молодших школярів засобами сучасної української дитячої літератури // Педагогічна освіта: теорія і практика : зб. наук. праць. Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка ; Ін-т педагогіки НАПН України [гол. ред. Лабунець В. М.]. Вип. 27 (2-2019). Ч. 2. Кам'янець-Подільський : Зволейко Д.Г., 2019. С. 380-386.

23. Мелекесцева Н.В. Таксономія Б. Блума як інструмент розвитку критичного мислення молодших школярів на уроках літературного читання // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів : у 3-х томах. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2021. Вип. 20, Т. 3. С. 30-31.

24. Мелекесцева Н., Гудима Н. Розвиток критичного мислення молодших школярів: стратегії роботи з творами сучасної української літератури для дітей // Фахова підготовка вчителя початкової школи в умовах реформування освіти : колективна монографія / за ред.: Н.В. Бахмат, Н.В. Гудими. Київ : Міленіум, 2020. С. 90-103.

25. Основи критичного мислення : навчальний посібник / Пометун О.І. та ін. Тернопіль, 2010. 216 с.

26. Підлужна Г. В. Компетентнісний підхід до розвитку критичного мислення молодших школярів на уроках української мови // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. 2017. Вип. 15. С. 8–10.

27. Підлужна Г. В. Розиток критичного мовлення молодших школярів на уроках рідної мови. URL: <https://www.academia.edu/37862639/>

28. Пометун О. І. Критичне мислення як педагогічний феномен // Український педагогічний журнал. 2018. № 2. С. 89–98.

29. Пометун О. Путівник з розвитку критичного мислення в учнів початкової школи : методичний посібник для вчителів / автори-укладачі: О.І. Пометун, І.М. Сущенко. Київ, 2017. 96 с.

30. Пометун О.І. Нова українська школа: розвиток критичного мислення в учнів початкової школи: навчально-методичний посібник. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2020. 192 с.

31. Пометун О. І., Сущенко І. М. Основи критичного мислення : метод. посіб. для вчителів. Дніпро, 2016. 156 с.

32. Розвиток критичного мислення молодших школярів в умовах Нової української школи : методичний посібник / автор-уклад. Н.Б. Ларіонова. Харків : «Друкарня Мадрид», 2019. 64 с.

33. Роєнко Л. Технології розвитку критичного мислення молодших школярів на уроках рідної мови та читання // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка. 2009. № 4. С. 68–72.

34. Сасенко Ю. О. Впровадження технології розвитку критичного мислення на уроках у початковій школі // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки : реалії та перспективи : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова. 2018. Вип. 60. Т. 2. С. 106-109.

35. Сиромятнікова Ю. Урок літературного читання у 3-4 класах із використанням методів критичного мислення // Початкова школа. 2020. № 5-6. С. 19-21.

36. Сокол І. М. Квест: метод чи технологія? // Комп'ютер у школі та сім'ї. 2014. № 2. С. 28–31.

37. Сокол І. М. Впровадження квест-технології в освітній процес : навч. посіб. Запоріжжя : Вид-во Акцент Інвест-трейд, 2014. 108 с.

38. Старагіна І.П. Нова українська школа : методика формування умінь з медіаграмотності на заняттях з предметів мовно-літературної галузі в початковій школі : навчально-методичний посібник ; за редакцією О.В. Волошенюк, В.Ф. Іванова. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2020. 58 с.

39. Стіценко Л.М. На язиці – медок, а на думці – льодок. Урок-квест з читання у 2-му класі (робота з дитячою книжкою) // Початкове навчання та виховання. 2019. № 25-27. С. 50-53.

40. Технології навчання в мовно-літературній галузі початкової школи : навчально-методичний посібник для самостійної роботи / Автори-укладачі : Л.М. Роєнко, Т. А. Торчинська. Умань, 2018. 149 с.

41. Федорчук В.В. Сучасні технології навчання у підготовці педагогів : навчально-методичний посібник / автор-упорядник В.В. Федорчук. Кам'янець-Подільський, 2021. 69 с. URL : <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/5872/Fedor>

[chuk-V.V.-Suchasni-tekhnologii-navchannia-u-pidhotovtsi-pedahohiv-2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y](#)

42. Фещенко Н. Урок-квест «Слово. Значення слова» // Початкова школа. 2019. № 4. С. 19-21.

43. Хоменко К. Вправи для розвитку критичного мислення молодших школярів // Початкова школа. 2020. № 4. С. 54-56.

44. Чабайовська М., Шароварко С. Застосування технології формування критичного мислення молодших школярів у процесі вивчення творчості Т.Г. Шевченка // Початкова школа. 2020. № 3. С. 17-21.

45. Чемоніна Л. В. Розвиток критичного мислення учнів початкової школи на уроках української (рідної мови) та читання // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки. 2013. №3. С.155–161.

46. Шимон Л. Розвиток критичного мислення учнів початкових класів // Вісник ЖДУ ім. І.Франка. 2009. №44. С. 1-3.

47. Янкович О.І., Кузьма І.І. Освітні технології у початковій школі : навчально-методичний посібник. Тернопіль : ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2018. 266 с.

ТЕМА 5. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТА ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЧИТАННЯ. ПРОЄКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Технології формування інформаційно-комунікаційної та цифрової компетентності – це група технологій, що передбачають опанування основ цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечно та етично використовувати засоби інформаційно-комунікаційної та цифрової компетентності в навчанні та повсякденних життєвих ситуаціях. У межах цієї групи виокремлюємо найбільш популярні сьогодні в закладах початкової освіти інформаційні та медіаосвітні технології.

На жаль, ученим не вдалося уникнути розбіжностей у трактуванні понять «інформаційна технологія», «інформаційно-комунікаційна технологія», «комп'ютерна технологія», «цифрова технологія».

На основі аналізу визначень науковців з'ясовано, що *інформаційні технології* – це узагальнена назва технологій, що відповідають за пошук, зберігання, передачу, обробку, захист та відтворення інформації з використанням комп'ютерів та іншої новітньої техніки.

Часто поняття «інформаційні технології» та «комп'ютерні технології» ототожнюють, що є помилковим, оскільки комп'ютер застосовується тільки як один із засобів інформаційних технологій.

Інформаційно-комунікаційні технології – це освітні технології, які використовують спеціальні способи, програмні й технічні засоби (кіно-, аудіо-, відеозаписи; комп'ютери, телекомунікаційні мережі) і забезпечують та підтримують інформаційні й комунікаційні процеси, тобто процеси пошуку, збору, передачі, збереження, накопичення, тиражування інформації та процедури доступу до неї.

Отже, інформаційні технології спрямовані на роботу з інформацією, а в інформаційно-комунікаційних, окрім того, відображено аспект спілкування через телекомунікаційні мережі.

Нові інформаційні технології навчання – це сукупність методології та технології навчання, в основу якої покладено використання комп'ютерних навчальних програм, електронних посібників і підручників, що забезпечують інтерактивний програмно-методичний супровід освітнього процесу і є однією з форм реалізації мети та змісту сучасної парадигми гуманізованої освіти.

Цифрові технології – це технології, що забезпечують здійснення інформаційних процесів із використанням цифрових пристроїв.

Комп'ютерні технології, увібравши в себе елементи різних методик (особистісно зорієнтованого, розвивального, проєктного навчання) надають кожному учневі, враховуючи на його інтереси, здібності, особисті цінності й суб'єктивний досвід, можливість самореалізації в пізнавальній та інших видах діяльності, створюють комфортні умови для самовизначення особистості в інформаційному суспільстві.

Комп'ютерні засоби навчання:

- Електронний підручник.
- Статистичні таблиці.
- Динамічні таблиці.
- Літературні портрети.
- Тестові завдання.
- Диктанти.
- Медіа-твори.
- Віртуальні екскурсії.

Дидактичні можливості комп'ютерних технологій:

- Джерело полісенсорної інформації.
- Диференційовано організують освітній процес.
- Контролюють ступінь засвоєння інформації.
- Регулюють темп вивчення навчального предмета.
- Попереджають помилки.
- Дають необхідні коментарі, пояснення.
- Забезпечують зворотний зв'язок.

Комп'ютер сприяє не тільки розвитку самостійності, творчих здібностей учнів, його застосування дозволяє змінити саму технологію надання освітніх послуг, зробити урок більш наочним і цікавим. Комп'ютер забезпечує активізацію діяльності вчителя й учнів на уроці, сприяє здійсненню диференціації та індивідуалізації навчання, розвитку спеціальної або загальної обдарованості, формуванню знань, посилює між предметні зв'язки. Все це дає змогу покращити якість навчання.

З огляду на запит часу, актуальною є проблема опанування комп'ютера учнями та запровадження комп'ютерних технологій в освітній процес.

Загальні підходи до проведення та конструювання уроків із використанням інформаційно-комунікаційних технологій

Проведення уроків із залученням інформаційних технологій потребує серйозної підготовки. Конструювання такого уроку відбувається у кілька етапів. Це концептуальний (визначення

дидактичної мети, доцільності використання інформаційних технологій для досягнення кінцевих результатів), технологічний (визначення форми уроку, відбір електронних засобів навчального призначення (ЕЗНП)), операціональний (виділення основних елементів уроку, визначення місця електронних засобів навчального призначення у структурі уроку, вибір способів взаємодії фігурантів уроку з навчальними засобами) й етап педагогічної реалізації (переведення педагогічних принципів у конкретний навчальний вплив).

Роботу з інформаційними технологіями краще планувати в другій половині уроку, оскільки під час спілкування з комп'ютером відбувається надмірна активізація психічних структур, діти перезбуджуються, і це заважає подальшому ефективному засвоєнню матеріалу. Безумовно, час, відведений на безперервну роботу з комп'ютером, повинний відповідати встановленим санітарно-гігієнічним нормам.

Використання творчих комп'ютерних завдань потребує попереднього ознайомлення учнів із тематикою та суттю проблеми, окреслення термінів виконання, допомоги учневі в пошуку необхідних матеріалів, оцінюванні їх та систематизації, створенні умов для оформлення та подання підготовлених завдань у комп'ютерному варіанті.

Труднощі, на які найчастіше натрапляє вчитель під час застосування на уроках української мови та читання комп'ютерних технологій, переважно зумовлені недостатнім забезпеченням ЗЗСО якісними технічними засобами навчання.

Комп'ютерна презентація на уроках української мови та читання

Мета педагогів – навчити учнів не лише опрацьовувати матеріали, а й уміти їх представляти, бо сьогодення вимагає від сучасної молоді не простого оволодіння комп'ютерною технікою, а й вміння нестандартно, творчо показати свою роботу, відстоювати свою думку та аргументувати свої дії. Переваги такої роботи надзвичайні, адже зростає зацікавленість предметом вивчення, учні самі стають творцями, ініціаторами нових ідей, розвивають свої інтелектуальні здібності.

Комп'ютерна презентація – це авторське учнівське бачення теми, розробка певного сценарію виконання і представлення аудиторії, яка, до речі, може бути абсолютно різною: від учнів початкової школи до вчителів. Комп'ютер дає можливість використання інформації мережі Інтернет, дозволяє ілюструвати, естетично оформляти сторінки, використовувати ефекти анімації.

Запропоновані презентації трьох видів:

- озвучені голосом учителя (можуть використовуватись як фрагмент уроку і як пізнавальний матеріал для самостійного опрацювання учнями вдома);
- у музичному супроводі;
- без озвучення і музичного супроводу, де вчитель обирає потрібне і коментує.

У цих презентаціях пропонується автоматична заміна слайдів і самостійно контрольований перегляд. Усі уроки проводять у мультимедійних класах.

Модернізація ЗЗСО, впровадження 12-річного терміну навчання зумовили необхідність істотного оновлення освітнього змісту, структури, методів, організаційних форм навчання.

Суть інформаційно-проектної технології – через проектну діяльність, яка передбачає розв'язання проблеми чи низки проблем на основі певної суми знань, показати практичне застосування цих знань.

Технологія застосування творчих завдань на основі інформаційно-комунікаційних технологій

За допомогою комп'ютерної програми викладачі також можуть перевірити вміння учнів читати текст мовчки. Цей розділ комп'ютерної програми надає змогу вчителю водночас проконтролювати час прочитання тексту і відповідно визначити темп читання для кожного учня. Слід звернути увагу на те, що під час перевірки навичок читати мовчки оцінювання виконання завдання відбувається в два етапи з визначенням оцінки за кожний із них і наступному підсумовуванні оцінок для визначення загального балу за завдання (максимальний бал-12).

Творчі завдання на основі застосування інформаційних технологій за своїм змістом і методами виконання найчастіше мають ситуативний характер. Дидактичною метою таких завдань є вироблення діяльнісних компетентностей і виявлення особистісного ставлення до розв'язуваної проблеми на основі творчого застосування наявних знань, умінь, навичок.

Уважаємо, що головне завдання використання ІКТ у процесі вивчення української мови й читання – підвищити пізнавальний інтерес учнів до вивчення предмета, ефективність його опанування школярами. Загальновизнано, що особистість, яка зацікавлена, хоче пізнати матеріал, засвоює його набагато краще, ніж та, що не зацікавлена змістом того, що вивчає. Отже, використання комп'ютерних технологій

вносить істотні зміни у діяльність педагога та розвиток учня як особистості, ставить нові вимоги до професійної майстерності викладання предмета у комп'ютерному класі, вимагає чіткої організації та індивідуальної роботи з кожним учнем під час освітнього процесу.

Мультимедійні технології на уроках української мови та читання

Одним із способів розвитку пізнавальної активності учнів є використання мультимедійних технологій, які дають змогу підвищити активність і привернути увагу учнів до навчання.

Мультимедіа (лат. *multum* – багато й англ. *media* – засоби) – система сучасних технічних засобів, що дозволяють працювати з текстовою інформацією, графічним зображенням, звуком (мовлення, музика, ефекти), анімаційною комп'ютерною графікою (мальовані фільми, тривимірна графіка) в єдиному комплексі; один із перспективних напрямів, що найбільш швидко розвиваються, особливо в галузі освіти.

Дійсно, мультимедіа – один із термінів, який може означати різні речі й бути призначеним для різних людей і користувачів. У зв'язку з цим важко визначити, де мультимедіа починається й де закінчується.

Під мультимедіа розуміємо комплекс апаратних і програмних засобів, що дозволяють застосовувати комп'ютер із текстом, зі звуком, графікою, анімацією та відео.

Урок із використанням мультимедійних технологій стає цікавішим для учня, а тому й ефективнішим для засвоєння знань, поліпшує рівень унаочнення навчального матеріалу на уроці.

Кількість мультимедійної підтримки уроку може бути різною: від кількох хвилин до використання мультимедіа впродовж усього уроку. Під час уроку з мультимедійною підтримкою істотно змінюється роль учителя, який виступає передусім організатором, координатором пізнавальної діяльності учнів.

За допомогою комп'ютерних технологій модно використовувати на уроці наочність вищого рівня – відеоматеріали, анімаційні фрагменти, інтерактивні моделі тощо, які дають змогу продемонструвати на уроці ті явища, які в реальному світі побачити неможливо. Інформаційні технології допомагають індивідуалізувати та диференціювати навчання. Цього досягають не тільки завдяки різнорівневим завданням, а й за допомогою самоосвіти учня.

Отже, комп'ютер та інтерактивні дошки на уроках української мови та читання поступово стають звичними засобами навчання;

використання яких роблять урок динамічним, яскравим і, звичайно, набагато результативнішим.

Динамічні таблиці

Допомагають учням зрозуміти процес «народження» і функціонування правила: потрібні елементи з'являються і зникають, рухаються, збільшуються, переміщаються; іноді для створення бажаного ефекту застосовується звукове оформлення, анімаційні вставки тощо. Матеріал підібраний з орієнтацією на асоціативне, образне мислення учнів, що дає змогу швидко запам'ятати та якісно застосувати набуті знання.

Літературний портрет

Мультимедійний проєкт, що містить документи, фотографії, таблиці, ілюстративний матеріал, аудіо- та відео фрагменти, скомпоновані у послідовному порядку, що дає змогу найбільш повно й яскраво розповісти учням про життєвий і творчий шлях письменника чи поета.

Віртуальні екскурсії

Відеорозповідь про музеї та історичні місця України; до кожного відео сюжету розроблені відповідні завдання, які учні виконують під час уроку. Таким чином, віртуальна екскурсія знайомить учнів з Україною, її історією, природою, видатними людьми, розширює кругозір учнів, сприяє їх розвитку навіть в умовах, коли справжня екскурсія з певних причин неможлива.

Media-проєкт

Кожен школяр-учасник проєкту вибирає для себе індивідуальні засоби й оптимальний темп діяльності, виявляє самостійність, творчість, наполегливість у досягненні мети. Навчальна робота організовується в індивідуальній та груповій формах і складається з трьох етапів:

- відбір та вивчення інформаційно-професійної проблеми, засвоєння комп'ютерної мультимедіа-технології;
- створення та колективне обговорення пробних комп'ютерних мультимедіапрезентацій, створених на запропонованому вчителем інформаційному матеріалі;
- підготовка й представлення розгорнутої мультимедіапрезентації з проблеми із залученням додаткової знайденої учнями інформації й викладеної з урахуванням власної точки зору.

Тестові завдання

Надзвичайно вдало можна формувати на інтерактивній дошці. Як відомо, є спеціальні програми, проте це можна робити й без них,

розташували кожне запитання та варіанти відповідей на нього на окремому слайді. Такі тестові завдання зручно використовувати під час тематичного оцінювання, аудіювання тощо.

Самодиктант

Давно відома форма перевірки знань, проте у мультимедійному форматі вона працює набагато ефективніше. На дошці – текст із пропущеними буквами та розділовими знаками (бажано, щоб у кожного учня був такий самий друкований текст). У процесі роботи учні пояснюють вживання букв і розділових знаків, роблячи на дошці відповідні записи. Отже, економиться час та необхідність записувати текст у зошити.

Увага!

Пропускаються букви і розділові знаки тільки з вивчення правил. Учень виконує лише той обсяг, який може (диференційований підхід). Бажано вмістити відповідну ілюстрацію до тексту.

Media-урок

Сукупність різноманітних мультимедійних прийомів, що працюють упродовж 45 хвилин уроку, що сприяють повному розкриттю й усвідомленню учнями теми уроку. Такий урок – яскравий, динамічний, результативний.

Сучасність вимагає нових підходів до освітнього процесу, нових методів, форм подання навчальної інформації. Вона вимагає, щоб над матеріалом, який вивчається, учень розмірковував, бачив зв'язок із іншою інформацією і послідовність між нею. А також шукав відповіді на запитання, які виникають у процесі навчання, що збуджує процес мислення, яке призводить до бажаного запам'ятовування і сприяє розвитку пам'яті. В учнів зникає страх зробити помилку, а виникає прагнення виправити, знайти відповіді, щоб більше помилок не виникало. З'являється вміння вирішувати і виправляти власні помилки однокласників. Процес навчання стає процесом дослідження.

Можливості використання комп'ютерних технологій безмежні. Проведення уроків, які пов'язані з мовленнєвою діяльністю учнів, можна подати на комп'ютері. Так, уроки аудіювання у 5-му класі ефективніше проводити в електронному варіанті. На комп'ютері прослуховується текст і пропонуються запитання з чотирма варіантами відповідей. Кожен учень вибирає один із варіантів і позначає його. Оцінюється рівень опанування учнями вміння слухати й розуміти висловлювання відповідно до затверджених Міністерством освіти та науки України критеріїв. Уроки проводяться в комп'ютерному класі.

Отже, мультимедійний урок – один із засобів особистісного навчання. Такий урок розрахований на кожного учня окремо. Кожен епізод уроку в окремого учня викликає особисті почуття, бачення в окремих його частинах цілого, захоплення і бажання знайти результат, відповісти на поставленні запитання, бути активним до всього, що відбувається на змінних слайдах. Такий урок не примушує, а заохочує, пробуджує інтерес, захоплює побаченим і власними перемогами, які здобуті на даному етапі чи взагалі на уроці. Такі уроки емоційні, насичені різновидністю і різноплановістю, вони різнорівневі, творчі і художні.

Мультимедійний урок – це цілісний урок, так і етап певного уроку, або фрагмент завдання, на який учні будуть очікувати і подумки із захопленням переживати. Мультимедіа дозволяє оживити урок, зв'язати його з дійсністю, забарвити різними фарбами почуттів, озвучити урок музикою, звуками природи. Зіставити власні спостереження, надихнути на бажання побачити це в дійсності, збагатити власний досвід.

Такі уроки: розвивають у дітей креативне мислення; навчають по-іншому сприймати прочитаний або прослуханий текст; повніше й точніше висловлюють свої думки; проявляють свої індивідуальні можливості; долають певні труднощі в навчальній діяльності; будують творчий процес майже самостійно.

Реалізація ІКТ у початковій школі передбачає: створення й демонстрацію презентацій, використання електронних навчальних посібників та інтерактивної дошки, розв'язування інтерактивних кросвордів, тестовий комп'ютерний контроль, комп'ютерні дидактичні ігри, застосування Інтернет-ресурсів.

Демонстрація презентацій. Їх зручно використовувати на різних етапах уроку: як наочний матеріал під час вивчення нової теми, для закріплення вивченого матеріалу. Цікавими для дітей є анімації, рухомі схеми, ілюстрації, що з'являються й зникають. На уроках, елементами яких є презентації, не тільки формуються компетентності, а й розвивається інтерес учнів до навчального предмета.

Використання електронних навчальних посібників. Особливістю електронного посібника є те, що він може бути і довідником, і тренажером, і репетитором. Організаційно-технологічні можливості його застосування забезпечують умови для навчання в зручній для учнів час, у зручному місці і відповідному темпі. Отже, дотримуються

вимоги щодо комфортності й зручності роботи з електронним посібником.

Уся інформація для програмних засобів навчального призначення має не тільки ретельно аналізуватися і відбиратися педагогом, а й дуже вміло готуватися до комп'ютерної реалізації з наданням чітких інструкцій і виділенням головного, суттєвого. Визначати хід уроку повинен учитель, а навчальні комп'ютерні програми мають бути лише інструментом для досягнення мети.

Інтерактивна дошка. На сучасних уроках учителі все частіше вдаються до використання інтерактивної дошки. Вона поступово витісняє традиційні засоби навчання в закладі освіти першого ступеня, оскільки поєднує простоту звичайної маркерної дошки з можливостями комп'ютера. Працюючи з інтерактивною дошкою, учень засвоює інформацію не тільки через аудіальний і візуальний канали сприйняття, але й через кінестетичний.

Використання інтерактивної дошки сприяє формуванню мотивації до навчання, надає більше можливостей для участі в колективній роботі, розвитку особистих і соціальних навичок, створює додаткові умови для залучення до навчання дітей із особливими потребами. Проте її застосування не повинно перетворитися на самоціль, як демонстрація інноваційної діяльності вчителя, його здатності реалізовувати сучасні мультимедійні засоби. Інтерактивна дошка має допомагати досягати цілей і завдань уроку.

Розв'язування інтерактивних кросвордів. Це корисне заняття на будь-якому етапі навчання. Кросворди розширюють кругозір, допомагають краще орієнтуватися в потоці інформації, що постійно зростає. Розв'язування таких завдань тренує пам'ять, розвиває кмітливість, учить працювати з довідковою літературою, спонукає до поглиблення знань, виробляє вміння доводити розпочату справу до кінця.

Тестовий комп'ютерний контроль. Важливим етапом процесу навчання в початкових класах є контроль сформованості компетентностей учнів. Від того, як він організований, істотно залежить ефективність усієї навчальної роботи. У зв'язку зі зміною структури початкової школи, введенням адаптаційно-ігрового етапу, коли оцінки не виставляють, перед учителями постає завдання, як описати рівень розвитку дитини. Учні можуть проходити комп'ютерний контроль, який підсумовує вчитель такими термінами: «Прекрасно!», «Добре», «Тобі

ще треба попрацювати». На другому етапі – основному – результати тестування з використанням комп'ютера вже виражаються балами.

У початковій школі необхідно сформувати в учнів навички культури тестування, зробити цей процес буденним, що не викликає страху, а лише стимулює дітей до подальшого самовдосконалення. Проте необхідно відзначити, що тест повинен створюватися лише в тому випадку, якщо він може зафіксувати рівень навчальних досягнень більш коректно, ніж це давали змогу зробити інші методи.

Комп'ютерні дидактичні ігри. Комп'ютерні ігри тренують пам'ять, логіку, координацію рухів, уміння планувати свою діяльність, знаходити інформацію, необхідну для досягнення поставленої мети. Особлива увага до навчальних комп'ютерних ігор пов'язана з тим, що, по-перше, використання комп'ютера стало якісно новим етапом розвитку гри в освітньому процесі, а, по-друге, це пов'язано з розповсюдженням і популярністю комп'ютерних ігор. Посилений інтерес дітей до будь-яких ігор на сучасних гаджетах спонукає педагогів застосовувати ці нетипові завдання для реалізації дидактичних цілей.

Використання Інтернет-ресурсів. Уже в початковій школі Інтернет є цінним ресурсом із великою кількістю інформації, яку можна використати не лише для навчання, а й для отримання додаткових відомостей про явище, що цікавить, для змістовного проведення дозвілля тощо. Тому глобальну мережу застосовують і учні, щоб, наприклад, створювати цікаві проєкти, і батьки для, зокрема, допомоги дітям виконувати домашні завдання. Звичайно, це далеко не повний перелік способів використання Інтернету. Проте необхідно пам'ятати, що він містить багато загроз. Отже, потрібно постійно стежити за тим, як молодший школяр використовує Інтернет, перевіряти сайти, на які заходить дитина.

Функції онлайн-інструментарію:

– функція візуалізації (допомагає у створенні словесного повідомлення, сприяє розвитку фантазії та уяви, а також асоціативного мислення);

– стимулювальна (активізує пізнавальний інтерес, спонукає до самостійності і здатності до творчості);

– комунікативна (охоплює процеси формування, передавання та приймання інформації, що відбувається між людьми в різних видах діяльності);

– естетична (пробуджує почуття та емоції учня);

- функція зворотнього зв'язку (процес обміну думками залежно від отриманої інформації);
- діагностична (контроль та оцінка засвоєного матеріалу школярем).

З поширенням інформаційних технологій посилилася загроза замінювати реальне спілкування віртуальним, а рухливі ігри на свіжому повітрі – комп'ютерними. Знижується авторитет учителя як людини, яка навчає. Натомість зростає значення Інтернету як ресурсу, який володіє всією необхідною для учнів інформацією. За таких умов одним із провідних завдань закладу початкової освіти стає формування в молодших школярів уміння правильно і з користю взаємодіяти із сучасною технікою.

Популярними серед дітей молодшого шкільного віку є хмари слів – це візуальні зображення слів, які можуть бути швидким і ефективним способом перевірити знання своїх учнів та активно використовувати впродовж усього уроку. Хмара слів ідеально підходить для збагачення й активізації словникового запасу дітей, сприяє швидкому запам'ятовуванню навчального матеріалу. Сервісом для створення хмар слів є WorldCloud.pro, Mentimeter.

Комікси є ефективними в освітньому процесі початкової школи. Це серія картинок, які, зазвичай, супроводжують словами, містять одну довгу історію або кілька коротких про одних і тих же персонажів. Вони ефективні, тому що залучають учнів до активного навчання, молодші школярі отримують на практиці ключові навички, такі як письмо, читання, мова і спілкування. Популярними онлайн-сервісами є Make Beliefs Comix, Toondoo, Pixton, Comic Maker.

Для проведення онлайн-тестування пропонуємо такі платформи: Google-форми, Classroom, Kahoot, Plickers, На урок, Тести.

Окрім онлайн-сервісів є ще низка онлайн-додатків (комп'ютерні програми, мультимедійні матеріали, медіауроки тощо), які сьогодні активно використовують учителі початкових класів на уроках навчання грамоти, української мови та читання. Зокрема, на уроках навчання грамоти сучасні вчителі застосовують дитячу інтерактивну гру – «Мишеняткова абетка», яку створено для вивчення українського алфавіту та правильного написання букв у формі гри.

Дієвим для першокласників є онлайн-додаток «Балакаюча абетка». Це інтерактивна абетка, процес вивчення літер захопливий і веселий, а кумедні персонажі тварин виконані в стилі пластилінової

анімації. Кожна тварина має режим спілкування, тому дитина зможе не тільки послухати, як звучать літери і тварини, але й потренуватися у вимові. Весела і красива пісенька про літери допоможе легко запам'ятати алфавіт і подарує чудовий настрій.

Популярним додатком серед учнів першого класу є «Буквограйка – вчимо українські літери та звуки граючись!». Це ігри з кольоровими пазлами, які орієнтовані на запам'ятовування літер і розвиток зорової пам'яті першокласників. Кожній літері алфавіту відповідає весела тварина, яка оживає від дотику – стрибає, плаває або літає.

На уроках української мови та читання вчителі Нової української школи використовують низку комп'ютерних програм і мультимедійних матеріалів. Це, наприклад, «Аліса вивчає українську мову» – цікава, пізнавальна, зручна в користуванні комп'ютерна програма із яскравими малюнками, цікавими текстами, яка допоможе значно підвищити рівень знань з української мови.

Різноманітні завдання, на нашу думку, сприятимуть формуванню орфографічної грамотності молодших школярів, збагаченню словникового запасу. За допомогою такої комп'ютерної програми учні зможуть закріпити знання, набуті на уроках. Виокремимо такі комп'ютерні ігри, як «Грамотійка допомагає звірятам», «Грамотійка будує місто», «Грамотійка та її друзі» й інші. Це цікаві та захопливі ігри з граматики, укладені відповідно до програми з мовно-літературної освітньої галузі.

Сьогодні самостійність учнів початкових класів відіграє важливу роль в освітньому процесі, тому така комп'ютерна гра, як «Вчимо і граємо. Українська мова – словник та ігри», є дієвим мобільним репетитором для самостійного вивчення лексики і фонетики початкового рівня (список слів спеціально підібраний із різних тем, які використовують учні в повсякденному житті). Такий самовчитель дозволяє ефективно вчитися правильній вимові і написанню за рахунок наявності візуального й аудіосупроводу.

Надзвичайно глобальною проблемою в початковій школі є формування читацької компетентності молодших школярів. Сучасні діти не люблять читати. Батьки і вчителі мають віднайти різні способи мотивації дітей до читання книг. Тому вчителі радять батькам використовувати комп'ютерні програми, за допомогою яких діти спочатку вчать слухати тексти. Це «Слуханка для української

малечі». Аудіовидання, яке складається з двох частин (двох дисків): до першої увійшли українські народні казки, казки народів світу та авторські казки, які виконують народні артисти України; друга ж частина – дитячі пісеньки, веснянки, ігри, заклички, лічилки, колядки та колискові тощо.

Одним із ключових принципів нового Державного стандарту початкової освіти є забезпечення радості пізнання через дослідницьке та проєктне навчання. Завдяки виконанню проєктів у початковій школі раціонально поєднують теоретичні знання з їх практичним застосуванням для вирішення конкретних життєвих проблем сучасності.

Залучення молодших школярів до проєктної роботи сприяє формуванню в них ключових компетентностей: інформаційно-комунікаційної, соціальної, комунікативної, уміння навчатися впродовж життя тощо.

У сучасній початковій школі проєктне навчання, розвиток якого триває понад століття, отримало новий імпульс. За цей час змінювалися підходи до трактування сутності поняття. На сьогодні проєктне навчання називають і методом, і технологією.

Проєктна технологія – це система навчання, алгоритм дій якої передбачає проєктування і розроблення під контролем учителя нових продуктів (товарів або послуг) із практичним значенням як результат реалізації міжпредметних зв'язків. Стосовно проєктної діяльності використовують також термін «метод». Метод проєктів є такою організацією навчання, за якої учні одержують знання в процесі планування і виконання практичних завдань – проєктів.

Сучасні дослідники встановили, що *вимогами до проєктів є* :

- вирішення важливої соціальної проблеми;
- інтеграція різних методів, засобів навчання;
- використання дослідницьких методів;
- поєднання знань із різних галузей (використання міжпредметних зв'язків);
- теоретична, практична та пізнавальна значимість отриманих результатів.

Прикладами дитячих проєктів можуть бути: малюнок і виставка малюнків, буклет, реклама, іграшка, сувенір, розповідь, казка, загадка, концерт, спектакль, газета, книга, модель, макет, вікторина, дослідження, вирішення проблеми тощо.

Класифікація проєктів. За складом учасників виокремлюють *індивідуальні, колективні (парні, групові) проєкти*; за характером партнерських взаємодій між учасниками – *кооперативні, змагальні, конкурсні*; за рівнем реалізації міжпредметних зв'язків – *монопредметні, міжпредметні, надпредметні*; за тривалістю – *короткотривалі, середньої тривалості, довготривалі*; за метою і характером проєктної діяльності – *дослідницькі, творчі, ігрові, інформаційні, прикладні*.

Дослідницькі проєкти – це проєкти, для виконання яких діти реалізують усі етапи «дорослих» досліджень: постановка проблеми, огляд джерел інформації з теми дослідження, висунення гіпотези, організація експерименту, формулювання висновків, захист.

Творчі проєкти не мають конкретної структури спільної діяльності учасників. Попередньо виконавці домовляються про оформлення результатів та форму представлення: колективний колаж, вечір, свято, газета, фільм тощо.

Інформаційні проєкти – це такі, метою яких є створення інформаційних об'єктів: фрагмента підручника, міні-енциклопедії, довідника для молодшого школяра, словника (медіасловничка для молодших школярів).

Ігрові проєкти – це проєкти, під час реалізації яких учасники виконують ролі, зумовлені характером і змістом проєкту. Це можуть бути як літературні персонажі, так і реальні особистості. Тут імітуються їхні соціальні і ділові стосунки, що можуть ускладнюватися вигаданими ситуаціями.

Прикладні проєкти спрямовані на реалізацію соціальних інтересів учасників. Результатами їх виконання є документи: програма, рекомендації, проєкт шкільного саду тощо.

Основні етапи реалізації проєкту

Першим етапом проєктної діяльності є вибір теми та формулювання мети проєкту; другим – розроблення плану. Планування передбачає визначення джерел, методів аналізу інформації, способів представлення результатів, а також встановлення критеріїв оцінки процесу і результату. Наступний етап – збирання інформації (спостереження, робота з літературою, анкетування, експеримент) та її аналіз, формулювання висновків.

На заключному етапі діяльності оцінюються результати (усний чи письмовий звіт із відповідною оцінкою за встановленими критеріями).

Основні етапи проектної технології

№ з/п	Назва етапу роботи над проектом	Зміст діяльності учнів	Зміст діяльності вчителя
1.	<i>Підготовчий етап</i> – визначення теми і мети проекту.	Обговорення теми. Добір інформації.	Представлення теми, мотивація, допомога у формулюванні завдань і розподілі обов'язків.
2.	<i>Планування:</i> • визначення джерел, засобів збору і методів аналізу інформації; • вибір способів представлення результату; • вироблення критеріїв оцінки процесу і результату.	Визначення завдань і створення плану дій.	Коректування, висування пропозицій, ідей.
3.	<i>Збір матеріалів:</i> робота з літературою, спостереження, анкетування, експеримент.	Добір інформації.	Спостереження, спрямування діяльності учнів.
4.	<i>Аналіз:</i> узагальнення зібраних матеріалів, оформлення висновків.	Аналіз інформації, відбір найістотнішого матеріалу.	Спостереження, коректування, порада.
5.	<i>Подання й оцінювання результатів:</i> усний та письмовий звіт, оцінювання процесу і результату дослідження.	Участь у колективному обговоренні процесу роботи та результату проекту. Оцінювання зусиль, ступеня реалізації творчого підходу до виконання завдання.	Участь у колективному обговоренні, оцінюванні процесу роботи над проектом та його результату.
6.	<i>Презентація проекту:</i> публічний захист проекту (літературний вечір, виставка, альбом тощо).	Представлення, захист проекту.	Допомога учням у презентації проекту.

Використання проектної технології в початковій школі має свою специфіку: слід враховувати вікові та психологічні особливості учнів. Усі етапи проектної діяльності повинні ретельно контролюватися вчителями, оскільки і теоретичних, і практичних знань та вмінь у молодших школярів ще мало. Проекти для початкової школи у більшості випадків мають бути короткотривалі.

Залучення молодших школярів до проектної роботи сприяє формуванню в них таких компетентностей: уміння працювати в

колективі; уміння розділяти відповідальність; аналізувати результати діяльності; відчувати себе членом команди; навички аналітичного погляду на інформацію; здатність до адекватної самооцінки.

Проект – це індивідуальна, частіше групова або колективна діяльність школярів, яка спрямована на створення певного унікального кінцевого продукту. Проект розглядають як «п'ять П»: проблема, планування, пошук інформації, продукт, презентація.

Шосте «П» проекту – його портфоліо, тобто папка, у яку зібрані всі робочі матеріали (чернетки, плани, звіти тощо).

Особливості проектної діяльності молодших школярів:

- Робота у проекті розпочинається із чіткого формулювання мети проекту, завдань та планування дій.

- Найбільш важливою частиною плану є покрокове розроблення проекту, в якому вказаний перелік конкретних дій із вказівкою виходів, термінів, відповідальних.

- Обирається форма проектної діяльності: індивідуальна, групова, колективна.

- Робота у проекті передбачає пошук інформації, яка потім буде оброблятися, систематизуватися, узагальнюватися, адаптуватися для подальшого використання.

- Результатом роботи над проектом є певний кінцевий продукт. Наприклад: газета, книга, листівка, виставка малюнків, колективне панно, твір, комп'ютерна презентація, стаття у газету, реклама, віртуальний музей, фотоальбом, збірка власних творів, вистава, свято, концерт, рольова гра, екскурсія, тематична міні-збірка, сценка, дослідницька робота тощо).

- Робота у проекті закінчується презентацією його кінцевого продукту.

Основні етапи роботи у проекті:

1 етап – Організаційний

Учитель повідомляє учням тему, мету, кінцевий продукт проекту, завдання, план роботи. Усе це обговорюється в класі, учні вносять свої пропозиції.

2 етап – Підготовчий

Відбувається збір матеріалу, ознайомлення з навчальною інформацією, виконання тренувальних вправ.

3 етап – Проектна робота

Починається проектування «макета», опрацювання зібраної інформації, її коригування. На цьому етапі учні звертаються до

довідників, словників, до вчителя для одержання додаткової інформації.

4 етап – Оформлювальний

На цьому етапі відбувається остаточне оформлення кінцевого продукту (малювання, складання, розфарбовування, оформлення презентації тощо). Це може відбуватися як у закладі освіти, так і вдома.

5 етап – Презентація проєкту

Учні розповідають про свою роботу у проєкті, демонструють кінцевий продукт, захищають ідею, зміст, відповідають на запитання опонентів.

6 етап – Підбиття підсумків

На цьому етапі вчитель (координатор проєкту) та учні (учасники проєкту) аналізують виконану роботу, виявляють її переваги та недоліки, оцінюють свою участь у проєкті, складають плани на майбутнє.

Оцінювальну діяльність варто здійснити на кожному етапі роботи над проєктом. Так, на етапі підготовки до роботи над проєктом може оцінюватися: вдалий вибір теми проєкту, обґрунтування актуальності, активність учнів у процесі обговорення основних напрямів роботи та методів дослідження. На етапі реалізації проєкту – добірки робіт учнів, відповідність стану готовності портфолію календарному плану роботи над проблемою, щоденник дослідницької роботи, підготовка ілюстрацій. Під час проведення підсумків і презентацій проєктів варто оцінювати комунікативні вміння учнів, доцільність використання наочності, дотримання регламенту, вміння чітко й обґрунтовано відповідати на запитання. Таким чином, підсумкова оцінка враховує роботу учня на всіх етапах проєктної діяльності; при цьому береться до уваги також показник рівня самостійності роботи за самооцінкою учня.

Виконання навчальних проєктів передбачає розширення контактів людей, ознайомлення з різними культурами, розвиток інтелекту, творче мислення, комунікативні навички, та особистісні якості дітей. У результаті випускник закладу освіти стає більш пристусованим до життя, яке динамічно змінюється.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонова О.П. Нова українська школа: використання інформаційно-комунікаційних технологій у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти : навчально-методичний посібник. Київ : Генеза, 2019. 96 с.

2. Башинська Т. Проектувальна діяльність – основа взаємодії вчителя та учнів // Початкова школа. 2003. № 6, 7.

3. Беженар Г., Волинко О. Нові інформаційні технології у навчальному процесі сучасної школи // Директор школи. 2005. № 37 (373). С. 14.

4. Будник О.Б. Підготовка вчителя до розвитку цифрової грамотності учнів Нової української школи // Освітні обрії. 2020. № 1(50). С. 140-145.

5. Будник О. Формування цифрової компетентності майбутнього педагога-дослідника // Цифрова освіта : збірник наукових праць / за ред. І. Цепенди та О. Будник. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. С. 269-273.

6. Гудима Н., Мелекесцева Н. Формування інформаційно-цифрової компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної галузі засобами онлайн-інструментарію навчання // Acta Paedagogica Volynienses. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. Вип. 2. С. 61-71.

7. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю., Шевченко Л.С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід: навчальний посібник / за ред. Гуревича Р.С. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2013. 348 с.

8. Гущина Н.І. Нова українська школа: використання інформаційно-комунікаційних технологій у 3-4 класах закладів загальної середньої освіти : навчально-методичний посібник. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2020. 112 с.

9. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології. Київ : Академвидав, 2015. 304 с.

10. Дубяга С.М. Педагогічні технології в початковій школі: Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів напряму підготовки «Початкова освіта». Мелітополь : Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2015. 160 с.

11. Інноваційні освітні технології в Новій українській школі: монографія / за ред. проф. О.Б. Будник. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. 100 с.

12. Князька Л., Прокопенко В. Метод проектів як засіб креативно-пізнавальної діяльності молодших школярів // Початкова школа. 2007. № 5.

13. Качак Т.Б. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів у процесі літературної освіти //

Електронний збірник наукових праць ЗОІППО. 2022. № 5 (52). URL: https://www.zoippo.zp.ua/pages/publications/el_gurnal/pages/vip52.html

14. Качак Т.Б. Цифрові інструменти літературної освіти майбутніх учителів початкової школи в умовах дистанційного навчання // Інформаційні технології і засоби навчання. 2021. Вип. 86 (6). С. 144-169. URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v86i6.4079>

15. Качак Т.Б. Цифрові інструменти літературної освіти в початковій школі: підручник для здобувачів вищої освіти. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2024. 196 с.

16. Котелянець Н. Проектний метод навчання молодших школярів // Дайджест 2001. № 12. С. 57-59.

17. Мелекесцева Н., Гудима Н., Ковальчук О., Марценюк І. Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до створення електронного портфоліо як інструмента рефлексії й узагальнення професійних досягнень // Acta Paedagogica Volynienses. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2023. № 4. С. 60-67.

18. Онопрієнко О.В. Управління проектною діяльністю молодших школярів // Початкова школа. 2005. С. 53-64.

19. Павлик О., Соколова Н. Практика використання онлайнзастосунків на уроках української мови в початковій школі // Proceedings of I International Scientific and Practical Conference “Scientific progress: innovations, achievements and prospects» (Munich, 9-11 October 2022). MDPC Publishing, Munich, Germany, 2022. С. 247–249.

20. Примакова В.В. Метод проектів як засіб формування у молодших школярів наукової картини світу // Нові технології навчання: наук.-метод. зб. 2009. Вип. 56. С. 68–72.

21. Проекти в початковій школі: тематика та розробка занять / Упоряд. О. Онопрієнко. Київ : Шк. світ., 2008. 128 с.

22. Прочан В.І. Метод проектів як педагогічна технологія. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/portal>

23. Співаковський О.В., Петухова Л.Є., Коткова В.В. Інформаційно-комунікаційні технології в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів напряму підготовки «Початкова освіта». Херсон, 2011. URL: <http://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/ІКТ%20в%20початковій%20школі.%20Посібник.pdf?id=4ab4f7d1-7328-4045-864d-6fafc8472b9e>

24. Технології навчання в мовно-літературній галузі початкової школи : навчально-методичний посібник для самостійної роботи / Автори-укладачі : Л.М. Роєнко, Т. А. Торчинська. Умань, 2018. 149 с.

25. Тягло О.В., Цимбал О.М., Цимбал П.В. Проектні технології: особливості впровадження у початковій школі // Початкова навчання та виховання. 2008. № 19–21 (167–169).

26. Федорчук В.В. Сучасні технології навчання у підготовці педагогів : навчально-методичний посібник / автор-упорядник В.В. Федорчук. Кам'янець-Подільський, 2021. 69 с. URL : <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/5872/Fedorchuk-V.V.-Suchasni-tekhnologii-navchannia-u-pidhotovtsi-pedahohiv-2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

27. Янкович О.І., Кузьма І.І. Освітні технології у початковій школі : навчально-методичний посібник. Тернопіль : ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2018. 266 с.

28. Ярошик Я. Проектна технологія навчання у початковій школі. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/144.pdf>

ТЕМА 6. ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА НА УРОКАХ СЛОВЕСНОСТІ. СТОРИТЕЛІНГ – ТЕХНОЛОГІЯ НЕФОРМАЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Формування творчої особистості є одним із тих завдань закладу освіти, на необхідності реалізації якого акцентувалася увага завжди, особливо в періоди реформування суспільства. Зазвичай перетворювальні процеси в державі спричиняють посилений інтерес до проблеми творчості в освіті.

Водночас, у формуванні творчих якостей учнів у закладах освіти, зокрема й початкової, не подолана суперечність. З одного боку, уміння творчо мислити є наскрізним умінням початкової школи. З іншого – від моменту, коли дитина переступила поріг закладу освіти, її вчать, що відповідь на запитання готова, що її вже знайдено раніше. І більше – дітей навчають, що їхній успіх мав би полягати в тому, щоб знати обмежений набір цих відповідей, засвоєних від учителя, і вміти їх «видати» в потрібний момент, зокрема на контрольній роботі. А це не шлях, який провадить до інновацій в освіті.

На сучасному етапі використовують два схожі поняття: творчість і креативність. Іноді вчені їх ототожнюють, проте частіше розмежовують, вважаючи, що творчість – ширше поняття, ніж креативність, і включає, крім креативності, інші необхідні властивості (понад тридцять).

Термін «креативність», як порівняти з терміном «творчість», є більш сучасним. У психології він виник у 60-ті роки ХХ ст. й означав здатність швидко та нестандартно вирішувати інтелектуальні (навчальні) завдання.

Творча особистість повинна поєднувати креативні (власне творчі) та додаткові якості (допитливість, сміливість, готовність до ризику, ініціативність, впевненість у своїх силах та здібностях, фантазію тощо). Інакше кажучи, творча людина – це креативна особистість, яка володіє додатковим потенціалом для підсилення креативності.

Етапи технології формування креативності учнів:

- Визначення рівня креативності кожного учня.
- Визначення перспектив розвитку креативності й урахування індивідуальних особливостей учнів.
- Розроблення системи знань, спрямованих на розвиток креативності.
- Організація творчої діяльності учнів.

Переваги креативності:

- Креативність допомагає вирішувати наявні проблеми, адже саме хороша ідея здатна допомогти знайти вихід із безвихідної ситуації.
- Креативне мислення підштовхує особистість знаходити незвичайні способи розвитку.
- Креативність робить життя нескінченно різноманітним.
- Креативність дає змогу реалізувати творчий задум.
- Креативність допомагає знайти способи для самореалізації.

Складники креативної педагогіки:

- Позитивний емоційний зміст освітнього процесу (творчий процес можливий лише в умовах позитивного емоційно-інтелектуального натхнення).
- Критичне ставлення до стереотипів, до установлених норм (творчість починається із сумніву).
- Пошук варіативних рішень будь-якої проблеми.
- Використання методу відкритого питання. Ефективно розвиває творчий потенціал учнів пошук відповідей на запитання, навіть, якщо не буде знайдена відповідь, але розвивальним є сам процес пошуку.
- Винахідницька діяльність (не обов'язково винаходити щось нове. Важливо, що це «свій велосипед»).

Рівні креативного розвитку:

1. Репродуктивний (копіювальний) зі стихійною стадією розвитку – найнижчий тип, де учень показує лише те, що він здатний до відтворення знань і може працювати лише за наявності алгоритмів.
2. Конструктивний (напівстихійний) – учень має знання, уміння і навички, якими користуватиметься у певних ситуаціях.
3. Творчий (дослідницький) зі свідомим розвитком – учень може свмостійно використовувати знання, здатний до самокоригування знань; має інтерес до пошуку невідомого; може побачити й сформулювати проблему, шукає способи її вирішення, чітко формулює результати своєї роботи. Це найвищий ступінь креативності.

Форми роботи:

- Ділові, творчі ігри та моделювання, розгадування кросвордів.
- Семінари, диспути.
- Тести-роздуми, критеріально зорієнтовані, тести тощо.
- Робота за підручником.
- Розв'язування задач.
- Задачі-малюнки.
- Самостійна роботи за підручником, дидактичним матеріалом.

- Дослідницька робота.
- Експериментальна робота.
- Розумовий експеримент.

Вирішення проблемних ситуацій.

Технологія формування творчої особистості – це алгоритм дій педагога та учнів, який супроводжується педагогічною діагностикою і спрямований на формування в особистості здатності до створення оригінального нового або вдосконалення того, що вже існує.

Види творчих завдань:

1. Творчі завдання на комбінування інформації: виокремлення головного в тексті, порівняння, систематизація інформації, зміна інформації, доповнення інформації, об'єднання текстів і завдань, самостійне складання текстів і завдань, редагування текстів.

2. Творчі завдання на визначення причинно-наслідкових зв'язків: визначення причин і наслідків, доказ, спростування, визначення закономірності.

3. Творчі завдання на планування та виконання практичних дій: складання плану виконання завдання, планування та проведення спостереження, аналіз плану виконання.

Одним із показників рівня мислення людини є вміння розв'язувати задачі творчого характеру.

Під *творчою задачею* розуміють відкриту задачу, яка характеризується: розмитістю умови; різними шляхами розв'язку; багатоваріантністю відповідей.

Виокремлюють декілька типів творчих задач:

1. Винахідницька задача, яка ставить перед дитиною питання: «Як бути?», коли додаткова умова робить очевидні рішення неможливими, коли застосування традиційних знань, умінь, навичок недостатньо.

Приклади винахідницької задачі:

1. Як дід міг би витягнути ріпку, якби у мишки не вистачило сил? (казка «Ріпка»).

2. Урятуймо Колобка від Лисиці. Але як це зробити?

Для розв'язання винахідницької задачі використовуємо алгоритм:

Окреслити проблемне поле.

Поставити запитання й сформулювати задачу.

Сформулювати суперечність. «Мозковий штурм» запропонованих рішень.

Вибір ІКР (ідеального кінцевого результату).

Аналіз потрібних для цього ресурсів (розміру витрат, часу, вартості).

Вихід на оптимальне розв'язання задачі.

Формулювання підзадачі (яка проблема виникає далі, після розв'язання задачі).

Використовуючи цей метод, можна пропонувати будь-які розв'язки, якими б безглуздими вони не здавались.

2. Дослідницька задача. Відбулося (або відбувається) якесь явище. Потрібно пояснити його, з'ясувати причини.

Ключові питання: Як це відбувається? Чому? (Добре, якщо умова задачі передбачає цілі й набір відповідей-гіпотез.)

Для вирішення таких задач не потрібно спеціальних знань. Дитина має спробувати відповісти на це запитання самостійно, оскільки це не істина, а чергова модель. Відповіді можуть бути різними, але всі вони будуть правильними. Не приймається лише відповідь «Не знаю».

3. Конструкторська задача

Цей тип задач не містить гострих суперечностей і передбачає придумування об'єктів під задану ціль (функцію). Конструкторські задачі засновані на методі «Морфологічний аналіз».

Суть цього методу полягає в аналізі різних варіантів взаємодії горизонтальних і вертикальних показників системи. Ним користуються для пошуку нових рішень, ідей, тому що він передбачає аналіз об'єктів, які слід використати, і синтез нових, відомих або раніше невідомих об'єктів. Для цього необхідно побудувати таблиці, які мають охопити всі допустимі варіанти зміни. Спочатку виокремлюють головні характеристики об'єкта, а потім усі можливі варіанти.

Послідовність проведення тренінгу:

1. Представляється морфологічна таблиця;

2. Заповнюються вертикальні та горизонтальні осі (кількість, підбір показників визначаються метою та змістом уроку);

3. Розглядається взаємодія горизонтальних і вертикальних показників. Проводиться обговорення з дітьми отриманих варіантів взаємодії (морфологічний аналіз).

Наприклад: придумати фантастичну тварину. Вертикально позначені різні тварини, горизонтально – частини їх тіла і місце, де вони живуть. Необхідно заповнити клітинки перетину й указати всі ознаки в кожній з тварин. Після того, як таблиця заповнена, можна вибірково взяти деякі значення і придумати фантастичну тварину, в якій голова буде від зайця, тулуб від крокодила, хвіст від лисиці, а ноги від жирафи.

Можливі інші комбінації. Показники в таблиці залежать від цілі творчого завдання.

4. Обговорюють способи збереження фантастичних тварин у незвичних умовах.

5. Виводяться правила існування, виживання цих об'єктів у незвичних умовах.

6. Організовується продуктивна діяльність за змістом обговореного (малювання, ліплення, складання казки тощо).

4. Прогнозна задача. Ці задачі передбачають аналіз позитивних і негативних наслідків відомих усім явищ, відкриттів, рішень.

Послідовність розумових операцій із систематизації об'єктів живої природи:

1. Накресліть таблицю, яка складається з 9 екранів («дев'ятиекранка»).

2. Оберіть предмет, який ви будете аналізувати.

3. Заповніть таблицю в певному порядку, починаючи із центрального екрана (усно або письмово).

Послідовність роботи наступна:

1. Хто або що це? Яке воно? Його функції і властивості.

2. З яких частин складається?

3. Де живе, знаходиться? До якого класу належить?

4. Яким об'єкт був у минулому?

5. З яких частин складався в минулому?

6. Де знаходився. До якого класу належав у минулому?

7. Яким об'єкт буде в майбутньому?

8. З яких частин буде складатися?

9. Де буде мешкати, до якого класу належатиме?

Висновок: зміни живого об'єкта залежать від таких умов: світло, тепло, вода, повітря, їжа.

5. Задача-відкриття. У результаті розв'язування таких задач учень/учениця отримує нові знання про природу, «перевідкриває» явище.

6. Задача з доповненою умовою

Умова такої задачі допускає декілька варіантів трактування. Діти аналізують задачу і самостійно вводять необхідні дані і обмеження.

7. Задача з недостатніми даними. Робота з такими задачами сприяє формуванню розумових операцій, які засновані на дихотомії.

Головний засіб роботи з дітьми з навчання звуження поля пошуку (дихотомії) є гра «Так – Ні». На її основі розроблені тренінги в різних предметних галузях.

Задача. У чорному ящику лежить невідомий предмет. Назвіть його. Можливі запитання:

- Цей предмет природного світу?
- Так. (Отже, всі об'єкти рукотворного світу вже не називаються дітьми.)
- Він належить до неживої природи?
- Ні. (Значить, цей предмет належить до живої природи.)
- Це рослина?
- Так.
- Це трава?
- Так.

Щоб задачі, які доведеться вирішувати дітям, були цікавими, зрозумілими і мала розв'язання незалежно від рівня її складності, слід дотримуватися таких основних вимоги до умови навчальної (винахідницької або дослідницької) задачі: достатність умови; коректність питання; наявність суперечності.

Наприклад. У королівської кобри (найбільшої отруйної змії у світі) довжина отруйних зубів досягає 3-4 см. Від її укусів гинуть не тільки люди, але й такі великі тварини, як носороги та слони. Зрозуміло, кобру можна тижнями не діставати з мішка або кошика, в яких її звичайно перевозять ловці змій. Адже змії можуть довго обходитися без води та їжі. Але така змія легко прокусить мішок або кошик, й тоді ловцеві загрожує смертельна небезпека.

Розвитку творчих здібностей на уроках словесності сприяють: словесні творчі завдання на добір рими, складання початку чи закінчення вірша; складання казки за малюнком; створення продовження казки, оповідання; складання чистомовок; використання анаграм, метаграм; словесне малювання; творчі списування текстів; вилучення зайвого тощо.

Низка прийомів фантазування Джанні Родарі, описаних у «Граматичі фантазії», успішно можна використовувати в початкових класах у межах української мови чи читання.

1. Прийом «Кола по воді». Цей прийом нагадує кинутий у воду камінь, від якого розходяться кола, зтягуючи всі предмети. Так і від одного слова може починатися рух, який дає поштовх для нових асоціацій та приводить до створення цілої історії.

Послідовність дій така:

1. Обираємо слово з 5-6 букв, без м'якого знаку, апострофа.
2. Записуємо це слово в стовпчик.
3. Поряд із кожною буквою записуємо будь-який іменник, який починається з даної букви.

Наприклад:

с - сон

о - одяг

н - ножиці

ц - цукерка

е - ескімо

4. Складіть оповідання з використанням усіх слів. Заголовок – слово «Сонце». (Або слово сонце повинно виражати головну думку складеного оповідання.)

Ще зі слова «каменя» можна скласти речення. Наприклад: вікно.

Виросли іриса коло нашої оселі.

Вранці індик купався на озері.

Краще, щоб речення були фантастичними, тоді цікавішими будуть казки. (Дане слово в сюжеті казки може не брати участі, але складене речення повинно обов'язково бути в казці чи оповіданні.)

2. Біном фантазії. Виконується цей прийом у такій послідовності:

1. Два учні записують по одному слову так, щоб не бачити, що пише інший. Один записує назву живого предмета, інший – неживого. Потім ця пара слів стає початком нової незвичайної історії.

Наприклад: телефон – кішка.

2. За допомогою приєдників складають і записують різні словосполучення: кішка з телефоном; кішка без телефону; телефон під кішкою; кішка на телефоні; кішка у телефоні.

3. Далі ставимо дітям завдання придумати історії з відповідним заголовком або побудувати ланцюжок речень від першого слова до другого.

3. Довільний префікс. За допомогою цього прийому вчимо дітей утворювати нові, незвичайні слова, або ж «удосконалювати» предмети.

Спершу подаємо низку префіксів та їх значення:

Аеро – повітряний (аеропорт); аква – водяний (акваланг); анти – проти (антиміль); архео – древній (археологія); астро – зірковий (астрономія); біо, зам, най, мікро, міні... відео – бачити (відеоманітофон); віце – помічник (віце-президент); зоо – тваринний (зоопарк); мело – музичний (меломан); моно – єдиний (монолог); мото –

той, що рухається (мотоцикл); пів – половина (півкуля); супер – надзвичайний (супермен);

До запропонованого слова додається «довільний префікс» і з'являється нова цікава ідея:

Наприклад: об'єкти для вдосконалення – крісло, олівець, антипарасолька, ...

Мелокрісло – музичне крісло, грає різні мелодії, коли на нього сідаєш; відеоолівець – перетворює в малюнок написане.

4. Прийом «Що потім?». Використання цього прийому дозволяє придумувати продовження відомих сюжетів.

Наприклад: Лисиця з'їла колобка. Що потім? Як колобок поведився усередині лисиці?

(Може, він продовжував співати й заважав їй полювати? А може, він зміг вискочити й утекти від лисиці, коли вона позіхнула?)

5. Прийом «Фантастичне продовження». Учитель називає будь-яку реальну подію. Наприклад; мисливець підняв рушницю і вистрелив у повітря.

А що було потім? Чим усе закінчилося?

Потрібно придумати казкові, незвичні наслідки.

6. Прийом «Кит і кіт». Виконуючи цю вправу, добираємо два слова, схожих за звучанням: ворона – корона.

Міняємо місцями обрані об'єкти: ворона опинилася на голові в королеви, а корона – на городі. Просимо дітей пояснити, як таке може статися.

(Одного разу подув такий сильний вітер. Він здув з голови королеви корону і заніс її на город за містом. У цей час ворона, яка спала, впала з гілки прямо на голову королеві, але вона нічого не помітила.)

Пропонуємо придумати продовження казки.

7. Фантастичні гіпотези (Що було б, якби ...). Придумування історій, сюжет яких будується на обговоренні: що було б, якби...?

Наприклад: якби раптово зникло сонце, якби люди перестали хворіти, якби в клас зайшов інопланетянин.

8. Прийоми складання казок. Дж.Родарі пропонує кілька вправ, за допомогою яких діти вчаться фантазувати і складати казки:

1. «Салат із казок». Поєднання в одній казці героїв із різних казок та придумування їх спільних історій (метод «Морфологічний аналіз»).

2. «Казки навиворіт». Характери героїв відомої казки змінюються на протилежні. Треба придумати, як зміниться сюжет казки.

Наприклад: хитрий колобок, який обдурив довірливу лисицю.

Складаючи казку, діти мають користуватися такою структурою:

1. Герої.
2. Злодії.
3. Мета, до якої герой прагне, а злодій заважає її досягнути.
4. Чарівні предмети.
5. Чаклунства.
6. Перетворення героїв.
7. Місце події.

Інший спосіб складання казок: у відомому казку включають доповнення, яких раніше в ній не було. Наприклад, у казці «Золотий ключик» з'являється потяг.

Чарівні предмети: шапка-невидимка, чарівна паличка, золотий ключик, квітка-семицвітка, чарівна лампа, чоботи-сороходи, срібні туфельки, машина часу.

Перетворення: на комара, муху, джмеля, лева, мишу, карлика, диких лебедів, ліліпутів.

Чарівні країни: країна Брехунів, країна Невивчених уроків, країна Чудес, країна Вічних Канікул.

9. Створення лімерика. Лімерик – форма короткого жартівливого вірша, який з'явився у Великобританії і поширився із середини 18 століття. Базується вірш на обігранні нісенітниці.

Схема побудови лімерика така:

- 1 стрічка – герой;
- 2 стрічка – характеристика героя;
- 3 і 4 стрічки – дії героя, чи дії відносно нього;
- 5 стрічка – висновок, результат, чи повторення першої стрічки.

На початковому етапі вчитель пропонує дітям складати смішні вірші, користуючись таблицею з моделлю складання лімерика:

1. Був собі будь-який об'єкт;
2. І був він такий-то (характеристика);
3. Виконував певні дії;
4. Або з кимось взаємодіяв;
5. Вказівка на незвичність об'єкта.

Наприклад:

Жив-був ведмідь добрий
І був завжди дуже мокрий,
По болоту все ходив,
Але жабок не давив.
Ось який ведмідь уважний!

Можна запропонувати дітям пригадати кілька пар слів, що римуються (пташка – мурашка, книжка – мишка, сонечко – віконечко тощо). Разом із дітьми вчитель складає текст лімерика за моделлю.

10. Конструювання загадок.

Роботу над текстом, яка б сприяла розвитку творчих здібностей, слід будувати відповідно до фаз мовленнєвої діяльності учнів у процесі формування умінь текстосприйняття і текстотворення. Її можна структурувати таким чином: фаза орієнтування; фаза реалізації; фаза контролю.

Це дозволило визначити елементи творчої діяльності учнів під час створення власних вправ на кожному етапі.

Фаза орієнтування. Мета – познайомити учнів із текстом як одиницею мови і мовлення, з його структурою та основними категоріями, зацікавити учнів, створити позитивну мотивацію для вивчення тексту. Творча діяльність на цьому етапі виявляється в спостережливості та здібності помітити те незвичайне, чого часом не помічають.

Фаза реалізації. На цьому етапі школярі вчаться бачити структуру конкретного тексту, виділяти властиві даному тексту категорії, знаходити лексичні і синтаксичні особливості цього тексту, визначати його тему та ідею тощо. Творча робота учнів полягає в аналізі та інтерпретації тексту.

Фаза контролю. Метою цього етапу є усвідомлення учнями способів творення текстів. Діяльність їх на даному етапі можна визначити як безпосередньо творчу.

Сторітелінг (англ. Storytelling, «розповідання історій») – це мистецтво захопливої розповіді. Ця методика була розроблена та успішно випробувана на особистому досвіді Девідом Армстронгом, головою міжнародної компанії Armstrong International.

Сторітелінг – технологія створення історії та передачі за її допомогою необхідної інформації з метою впливу на емоційну, мотиваційну, когнітивну сфери слухача.

У перекладі з англійської story означає історія, а telling – розповідати. Отже, сторітелінг – це розповідь історій.

Чому сторітелінг можна використовувати на уроках у початковій школі?

1. Діти люблять слухати історії більше, ніж доповіді, описи чи визначення, тому що вони легше сприймаються (задіяна не лише

раціональна сторона сприйняття інформації, а й образна). Отже, реалізується принцип *доступності навчання*.

2. Історія впливає на почуття дитини, а це підвищує рівень концентрації уваги. Тому всі уважно слухають навчальний матеріал, сприймають його, а потім із легкістю можуть відтворити. Але теж у формі історії. Отже, реалізуються *принципи міцності знань та емоційності навчання*.

3. Історія динамічна. Сучасні діти з кліповим мисленням краще сприйматимуть історію, ніж текст іншого виду.

4. В історії є герой, який змінюється. Ці зміни відбуваються в процесі боротьби, наполегливої праці, виконання складних завдань тощо. Молодші школярі вчать тому, що можна подолати труднощі. А якщо діти ще будуть «включені» в історію... вони навчатимуться бути наполегливими. Отже, реалізується *принцип активності й самостійності*.

5. Будь-яка історія для дітей розповідається із використанням малюнків, відео, презентацій. Отже, реалізується *принцип наочності*.

Види сторітелінга:

– Культурний – розповідає про цінності, моральність та вірування;
– Соціальний – розповідь людей один про одного (можна розповідати дітям історії з життя відомих людей, що може стати для них прикладом для побудови свого життя).

– Міфи, легенди – вони відображають культуру й нагадують нам, чого в житті слід уникати аби бути щасливим.

– Jump story – всі люблять слухати історії про містичних істот, коли неочікуваний кінець змушує підстрибнути на стільці від страху. Такі історії допомагають подолати власні страхи.

– Сімейний – сімейні легенди зберігають історію наших пращурів. Ці історії передаються з покоління в покоління та мають повчальний характер.

– Дружній – ці історії об'єднують друзів, оскільки вони згадують про певний досвід, який вони пережили разом.

– Особистий – особисті історії розповідають про власний досвід ті переживання. Це важливий вид сторітелінга, оскільки подібні історії допомагають зрозуміти себе, і почати розвиватися.

Основні функції сторітелінга:

- Мотиваційна. Це спосіб переконання учнів, який дає змогу надихнути їх на прояв ініціативи в освітньому процесі.

- Об'єднувальна. Історії є інструментом розвитку дружніх, колективних міжособистісних стосунків у класі, групі.

- Комунікативна. Історії здатні підвищити ефективність спілкування на різних рівнях.

- Інструмент впливу. Дозволяє не директивно впливати на учнів та формувати в них суспільно корисні переконання.

- Утилітарна. Один із найпростіших способів донести до інших зміст завдання або проєкту.

Сучасне підростаюче покоління спілкується, переважно, у віртуальному світі. Тому реальне спілкування стає мистецтвом, якому потрібно навчати знову. Для цього чудово підходить метод «сторітелінга».

Сторітелінг – це творча розповідь. На відміну від фактичної розповіді (переказу, опису з пам'яті), яка ґрунтується на роботі сприймання, пам'яті, відтворювальної уяви, в основі творчих розповідей лежить робота творчої уяви. Обов'язковими компонентами такої розповіді мають бути самостійно створені дитиною нові образи, ситуації, дії. При цьому учні використовують свій набутий досвід, знання, але по-новому комбінують їх.

Існує *п'ять основних сюжетів сторітелінга*, які можна використовувати, змінюючи основну лінію згідно з потребами вчителя й учнів.

1. *Класичний*. Структура: головний герой – ціль – перепони на шляху до цілі – подолання проблеми – результат. Підходить для мотивації, пояснення процесів або явищ, вибору шляхів розв'язання певних проблем чи задач.

2. *Боротьба з монстром*. Структура: Головний герой – ціль – зустріч із дуже сильним монстром – боротьба та перемога – досягнення цілі. Підходить як мотивація для навчання.

3. *Історія Попелюшки*. Структура: герой – незвична ситуація – поява проблем (або ворогів) – втручання чарівного помічника – щасливе вирішення ситуації. Підходить для мотиваційних промов, пояснення або порівняння процесів та явищ, опису еволюційних змін у певних сферах життя, вибору виду вирішення задач.

4. *День байбака*. Структура: герой – ціль – дії героя та повернення до початкової точки – вибір правильної стратегії дій – досягнення мети. Підходить для проведення роботи над помилками.

5. *Квест*. Структура: герой – ціль – зміна кількох локацій та вирішення в кожній з них певних задач – по чергове досягнення міні-результатів – тріумф. Підходить для моделювання проблемних ситуацій, вирішення аналітичних задач, закріплення набутих навичок і вмінь.

Щоб створити справжню історію для уроку, потрібно виконати сім кроків:

1. Визначте тему і мету уроку, залежно від цього подумайте, яка історія можлива на ньому.

2. Придумайте низку подій, які трапляться (сюжет), та як вони висвітлять навчальний матеріал.

3. Визначтесь з героєм історії. Придумайте йому ім'я, зовнішність, звички, риси характеру, як він буде діяти в тих обставинах, що ви створили для нього.

4. Напишіть перший варіант історії.

Експозиція. Жив був _____.

Де? Коли? Скільки часу? З ким?

Зав'язка. Одного разу _____.

Що раптом трапилось? Приїхав друг, налетіла буря, впав стілець, прийшла звістка тощо.

Розвиток подій. _____.

Перерахуйте всі події, які будуть описані. Подумайте, які емоції мають у цей час відчувати слухачі. Напишіть, як змінювався герой упродовж історії.

Кульмінація. _____.

Напишіть, яка подія стала «вирішальною» для героя.

Розв'язка. _____.

Напишіть, чим все завершилося. Як змінився герой, що він зрозумів.

Висновок. _____.

Чому нас вчить ця історія? Мораль, теорія, визначення тощо.

5. Придумайте інтригу, пастку. Чим несподіванішим буде сюжетний поворот, тим краще.

6. Доберіть потрібні метафори (особливо для опису стану головного героя чи процесу, який описується). Запишіть оновлений варіант історії.

7. Прочитайте історію, внесіть кінцеві правки. Якщо ви оцінюєте історію, як нецікаву, робіть ці кроки стільки разів, скільки потрібно для «кристалізації» історії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вебінар «Storytelling – ефективний метод розвитку комунікативної компетентності сучасних учнів». URL : <https://naurok.com.ua/webinar/storytelling-efektivniy-metod-rozvitku-komunikativno-kompetentnosti-suchasnih-uchniy>.
2. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології. Київ : Академвидав, 2015. 304 с.
3. Діновська Г.А. Розвиток творчих здібностей молодших школярів на уроках української мови та читання у контексті компетентнісного підходу. Київ : Академвидав, 2019. 235 с.
4. Доценко С.О. Технологія розвитку критичного мислення як засіб формування творчих здібностей учнів початкових // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / Класич. приват. ун-т ; [редкол.: Т.І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя. 2016. Вип. 48 (101). С. 277–286.
5. Дубяга С.М. Педагогічні технології в початковій школі: Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів напряму підготовки «Початкова освіта». Мелітополь : Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2015. 160 с.
6. Жуховська Т.В., Макеєва С.О. Творчі завдання з української мови патріотичного спрямування. 3 клас. Кам'янець-Подільський : ЗОШ І-ІІІ ступенів №10, 2017. 37 с.
7. Запарій Н.Г. Активізація творчої самостійної роботи на уроках української мови // Початкове навчання та виховання. 2019. № 16-18. С. 34-37.
8. Качак Т. Креативність учителя й учнів у процесі реалізації змісту й завдань літературної освіти у початковій школі // Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : зб. матер. V Міжнар.наук.-практ. Інтернет-конф. (Вінниця, 22-23 квітня 2021 р.). Вінниця : ТОВ «Меркьюрі-Поділля, 2021. № 10. С. 190–194.
9. Ковальчук О. Формування креативності у майбутнього вчителя початкових класів у контексті нової освітньої парадигми // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць. Вінниця : ТОВ «Друк плюс», 2022. Вип. 64. С. 71-78. URL: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/5039/4442>
10. Колот М. Творчі види робіт на уроках української мови // Початкова школа. 2018. № 3. С. 15-18.

11. Костюк Л., Барнич О., Мамчич О. Креативність та критичне мислення як елементи навичок технології «4К» на уроках української мови в НУШ // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Київ : Вид-ий дім «Гельветика», 2022. № 86. С. 113–118.

12. Літературне читання : розвиток творчих здібностей учнів. 3–4 кл. : навч.-метод. посіб. / упоряд. А.П. Канищенко. Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2017. 120 с.

13. Манагарова Н. Розвиток творчих здібностей молодших школярів на уроках української мови // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. 2015. №11-12. С. 20–21.

14. Метод Storytelling: як зацікавити дітей, розповідаючи історії. URL: <https://naurok.com.ua/post/metod-storytelling-yak-zacikaviti-ditey-rozpovidayuchi-istori>

15. Міщенко Н.І. Розвиток творчого потенціалу молодших школярів засобами інноваційних технологій // ТДАУ : Таврійський вісник освіти, 2017. № 1 (57). С. 138-144.

16. Павлюх В.В. Розвиток креативності в учнів різного віку : навч.-метод. посіб. Кропивницький : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2023. 72 с.

17. Парфілова С.Л. Розвиток творчих здібностей молодших школярів на уроках української мови та літературного читання // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2019. № 9 (93). С. 98-108.

18. Повчальні казки для дітей. URL: <https://nochdobra.com/uk/rozpovid-pro-shkolu-yak-yizhachok-bul-boyavsya-jdi-do-shkoli/>

19. Помирча С., Семіряжко А. Творчі завдання як засіб розвитку креативного мислення на уроках української мови в початковій школі // Гуманізація навчально-виховного процесу. 2023. №. 2 (104). С. 127-136.

20. Псатій А. Мислимо ширше. Розвиток креативності // Початкова освіта. 2021. № 1-2. С. 6-22.

21. Сторітелінг та інтерактивна дошка. URL: <http://teach-hub.com/storitelinh-ta-interaktyvna-doshka-yak-pojednaty/>

22. Ткачук М. Використання ігрових завдань у розвитку креативного мислення молодших школярів // Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: зб. матер. V Міжнар. наук.-практ.

Інтернет-конф. (Вінниця, 22-23 квітня 2021 р.). Вінниця : ТОВ «Меркьюрі-Поділля, 2021. № 10. С. 414–418.

23. Уроки креативності. Практичний досвід розвитку креативного мислення дітей 7-10 років: посібник для вчителів, педагогів та батьків / За ред. Т.О. Пушкарьової. Київ : ТОВ «Росток А.В.Т.», 2022. 60 с.

24. Фаніна М. Критичне мислення як засіб формування та розвитку творчих здібностей молодших школярів // Початкова школа. 2016. № 12. С. 34–36.

25. Федорчук В.В. Сучасні технології навчання у підготовці педагогів : навчально-методичний посібник / автор-упорядник В.В. Федорчук. Кам'янець-Подільський, 2021. 69 с. URL : <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/5872/Fedorchuk-V.V.-Suchasni-tekhnologii-navchannia-u-pidhotovtsi-pedahohiv-2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

26. Явоненко М.В. Система творчих завдань міжпредметного характеру як засіб розвитку літературно-творчих здібностей молодших школярів. (дис... канд. пед. наук). Чернігівський держ. педагогічний університет ім. Т.Г. Шевченка, 2007.

27. Янкович О.І., Кузьма І.І. Освітні технології у початковій школі : навчально-методичний посібник. Тернопіль : ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2018. 266 с.

ТЕМА 7. ТЕХНОЛОГІЯ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ. ТЕХНОЛОГІЯ КЕЙСІВ (CASE-STUDY)

У новому Державному стандарті початкової освіти зацентовано увагу на формуванні в учнів наскрізних умінь, зокрема й уміння розв'язувати проблеми.

У дидактиці розглядають різні підходи до визначення сутності проблемного навчання. Його трактують як тип навчання (відносно автономна дидактична система), метод навчання (шляхи і способи вирішення задач). Окрім того, проблемне навчання вважають технологією.

Суть проблемного навчання полягає у створенні вчителем ланцюга проблемних ситуацій і керуванні діяльністю учнів для самостійного вирішення цих проблем.

Проблемна ситуація – це співвідношення обставин і умов, у яких розгортається діяльність людини або групи, що містить протиріччя і не має однозначного вирішення. Пошук призводить до вирішення протиріччя та продуктивного розвитку того, хто здійснював пошукову діяльність.

Оскільки проблемне навчання передбачає етапність дій (створення проблемної ситуації – висунення гіпотез – перевірка гіпотез – прийняття рішення), то його називають технологією.

Технологія проблемного навчання – це така організація освітнього процесу, під час якої у свідомості учнів під керівництвом учителя створюються проблемні ситуації і забезпечується активна діяльність школярів з їх вирішення, у результаті чого відбувається формування нових знань і вмінь, розвиток психічних функцій.

Для проблемного навчання притаманна етапність дій: створення проблемних ситуацій, формулювання гіпотез, їх перевірка, втілення в матеріальні й нематеріальні продукти, узагальнення результатів вирішення проблеми.

Основні етапи технології проблемного навчання

№ етапу	Діяльність учителя	Діяльність учнів
Перший	Створення проблемної ситуації через визначення суперечностей у навчальному матеріалі шляхом вербальних і невербальних засобів із використанням методичних прийомів.	Постановка запитань.
Другий	Надання допомоги через сукупність навідних запитань. Реалізація індивідуального і диференційованого	Початок активного пошуку. Усвідомлення

	підходів.	сутності суперечності, формулювання проблеми.
Третій	Надання необхідної допомоги.	Пошук рішень. Висунення гіпотез.
Четвертий	Організація рефлексії щодо знайденого розв'язку. Висновки й узагальнення.	Реалізація розв'язку. Створення продукту.
П'ятий	Здійснення контролю результатів навчання. Повернення до проблемної ситуації.	Проведення самоаналізу результату вирішення проблеми.

Етапи вирішення проблемного завдання:

1. Етап «закритого» вирішення проблеми (використання відомих способів вирішення).
2. Етап «відкритого» вирішення проблеми та відкриття нового ставлення або принципу дії (виникнення проблемної ситуації та розширення зони пошуку нових способів вирішення).
3. Етап реалізації нового, відкритого принципу.
4. Етап перевірки правильності отриманого вирішення – загальна схема процесу вирішення.

Функції проблемного навчання:

- Засвоєння учнями системи знань і способів розумової та практичної діяльності.
- Формування діалектико-матеріалістичного мислення школярів.
- Розвиток інтелекту учнів, тобто їхньої пізнавальної самостійності та творчих здібностей.
- Формування всебічно й гармонійно розвиненої особистості.

Переваги проблемного навчання:

- Дає змогу досягти глибшого матеріалу та його свідомого засвоєння.
- Викликає пізнавальну потребу в новому знанні.
- Формує комунікативні та творчі здібності.
- Розвиває самостійність, активність, колективізм.

Структура проблемного уроку:

1. Організаційний момент (заохочення учнів до діяльності; виокремлення змістовної зони).
2. Актуалізація знань (відтворення понять і алгоритмів, необхідних і достатніх для «відкриття» нових знань).
3. Постановка навчальної проблеми (визначення труднощів, їх місця; визначення необхідності нових знань).

4. «Відкриття» учнями нових понять (висування гіпотези; перевірка гіпотези).

5. Первинне закріплення (зовнішнє оформлення нових алгоритмів; фіксування вже оформлених знань).

6. Самостійна робота із самоперевіркою та самооцінюванням у класі (самостійне вирішення типових завдань; самостійна перевірка учнями своєї роботи).

7. Повторення (зарахування нового матеріалу до системи знань; виконання завдань на повторення та закріплення раніше виченого матеріалу).

8. Підсумок заняття (рефлексія діяльності на уроці; самооцінювання учнями власної діяльності).

Прийоми створення проблемних ситуацій

Тип протиріччя	Прийоми
Між двома (або більше) положеннями	Одночасно подати суперечливі факти, теорії або думки. Зіштовхнути різні думки учнів за допомогою питання або практичного завдання.
Між життєвими уявленнями учнів і науковим фактом	Активізувати життєві уявлення учнів за допомогою питання або практичного завдання «на помилку». Подати науковий факт за допомогою повідомлення, експерименту чи наочності.
Між необхідністю і неможливістю виконати завдання вчителя	Подати практичне завдання, яке неможливо виконати загалом. Дати практичне завдання, не схоже з попередніми.

Проблемні ситуації можуть бути:

– проблемно-інформаційні, засновані на різному ступені інформованості співрозмовника, коли один співрозмовник щось знає, а інший хоче знати;

– проблемно-спонукальні, коли один спонукає до діяльності іншого;

– проблемно-оцінювальні, коли співрозмовника спонукають до висловлення свого ставлення, своєї позиції.

За видом інформаційно-пізнавальної суперечності виокремлюють такі типи проблемних ситуацій:

– усвідомлення учнями недостатності попередніх знань для пояснення нового факту;

– зіткнення учнів із необхідністю використання раніше засвоєних знань у нових практичних умовах;

– суперечність між теоретично-можливим шляхом вирішення

завдання та практичною нездійсненністю обраного способу;

– суперечність між практично досягнутим результатом виконання навчального завдання та відсутністю в учнів знань для його теоретичного обґрунтування.

Залежно від властивостей невідомих, які потрібно розкрити в проблемній ситуації, вони бувають:

– основними (невідоме є основним відношенням або закономірністю у темі, що вивчається);

– допоміжними (невідоме є вулчим відношенням чи закономірністю).

За способом подачі інформації проблемні ситуації бувають:

– текстовими (виникають під час осмислення учнями інформації, що міститься у тексті або графічному матеріалі (у схемах, кресленнях);

– безтекстовими (створюються усно, через матеріалізовану ситуацію – демонстрацію за допомогою пристрою чи природного явища).

За часом вирішення:

– короткочасними (використовують для оперативної активізації діяльності учнів);

– тривалими (розв'язується не на одному уроці, а через два-три).

У будь-якому типі з усіх зазначених учнів використовують власний індивідуальний досвід та свою фантазію. Ситуації можуть бути тематичними та нетематичними. *До основних способів та прийомів упровадження проблемної ситуації належать:*

а) повідомлення вчителем учням інформації, яка містить суперечність;

б) сприйняття та осмислення різних тлумачень одного й того ж явища;

в) невідповідність між системою знань, навичок і вмінь учнів та новим фактом, явищем;

г) використання сукупності способів та прийомів, під час яких виникає проблемна ситуація.

Спільні риси проєктного та проблемного навчання: залучення до освітнього процесу реальних проблем і ситуацій; ґрунтуються на справжніх освітніх цілях; включають проміжну (поетапну) та підсумкову оцінку роботи; учень – у центрі навчальної діяльності, а вчитель – керівник навчального дослідження; є внутрішньо привабливими та мотиваційними; часто є мультидисциплінарними; допомагають відпрацювати навички співпраці, вирішення проблем та застосовувати критичне мислення в процесі роботи.

Кейс (від англ. case – випадок, обставина) – це сукупність

навчальних матеріалів, у яких описані практичні проблеми, що виникають у житті і передбачають колективне й індивідуальне вирішення. Діяльність, яка розпочинається з ознайомлення із ситуацією і завершується прийняттям рішення й оформленням результатів, має алгоритмічний характер, тому часто трактується як технологія або метод.

У педагогіці *технологію кейсів (case-study)* ще називають ситуаційним навчанням, методом ситуаційного аналізу, методом конкретних ситуацій або казусів (незвичайних випадків), діловою грою в мініатюрі. Її суть полягає в тому, що навчальний матеріал засвоюється учнями в процесі активної діяльності з вирішення мікропроблем. Метод передбачає ознайомлення школяра з реальною ситуацією, її аналіз і діагностику, представлення ідей і пошук оптимального рішення під час групової дискусії.

Технологія кейсів за практичним спрямуванням нагадує проектну: молодший школяр усвідомлює необхідність використання сформованих компетентностей у житті.

Технологія реалізується в три основних етапи. На першому з них учні ознайомлюються із ситуацією та аналізують її. На другому – пропонують рішення, відбираючи найбільш оптимальні для вирішення ситуації варіанти, на третьому – приймають рішення та оформлюють результати.

Алгоритм дій технології кейсів

Назва етапу	Обсяг часу, відведений на роботу	Зміст діяльності вчителя й учнів
Перший етап (індивідуально-організаційний)	30 %	1. Ознайомлення із ситуацією (на основі читання тексту, перегляду фрагмента фільму або розповіді педагога). 2. Виявлення проблем. 3. Аналіз інформації (встановлення причиново-наслідкових зв'язків).
Другий етап (інтерактивної (групової) діяльності)	50 %	1. Уточнення проблем і їх ієрархія. 2. Створення альтернативних рішень. 3. Виявлення переваг і недоліків кожного рішення. 4. Оцінка альтернатив.
Третій етап (індивідуально-групової роботи)	20 %	1. Прийняття рішення. 2. Підготовка звіту і презентація результатів.

Використання цієї технології дає змогу поглибити теоретичні знання, переконатися, що вони мають практичне спрямування і життєву цінність, набути досвід вирішення проблем, вивчити складні питання в емоційно забарвленій атмосфері, розвинути комунікативні якості. Проте не варто забувати й про недоліки ситуаційного навчання. Конкретні випадки, які розглядаються на уроках, зазвичай важко повторити. Тому інколи недоцільно відтворювати рішення, які були прийняті на уроці, в інших умовах. Зрештою, потрапивши в аналогічну ситуацію в реальному житті, учасник не завжди зможе швидко пригадати, до яких висновків дійшли на уроці. Ще однією перешкодою для ефективної реалізації методу кейсів можуть стати слабка активність учнів, якщо в них недостатньо сформована мотивація до вивчення навчального предмета або низький рівень знань. Окрім того, учителям важко об'єктивно оцінити кожного учня, який працює в групі.

Переваги застосування case-study: співпраця у групі; підвищення індивідуального результату учнів (відповідальність за окремий фрагмент завдання, внесок у вирішення загальної проблеми); аналіз і систематизація інформації, розвиток критичного мислення; контроль свого часу (тайм-менеджмент); презентування результатів своєї роботи; застосування теоретичних знань під час виконання практичних завдань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Георгієнко З. Територія латерального мислення. Мистецтво думати // Початкова освіта. 2021. № 3-4. С. 30-46.
2. Дубяга С.М. Педагогічні технології в початковій школі: Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів напряму підготовки «Початкова освіта». Мелітополь : Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2015. 160 с.
3. Ковальчук О.В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до розвитку комунікативної компетентності молодших школярів засобами case study // Науково-методичний супровід професійної підготовки педагогічних та керівних кадрів для Нової української школи : монографія [Електронне видання] / Л. В Задорожна-Княгницька та ін.; за заг. ред. О. А. Голюк. Київ : Маріупольський державний університет, 2024. 236 с.
4. Ковальчук О., Гудима Н., Мелекесцева Н. Інноваційна технологія case study як засіб реалізації діяльнісного підходу у формуванні соціальної і комунікативної компетентностей здобувачів початкової освіти // Науковий вісник Ізмаїльського державного

гуманітарного університету. Серія: Педагогічні науки. Ізмаїл : РВБ ІДГУ, 2023. Випуск 64. С. 94-102.

5. Козлова А. Від проблеми до вирішення. Підвищуємо професійний рівень педагогів // Початкова освіта. 2021. № 3-4. С. 22-30.

6. Луценко В. Ситуація успіху: психолого-педагогічні механізми й етапи організації // Освіта регіону. 2016. № 4. С. 232–236.

7. Петрик О. Проблемна ситуація як фактор мотивації вивчення української мови молодшими школярами // Початкова школа. 2016. № 12. С.44-46.

8. Псатій А. Проблемне навчання. Як відкривати знання разом з учнями // Початкова освіта. 2021. № 3-4. С. 6-20.

9. Технології навчання в мовно-літературній галузі початкової школи : навчально-методичний посібник для самостійної роботи / Автори-укладачі : Л.М. Роєнко, Т. А. Торчинська. Умань, 2018. 149 с.

10. Федорчук В.В. Сучасні технології навчання у підготовці педагогів : навчально-методичний посібник / автор-упорядник В.В. Федорчук. Кам'янець-Подільський, 2021. 69 с. URL : <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/5872/Fedorchuk-V.V.-Suchasni-tekhnologii-navchannia-u-pidhotovtsi-pedahohiv-2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

11. Цуркан Т.Г., Красій Н.Б. Шлях до успіху особистості через проблемне навчання // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології. 2015. №10(54). С. 313-318.

12. Чемоніна Л.В. Створення ситуації успіху на уроках української мови і літературного читання в початковій школі засобами сучасних технологій навчання // Молодий вчений. 2019. № 3 (67). С. 105-109.

13. Щоб учням й учителям було цікавіше. Сім інтегрованих кейс-уроків. URL: <https://uk.etcetera.media/shhob-uchnyam-y-uchitelyam-bulo-tsikavishe-sim-integrovanih-keys-urokiv.html>

14. Янкович О.І., Кузьма І.І. Освітні технології у початковій школі : навчально-методичний посібник. Тернопіль : ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2018. 266 с.

ТЕМА 8. ТЕХНОЛОГІЯ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ. ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЯК ДОСЛІДЖЕННЯ НА УРОКАХ СЛОВЕСНОСТІ

Державним стандартом початкової освіти передбачається одне з найголовніших завдань заклад освіти – всебічний розвиток та виховання особистості через формування в учнів бажання і вміння вчитися, повноцінних мовленнєвих, читацьких, обчислювальних умінь і навичок відповідно до пізнавальних можливостей дітей молодшого шкільного віку.

Одним із головних шляхів реалізації цих завдань є *диференціація*. Диференціація, як принцип навчання в ЗЗСО, передбачає таку організацію роботи на уроці, коли одному або групі учнів учитель пропонує в певній системі посилені завдання різної складності і цим самим створює сприятливі умови для розвитку і навчання кожного.

Багаторічний досвід роботи вчителів дозволяє зробити висновок, що диференційовані завдання передбачають індивідуальну роботу з усіма категоріями учнів, конкретну допомогу кожному для максимального розвитку його розумових здібностей, дають змогу одночасно працювати з учнями різного рівня готовності до навчальної діяльності.

Усі диференційовані завдання можна звести до таких: *диференціація за ступенем самостійності та за ступенем складності завдань*.

Під час диференціації за ступенем самостійності всім учням пропонується завдання однакової складності, але при цьому диференціюється міра допомоги різним групам школярів. Зокрема, кількість інформації про хід розв'язання допускається від найбільш повної до найстислішої.

Інформація також варіюється за характером: конкретизація завдання; розв'язання допоміжних завдань, що приводять до вирішення основного завдання; вказівка на прийом розв'язання, навідні питання, наочне підкріплення тощо.

У завданнях першій групі учнів вказується лише мета, а шляхи її досягнення вони знаходять самі. Учні другої групи дається підказка, на що слід звернути увагу під час роботи над завданнями. З учнями третьої групи детально розглядається послідовність мислительних операцій, необхідних для пошуку рішення.

Робота над такими завданнями дає змогу учням оволодіти раціональними прийомами розумової діяльності. Поступову кількість необхідної інформації для учні 2 і 3 груп зменшується. Але зменшення залежить від сформованості в учнів певних навичок розв'язування пізнавальних завдань. Тому значну увагу слід приділяти навчанню школярів прийомів аналізу і синтезу, порівняння, абстрагування і узагальнення.

У наукових дослідженнях видатних вітчизняних і зарубіжних вчених відзначається, що термін «*диференціація*» означає розподіл, розчленування цілого на різноманітні частини, форми, ступені, а диференціація навчання – форма організації навчальної діяльності, що враховує нахили, інтереси, здібності учнів. Поступово роль процесів диференціації в навчанні зростала і набула значення обов'язково дидактичного принципу, який стосується організації педагогічної роботи.

Розрізняють *зовнішню (профільну) і внутрішню (рівневу) диференціацію*. Терміном «зовнішня диференціація» позначають таку організацію освітнього процесу, за якої для задоволення різнобічних інтересів, здібностей і нахилів учнів створюються спеціальні диференційовані класи, школи. Термін «внутрішня диференціація» застосовують до такої організації освітнього процесу, за якої розвиток індивідуальності здійснюється в умовах роботи вчителів у звичайних класах.

Зовнішню диференціацію навчання здійснюють за двома напрямками:

- шляхом створення класів і закладів освіти на основі спеціальних здібностей, інтересів, нахилів, бажань та можливостей учнів і професійних нахилів учнів (профільні та спеціалізовані навчальні заклади, класи з поглибленим вивченням окремих предметів);

- шляхом створення закладів освіти і класів за певним рівнем загального розумового розвитку учнів і стану здоров'я учнів (школи для обдарованих дітей та підлітків, заклади освіти для дітей з відхиленням у здоров'ї, класи вирівнювання).

У педагогічній теорії відзначається, що диференційоване навчання спрямоване на оптимальний інтелектуальний розвиток кожного учня і передбачає насамперед відповідне структурування змісту навчального матеріалу згідно з типологічними особливостями учнів.

Індивідуалізація і диференціація – два боки єдиного процесу – збереження, врахування і розвитку якостей кожного учня.

Індивідуалізація – основа диференціації. Тільки знання індивідуальних типологічних особливостей учнів дозволяє продиференціювати їх, згрупувавши якнайкраще для якісної освітньої діяльності. Індивідуалізація і диференціація навчання та виховання не можуть існувати одне без одного, це взаємопов'язані процеси соціалізації учнів.

Індивідуалізація і диференціація навчання – не мета, а засіб розвитку особистості учня. А основним критерієм ефективності індивідуалізації і диференціації навчання є успішність самовияву і самоствердження, відповідність результатів навчання і виховання потребам та запитам природи і суспільства.

Існує кілька видів диференціації:

1) *за здібностями:* учнів розподіляють на навчальні групи за загальними чи окремими здібностями. У першому випадку за результатами успішності їх розподіляють за класами А, В, С і навчають за відповідними програмами, маючи можливість переведення з одного класу в інший. У другому випадку учнів групують за здібностями до вивчення певної групи предметів (гуманітарних, природничих, фізико-математичних);

2) *за недостатністю здібностей:* учнів, які не встигають із певних предметів, групують у класи, в яких ці предмети вивчають за заниженим рівнем і в меншому обсязі;

3) *за майбутньою професією:* навчання у закладах освіти, які формують і розвивають навички майбутньої професії (музичні, художні та класи з поглибленим вивченням іноземних мов тощо);

4) *за інтересами учнів:* навчання в класах чи закладах освіти з поглибленим вивченням певних галузей знань (фізики, математики, хімії, інших предметів);

5) *за талантами дітей:* пошук (проведення різноманітних олімпіад, конкурсів) талановитих дітей і створення умов для їх всебічного розвитку.

Отже, процесуально різниця цілей освіти і запланованих результатів навчання для різних категорій учнів реалізується в чинних освітніх моделях через диференціацію навчання. Під терміном «диференціація навчання» сьогодні розуміють «взаємопов'язаний комплекс організаційно-методичних заходів, спрямованих на створення умов для оптимального розвитку і освіти школярів із урахуванням їхнього здоров'я, готовності до шкільного навчання, психофізіологічних можливостей та інтересів. Цим виражається загальне в багатоманітних концепціях диференціації навчання».

У сучасній початковій школі диференціація переважно здійснюється у класах, де навчаються різні за розвитком учні. *Метою диференційованого навчання в початкових класах є:* по-перше, запобігти прогалинам у знаннях або усунути їх, «вирівняти» підготовку учнів, збудити у них інтерес до навчання; по-друге, поглибити й розширити знання, вміння й навички школярів, задовольнити їхні різноманітні пізнавальні потреби.

Як показує аналіз теорії і практики, успішне здійснення диференційованого навчання можливе *за умов*, коли вчитель:

- уміє передбачати труднощі, що можуть виникнути в дітей під час засвоєння матеріалу;

- урахує загальну готовність своїх підопічних до наступної діяльності, тобто рівень сформованих знань, здатність самостійно працювати, ставлення до роботи;

- використовує в системі диференційовані завдання індивідуального та групового характеру;

- проводить перспективний аналіз: для чого плануються завдання, чому їх треба використати на цьому етапі уроку, як продовжити роботу на наступних уроках.

Одноразове, епізодичне використання диференційованих завдань не дає істотних змін у знаннях і розвитку дітей.

Диференційовані завдання мають бути постійним засобом навчання, їх зміст і методика визначатися за результатами вивчення готовності дітей до навчання.

Спеціальні дослідження і передовий педагогічний досвід стверджують, що в диференціюванні навчальних завдань для молодших школярів доцільні такі *способи*:

- зміст однаковий для всього класу, а для сильних учнів зменшення часу на роботу, збільшення обсягу завдання або ускладнення способу виконання;

- спільне завдання для всього класу, а для слабких дітей допоміжний матеріал, що полегшує його виконання (зразок, таблиця, відповідь, схема тощо);

- використання на одному етапі уроку завдань різного змісту і складності для сильних і слабких учнів;

- самостійний вибір учнями завдання з кількох, запропонованих учителем на етапі закріплення;

- самостійний вибір учнями відповідного завдання на етапі засвоєння нового складного матеріалу.

Учені та практики стверджують, що значні можливості для здійснення диференціації навчання має *групова робота*, особливо в тому випадку, якщо групи створюються за певною, спеціально заданою ознакою.

Найбільш реальним шляхом здійснення *рівневої диференціації навчання* в початковій школі вважається внутрішньокласне групування учнів. Коло інтересів, індивідуальні особливості характеру молодших школярів ще не стабільні, тому для них більш сприятлива диференціація, заснована на створенні в класі мобільних груп, яка вирізняється легкою динамічністю.

Сучасна концепція диференційованого навчання у своїй методологічній основі спирається на великі можливості більшої частини учнів отримати повноцінну освіту. Її принципова різниця порівняно із попередніми концепціями полягає не в зниженні вимог до навчання учнів, а поширенні реальних навчальних можливостей кожного учня. Індивідуальні можливості школярів у психічних процесах та якості особистості формуються і проявляються під час безпосередньої активної суспільно-корисної (зокрема навчальної) діяльності під впливом соціальних умов та можливостей.

Огляд проблеми диференційованого навчання в історичному й теоретичному плані дозволяє розглядати проблему диференційованої групової навчальної діяльності школярів у масштабі одного уроку та одного класу, виділяючи, принаймні, чотири її різні аспекти.

Перший аспект пов'язаний із вибором програм навчання, а також з організацією різнорівневого (диференційованого за рівнем) навчання, другий – з інтенсивністю та формою спілкування учнів на уроці, третій – з питанням формування груп, четвертий із визначенням критеріїв ефективності освітнього процесу. Останній аспект має методологічний характер щодо перших трьох. Відомо, що серед цілей шкільної підготовки виокремлюють навчальні, виховні і розвивальні, ступені досягнення яких можуть розглядатися як критерії ефективності підготовки.

Дидактичні можливості диференційованої групової навчальної діяльності учнів початкових класів

Групова навчальна діяльність – це модель організації навчання учнів у малих класах, об'єднаних спільною навчальною метою.

Учені стверджують, що методика застосування групової форми навчання молодших школярів слід упроваджувати поетапно.

I етап – передбачає привчання дітей співпрацювати у навчальній діяльності з використанням таких прийомів:

а) для оцінювання своєї відповіді учень сам призначає «вчителя»;

б) у випадку виникнення труднощів під час відповіді, учень сам викликає собі помічника;

в) вводяться прийоми безсловесного спілкування: позначки «+» – згоден; «-» – не згоден; «!» – хочу додати, «?» – не зрозумів; використовуються жести, міміка;

г) пропонуються дидактичні ігри, які розвивають уміння слухати один одного;

г) після кожної групової роботи обов'язковим є обговорення з учнями успіхів виконаної діяльності.

Коли учні засвоїли прийоми та правила колективної співпраці, тоді вони готові працювати у складі малої групи.

II етап – упроваджує перехід до систематичного використання на уроці педагогічних прийомів, які наочно і практично переконують у можливості групування людей для досягнення ними найкращого результату:

- залучення батьків учнів для наведення яскравих життєвих прикладів;

- аналіз успішно проведених конкурсів, вікторин, учнівських свят і подорожей на уроці;

- використання завдань, які дають змогу учням на власному досвіді переконатися у користі їхньої спільної роботи.

Для правильності цієї роботи доцільно поділити клас на дві частини, щоб одна група учнів працювала індивідуально, а друга – парами. Всім дітям можна запропонувати схожі завдання – розгадати літературний кросворд до оповідання, які склали інші учні. Діти, які працюють парами можуть виконувати завдання швидше і якісніше.

На уроках доцільно поступово ускладнювати зміст навчальних завдань, здійснювати перехід від репродуктивних завдань до творчих, проблемно-пошукових.

Диференціація за ступенем складності – це добір різноманітних завдань, які можна класифікувати таким чином: завдання, що вимагають різної глибини узагальнення й висновків; завдання, розраховані на різний рівень з теоретичного обґрунтування роботи, що виконується; завдання репродуктивного і творчого характеру.

Диференціація за ступенем складності використовується як засіб систематичного і послідовного розвитку мислення учнів, особливо з

низьким рівнем розвитку, а й для формування позитивного ставлення до навчання, тому що розв'язання посильного завдання стимулює роботу у подальшому і підвищує самооцінку своїх можливостей.

Приклад уроку української мови у 1 класі із застосуванням системи різнорівневих завдань.

Навчання грамоти

Тема. Буква «ер» для позначення приголосних звуків [p], [p']

Мета. Ознайомити учнів з літерою «ер» для позначення пари приголосних [p], [p']. Розвивати фонематичний слух, уміння проводити звуковий аналіз слів; зв'язне мовлення. Збагачувати активний словниковий запас. Навчати читати склади та слова з літерою «ер». Виховувати любов до рідного слова.

Обладнання. Сюжетні та предметні малюнки, фішки, картки з малюнками для групової роботи.

Хід уроку

I. Організація класу.

— Привітайтеся. Усміхніться одні одним. Розпочнемо урок навчання грамоти. Сьогодні урок особливий. Ми помандруємо різноманітними водоймами. Розпочнемо зі струмочка, далі подорожуватимемо вздовж річки, посидимо біля озера, далі річка доведе нас до моря. Отож, вирушаймо.

II. Робота над темою і метою уроку.

1. Постановка проблемного завдання.

— Прислухайтесь, струмочок щось лагідно наспівує. Це він дзюркоче для діток нашого класу загадку. Відгадайте: «Я *вечір* закінчую, а *ранок* починаю. Без мене *рік* не мав би початку, а *календар* – кінця. Немає мене у *воді*, бо сиджу в *струмочку*. Хто я?» (Звук [p].)

2. Повідомлення теми і мети уроку.

— Уся наша подорож пов'язана зі звуком [p]. Ми проведемо дослідження цього звука, дізнаємось, якою літерою його позначають на письмі, навчимося читати склади та слова зі звуком [p].

3. Звуковий аналіз слів. Групова робота.

Учитель формує групи по чотири учні. Кожна група одержує картку з малюнком. Завдання: скласти звукову модель і надрукувати слово. Кожен учень виконує певну роботу: перший учень складає звукову модель, другий – поділяє слово на склади, третій – ставить наголос, четвертий – підписує літери під звуками, що вивчені.

Слова для аналізу: *струмок, рибка, озеро*.

Обговорюють правильність виконання завдання.

— Назвіть слова. Який звук є в усіх словах? (Звук [p].)

— Опишіть цей звук. (Звук [p] приголосний, дзвінкий, твердий.)

4. Ознайомлення з артикуляцією звука [p].

- Послухайте казку: «Сидів Язичок у своїй хатці. Раптом почув він у небі пісеньку мотора літака. «Ото спробувати б і собі цю пісеньку!»

Усміхнувся, показав усі зубки, широко відчинив двері своєї хатки, увімкнув звук, підкинув швидко хвостик до верхніх дверцят і пустив холодний вітерець.

- Р-р-р-р! Я заспівав, у мене вийшло! Язичок відчув, як у нього від радості задрижав хвостик.

- Це ж найважча пісенька, – радів за себе Язичок».

- Порадіймо і ми за Язичка. Заспіваймо цю пісеньку: *p-p-p!*,

5. Артикуляція звуків [p], [p'], розрізнення твердого та м'якого приголосних.

- Скажіть, як я:

рад – ряд бура – буря рив – рів

грим – грім Крим – крім рак – буряк

- Розгляньте малюнки, скажіть, хто на них зображений. Визначте місце звуків [p], [p']. (*Курка, риба, кролик, баран, корова.*)

6. Ознайомлення з літерами Р, р.

Учитель звертає увагу учнів на стилізований малюнок літери Р.

- Літера Р, мабуть, виросла на луках серед трав і квітів. У неї струнке стебельце. Вона стала б, напевне, красивою квіткою, та, засоромившись, так і не розкрила бутон. Буква ця скромна, не любить, коли її зайвий раз згадують, промовляючи її ім'я. Тому й легше декому написати Р, ніж вимовити.

7. Друкування літер Р, р у зошитах.

8. Фізкультхвилинка.

Ра-ра-ра – висока гора.

Ро-ро-ро – синє озеро.

Рі-рі-рі – сонце угорі.

Ру-ру-ру – присядь на траву.

Ри-ри-ри – книжечку бери.

9. Добір слів зі звуками [p], [p'].

Ходить буква рядами,

Дружити хоче із нами.

Кого за руку візьме,

Хай той слово назве.

10. Читання складів, слів зі звуками [p], [p'].

— Подорожуючи річкою, ми виконали чимало завдань. Та гляньте хто це на дні?

Має клешні й довгі вуса,
Я й сама його боюся,
Бо щипає, мов гусак,
Ну, а звуть щипаку ... (*рак*).

- Рак учить вас читати склади та слова з його улюбленою літерою «ер». Вчимося читати склади з таблиці.

Учитель звертає увагу учнів на таблицю, прикріплену на дошці:

- Вчимося читати слова з підручника (с. 5).

11. Робота в парах.

- На нашому шляху мальовниче озеро. А на березі сперечаються гомінливі горобці. Вони знайшли картки зі звуковими моделями й просять вас допомогти визначити, які слова мають такий звуковий склад.

Учні пояснюють, що це звукові моделі слів *ріка, рак*.

12. Промовляння скоромовки

Сороки-білобоки на хвості принесли новину, скрекочуть без упину.

Сорока сорок років сорок сорочок вишивала.

Сорока сорок сорочок на сорок сороченьт одягала.

13. Розвиток зв'язного мовлення учнів.

На дошці – сюжетний малюнок: хлопчики прикріплюють годівничку.

- Хто зображений на малюнку? У яку пору року відбувається подія? З якою метою хлопчики прилаштувують годівничку?

- Складіть висловлювання за малюнком. (*Діти вішають годівниці. До їдальні прилетить чимало пташок. Пташки дякують дітям веселим співом.*)

III. Підсумок уроку.

- Принесла ріка свої води до моря. Які ж знання ми отримали під час подорожі? Який звук розглядали? Він голосний чи приголосний? глухий чи дзвінкий? твердий чи м'який? Якою літерою на письмі позначають пару приголосних [р], [р']? Ми наповнили море нашими знаннями, усмішками, радістю за спільну працю. Подякуйте одні одним.

Приклад різнорівневих завдань для групової навчальної діяльності на уроці української мови.

Мета: Формувати уміння визначати час дієслів за допомогою постановки питань та за змістом.

I етап. 1В. Поставте питання і визначте час дієслів: ходив, прийшов, іде, бігає, побіг, прибіжить, ріс, росте, виросте. Над дієсловами скорочено запишіть час.

2В. Продовжіть записи:

Теп. час Мин. час Майб. час

що робить? що робив? що зробить?

Читає

Пише

Малює

Шиє

3В. Працюють з учителем.

II етап

1В. За зразком таблиці запишіть окремо дієслова теп., мин. і майб. часу.

2В. Поставте питання і визначте час дієслів: шумить, про шумів, летів, сидить, сказав, пришиє, заросте, зірвав. Над дієсловами скорочено запишіть час.

3В. Продовжіть записи:

Теп. час Мин. час Майб. час

що робить? що зробив? що зробить?

Гріє

Будує

Складає

Співає

III етап. 1В. Складіть кілька речень з дієсловами вправи (перші дві групи)

2В. За зразком таблиці запишіть окремо дієслова теп., мин, майб. часу.

3В. Поставте питання, визначте час дієслів. Над дієсловами запишіть час.

IV етап. Спільне завдання. Запишіть дієслова, поставте до них питання, визначте час.

Після фронтальної роботи над мовним матеріалом з метою виділення істотних ознак понять «теперішній час», «минулий час», «майбутній час» учням пропонується поетапна робота з метою вироблення умінь самостійно працювати з елементами творчих завдань для сильніших і зменшення мір допомоги для слабкіших. Така форма диференціації займає до 20 хв. уроку.

Навчити дітей самостійно виконувати завдання – робота складна і відповідальна. Реалізації цієї мети сприяє використання, способу диференціації завдання. Можна виділити два підходи до розв'язування завдань: 1) коли ніхто з учнів не може виконати завдання після самостійного читання умови, тоді проводиться колективний аналіз даного завдання і вся робота виконується за даною схемою. *Самостійна робота над завданнями*

I етап		Колективний аналіз завдання з підручника. Огляд планшетів з коротким записом виконання завдання. Виділення варіантів.
1 варіант		2 варіант
II етап	Самостійний запис у зошитах виконання завдання	Колективний аналіз подібного завдання (змінено тільки деякі дані). Запис виконання з коментуванням.
III етап	Самостійне виконання подібного завдання	Колективний аналіз подібного завдання (змінено сюжет попередньої завдання). Самостійно записати виконання завдання з коротким поясненням.
IV етап	Творче завдання	Самостійно виконати подібне завдання (змінено сюжет та деякі дані завдання).

Відмінність таких підходів у тому, що для 1 варіанта в першому випадку менше ускладнень, оскільки вони самостійно записують завдання після групового розбору, а в другому – більше ускладнень, бо учні відразу записують самостійно виконують завдання. Для 2 варіанта в обох випадках завдання однакові, і всі вони спрямовані на поступовий перехід до самостійності.

Дослідницьку діяльність визначаємо як сучасний інноваційний метод навчання, що включає в себе внутрішньопредметні та міждисциплінарні зв'язки та забезпечує високу інформаційну системність у процесі засвоєння навчального матеріалу, сприяє розвитку творчого мислення, мовної та комунікативної компетентності.

Поняття «дослідницькі уміння» трактуємо як системну якість особистості, що інтегрує в собі аналітико-синтетичні, інформаційні, креативні та комунікативні вміння; сукупність цілеспрямовано підібраних теоретичних знань (уявлення про дослідження, етапи його реалізації та базовані на них практичні дії та операції, аналіз та узагальнення інформації, виділення головного та другорядного в дослідженні тощо), що покликані забезпечити формування процесуальної мотивації в учнів до дослідницької діяльності та процесу пізнання.

Дослідницькі вміння			
Аналітико-синтетичні	Інформаційні	Креативні	Комунікативні
Уміння аналізувати, синтезувати інформацію, виділяти головне, суттєве, описувати явища або процеси.	Навички роботи з джерелами, технічними засобами інформації, бібліографічного пошуку.	Уміння генерувати ідеї, переносити знання та вміння в нові проблемні ситуації, виявляти протиріччя.	Створення письмових та усних висловлювань, діалог з іншими, захист позицій у вигляді усного повідомлення.

Розвиток дослідницької компетентності передбачає реалізацію на уроках української мови та читання певних дидактичних принципів, що сприяють розширенню педагогічного потенціалу:

- принцип орієнтації на пізнавальні інтереси учнів (полягає в тому, що дослідження – творчий процес, активізувати який можна лише за умови наявності пізнавального інтересу);

- принцип усвідомленості (розуміння мети, завдань, методів і самого процесу дослідження та його результатів);

- принцип свободи вибору та відповідальності за навчання (лише за умови реалізації цього принципу навчання може стати відповідним до індивідуальних цілей особистості);

- принцип доступності (здатність особистості виконати поставлене завдання, по завершенні якого виникає відчуття успіху від результату власної діяльності);

- принцип опори на розвиток умінь самостійного пошуку інформації (оволодіння елементарними здібностями пошуку, обробки та узагальнення інформації);

- принцип самодіяльності (передбачає оволодіння учнями перебігом вивчення та новими знаннями через особистий досвід у процесі самостійної роботи);

- принцип експериментальності (процес пізнання інформації за допомогою всіх аналізаторів);

- принцип поєднання продуктивних і репродуктивних методів навчання (передбачає, що мимовільно запам'ятовується матеріал, який включений в активну роботу мислення, але роль репродуктивних методів є важливою, оскільки не все, що мають засвоїти учні, вони повинні відкрити під час самостійної діяльності, використання дослідницьких методів має поєднуватися з репродуктивними);

– принцип природності (дослідницька проблема має бути істинною, а не надуманою, має бути реальний інтерес до процесу дослідження);

– принцип формування уявлень про динамічний характер знань (зміст дослідницького навчання має будуватися так, щоб культурологічний досвід поставав перед учнями не у вигляді суми догм, непорушних законів та правил, а як живий механізм, що постійно розвивається).

Етапи уроку-дослідження

Етапи	
Постановка проблеми	Формування процесуальної мотивації, створення проблемної ситуації. Поділ учнів на мікрогрупи, організація творчої атмосфери.
Дослідницько-пошуковий	Етап дослідження (пошук рішення), робота в малих групах, напрям дослідження визначається питанням, що регулює пошук учнів, розширення інформаційного поля, погляд на проблему з різних боків.
Обмін інформацією	Створення умов для вільного обміну інформацією та думками, озвучення рішення, співвіднесення різних точок зору. Аналіз та синтез нової інформації у зв'язку з наявною проблемою.
Оброблення результатів	Сортування отриманих ідей, оцінка інформації з точки зору наявності спільної ідеї, визначення близьких за значенням фактів. Генерування спільного рішення.
Підбиття підсумків, рефлексія	Має психологічний характер, оскільки є важливим результатом мисленнєвої діяльності. Повернення до початкового етапу формулювання проблеми. Оцінка рівня вирішення завдань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баранова Н., Коцур Н. Дослідницька та експериментальна діяльність в умовах НУШ // Початкова школа. 2019. № 9. С. 13-16.

2. Бугайчук Ф. Диференційований підхід до навчання // Початкова школа. 2000. № 5. С.10-14.

3. Вашуленко М., Дубовик С. Формування в учнів початкових класів дослідницьких умінь на матеріалі програмового курсу української мови // Початкова школа. 2020. № 4. С. 18-23.

4. Вашуленко М., Дубовик С. Формування в учнів початкових класів дослідницьких умінь на матеріалі програмового курсу української мови // Початкова школа. 2020. № 3. С. 11-17.

5. Вашуленко М.С., Дубовик С.Г. 100 мовних вправ для розвитку дослідницьких умінь учнів : метод. посібн. для вчителів. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2018. 64 с.

6. Володько В.М. Індивідуалізація і диференціація навчання і виховання // Гуманітарні науки. 2002. №4. С. 54-65.

7. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології. Київ : Академвидав, 2015. 304 с.

8. Дубяга С.М. Педагогічні технології в початковій школі: Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів напряму підготовки «Початкова освіта». Мелітополь : Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2015. 160 с.

9. Заперченко Н. Диференційований підхід до навчання // Початкова школа. 2000. №5. С.10-12.

10. Корсакова О. Різномірні диференційовані завдання з української мови для початкових класів // Початкова школа. 2005. №7. С. 14- 44.

11. Костенко Г. Диференціація процесу навчання в умовах функціонування різновікових перших класів // Початкова освіта. 2003. №33. С.2-5.

12. Кривощенко О.П. Диференційований підхід на уроках української мови в початковій школі // Початкове навчання та виховання. 2020. № 4-6. С. 35-38.

13. Логачевська С. Диференційовані завдання з розвитку мовлення для 2 класу // Початкова школа. 2008. №6. С.10-19.

14. Логачевська С. Використання матеріалу підручника для диференційованих завдань // Початкова школа. 2011. №4. С.4-8.

15. Логачевська С. Диференціація – одна із форм інтерактивного навчання молодших школярів // Початкова школа. 2006. №10. С.18-23.

16. Маляр Л.В. Технології навчання освітньої галузі «Мови і літератури»: методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2021. 25 с.

17. Мелекесцева Н., Гудима Н., Ковальчук О. Формування дослідницьких умінь учнів початкових класів на уроках української мови // Международная научно-практическая конференция «Наука, образование, культура»: 32-я годовщина Комрадского государственного

университета : Сборник статей / главный редактор и составитель: Сулак С.К. Комрат : КГУ, 2023. С. 419-424.

18. Нечипоренко О. Диференціація – одна з форм інноваційних технологій // Початкова школа. 2011. № 5. С. 21-24.

19. Прищепа О.Ю. Формування і розвиток навичок письма молодших школярів на засадах диференційованого підходу : методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 72 с.

20. Прозорова Л. Творчі різнорівневі вправи з української мови для розвитку уваги, логічного та дивергентного мислення учнів. Київ : Академія, 2017. № 5. С. 36-39.

21. Стрілець С. Диференційований підхід на уроках української мови під час вивчення окремих орфограм у 2-3 класах // Початкова школа. 2012. № 6. С. 9-11.

22. Технології навчання в мовно-літературній галузі початкової школи : навчально-методичний посібник для самостійної роботи / Автори-укладачі : Л.М. Роєнко, Т. А. Торчинська. Умань, 2018. 149 с.

23. Федорчук В.В. Сучасні технології навчання у підготовці педагогів : навчально-методичний посібник / автор-упорядник В.В. Федорчук. Кам'янець-Подільський, 2021. 69 с. URL : <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/5872/Fedorchuk-V.V.-Suchasni-tekhnologii-navchannia-u-pidhotovtsi-pedahohiv-2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

24. Чупрун Л. Планування навчання через дослідження за запитамі учнів// Початкова школа. 2020. № 4. С. 31-33.

25. Янкович О. І., Кузьма І. І. Освітні технології у початковій школі: навчально-методичний посібник. Тернопіль : ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2018. 266 с.

ТЕМА 9. ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ «ЩОДЕННІ 5».
МНЕМОТЕХНІКА – ТЕХНОЛОГІЯ ЕФЕКТИВНОГО ЗАСВОЄННЯ
ІНФОРМАЦІЇ

Технологія навчання «Щоденні 5» (Daily 5) пройшла певний період розвитку, поки не стала важливою та актуальною в початковій школі Канади. Вперше вона була представлена *Гейлом Буше і Джоан Мозер у книзі «The Daily 5: Незалежність грамотності в початкових класах».*

«Щоденні 5» (Daily 5) – це методична система, яку використовують у таких країнах світу, як Канада, Британія, Америка й Австралія. Вона розвиває самостійність, креативність, уміння мислити нестандартно. Ця система складається з п'яти видів діяльності – «читання для себе», «письмо для себе», «читання для когось», «робота зі словами» і «слухання», які діти виконують щодня, під час уроків чи групи продовженого дня. Наприклад, щодня читають по 3-5-7 (а в четвертому класі і двадцять) хвилин, пишуть, слухають.

Кожен вид діяльності сприяє відпрацюванню в дитини самостійності, витримки, зосередженості у процесі читання і письма протягом тривалого часу. Завдання, що виконують школярі під час Daily 5, можна обирати.

Тож зупинимося більш детально на етапах, *видах діяльності ротаційної моделі «Щоденні 5»*, а саме:

- 1) читання для себе;
- 2) письмо для себе;
- 3) читання для когось;
- 4) робота зі словами;
- 5) слухання.

Кожна діяльність розрахована на певний час (до 20 хв). Після довготривалого відпочинку учні можуть зосередити свою увагу лише на досить короткий час, навіть діти старшого віку. Відпрацювання витримки під час впровадження «Щоденні 5» відбувається від 8 до 12 тижнів. На початку цього процесу школярів об'єднують в одне велике коло. Після цього учитель об'єднує учнів у групи для виконання навчальних завдань. Одні пишуть, інші читають для когось, треті слухають. Через певний час знову сходяться в коло. Потім знову розходяться. І так триває до того часу, допоки кожен учень виконає всі п'ять видів діяльності.

Першим етапом впровадження «Щоденних 5» є «читання для себе». Його вчитель може застосовувати як під час уроку, так і впродовж дня. Він самостійно визначає час, коли йому краще проводити цю діяльність. Важливим моментом під час виконання цього виду роботи є те, що учень самостійно обирає книгу чи текст для читання. Учитель не повинен нав'язувати свою літературу. Розпочинати цю діяльність потрібно із 5–10 хв. залежно від віку дітей і поступово збільшувати час для читання. Коли учні звикнуть, проблем із читанням не виникатиме. У класі можна створити куточок «Читацькі досягнення», щоб учні могли спостерігати за своїми успіхами. Після опрацювання книги діти мають виконати завдання для перевірки розуміння твору, а також для усвідомлення прочитаного.

Другий етап «Щоденних 5» – це «читання для когось». Під час виконання цього виду роботи вчитель може запропонувати учням текст для читання. А також учні за інтересами можуть самостійно обрати книгу для роботи. Під час цієї діяльності учні об'єднуються у пари за інтересами. Такий вид роботи спонукає дітей вчитися співпрацювати, а саме слухати один одного, виконувати завдання в парі, ставити запитання за змістом прочитаного й аналізувати опрацьований твір. Учні мають виконувати «читання для когось» упродовж 20 хвилин. Але не слід одразу їх примушувати працювати увесь цей час.

Третій етап «Щоденних 5» – це «слухання». Під час виконання цього виду роботи вчитель готує для учнів аудіозаписи, які вони обирають і слухають. А також учень може самостійно обрати аудіозапис для слухання. Сьогодні більшість учнів має різні гаджети. Тому вони можуть їх використати для цього виду роботи. Після завершення «слухання» учні розпочинають роботу над виконанням підготовлених учителем завдань, які спрямовані на перевірку прослуханого. Під час «слухання» вони вчать тривалий час сприймати інформацію, не відволікаючись, відпрацьовувати витримку, обмінюватися думками щодо прослуханого твору, аналізувати почуте.

Четвертий етап «Щоденних 5» – це «робота зі словами». Його можна використовувати на уроках мови і читання. Під час цього виду діяльності вчитель добирає слова, які б він хотів опрацювати з учнями. Також використовує і ті слова, які передбачені навчальною програмою. У свою чергу, діти можуть запропонувати опрацювати незнайомі слова, які вони зустріли під час читання художніх творів, розв'язуванні математичних задач, під час роботи з текстами на уроці природознавства. У процесі «роботи зі словами» учитель забезпечує школярів словниками, у яких вони можуть знайти визначення слів.

Найкраще, щоб словники знаходилися у класі. Для пошуку тлумачення слів можна використовувати гаджети, якщо вони є в учнів. Учитель для цього виду діяльності готує різні завдання для роботи. Це сприяє кращому засвоєнню, а також дає змогу закріплювати вивчений матеріал на уроках української мови. Для цієї роботи використовують стіну слів. Це місце у класній кімнаті, куди вчитель розміщує усі слова, які учні вивчають упродовж місяця. Школярі можуть у процесі навчання користуватися ними, звертати увагу на їх написання для кращого запам'ятовування. Стіна слів перебуває в полі зору учнів.

П'ятий етап «Щоденних 5» – це «письмо для себе». Під час виконання цього виду роботи учитель може запропонувати учням будь-яку тему для письма. А також школярі за інтересами можуть самостійно обирати теми. Під час цієї діяльності учні займають зручне для письма місце і впродовж відведеного часу працюють. «Письмо для себе» допомагає школярам вчитися висловлювати думки і записувати їх на папері, розвивати зв'язне мовлення. Як і в попередніх щоденних видах діяльності, учитель разом із учнями складає правила, яких діти мають дотримуватися під час «письма для себе». Так, школярі мають змогу обрати таку тему для письма, яку б вони хотіли розкрити та, можливо, поділитися з іншими. Вони працюють як окремо, так і у малих групах, читають або пишуть в індивідуальній зоні. Відпрацьовування такої незалежності розвиває потребу краще писати та читати.

Оволодіння учнями змістом навчання з мови та мовлення з урахуванням ротаційної моделі «Щоденні 5» уможливило досягнення позитивних освітніх результатів, закладених у нових програмах, а добір учителем різноманітних форм, методів і прийомів роботи з мовним та мовленнєвим матеріалом сприятиме удосконаленню якості навчання молодших школярів.

Мнемотехніка (від грец. μνήμη – пам'ять і τέχνη – мистецтво) – це технологія покращення засвоєння нової інформації через свідоме утворення асоціативних зв'язків за допомогою спеціальних методів і прийомів.

Мета Нової української школи – створення такого освітнього простору, у якому буде приємно навчатись і який даватиме учням не лише знання, а й уміння, практичні навички, як їх застосовувати у житті. Тобто за допомогою компетентностей формується ядро знань, на яке накладатимуться вміння користуватися цими знаннями, цінності та навички, що знадобляться надалі в професійному та приватному житті. На наш погляд, зазначені процеси неможливі без уміння ефективно засвоювати інформацію. Засвоєння нової інформації – це важливий аспект інтелектуальних можливостей учнів, що визначає результати

їхнього вміння навчатися. Як відомо, на початковому етапі процесу навчання основним завданням є динамічний розвиток та формування навичок обробки інформації. А коригування процесу навчання в напрямі інтеграції з мнемотехнічними методами та прийомами сприяє підвищенню ролі розвивального аспекту навчання, успішному засвоєнню учнями знань, умінь і навичок. Саме тому вміння ефективно засвоювати інформацію є одним з найважливіших моментів освітнього процесу, а невміння – може викликати певні психологічні проблеми, які виявляються у невпевненості в собі та у своїх можливостях, у зниженні мотивації до навчання та погіршенні навчання.

Мнемотехніка ефективно допомагає розв'язати зазначені проблеми завдяки формуванню відповідних навичок, творчому підходу та створенню ситуації успіху, що є найдоцільнішою мотивацією процесів ефективного навчання.

Важливим моментом упровадження *технології мнемотехніки* в освітній процес є створення самими педагогами різноманітних *мнемотехнічних продуктів*: навчальних програм із використанням методик мнемотехніки, різноманітних тренажерів для поліпшення засвоєння нової інформації, розроблення нових прийомів і способів ефективного засвоєння інформації тощо. Використання єдиної термінології допоможе вчителям, вихователям, психологам тощо краще зрозуміти методологічне розроблення інших фахівців і провести ефективну апробацію.

Мнемотехніка – це система методів та прийомів, що забезпечують ефективно запам'ятовування, збереження та відтворення інформації.

Цілеспрямоване та сплановане використання мнемотехніки дозволяє засвоювати матеріал швидше, цікавіше та міцніше.

Мета навчання мнемотехніки:

1. Формування асоціативного мислення.
2. Розвиток слухової та зорової пам'яті.
3. Розвиток слухової та зорової уваги.
4. Розвиток уяви.

Задачі мнемотехніки:

1. Покращення, зору, слуху, тактильних відчуттів, нюху.
2. Формування у дітей навиків запам'ятовування, вчити дітей керувати своєю увагою, робити її «слухняною».
3. Вчити запам'ятовувати різну інформацію.

Мнемотаблиця – це схема, у якій закладена відповідна інформація. Мета мнемосхеми полягає в наступному: на кожне слово чи маленьке словосполучення придумується малюнок; таким чином увесь текст

замальовується схематично, дивлячись на ці схеми-малюнки дитина легко запам'ятовує інформацію.

Особливості роботи з мнемотаблицями

1. Педагог разом із дитиною уважно розглядають таблицю і картинки, які на ній зображені. Кілька разів повторюють назви предметів, що містять звук, над опануванням якого працюють.

2. Педагог промовляє скоромовку, вказуючи на відповідні картинки. Повторює кілька разів.

3. Педагог із дитиною по черзі відтворюють частину тексту, що відповідає ряду картинок. Повторюють кілька разів. Потім виконують те саме з іншою частиною тексту.

4. Дитина самостійно відтворює текст, користуючись мнемотаблицею.

5. Дитина самостійно відтворює текст без опори на мнемотаблицю.

6. Проводиться гра «Задом наперед»: користуючись мнемотаблицею, дитина починає з останньої картинки відтворювати текст, який у кінцевому підсумку повинен мати той самий зміст, що й початковий варіант.

Методика роботи з мнемотаблицею має декілька етапів:

1. Виразне читання вірша вчителем.

2. Повторне читання вірша вчителем з опорою на мнемотаблицю.

3. Запитання за змістом вірша.

4. Пояснення значень незрозумілих слів.

5. Читання вчителем окремо кожного рядка вірша і повторення його учнем з опорою на мнемотаблицю.

6. Відтворення дитиною вірша з опорою на мнемотаблицю.

Методика роботи з піктограмою відрізняється від роботи з мнемотаблицями та має такі етапи:

1. Читання вірша учнями.

2. Використовуючи низку мнемотехнічних прийомів, учні «малюють» вірш.

3. Читання вірша учнями, без тексту спираючись на створені асоціативні малюнки.

4. Пришвидшування темпу читання.

5. Читання вірша учнями за асоціативними малюнками виразно та з інтонацією.

6. Читання вірша напам'ять, опираючись на власні асоціативні образи.

Таким чином текст, необхідний для автоматизації того чи того звука, запам'ятовується легко: послідовність слів у ньому наочно

демонструється дитині, й основну увагу дошкільник може зосередити на правильній вимові складних для нього звуків.

Тексти скоромовок короткі, й діти швидко запам'ятовують їх. Та головне – не складність скоромовки, а систематичність роботи і позитивне налаштування педагога й дитини на заняття. Працювати з такими таблицями дуже зручно, діти із задоволенням запам'ятовують скоромовки. Етап автоматизації звуків проходить набагато швидше й цікавіше, і результативність корекційної роботи зростає.

Прийоми мнемотехніки в початковій школі: метод «Перетворення», метод «Підсилення», метод «З'ясування», «Аналогія», «Трансформація», «Цифрообраз», «Закономірність», «Сюжет», «Римізація», «Першої букви», «Уособлення», «Комік», «Візуалізація».

Під час вивчення відомих *мнемоформул* для запам'ятовування правил орфографії чи класифікації приголосних, учні *обов'язково* мають *малювати ключовий образ* (наголосити дітям, що їхні художні таланти не вплинуть на оцінку).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акоюн А., Колосовська О. Завдання на перевірку прочитаного під час застосування методичної системи «Щоденні 5» // Початкова школа. 2019. №11. С.14-16.

2. Гудима Н. «Щоденні 5» як засіб формування творчої особистості молодшого школяра на уроках словесності // Сучасні технології початкової освіти: реалії та перспективи: збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, педагогічний факультет, кафедра теорії та методик початкової освіти; редкол.: Н.В. Бахмат, Н.В. Гудима, О.В. Ковальчук. Київ : Міленіум, 2023. Випуск 9. С.27-35.

3. Жураковська Н.І. Технологія «Щоденні 5» як засіб формування мовної особистості молодшого школяра на уроках української мови. URL: <https://naurok.com.ua -191656.html>

4. Застосування педагогічної технології «Щоденні 5» у роботі над текстом у початковій школі (1-2 класи) : навчально-методичний посібник / упорядник: Наталія Тіхонова. Кропивницький, 2021.

5. Застосування педагогічної технології «Щоденні 5» під час роботи над текстом у початковій школі (3-4 класи) : навчально-методичний посібник / упорядник Наталія Тіхонова. Кропивницький, 2022. 96 с.

6. Ісаєва О. О. Про сучасного читача: що відбувається з книгою на сучасному етапі // Шкільна бібліотека. 2014 №3.

7. Кравець Н.Ю., Козьма Н.В. Особливості організації групової роботи на уроках української мови у початковій школі // Наша школа : науково-практичні студії. 2023. № 2. С. 30-35.

8. Лиженко В.І. Щоденні «5». Тексти для слухання. 1 клас. Харків : Вид-во «Ранок», 2020. 128 с.

9. Лиженко В.І. Щоденні «5». Тексти для слухання. 2 клас. Харків : Вид-во «Ранок», 2020. 128 с.

10. Лиженко В.І. Щоденні «5». Тексти для слухання. 4 клас. Харків : Вид-во «Ранок», 2022. 144 с.

11. Оніщенко І.В. Практика впровадження методики «Щоденні 5». Тренінг // Початкове навчання та виховання. 2020. № 1-3. С. 15-25.

12. Павленко Л., Джулинська І. Слухання і театралізація за педагогічною технологією навчання читання та письма «Щоденні 5» // Початкова школа. 2020. № 3. С. 45-48.

13. Прокопенко Л.В. Розвиток мотиваційної сфери дитини прийомами мнемотехніки та іграми-вправами із набором з шести цеглинок LEGO DUPLO. З використанням матеріалів the LEGO Foundation // Початкове навчання та виховання. 2019. № 7-9. С. 8-12.

14. Чепурний Г.А. Мнемотехніка: технологія ефективного засвоєння інформації в умовах сучасної освіти : навчально-методичний посібник. Тернопіль, 2017. 208 с.

15. Чепурний Г.А. Освітня мнемотехніка : навчально-методичний посібник. Тернопіль : Мандрівець, 2020.

16. Шнуренко В.С., Зуєва С.М., Окомашенко Н.Ю., Кулішова А.А. Сучасні практики НУШ. «Щоденні 5» – це крок до успіху // Початкове навчання та виховання. 2019. № 31-33. С. 3-39.

17. Янкович О.І., Кузьма І.І. Освітні технології у початковій школі : навчально-методичний посібник. Тернопіль : ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2018. 266 с.

ТЕМА 10. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ. СКРАЙБІНГ. ЛЕПБУК ЯК НАВЧАЛЬНА ТЕХНОЛОГІЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЧИТАННЯ

У довідковій літературі термін «візуалізація» (від лат. *visualis* – зоровий) найчастіше трактують як візуальне представлення даних; представлення фізичного явища чи процесу у формі, зручній для зорового сприйняття; представлення інформації у вигляді оптичного зображення (рисуноків і фотографій, графіків, діаграм, структурних схем, таблиць, карт тощо).

Термін «візуалізація» розглядають як *процес і результат* унаочнення.

Дидактичний потенціал використання візуалізації в освітньому процесі початкової школи:

- полегшує сприйняття навчальної інформації школярами;
- активізує різні види пам'яті та мислення школярів;
- надає змогу концентрації уваги школярів;
- викликає зацікавленість учнів у навчальній діяльності;
- розвиває пізнавальний інтерес школярів;
- сприяє інтенсифікації освітнього процесу;
- сприяє формуванню уявлень учнів про об'єкт вивчення;
- сприяє запам'ятовуванню інформації учнями;
- сприяє засвоєнню навчального матеріалу;
- надає змогу створення позитивного емоційного фону на уроці;
- сприяє кращому включенню нових знань у систему раніше засвоєних;
- полегшує реалізацію міжпредметних зв'язків у процесі навчання.

Сучасні форми візуалізації матеріалу: електронний підручник, Інтернет-ресурс, презентація, ментальна карта, інфографіка, STEM, скрайбінг, комікс.

Ментальні карти можуть бути застосовані: безпосередньо на уроці (постановка проблемного питання, обговорення, пояснення нового матеріалу, закріплення знань, проведення опитування, робота за готовим алгоритмом дій чи правилом тощо); під час підготовки самостійного (домашнього) завдання (індивідуально або в групі); під час робіт, пов'язаних з організацією проєктно-дослідної діяльності учнів; як матеріали для підготовки до олімпіад, конкурсів тощо; під час дистанційного навчання.

Переваги використання ментальних карт в освітньому процесі: швидкий і повний огляд великої теми (сфери, проблеми, предмета); дозволяють планувати стратегії і робити вибір; стимулюють уяву і рішення проблем за допомогою розроблення нових шляхів; дозволяють максимально підвищити результативність та ефективність.

У сучасному освітньому процесі одночасно з класичною візуалізацією – побудовою схем речень і слів, записом коротких умов задач, ілюструванням, використанням візуальних дидактичних матеріалів тощо – в межах здійснення реформи «Нова українська школа» запропоновано:

- візуальні стратегії для розвитку критичного мислення: створення понятійних таблиць (для порівняння трьох чи більше понять за однаковими показниками), таблиць «Аналіз ознак поняття» (для формування гіпотез щодо об'єктів вивчення на основі наявної бази знань, а також їх подальшого підтвердження чи спростування), діаграм Венна (для порівняння властивостей двох, рідше трьох об'єктів; графічного представлення ідей), циклічних діаграм (для демонстрації процесів, які мають замкнений цикл), деревоподібних діаграм (для демонстрації ієрархічної структури), діаграм Фішбоун (для комплексного аналізу причин і проблем, а також фактів, які підтверджують їх існування):

- стратегію поживавлення візуальної уяви під час читання (The Visual Imagery Strategy), спрямовану на поглиблене усвідомлення інформації, конкретизацію фактів, послідовність подій тощо;

- упровадження карт знань в освітній процес для поліпшення пам'яті, пригадування фактів, слів, образів; генерації ідей; демонстрації концепцій; цілісного огляду навчального матеріалу; аналізу результатів або подій, структурування інформації, сприяння пошуку рішень;

- візуальний супровід проєктної діяльності – унаочнення цілей проєкту, плану, процесу виконання, кінцевого результату, зокрема створення лепбуків (із метою формування в учнів умінь пошуку інформації, її аналізу, класифікації, систематизації, узагальнення та збереження з використанням різних способів візуалізації; розвитку творчих здібностей, умінь встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, оцінювати та використовувати збережені дані, конструювати власне цілісне бачення досліджуваної теми; сприяння побудові цілісної картини оточуючого світу) та їх використання (з метою повторення та закріплення навчального матеріалу, розвитку комунікативних навичок учнів, а саме організації учнівських презентацій у парах, групах, на

загал, навчання учнів молодших чи паралельних класів, а також формувального оцінювання в якості портфоліо);

- створення та використання візуальних матеріалів для організації повсякденної діяльності класу: кола вибору для вирішення конфліктних ситуацій, унаочнення правил та рутин (переміщення, уроку, загальних);

- візуальні прийоми для супроводу читання з розумінням: використання схеми-малюнку «Встановлюю зв'язки» для опрацювання тексту за чотириступеневою моделлю розуміння, малюнку «Чарівна квітка» з варіантами початків речень-передбачень подальшого змісту тексту для сприяння формування гіпотез учнями, схеми оцінювання учнем власного висновку, схеми рефлексії щодо зміни власної точки зору учнів у процесі читання, схеми «тонких» (буквальних, які спрямовані на пригадування інформації) та «товстих» (спрямованих на розуміння, застосування, аналіз, оцінку інформації та її творче опрацювання) запитань;

- візуальний супровід стратегій «Щоденні 3» та «Щоденні 5», зокрема створення «Я-схеми» як опори в самостійній навчальній діяльності учнів, упровадження «читання картинок (ілюстрацій)» з книги на початковому етапі формування читацької компетентності (як складову діяльності «читаю для себе») та під час вибору книжок;

- створення та використання в процесі навчання стіни слів для візуальної підтримки грамотності, сприяння вивченню алфавіту та нової лексики з усіх освітніх галузей;

- стратегію «Огляд галереї» з візуальним представленням результатів роботи груп (наприклад, у вигляді переліку таблиць, діаграм тощо) для формування в учнів навичок взаємодії та співпраці, вміння візуальної презентації ідей, а також візуального сприйняття;

- стратегії для організацій дискусій у класі: Т-схеми (для запису аргументів під час дискусії з обговорення бінарного запитання), дискусійної сітки Елвермана (для організації дискусії в класі), шкали ставлення «Так-Ні» (для з'ясування ставлення учнів до певної проблеми);

- стратегії для розвитку навичок писемного мовлення та критичного мислення: таблиця ЗХД (знаю – хочу дізнатися – дізнався) для висловлення наявних знань, формування запити для подальшого навчання та рефлексії; РАФТ (роль – аудиторія – формат – тема) для створення власних текстів за обраною темою;

- унаочнення інформації за стратегіями кубування, мозкового штурму, асоціативного куща тощо.

Відповідно до тенденції цифровізації освіти, а також залучення інформаційно-комунікаційних технологій в освітній простір, створення навчального візуального контенту педагогом і реалізація методів візуалізації навчальної інформації здобувачами початкової освіти передбачає використання відповідних засобів візуалізації, зокрема засобів створення.

Найбільш поширеними в початковій освіті є такі сервіси:

Animoto – сервіс для швидкого створення відеороликів із фото.

Wordart – створення хмар слів.

Prezi – надає змогу створення презентацій, відеопрезентацій, відеоповідомлень, інфографіки, інтерактивних мап, звітів, повідомлень для соціальних медіа, планів діяльності, банерів тощо.

Ed.ted – можна створити невеликі за тривалістю відеоуроки з елементами інтерактивності.

PowToon – це хмарне анімаційне програмне забезпечення для створення анімованих презентацій і анімованих пояснювальних відео.

MindMeister – це колаборативне програмне забезпечення для створення мап думок, яке дозволяє користувачам візуалізувати свої думки у хмарі.

Rebus1 – генератор ребусів.

Kahoot – це навчальна платформа для створення тестів, опитувань, вікторин.

Padlet – це універсальна онлайн-дошка (онлайн-стіна).

Easel.ly – сервіс для створення інфографіки.

ThingLink – це сервіс, що дозволяє створювати мультимедійні плакати, тобто «картинки, які розмовляють», на які наносяться маркери.

Canva – платформа графічного дизайну, що дозволяє користувачам створювати графіку, презентації, афіші та інший візуальний контент.

Liveworksheets – це платформа, за допомогою якої можна створювати інтерактивні робочі сторінки

LearningApps – онлайн-сервіс, який дозволяє створювати інтерактивні вправи.

Storyjumper – це веб-сайт, який дає змогу створювати власні цифрові книги.

RoundMe – це програма для віртуальних турів, яка дозволяє користувачам створювати, завантажувати та ділитися панорамними фотографіями на 360 градусів і мультимедійним вмістом реальних просторів, які користувачі можуть відвідувати віртуально за допомогою Google Cardboard або будь-яких гарнітур VR.

Miro – це онлайн-дошка для коворкінгу, яка надає з спільної візуалізації навчального контенту.

Прикладом цифрового візуального контенту уроку, який може підготувати сучасний учитель за використання безкоштовних онлайн-інструментів, є довідники з української мови для першого та другого класів (*«Карта грамоти» у двох частинах; автор І. Ліпчевська*), створені за використання програмного забезпечення Prezi.

Скрайбінг є сучасним засобом навчальної діяльності, використання якого дає змогу забезпечити інтенсивний розвиток мислення молодших школярів від наочно-образного через словесно-логічне до абстрактного.

Скрайбінг – процес візуалізації складного змісту простим і доступним способом, під час якого замальовка образів відбувається прямо під час передачі інформації. Тобто, користуючись скрайбінгом можна просто і доступно розповісти про складне, цікаво пояснити будь-який матеріал. За допомогою цієї новітньої інформаційно-комунікаційної технології можна не тільки донести до учнів інформацію, а й оптимізувати процес її запам'ятовування, зробити навчання привабливим для молодших школярів.

Скрайбінг (від англ. *scribing* – «опис», «розмітка», *scribe* – «розмічати», «креслити», «створювати ескізи або малюнки») – технологія візуалізації інформації за допомогою графічних символів, що у простій і доступній формі відображають її зміст і внутрішні зв'язки.

Головна особливість скрайбінгу полягає в тому, що одночасно задіяні різні органи чуття: слух і зір, а також уява людини, що сприяє кращому розумінню і запам'ятовуванню. Саме ці особливості роблять скрайбінг одним з методів сучасних технологій, який допомагає доступно і легко пояснювати складний матеріал, сприяє розвитку освіти. Варто відзначити його доступність, адже використовувати цю техніку може кожна людина в своїх щоденних справах.

Скрайбінг-фасилітація (від англ. *facilitate* – «полегшувати», «допомагати»). За допомогою цього виду технології скрайбер на очах аудиторії малює основні ідеї та головні моменти виступу у вигляді схем, піктограм, графіків, картинок. Будь-якого учителя, що пояснює шкільний матеріал з крейдою біля дошки, можна назвати скрайбером – фасилітатором.

Поряд із класичними видами скрайбінгу виділяють *онлайн-скрайбінг* і *відеоскрайбінг*. Для створення онлайн-скрайбінгу використовують спеціальні програми і онлайн-сервіси. Переваги

відеоскрайбінгу полягають в тому, що відеоролик можна демонструвати необхідну кількість разів, тому цей вид діяльності викликає у виконавців особливу зацікавленість.

Відеоскрайбінг є *ручним і комп'ютерним*. Для ручного скрайбінгу необхідні інструменти: відеокамера, штатив, мікрофон.

Існують такі техніки ручного скрайбінгу:

мальований – це класичний варіант, коли скрайбер малює в кадрі картинки, піктограм, схеми, відмічає ключові слова паралельно з текстом, що звучить за кадром;

аплікаційний – техніка коли на певне тло у кадрі викладають або наклеюють готові зображення, що відповідають озвучуваному тексту;

магнітний – схожий до попереднього варіанту, але готові зображення кріпляться магнітом;

фланелеграфний – поетапне створення зображення на фланелеграфі (використовують для «екранізації» казок та інших історій для дітей). Щоб створити ручний скрайбінг, слід освоїти професію диктора, оператора та режисера монтажу.

Значно простішим є *комп'ютерний скрайбінг*. Така презентація створюється за допомогою сервісу Pow Toon і програми Video Scribe.

Комп'ютерний скрайбінг є надзвичайно корисним інструментом для створення пізнавального навчального середовища. Застосовуючи його, вчитель створює умови для розвитку мислення молодших школярів.

Етапи використання скрайбінгу в початкових класах

На першому етапі найкраще користуватися комп'ютерним скрайбінгом як засобом пояснювально-ілюстративного методу для передачі знань у готовому вигляді. Пояснюючи, вчитель може ілюструвати предметними або сюжетними малюнками, які з'являються в міру необхідності і підкреслюють головні моменти розповіді вчителя. Ці яскраві малюнки створюють своєрідний мультфільм, захоплюючи дітей, впливають на їхній емоційний стан, привертають увагу, підвищують пізнавальну активність.

На другому етапі скрайбінг використовують для демонстрації зразків, ілюстрування правил, ознайомлення з послідовністю виконання вправ. На цьому етапі малюнки приваблюють увагу учнів уже не яскравістю, а своїм змістом. Учні вчаться виокремлювати головні ознаки предметів, порівнювати їх.

На інших етапах комп'ютерний скрайбінг стає основою для проблемного, потім – для частково-пошукового методу, а пізніше – і для

дослідницького. На цих етапах учитель словесний ряд замінює схемами, піктограмами. Повністю створений скрайбінг набуває вигляду опорної схеми, за якою учні відтворюють правило. Використовуючи скрайбінг, учитель може створювати проблемні ситуації, формувати пізнавальні задачі, показувати способи розв'язання задач тощо.

Особливості використання скрайбінгу в освітньому процесі

Важливою перевагою скрайбінгу є те, що його перегляд можна призупинити у будь-який час, якщо це необхідно для уточнення аналізу чи передбачень. Перед початком демонстрації вчитель повинен сказати вступне слово, а після демонстрації підбити підсумки.

Педагог повинен створювати такі скрайб-презентації, які не тільки доповнюють словесну інформацію, а й самі є носіями інформації. Чим більше скрайбінг проблемним, тим вищий ступінь розумової активності учнів.

Великою перевагою комп'ютерного скрайбінгу є те, що його можна використовувати на будь-якому уроці і під час вивчення будь-якої теми. Він корисний на кожному етапі уроку: під час мотивації навчальної діяльності, пояснення нового матеріалу, повторення, закріплення, контролю та систематизації знань, пояснення домашнього завдання, на етапі узагальнення вивченого тощо. Вчитель має можливість сам визначати місце скрайбінгу в освітньому процесі.

Тематика скрайб-презентацій може бути дуже різноманітною. Оптимальна тривалість демонстрації – 5-9 хв.

Алгоритм створення скрайб-презентації:

1. Скласти план роботи та записати все, що необхідно пояснити учням.
2. Обрати необхідні зображення для презентації з урахуванням вікових особливостей дітей.
3. Розрахувати тривалість демонстрації кожної частини презентації.
4. Створити скрайб-презентацію, враховуючи рівень розвитку мислення учнів і етап уроку.

Використання скрайбінгу на уроках, дозволяє зацікавити учнів, залучити їх до обговорення презентації. При цьому розвиває комунікативні навички, креативне мислення, творчий підхід, допомагає вчителю легко і нестандартно організувати навчальну діяльність і урізноманітнити урок.

Ленбук – підсумковий результат спільної тематичної роботи з дітьми. Він дає змогу дітям швидко та ефективно засвоїти нову

інформацію, систематизувати, узагальнити й закріпити вивчений матеріал у пізнавально-ігровій формі.

Виготовлення лепбука – спільна діяльність педагога й дітей, під час якої вони запам'ятовують необхідну інформацію. Цьому передують тематичні заняття та ігри, спостереження, обговорення й бесіди за певними темами.

Фактично лепбук – це тематичний посібник, яскраво оформлений і чітко структурований, що відповідає віковим особливостям дітей. Але якщо для них лепбук – це яскрава книжка із сюрпризними інтерактивними кишеньками, то для педагога – дидактичне й методичне поле для діяльності, зокрема: навчальний, дидактичний та ігровий посібник; нова форма організації пізнавальної активності дітей та їх самостійності; новітній спосіб організації навчальної діяльності; змістовний елемент розвивального середовища класу; форма презентації результатів проєкту або тематичного тижня.

Щоб заповнити тематичні папки, діти мають: вивчити певний матеріал; виконати завдання; оформити результати спостереження; підготувати замальовку тощо.

Формат лепбука передбачає багато різних «сюрпризних комірок». З них діти мають діставати певні завдання або вкладати папірці з виконаними завданнями. У таких саморобних інтерактивних книжках вони постійно працюють пальцями, а отже, розвивають дрібну моторику і тактильні відчуття.

Під час роботи з лепбуком у дітей розвиваються універсальні компетентності, зокрема вони *навчаються*: планувати майбутню діяльність; домовлятися з однолітками; розподіляти обов'язки; добирати, узагальнювати та систематизовувати інформацію; самостійно знаходити відповіді на запитання, що виникли; приймати рішення, спираючись на свої знання й уміння; спілкуватися, висловлювати власні думки й побажання; самостійно аналізувати та робити висновки.

Різновиди лепбука. Розмір готового лепбука стандартний у всьому світі. Це папка формату А4 у складеному вигляді та А3 – у розгорнутому. Цей розмір ідеально підходить для того, щоб діти могли самостійно працювати з лепбуком: тримати його в руках, писати і виконувати завдання в ньому, транспотрувати його.

Види лепбуків за формою: стандартна папка з розворотом, що розгортається, як книжка; папка з більшою кількістю розворотів; книжка у вигляді певної фігури; книжка-гармошка – для зображення послідовності подій; книжка-сходина – багат шарова папка-книжка

для викладу інформації у вигляді списку; книжка-вкладка у вигляді піраміди – для зберігання предметів різного розміру, приміром від більшого до меншого чи навпаки; книжка-квітка – пелюстки зручно використовувати для демонстрації частин цілого, утворення складу числа тощо; папка-будиночок із регульованими за кількістю та розміром зачиненими/відчиненими віконцями/дверцятами – для словника, розв’язування прикладів, читання складів тощо; книжка-конверт, що складається з чотирикутного аркуша паперу, з’єднаного кутами в центрі – утворює чотири секції для зберігання інформації з чотирьох взаємопов’язаних частин; книжка-круг – круг із чотирьох секторів для запису короткої інформації.

Залежно від мети та фантазії учитель із дітьми можуть виготовляти й інші види лепбуків – книжка-віяло, книжка-колесо, книжка-мушля, книжка на одну сторінку, квадратна незавершена книжка, книжка-пара тощо.

Залежно від призначення лепбуки поділяють на: навчальні; ігрові; автобіографічні; вітальні, святкові.

Як виготовити лепбук

1 етап. Виготовити форму та розмістити інформацію. Розглянутита виготовляємо окремі міні-книжки, які стануть частинами лепбуку.

2 етап. Виготовити лепбук за інструкціями вчителя. Потрібно розмістити назву теми і малюнок, розподілити інформацію у площині лепбука, дібрати форму для представлення інформації, створити і розмістити інформаційні блоки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білоусова Л., Житеньова Н. Онлайнві інструменти візуалізації у діяльності сучасного педагога // ScienceRise: pedagogical education. 2018. № 7(27). С. 8–15. URL: <https://doi.org/10.15587/2519-4984.2018.151557>

2. Білоусова Л., Житеньова Н. Функціональний підхід до використання технологій візуалізації для інтенсифікації навчального процесу // Інформаційні технології і засоби навчання. 2017. Т. 57 № 1. С. 38–49. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2017_57_1_6

3. Білоусова Л., Житеньова Н. Хмарні сервіси як ефективний інструмент візуалізації // New computer technology. 2019. Т. 17. С. 25–30. URL: <https://doi.org/10.55056/nocote.v17i0.939>

4. Бондаренко, А. Ю. Дидактичні можливості технології скрайбінгу [Текст] : майстер-клас // Історія та правознавство. 2016. № 12. С. 2–6.

5. Голюк О.А., Родюк Н.Ю. Застосування наочності як засобу підвищення ефективності навчання в практиці початкової школи XIX століття // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. 2018. VI (71). Issue: 173. P. 7–10.

6. Грибачова М. Скрайбінг – сучасний засіб візуалізації мислення учнів // Учитель початкової школи. 2017. №1.

7. Гриценко Є. Ментальна карта як засіб візуалізації навчального матеріалу на уроках мовно-літературного циклу // Імідж сучасного педагога. 2022. №5. С. 119-125.

8. Грітченко А., Мартинюк М., Шут М. Сучасні технології візуалізації навчальної інформації у професійній підготовці майбутніх учителів // Педагогічна освіта: теорія і практика. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія педагогічна. 2020. № 26. С. 92–101.

URL: <http://ped-series.kpnu.edu.ua/article/view/226214>.

9. Зілінська Л. Використання лепбуку на уроці літературного читання // Початкова школа. 2019. № 6. С. 6-11.

10. Качак Т., Кульчак Х. Інфографіка як засіб візуалізації та аналізу мовнолітературного матеріалу в початковій школі // Актуальні питання гуманітарних наук. 2023. Вип. 61 том 2. С. 188-195. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/61-2-31>

11. Ліпчевська І. Визначення сутності вмінь візуалізації навчальної інформації майбутніх учителів початкової школи // Молодь і ринок. 2022. №7–8 (205–206). С. 151–156. URL: <https://doi.org/10.24919/2617-0825.7/205.2022>

12. Ліпчевська І. Візуалізація в освіті: сучасний підхід до використання наочності // Світ дидактики: дидактика в сучасному світі : зб. матеріалів Міжнар. науково-практ. інтернет-конф., м. Київ, 21–22 верес. 2021 р. Київ, 2021. С. 196–197. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/728087/>

13. Ліпчевська І. Візуалізація навчальної інформації: робота з науково-пізнавальним текстом у початковій школі // Молодь і ринок. 2022. № 9–10(207–208). С. 127–133. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2022.268469>

14. Ліпчевська І. Візуалізація як складова дистанційної освіти у початковій школі // Інформаційні технології в культурі, мистецтві,

освіті, науці, економіці та бізнесі : матеріали VII Міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 20–21 квіт. 2022 р. Київ, 2022. С. 104–105. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731536>

15. Ліпчевська І. Засоби наочності у початковій освіті: аспект використання інформаційно-комунікаційних технологій // Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи : матеріали VI Міжнар. науково-практ. конф., м. Запоріжжя, 12–18 трав. 2020 р. 2020. URL: https://drive.google.com/file/d/1zRJ_kH2acw1pLqhuMN5ofxseerBTbami/view

16. Ліпчевська І. Мова візуальної комунікації у початковій освіті // Нова українська початкова школа: нові виміри професійного розвитку вчителя : Матеріали Всеукр. науково-практ. конф. з міжнар. участю, м. Запоріжжя, 16–17 верес. 2021 р. Запоріжжя, 2021. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/728094/>

17. Ліпчевська І. Сучасний підручник для початкової школи: проблема візуалізації // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць. 2022. Вип. 29. С. 108–116. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2022-29-108-116>

18. Ліпчевська І. Формування візуальної грамотності учнів як складова компетентності сучасного вчителя початкової школи // Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи в контексті євроінтеграції : зб. матеріалів Міжнар. науково-практ. онлайн-конф., м. Івано-Франківськ, 18–20 трав. 2022 р. Івано-Франківськ, 2022. С. 97–100. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731786>.

19. Ліпчевська І. Л. Цифрова візуалізація як засіб формування читацької компетентності у початковій школі // Наукові дослідження та інновації в галузі суспільно-гуманітарних наук : зб. матеріалів I Всеукр. науково-практ. інтернет конф., м. м. Мелітополь, 24 листоп. 2021 р. Мелітополь, 2021. С. 185–187. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/728797/>

20. Малихін О., Ліпчевська І. Педагогічна майстерність учителя початкових класів: візуалізація навчальної інформації в початковій школі : методичний посібник. Київ : «Видавництво Людмила», 2023. 74 с.

21. Малихін О., Ліпчевська І. Візуалізація навчальної інформації як складова професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи // Український педагогічний журнал. 2022. № 4. С. 59–67. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-4-59-66>.

22. Малихін О., Ліпчевська І. Формування вмінь візуалізації навчальної інформації майбутніх учителів початкової школи: методи діагностики : метод. посіб. Київ : «Вид-во Людмила», 2023. 72 с.

23. Малихін О., Ліпчевська І. Візуалізація навчальної інформації як складова цифрових підручників для початкової школи // Проблеми сучасного підручника: навчально-методичне забезпечення освітнього процесу в умовах воєнного часу : зб. тез доп., м. Київ, 14 верес. 2022 р. Київ, 2022. С. 208–211. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/732111/1/Text1.pdf>.
24. Онофрійчук Л. Скрайбінг як сучасна форма візуалізації навчального матеріалу в закладі вищої освіти // Народна освіта. 2020. № 1. С. 61–66. URL: <http://212.111.198.18:88/jspui/handle/123456789/98>.
25. Сидорчук Н.Г. Скрайбінг: інновації та традиції аудіовізуальної підтримки навчального процесу // Креативна педагогіка / Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся». Житомир, 2016. Вип. 11. С. 57-64.
26. Скрайбінг – новітня техніка презентації. Освіта. UA. URL: <https://osvita.ua/school/51803/>
27. Як створити презентацію в техніці скрайбінгу. URL: <http://osvita.ua/school/scribing/51803/>
28. Янкович О.І., Кузьма І.І. Освітні технології у початковій школі : навчально-методичний посібник. Тернопіль : ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2018. 266 с.
29. Kachak Tetiana, Kachak Khrystyna. Mind Maps as a Tool for Visualization and Structuring of Linguistic and Literary Material in the Process of Teaching Students // Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. 2022. Vol. 9, No. 1 (Apr. 2022), 92-100. URL: <https://doi.org/10.15330/jpnu.9.1.92-100>. <http://journals.pnu.edu.ua>.

АВДИТОРНА РОБОТА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ І ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Основними завданнями практичних і лабораторних занять із навчальної дисципліни «Інноваційні технології навчання української мови та читання в початковій школі» є:

- опрацювання теоретичних питань відповідно до плану практичних і лабораторних занять;
- виконання практичних;

Плани практичних і лабораторних занять розміщено в MOODLE.

Види практичних і лабораторних занять із навчальної дисципліни «Інноваційні технології навчання української мови та читання в початковій школі»: розгорнута бесіда, диспут у формі діалогу, виступ із презентацією та обговоренням, проєктна робота. Практичні і лабораторні заняття з дисципліни передбачають як усне обговорення, так і письмові відповіді на окремі теми курсу, що залежить від змісту теоретичного матеріалу (експрес-опитування, дискусія, тестове завдання, презентація, проєктна діяльність, робота в групах, парах, командна робота тощо).

Наприкінці кожного заняття підбиваються підсумки та здійснюється оцінювання відповідей здобувачів вищої освіти з метою розвитку у них рефлексії.

Активна робота на практичних заняттях формує навички публічного виступу, ведення дискусії, командної роботи, аналізу різних поглядів, уміння презентувати власну позицію, розвиває критичне мислення та креативність.

Очікується, що всі здобувачі вищої освіти відвідають усі практичні і лабораторні заняття навчальної дисципліни. Здобувачі вищої освіти мають дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених освітнім компонентом, відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (нова редакція)».

Креативна ініціатива здобувача вищої освіти підтримується. Очікується, що роботи здобувачів вищої освіти будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикавання джерел, списування, втручання в роботу інших

здобувачів освіти становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача вищої освіти є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Дотримання академічної доброчесності здобувачів вищої освіти регулюється «Кодексом академічної доброчесності Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція)».

Неформальна та / або інформальна освіта здобувачів вищої освіти підтримується. Визнання результатів навчання, здобутих шляхом формальної або інформальної освіти регламентовано «Порядком визнання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (нова редакція)».

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття № 1

Тема: *ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЧИТАННЯ В КОНТЕКСТІ КОМПЕТЕНТІСНО-ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ. ГОТОВНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ*

Мета: Ознайомити здобувачів вищої освіти із загальними засадами освітніх технологій у початковій школі в контексті компетентісно-діяльнісного підходу на уроках української мови та читання; виокремити типологію інноваційних технологій; змодельовати готовність учителя початкових класів до інноваційної професійної діяльності; виховувати компетентного, ініціативного та творчого вчителя початкових класів.

Ключові поняття: технологія, педагогічна технологія, інновації, типологія, компетентісно-діяльнісний підхід, мовно-літературна освітня галузь, учитель початкових класів, інноваційна педагогічна діяльність.

План

1. Інноваційні тенденції розвитку сучасної початкової освіти.
2. Сутність і особливості педагогічної технології. Класифікація інноваційних технологій навчання.
3. Структура готовності педагога до інноваційної педагогічної діяльності.
4. Розвиток інноваційної поведінки педагога.
5. Вимоги до уроку української мови та читання з використанням освітніх технологій навчання.

Попередня підготовка

1. Опрацювати основну літературу:

а) основна:

1. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології. Київ : Академвидав, 2015. 304 с.
2. Доброскок І. Модель інноваційної підготовки вчителя початкових класів в умовах НУШ // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2023. № 1 (125). С. 269-278.

3. Інноваційні освітні технології в Новій українській школі: монографія / за ред. проф. О.Б. Будник. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. 100 с.

4. Кічук Н. Готовність майбутнього вчителя початкових класів до створення освітнього середовища учня як результат професійної підготовки до інноваційної діяльності // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Педагогічні науки. 2016. №1. С. 82-91. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadrcpn_2016_1_9

5. Педагогічні технології навчання української мови та літературного читання в початковій школі / за наук. ред. Чабайовської М. І. Тернопіль : Мальва-ОСО, 2015. 188 с.

6. Федорчук В.В. Сучасні технології навчання у підготовці педагогів : навчально-методичний посібник / автор-упорядник В.В. Федорчук. Кам'янець-Подільський, 2021. 69 с. URL : <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/5872/Fedorchuk-V.V.-Suchasni-tekhnologii-navchannia-u-pidhotovtsi-pedahohiv-2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

7. Чепіль М.М., Дудник Н.З. Педагогічні технології : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2012. 224 с.

б) допоміжна:

1. Бекірова А. Методологія, теорія та методика формування професійної суб'єктності майбутніх учителів початкових класів : монографія. Житомир : Вид. О.О. Євенок, 2019. 409 с.

2. Васильєва О. Реалізація технології діяльнісного методу на уроках у початковій школі // Початкова школа. 2018. № 4. С. 38.

3. Державний стандарт початкової освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р., № 87). URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartupochatkovoyi-osviti>

4. Дубровська Л.О., Дешко О.О. Проблема готовності вчителів початкових класів до упровадження ідей реформи Нової української школи // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2018. №3. С. 23- 27.

5. Дубяга С.М. Педагогічні технології в початковій школі : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів напряму підготовки «Початкова освіта». Мелітополь : Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2015. 160 с.

6. Закон України «Про інноваційну діяльність». URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15/ed20121205/find?text=%B2%ED%ED%EE%E2%E0%F6%B3%BF)

15/ed20121205/find?text=%B2%ED%ED%EE%E2%E0%F6%B3%BF

7. Концепція «Нова українська школа». 2016. URL : <https://nus.org.ua/library/>

8. Наволокова Н. П. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій. Харків : «Основа», 2012. 176 с.

9. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / Під заг. ред. Бібік Н.М. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

10. Освітні технології: навч.-метод, посіб. / О. М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; За заг. ред. О.М. Пехоти. Київ : А.С.К., 2004. 256 с.

11. Островська М.Я. Особливості професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів у контексті НУШ // Неперервна освіта: актуальні дискурси. Ужгород : ПП Данило С.І., 2020. С 88–93.

12. Педагогічні технології в підготовці вчителів : навчальний посібник / кол. авторів; за ред. І.Ф.Прокопенка. 3-є вид., допов. і переробл. Харків : ХНПУ, 2018. 457 с.

13. Петрик О. Реалізація комунікативно-діяльнісного підходу у мовно-мовленнєвій освіті молодших школярів // Початкова школа. 2019. № 6. С. 39-43.

14. Пономарьова К.І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови : методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 88 с.

15. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» : затверджено Наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України 23.12.2020р. No2736-20. URL : [«https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text»](https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text).

16. Теоретичні та методичні засади розвитку і самовдосконалення особистості педагога-новатора в контексті модернізації Нової української школи : зб. наук.-метод. пр. / М-во освіти і науки України, Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка, Навч.-наук.-виробн. комплекс «Полісся». Житомир : Вид-во Євенок О. О., 2017. 259 с.

17. Технології навчання в мовно-літературній галузі початкової школи : навчально-методичний посібник для самостійної роботи / Автори-укладачі : Л.М. Роєнко, Т. А. Торчинська. Умань, 2018. 149 с.

18. Типові освітні програми для 1-4 класів НУШ. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalniprogrami/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>

19. Типова освітня програма початкової освіти розроблена під керівництвом О.Я.Савченко. 2019 р. URL : <http://sokyryany.osv.org.ua/programi-13-23-01-23-01-2019/>

20. Типова освітня програма початкової освіти розроблена під керівництвом Р.Б.Шияна. 2019 р. URL : <http://sokyryany.osv.org.ua/programi-13-23-01-23-01-2019/>

21. Турко О. Інноваційні засоби формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи // Актуальні проблеми лінгводидактики в сучасному освітньому середовищі : матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (з міжнародною участю), 6 листопада 2020 року / за заг. ред. Г.І. Дідук, Т.М. Миколенко, М.В. Пігур. Тернопіль : Вектор, 2020. С. 122–124.

22. Ушмарова В.В. Інновації в початковій освіті: досвід, виклики сьогодення, перспективи. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2022. 68 с.

23. Федірко Ж.В. Підготовка вчителя до впровадження інновацій в освітній процес Нової української школи // Наукові записки. Збірник наукових праць. Серія: Педагогічні науки, 2023. Вип. 208. С. 245-251.

24. Федорчук В.В. Педагогічні технології в початковій школі. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко, 2014. 268 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/2085>

25. Федорчук В.В. Освітні технології : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2019. 161 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/5927>

26. Хорунжий В.І., Пономаренко Н.В. Технології : довідник для вчит. почат. кл. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2018. 228 с.

27. Цюняк О. Сутність і структура професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія. зб. наук. праць. Редкол.: Товканець Г.В. (гол. ред.) та ін. 2020. №1(11). С. 107-110.

28. Цюняк О.П., Довбенко С.Ю. Педагогічна інноватика : навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г.М., 2019. 190 с.

29. Шумілова І. Новітні технології викладання освітніх галузей у початковій школі : навчальний посібник. Київ, 2023. 248 с.

30. Щербакова Н.В. Інноваційна освіта як фактор становлення методичної культури вчителя початкових класів // Початкове навчання та виховання. 2020. № 1-3. С. 5-15.

31. Chykalova T., Mieliekiestseva N., Kovalchuk O., Hudyma N. and others. Professional competencies of primary school teachers: life-long learning // AD ALTA Journal of interdisciplinary research. 2021. Vol. 11, Issue 2, Special issue XXII. P. 27-33. URL: http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/110222/papers/A_05.pdf

32. Turko O. Innovative means for the formation of foreign language communicative competence of future teachers // Підготовка майбутніх фахівців початкової та дошкільної освіти: стратегії реформування : колективна монографія / за ред. В.М. Чайки, О.І. Янкович. Тернопіль : Осадца Ю.В., 2019. С. 118–126.



2. Виконати завдання:

1. Здійснити порівняльний аналіз традиційного й інноваційного навчання в початковій школі (складання порівняльної таблиці).

Компоненти педагогічного процесу	Традиційне навчання	Інноваційне навчання
Мета		
Зміст		
Форма навчання		
Методи навчання		
Контроль і оцінювання		
Тип взаємодії вчителя й учня		



2. Командна робота! Підготувати презентацію за допомогою спеціальних програм (PowerPoint / Canva тощо) «Початкова школа майбутнього: впровадження інноваційних технологій навчання».

3. Скласти тестові завдання до теми заняття.

Авдиторна робота

1. Організаційний момент.
2. Обговорення теоретичних питань плану практичного заняття.
3. Проведення дискусії.

Запитання для дискусії:

- Яке із запропонованих в опрацьованих джерелах визначень освітньої технології, на Вашу думку, найповніше розкриває суть поняття?

- Чи доцільно розмежовувати поняття «методика» і «технологія»?

- Чи Ви погоджуєтесь з поглядами вчених, які стверджують, що вперше практика технологізації освіти виникла в Стародавньому світі?

- Чи можемо стверджувати на основі студіювання Концепції Нової української школи, що методи поступово витісняють освітні (навчальні) технології?

- За якою ознакою, на Вашу думку, найдоцільніше створювати класифікацію освітніх технологій у початковій школі?

- Яких вимог до цілеутворення повинен дотримуватися майбутній учитель початкової школи?

- З якими труднощами зіштовхується вчитель початкових класів, реалізуючи педагогічну діагностику сформованості знань, умінь, компетентностей учнів та рівня розвитку їх соціально цінних якостей?

- Якими критеріями повинен керуватися вчитель початкової школи, добираючи освітні технології?

4. Проведення колективно-групових дискусій у формі семінару за презентацією здобувачів вищої освіти про впровадження інноваційних технологій навчання в початковій школі.

5. Потлумачити вислів «Інноваційна діяльність – це гарно організована, раціональна і систематична робота» (П. Друкер).

6. Написати есе щодо очікувань від вивчення навчальної дисципліни.

7. Підбиття підсумків заняття. Рефлексія. Загальне оцінювання результатів практичного заняття.

Практичне заняття № 2

Тема: ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ СЛОВЕСНОСТІ. ТЕХНОЛОГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ГРУПОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЧИТАННЯ

Мета: Ознайомити здобувачів вищої освіти із сутністю інтерактивних технологій навчання; теоретично обґрунтувати та визначити доцільність упровадження інтерактивних технологій, технології організації групової навчальної діяльності молодших школярів у початковій школі; створювати різноманітні навчальні ситуації для підвищення інтересу до вивчення предмета, розвивати

аналітичне мислення здобувачів вищої освіти; виховувати повагу до майбутньої професії.

Ключові поняття: інтерактивне навчання, інтерактивні технології навчання, педагогічна взаємодія, форми інтерактивного навчання, інтерактивні прийоми навчання, організація групової діяльності молодших школярів.

План

1. Інтерактивні технології як ефективний засіб підвищення освітнього процесу: цілі та завдання інтерактивних технологій.

2. Упровадження технологій інтерактивного навчання на уроках української мови та читання в початковій школі.

3. Структура уроків словесності із застосуванням інтерактивних технологій.

4. Мета технології організації групової навчальної діяльності – розвиток дитини як суб'єкта навчальної діяльності.

5. Зміст та методи технології організації групової навчальної діяльності на уроках словесності.

Попередня підготовка

1. Опрацювати основну літературу:

а) основна:

1. Дівакова І.І. Інтерактивні технології навчання у початкових класах. Тернопіль : Мандрівець, 2013. 180 с.

2. Дубяга С.М. Педагогічні технології в початковій школі : Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів напряму підготовки «Початкова освіта». Мелітополь : Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2015. 160 с.

3. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: [метод. посібн.] / уклад. О. Пометун, Л. Пироженко. Київ : А. П. Н., 2002. 136 с.

4. Застосування інтерактивних технологій у навчанні молодших школярів : Методичний посібник для вчителів початкової школи / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко, О.А. Біда та ін. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 304 с.

5. Комар О.А. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивних технологій. Теоретико-методичні аспекти. Монографія. Умань : РВЦ «Софія», 2008. 332 с.

6. Кравець Н.Ю., Козьма Н.В. Особливості організації групової роботи на уроках української мови у початковій школі // Наша школа : науково-практичні студії. 2023. № 2. С. 30-35.

7. Маляр Л.В. Технології навчання освітньої галузі «Мови і літератури» : методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2021. 25 с.

8. Маріна Б. Методичні аспекти використання інтерактивних методів навчання на уроках української мови у початковій школі // Молодий вчений. 2019. № 9 (73). С. 355–358.

9. Падалка Л., Євтушенко Н. Використання інтерактивних методів навчання на уроках української мови у початковій школі // Студентські наукові студії. 2020. №2. С. 77-83.

10. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ, 2007. 144 с.

11. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. Київ : «А.С.К.», 2005. 192 с.

12. Технології навчання в мовно-літературній галузі початкової школи : навчально-методичний посібник для самостійної роботи / Автор-укладачі : Л.М. Роечко, Т. А. Торчинська. Умань, 2018. 149 с.

13. Федорчук В.В. Сучасні технології навчання у підготовці педагогів : навчально-методичний посібник / автор-упорядник В.В. Федорчук. Кам'янець-Подільський, 2021. 69 с. URL : <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/5872/Fedorchuk-V.V.-Suchasni-tekhnologii-navchannia-u-pidhotovtsi-pedahohiv-2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

14. Янкович О.І., Кузьма І.І. Освітні технології у початковій школі : навчально-методичний посібник. Тернопіль : ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2018. 266 с.

15. Ярош Н. Групові методи роботи на уроках у початковій школі // Початкова школа. 2018. № 6. С. 50-54.

б) допоміжна:

1. Акпинар Л.Е. Інтерактивні технології навчання у початковій школі : навчальний посібник. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2014. 288 с.

2. Впровадження інтерактивних технологій навчання в початковій школі. URL: <https://naurok.com.ua>

3. Гудима Н.В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до застосування інноваційних технологій на уроках мовно-літературної освітньої галузі // Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до професійної діяльності в Новій українській школі: оновлення філософії освіти : монографія ; за заг. ред. Н.В. Бахмат, Н.В. Мелекесцевої, Н.В. Гудими. Київ : Міленіум, 2024. С. 197-228.

4. Демчук А. Використання інтерактивних форм і методів навчання у початковій школі : Методична розробка. Київ, 2020.

5. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології. Київ : Академвидав, 2015. 304 с.

6. Інтерактивні вправи та ігри. Харків : Вид. група «Основа», 2009. 144 с.

7. Інтерактивні методи навчання в практиці роботи початкової школи / упорядн. Стребна О.В., Соценко А.О. Харків : Вид. група «Основа», 2005. 176 с.

8. Інтерактивні методи навчання у початковій школі. URL: <http://prolisok.it-we.net>

9. Крамаренко С.Г. Інтерактивні техніки навчання як засіб розвитку потенціалу учнів // Відкритий урок. 2002. № 5-6. С. 7-10

10. Кратасюк Л. Інтерактивні методи навчання // Дивослово. 2004. № 10. С. 2-11.



2. Виконати завдання:

1. Розробити фрагмент уроку української мови та читання (клас і тема на вибір здобувачів вищої освіти) із використанням технологій інтерактивного навчання.

2. Здійснити порівняльний аналіз *оцінюванню роботи учнів у навчанні* за традиційною й інноваційною моделями навчання (складання порівняльної таблиці).

Традиційна модель навчання	Інноваційна модель навчання
Письмове й усне домашнє завдання перевіряється лише частково, більшість учнів залишається поза контролем та оцінюванням.	
Учні працюють епізодично, сподіваючись, що після отримання оцінки їх не запитуватимуть.	
Учитель часто ставить негативні оцінки, вважаючи їх стимулом до навчання.	
Результат: розвиваються лінощі, безвідповідальність.	

Аудиторна робота

1. Організаційний момент.
2. Обговорення теоретичних питань плану практичного заняття.
3. Проведення дискусії.

Запитання для дискусії:

- Як інтерактивне навчання впливає на індивідуальний розвиток особистості?
- У чому полягають специфіка й труднощі реалізації інтерактивного навчання в закладі першого ступеня?
- Чи може інтеракція бути основною моделлю навчання – адже це окремі прийоми, які дозволяють урізноманітнити урок, додати йому ігрової та мотивуючої привабливості?
- Чи є можливим для учнів зосередитись на змісті матеріалу, адже інтеракція потребує від них постійного виконання низки дій та операцій?
- Чи можна забезпечити засвоєння всього змісту навчання, коли ми застосовуємо інтеракцію, адже вона потребує набагато більше часу, ніж традиційне навчання?
- Оскільки в інтерактивних вправах ми часто спираємось на пізнавальний і життєвий досвід учнів, залучаючи його у процесі обговорень і дискусій, чи не може статися так, що інформація, яку треба засвоїти, буде викривленою?
- Чи завжди учні задоволені інтерактивним навчанням?
- Чи не потребує інтерактивне навчання значно більшої підготовки і розвинутого творчого потенціалу вчителя, ніж традиційний урок?
- У чому особливість групової навчальної діяльності порівняно з індивідуальною та фронтальною?
- Яке місце посідає групова навчальна діяльність у цілісній системі навчальної діяльності учнів початкової школи?



4. Робота у групах! Укласти порівняльну таблицю, обравши дві технології кооперативного навчання (робота в парах; ротаційні (змінні) трійки; два – чотири – всі разом; карусель; робота в малих групах; акваріум) та застосувати їх спершу на уроці української мови, згодом – читання.

Наприклад: УКРАЇНСЬКА МОВА

Робота в парах	Карусель
Тип уроку	
На яких етапах уроку доцільно використовувати технології?	
Дидактична мета етапу уроку	

Дидактичне наповнення етапів уроку відповідно до обраної технології	

На основі здійсненого порівняльного аналізу сформулювати висновки щодо ефективності використання технології кооперативного навчання на певному етапі уроку.

5. Змодельовати інтерактивні ігри та методи, що сприяють навчанню вміння дискутувати молодших школярів, застосовуючи технологію організації групової навчальної діяльності молодших школярів.

6. Провести майстер-клас «Інтерактивні методи на уроках мови та читання» (презентація інтерактивних методів на уроках словесності (на вибір): «Криголами», «Вузлики»; «Мікрофон»; «Прес»; «Доміно»; «Запитання в подарунок»; «Розмалюй речення»; «Мовний етикет»; «Буктрейлер» (створення сучасної реклами про книгу).

7. Підбиття підсумків заняття. Рефлексія. Загальне оцінювання результатів практичного заняття.

Практичне заняття № 3

Тема: ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЧИТАННЯ. КВЕСТ-ТЕХНОЛОГІЯ

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з основними прийомами, методиками, стратегіями розвитку критичного мислення молодших школярів, квест-технологією і методикою їх проведення; узагальнити та практично застосувати отримані знання, удосконалити навички самостійної навчально-пізнавальної діяльності; навчитися розробляти фрагменти уроків із використанням технології розвитку критичного мислення, квест-технології; розвивати критичне мислення, креативність, пам'ять, усне мовлення; виховувати майбутнього вчителя, готового до змін та навчання впродовж життя.

Ключові поняття: критичне мислення, педагогічні умови, демократичний характер, індивідуальність мислення, рефлексія, квест-технологія.

План

1. Мета і завдання технології розвитку критичного мислення.
2. Реалізація технології на уроках української мови та читання в

початковій школі.

3. Методи та прийоми роботи розвитку критичного мислення на уроках словесності.

4. Моделювання структури уроку української мови та читання з елементами критичного мислення.

5. Квест – сучасна технологія навчання молодших школярів.

Попередня підготовка

1. Опрацювати основну літературу:

а) основна:

1. Белкіна-Ковальчук О.В. Формування критичного мислення учнів початкових класів у процесі навчання : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук : 13.00.09 – Теорія навчання. Волинський державний університет імені Лесі Українки (Луцьк). Луцьк, 2006. 21 с.

2. Колодій Т. Впровадження технології критичного мислення на уроках в початковій школі. Київ, 2014. 346 с.

3. Кроуфорд А., Саул В., Метью С., Макінстер Д. Технології розвитку критичного мислення учнів ; наук. ред. Пометун О.І. Київ : Вид-цтво «Плеяди», 2006. 217 с.

4. Медіаграмотність та критичне мислення в початковій школі: посібник для вчителя / Бакка Т. та ін. / за редакцією Волошенюк О., Дегтярьової Г., Іванова В. Київ : ЦВП, АУП, 2017. 197 с. URL: http://www.aup.com.ua/uploads/2017_Pochatkova_school.pdf.

5. Основи критичного мислення : навчальний посібник / Пометун О. І. та ін. Тернопіль, 2010. 216 с.

6. Пометун О. Путівник з розвитку критичного мислення в учнів початкової школи : методичний посібник для вчителів / автори-укладачі: О.І. Пометун, І.М. Сущенко. Київ, 2017. 96 с.

7. Пометун О.І. Нова українська школа: розвиток критичного мислення в учнів початкової школи: навчально-методичний посібник. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2020. 192 с.

8. Пометун О. І., Сущенко І. М. Основи критичного мислення : метод. посіб. для вчителів. Дніпро, 2016. 156 с.

9. Розвиток критичного мислення молодших школярів в умовах Нової української школи : методичний посібник / автор-уклад. Н.Б. Ларіонова. Харків : «Друкарня Мадрид», 2019. 64 с.

б) допоміжна:

1. Большакова І. Розвиток критичного мислення // Початкова освіта. 2012. №11. С. 3-7.

2. Белкіна О.В. Критичне мислення учнів початкових класів // Практична психологія та соціальна робота. 2005. №4. С. 37-43; №5. С. 37-45.

3. Вукіна Н.В., Дементієвська Н.П. Критичне мислення: як цього навчати. Харків : Основа, 2007. 108 с.

4. Галаган С. Л. Формування та розвиток критичного мислення молодших школярів // Педагогічна майстерня. 2017. № 5. С. 23–27.

5. Городнюк О.Д. Критичне мислення на уроках української мови і літературного читання : методичний посібник. Хмельницький : Хмельницький навчально-виховний комплекс №10, 2016. 26 с.

6. Данилюк С.А. Розвиток критичного мислення молодших школярів в умовах інтерактивного навчання // Початкова освіта (Шкільний світ). 2009. № 5/7. С. 63-66.

7. Луців С. Педагогічні умови формування критичного мислення учнів початкових класів на уроках української мови // Актуальні питання гуманітарних наук. 2016. Вип. 16. С. 347–352.

8. Макаренко В.М., Туманцова О.О. Як опанувати технологію формування критичного мислення. Харків : Вид. група «Основа»: «Тріада+», 2008. 96 с.

9. Мельникова Н. Групові форми роботи як засіб розвитку мислення та підвищення ефективності навчання учнів // Початкова освіта. 2013. №4. С. 3-7.

10. Мелекесцева Н.В. Розвиток критичного мислення молодших школярів засобами сучасної української дитячої літератури // Педагогічна освіта: теорія і практика : зб. наук. праць. Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка ; Ін-т педагогіки НАПН України [гол. ред. Лабунець В. М.]. Вип. 27 (2-2019). Ч. 2. Кам'янець-Подільський : Зволейко Д.Г., 2019. С. 380-386.

11. Мелекесцева Н.В. Таксономія Б. Блума як інструмент розвитку критичного мислення молодших школярів на уроках літературного читання // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів : у 3-х томах. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2021. Вип. 20, Т. 3. С. 30-31.

12. Мелекесцева Н., Гудима Н. Розвиток критичного мислення молодших школярів: стратегії роботи з творами сучасної української літератури для дітей // Фахова підготовка вчителя початкової школи в

умовах реформування освіти : колективна монографія / за ред.: Н.В. Бахмат, Н.В. Гудими. Київ : Міленіум, 2020. С. 90-103.

13. Старагіна І.П. Нова українська школа : методика формування умінь з медіаграмотності на заняттях з предметів мовно-літературної галузі в початковій школі : навчально-методичний посібник ; за редакцією О.В. Волошенюк, В.Ф. Іванова. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2020. 58 с.

14. Підлужна Г. В. Компетентнісний підхід до розвитку критичного мислення молодших школярів на уроках української мови // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. 2017. Вип. 15. С. 8–10.

15. Підлужна Г. В. Розиток критичного мовлення молодших школярів на уроках рідної мови. URL: <https://www.academia.edu/37862639/>

16. Пометун О. І. Критичне мислення як педагогічний феномен // Український педагогічний журнал. 2018. № 2. С. 89–98.

17. Розвиток критичного мислення молодших школярів в умовах Нової української школи : методичний посібник / автор-уклад. Н.Б. Ларіонова. Харків : «Друкарня Мадрид», 2019. 64 с.

18. Роєнко Л. Технології розвитку критичного мислення молодших школярів на уроках рідної мови та читання // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка. 2009. № 4. С. 68–72.

19. Сасенко Ю. О. Впровадження технології розвитку критичного мислення на уроках у початковій школі // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки : реалії та перспективи : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. 2018. Вип. 60. Т. 2. С. 106-109.

20. Чемоніна Л. В. Розвиток критичного мислення учнів початкової школи на уроках української (рідної мови) та читання // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки. 2013. №3. С.155–161.

21. Шимон Л. Розвиток критичного мислення учнів початкових класів // Вісник ЖДУ ім. І.Франка. 2009. №44. С. 1-3.



2. Виконати завдання:

1. Підготувати два фрагменти уроку з української мови та читання, застосовуючи технологію критичного мислення на етапі засвоєння

нового матеріалу або на етапі закріплення навчального матеріалу (клас, підручник і тема уроку на вибір здобувачів вищої освіти).

2. Презентувати практичне застосування таких методів критичного мислення через мультимедію, як «Кластер», «INSERT (читання з позначками)»; «Шість капелюхів»; «Фішбоун»; «РАФТ»; «Читання з передбаченням»; «Кубик Блума»; «Метод Джигсоу»; «Метод «Пресс»; «Дерево припущень»; «Передбачення»; «Незакінчене речення» (клас, підручник і тема уроку на вибір здобувачів вищої освіти).

Дібрати дидактичний матеріал до трьох на вибір стратегій розвитку критичного мислення молодших школярів.

3. Створити методичну розробку квесту для учнів молодшого шкільного віку та реалізувати її в аудиторії (описати, проаналізувати на практичному занятті. Провести в закладі освіти під час практичної підготовки).

4. Здійснити порівняльний аналіз *ідеї випереджального навчання* за традиційною й інноваційною моделями навчання (складання порівняльної таблиці).

Традиційна модель навчання	Інноваційна модель навчання
Навчання за програмою; відсутність ініціативи; вчитель не ризикує змінювати час, відведений на вивчення навчального матеріалу.	Випередження часу проходження програми.
Суворі регламентація навчального матеріалу, відсутність креативної атмосфери призводять до падіння інтересу до навчання та викликають почуття незадоволення в учнів.	
Від випереджального навчання найбільше виграють обдаровані учні, а учні, які не встигають, тягнуться за ними, виконуючи креативні завдання; поступово відбувається підвищення якості знань.	
Результат: у класі формується неоднорідний, «сірий» колектив.	

5. Підготувати урок-квест із української мови або читання, використовуючи такі публікації:

- Бухтій К.М. Закріплення вивченого матеріалу про речення. Урок-квест з української мови у 4-му класі // Початкове навчання та виховання. 2019. № 28-30. С. 3-39.

- Стіценко Л.М. На язиці – медок, а на думці - льодок. Урок-квест з читання у 2-му класі (робота з дитячою книжкою) // Початкове навчання та виховання. 2019. № 25-27. С. 50-53.

- Меркотан В.П., Котенко С.В., Божко О.О., Жук М.А., Сидяка Н.В., Завгородня О.П., кролик І.І. Використання квесту як засобу активізації пізнавальної діяльності молодших школярів // Початкове навчання та виховання. 2019. № 19-21. С. 3-4; 50-56.

- Засядько А.В. Людина красне не словами, а ділами. Урок-квест з літературного читання у 3-му класі // Початкове навчання та виховання. 2019. № 7-9. С. 73-82.

- Фещенко Н. Урок-квест «Слово. Значення слова» // Початкова школа. 2019. № 4. С. 19-21.

Авдиторна робота

1. Організаційний момент.
2. Обговорення теоретичних питань плану практичного заняття.
3. Проведення дискусії.

Запитання для дискусії:

- *Яких негативних чинників треба уникати, реалізуючи в навчальному закладі технологію розвитку критичного мислення?*

- *У чому різниця технологій розвитку критичного мислення і креативного мислення? Обґрунтуйте свою відповідь.*

- *Як ви вважаєте, чи в кожному класі може бути застосовано технологію розвитку критичного мислення? Відповідь обґрунтуйте.*

- *Як ви вважаєте, чи можете ви бути автором нової педагогічної технології? Спробуйте її створити і продемонструвати на занятті.*

4. Порівняння стратегій розвитку критичного мислення та інтерактивних технологій. Відшукування спільних і відмінних рис в алгоритмі застосування.

5. Рольова гра. Проведення здобувачами вищої освіти фрагментів уроків із застосуванням технологій критичного мислення / уроків-квестів.

6. Потлумачити вислів «Скажи мені – я забуду, покажи мені – я запам'ятаю, дай мені зробити самому – я зроблю» (Конфуцій).

7. Підбиття підсумків заняття. Рефлексія. Загальне оцінювання результатів практичного заняття.

Практичне заняття № 4

Тема: ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТА ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЧИТАННЯ. ПРОЄКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Мета: Ознайомити здобувачів вищої освіти із сутністю інформаційно-комунікаційних, цифрових і проєктних технологій; сформувати вміння ідентифікувати та активно використовувати отримані знання; навчити аналізувати перспективне використання інформаційно-комунікаційних, цифрових і проєктних технологій у процесі організації навчання та виховання молодших школярів; розвинути правильність та культуру усного та писемного мовлення, мислення, пам'ять, увагу, уяву, творчий підхід; виховувати компетентного, ініціативного та творчого вчителя початкових класів.

Ключові поняття: інформаційно-комунікаційні технології, цифрові технології, проєктні технології, мультимедійні технології, презентація, засоби ІКТ, відео-презентація.

План

1. Особливості застосування інформаційно-комунікаційної та цифрової технології навчання в сучасній початковій школі.

2. Мультимедійні технології на уроках української мови та читання.

3. Мета і завдання проєктних технологій. Класифікація проєктів. Типи проєктів. Видова характеристика навчальних проєктів.

4. Методика роботи над навчальним проєктом. Етапи планування змісту та послідовність виконання навчального проєкту. Міжпредметний характер проєктної діяльності.

Попередня підготовка

1. Опрацювати основну літературу:

а) основна:

1. Антонова О.П. Нова українська школа: використання інформаційно-комунікаційних технологій у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти : навчально-методичний посібник. Київ : Генеза, 2019. 96 с.

2. Будник О.Б. Підготовка вчителя до розвитку цифрової грамотності учнів Нової української школи // Освітні обрії. 2020. № 1(50). С. 140-145.

3. Будник О. Формування цифрової компетентності майбутнього педагога-дослідника // Цифрова освіта : збірник наукових праць / за ред. І. Цепенди та О. Будник. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. С. 269-273.

4. Гудима Н., Мелекесцева Н. Формування інформаційно-цифрової компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної галузі засобами онлайн-інструментарію навчання // Acta Paedagogica Volyniensis. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. Вип. 2. С. 61-71.

5. Гущина Н.І. Нова українська школа: використання інформаційно-комунікаційних технологій у 3-4 класах закладів загальної середньої освіти : навчально-методичний посібник. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2020. 112 с.

6. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології. Київ : Академвидав, 2015. 304 с.

7. Дубяга С.М. Педагогічні технології в початковій школі : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів напряму підготовки «Початкова освіта». Мелітополь : Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2015. 160 с.

8. Качак Т.Б. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів у процесі літературної освіти // Електронний збірник наукових праць ЗОІППО. 2022. № 5 (52). URL: https://www.zoippo.zp.ua/pages/publications/el_gurnal/pages/vip52.html

9. Качак Т.Б. Цифрові інструменти літературної освіти майбутніх учителів початкової школи в умовах дистанційного навчання // Інформаційні технології і засоби навчання. 2021. Вип. 86 (6). С. 144-169. URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v86i6.4079>

10. Качак Т.Б. Цифрові інструменти літературної освіти в початковій школі: підручник для здобувачів вищої освіти. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2024. 196 с.

11. Проекти в початковій школі: тематика та розробка занять / Упоряд. О. Онопрієнко. Київ : Шк. світ., 2008. 128 с.

12. Співаковський О.В., Петухова Л.Є., Коткова В.В. Інформаційно-комунікаційні технології в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів напряму підготовки «Початкова освіта». Херсон, 2011. URL: <http://www.kspu.edu/>

FileDownload.ashx/ІКТ%20в%20початковій%20школі.%20Посібник.pdf?id=4ab4f7d1-7328-4045-864d-6fafc8472b9e

б) допоміжна:

1. Башинська Т. Проектувальна діяльність – основа взаємодії вчителя та учнів // Початкова школа. 2003. № 6, 7.

2. Беженар Г., Волинко О. Нові інформаційні технології у навчальному процесі сучасної школи // Директор школи. 2005. № 37 (373). С. 14.

3. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Шевченко Л. С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід: навчальний посібник / за ред. Гуревича Р.С. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2013. 348 с.

4. Інноваційні освітні технології в Новій українській школі: монографія / за ред. проф. О.Б. Будник. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. 100 с.

5. Князьська Л., Прокопенко В. Метод проектів як засіб креативно-пізнавальної діяльності молодших школярів // Початкова школа. 2007. № 5.

6. Котелянедь Н. Проектний метод навчання молодших школярів // Дайджест. 2001. № 12. С. 57-59.

7. Мелекесцева Н., Гудима Н., Ковальчук О., Марценюк І. Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до створення електронного портфоліо як інструмента рефлексії й узагальнення професійних досягнень // Acta Paedagogica Volynienses. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2023. № 4. С. 60-67.

8. Онопрієнко О. В. Управління проектною діяльністю молодших школярів // Початкова школа. 2005. С. 53-64.

9. Павлик О., Соколова Н. Практика використання онлайнзастосунків на уроках української мови в початковій школі // Proceedings of I International Scientific and Practical Conference “Scientific progress: innovations, achievements and prospects» (Munich, 9-11 October 2022). MDPC Publishing, Munich, Germany, 2022. С. 247–249.

10. Примакова В.В. Метод проектів як засіб формування у молодших школярів наукової картини світу // нові технології навчання: наук.-метод. зб. 2009. Вип. 56. С. 68–72.

11. Прочан В.І. Метод проектів як педагогічна технологія. URL: <http://www.nbu.gov.ua/portal>

12. Технології навчання в мовно-літературній галузі початкової школи : навчально-методичний посібник для самостійної роботи / Автори-укладачі : Л.М. Роєнко, Т. А. Торчинська. Умань, 2018. 149 с.

13. Тягло О.В., Цимбал О.М., Цимбал П.В. Проектні технології: особливості впровадження у початковій школі // Початкова навчання та виховання. 2008. № 19–21 (167–169).

14. Федорчук В.В. Сучасні технології навчання у підготовці педагогів : навчально-методичний посібник / автор-упорядник В.В. Федорчук. Кам'янець-Подільський, 2021. 69 с. URL : <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/5872/Fedorchuk-V.V.-Suchasni-tekhnologii-navchannia-u-pidhotovtsi-pedahohiv-2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

15. Янкович О.І., Кузьма І.І. Освітні технології у початковій школі : навчально-методичний посібник. Тернопіль : ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2018. 266 с.

16. Ярошик Я. Проектна технологія навчання у початковій школі. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/144.pdf>



2. Виконати завдання:

1. Розробити фрагмент уроку з використанням ІКТ до розділів підручника з української мови та читання (клас, підручник і тема уроку на вибір здобувачів вищої освіти).



2. Робота у групах! Розробити творчий проєкт.

Теми для проєкту:

«Наші друзі – словники».

«Цікава професія редактор».

«Калина – символ України».

«Міфи про створення світу і людей».

3. Здійснити порівняльний аналіз навчання та самоаналізу учнів за традиційною й інноваційною моделями навчання (складання порівняльної таблиці).

Традиційна модель навчання	Інноваційна модель навчання
Учні не мають можливості аналізувати й оцінювати свою діяльність; оцінювання діяльності учнів повністю належить учителям.	Учні привчаються аналізувати свою діяльність; розвивається індивідуальний і колективний самоаналіз: підводить учнів до роздумів про власне життя; вчить вільному колективному аналізу відповідей учнів; вчить рецензувати й оцінювати роботи однокласників; вчить самоаналізу та самооцінюванню всіх навчальних дій.

Кожну шкільну справу оцінює вчитель; учні не можуть і не мають можливості обстоювати свою позицію.	
Домінує авторитарний стиль керівництва над учнівським колективом; наявний принцип «Я правий, тому що я вчитель».	

4. На основі публікації (Гудима Н., Мелекесцева Н. Формування інформаційно-цифрової компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної галузі засобами онлайнового інструментарію навчання // Acta Paedagogica Volynienses. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. Вип. 2. С. 61-71. URL: <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/pedagogy/article/view/550/502>) проаналізувати онлайнві інструменти, що формують інформаційно-цифрову компетентність молодших школярів і розкрити особливості застосування онлайнвих інструментів на уроках мовно-літературної освітньої галузі в початковій школі.

Авдиторна робота

1. Організаційний момент.
2. Обговорення теоретичних питань плану практичного заняття.
3. Проведення дискусії.

Запитання для дискусії:

- Як ви вважаєте, чи може застосування ІКТ надавати високий результат ефективності знань молодших школярів?

- Як ви вважаєте, чи може подолати інтелектуальні перепони учнів початкової школи, застосувавши проєктну технологію?

- Які переваги та недоліки реалізації інформаційно-комунікаційних і цифрових технологій у закладах початкової освіти? Як зменшити негативний вплив новітньої техніки на розвиток дитини, її здоров'я?

- Які форми й методи формування інформаційної компетентності, медіаграмотності є ефективними?

- Як учитель має враховувати вікові особливості дітей у початкових класах під час реалізації проєктного навчання?



4. Робота у групах! Об'єднавшись у групи по 3–4 студенти, описати особливості застосування проєктної технології на уроках української мови та читання за такими кроками:

Крок 1. Допоможіть сформулювати тему. Запропонуйте учням звузити свою увагу до одного питання, на яке вони хочуть знайти відповідь.

Крок 2. Будьте куратором дослідження. На початку роботи варто спланувати:

- Коли учні працюватимуть над дослідженням: вдома чи в класі?
- Скільки у них буде на це часу?
- Якими джерелами можна користуватися? Заохочуйте шукати інформацію не тільки в бібліотеці, а й у відеороликах.
- Чи є обмеження з формату презентації результатів?

Крок 3. Сприяйте поширенню. Щоб учні представили свої проекти, можна присвятити час на уроці або організувати «Фестиваль проектів», на який запросити батьків і колег.

На основі здійсненого опису сформулювати висновки про ефективність та недоліки проектної технології в початковій школі.

5. Прослуховування, аналіз й обговорення фрагментів уроку з української мови та читання.

6. Сформулювати теми навчальних проектів із метою формування комунікативних компетентностей молодших школярів (не менше 10).



7. Командна робота! Проаналізувати та порівняти науково-педагогічні проекти початкової школи. Заповнити порівняльну таблицю.

	НУШ	Інтелект України	На крилах успіху
Автор проекту			
Мета навчання			
Завдання			
Методи			
Навчально-методичний комплекс			

8. Підбиття підсумків заняття. Рефлексія. Загальне оцінювання результатів практичного заняття.

Практичне заняття № 5

Тема: *ТЕХНОЛОГІЯ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ. ТЕХНОЛОГІЯ КЕЙСІВ (CASE-STUDY)*

Мета: Ознайомити здобувачів вищої освіти із сутністю технології проблемного навчання, кейс-технологію на уроках мовно-літературної освітньої галузі; сформувати вміння ідентифікувати та активно використовувати отримані знання; навчити аналізувати перспективне використання проблемних ситуацій, проблемних завдань у процесі

організації навчання та виховання молодших школярів; розвинути правильність та культуру усного та писемного мовлення, мислення, пам'ять, увагу, уяву, творчий підхід; виховувати компетентного, ініціативного та творчого вчителя початкових класів.

Ключові поняття: проблемне навчання, проблемна ситуація, технологія проблемного навчання, функції проблемного навчання, проблемний урок, прийоми створення проблемних ситуацій, технологія кейсів.

План

1. Суть, функції та особливості технології проблемного навчання.
2. Алгоритм роботи над проблемною ситуацією в початковій школі.
3. Структура проблемного уроку.
4. Прийоми створення проблемних ситуацій.
5. Особливості застосування кейс-технології на уроках словесності в початковій школі.

Попередня підготовка

1. Опрацювати основну літературу:

а) основна:

1. Ковальчук О.В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до розвитку комунікативної компетентності молодших школярів засобами case study // Науково-методичний супровід професійної підготовки педагогічних та керівних кадрів для Нової української школи : монографія [Електронне видання] / Л. В Задорожна-Княгницька та ін.; за заг. ред. О. А. Голюк. Київ : Маріупольський державний університет, 2024. 236 с.

2. Ковальчук О., Гудима Н., Мелекесцева Н. Інноваційна технологія case study як засіб реалізації діяльнісного підходу у формуванні соціальної і комунікативної компетентностей здобувачів початкової освіти // Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія: Педагогічні науки. Ізмаїл : РВБ ІДГУ, 2023. Випуск 64. С. 94-102.

3. Технології навчання в мовно-літературній галузі початкової школи : навчально-методичний посібник для самостійної роботи / Автори-укладачі : Л.М. Роєнко, Т. А. Торчинська. Умань, 2018. 149 с.

4. Федорчук В.В. Сучасні технології навчання у підготовці педагогів : навчально-методичний посібник / автор-упорядник В.В. Федорчук. Кам'янець-Подільський, 2021. 69 с. URL :

<http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/5872/Fedorchuk-V.V.-Suchasni-tekhnologii-navchannia-u-pidhotovtsi-pedahohiv-2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

5. Цуркан Т.Г., Красій Н.Б. Шлях до успіху особистості через проблемне навчання // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології. 2015. №10(54). С. 313-318.

6. Чемоніна Л.В. Створення ситуації успіху на уроках української мови і літературного читання в початковій школі засобами сучасних технологій навчання // Молодий вчений. 2019. № 3 (67). С. 105-109.

б) допоміжна:

1. Георгієнко З. Територія латерального мислення. Мистецтво думати // Початкова освіта. 2021. № 3-4. С. 30-46.

2. Дубяга С.М. Педагогічні технології в початковій школі : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів напряму підготовки «Початкова освіта». Мелітополь : Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2015. 160 с.

3. Козлова А. Від проблеми до вирішення. Підвищуємо професійний рівень педагогів // Початкова освіта. 2021. № 3-4. С. 22-30.

4. Луценко В. Ситуація успіху: психолого-педагогічні механізми й етапи організації // Освіта регіону. 2016. № 4. С. 232–236.

5. Петрик О. Проблемна ситуація як фактор мотивації вивчення української мови молодшими школярами // Початкова школа. 2016. № 12. С.44-46.

6. Псатій А. Проблемне навчання. Як відкривати знання разом з учнями // Початкова освіта. 2021. № 3-4. С. 6-20.

7. Щоб учням й учителям було цікавіше. Сім інтегрованих кейс-уроків. URL: <https://uk.etcetera.media/shhob-uchnyam-y-uchitelyam-bulo-tsikavishe-sim-integrovanih-keys-urokiv.html>

8. Янкович О.І., Кузьма І.І. Освітні технології у початковій школі : навчально-методичний посібник. Тернопіль : ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2018. 266 с.



2. Виконати завдання:

1. Здійснити порівняльний аналіз *креативного потенціалу у навчанні молодших школярів* за традиційною й інноваційною моделями навчання (складання порівняльної таблиці).

Традиційна модель навчання	Інноваційна модель навчання
Колективна креативна робота здійснюється нерегулярно; до креативної роботи залучаються не всі учні.	
Під час проведення видів діяльності оцінюють поодинокі досягнення, а не зростання креативного потенціалу.	
Інтерес до надпрограмних знань не стимулюється.	
Креативні ідеї часто залишаються в тіні.	
Результат: Креативний потенціал характерний не для всіх учнів; якщо навіть він і є, то прихований і непомітний; учням досить складно визначити коло інтересів.	

2. Дібрати приклади проблемних ситуацій на уроках української мови та читання (клас, підручник і тема уроку на вибір здобувачів вищої освіти).

3. Підготувати семінар для вчителів початкових класів щодо реалізації технології проблемного навчання на уроках словесності, використовуючи публікацію А. Козлової (Козлова А. Від проблеми до вирішення. Підвищуємо професійний рівень педагогів // Початкова освіта. 2021. № 3-4. С. 22-30).

4. Презентувати за допомогою спеціальних програм (PowerPoint / Canva тощо) ігровий навчальний прийом «Шість капелюхів» на уроках словесності, що дозволяє досліджувати й аналізувати будь-яку проблемну ситуацію, використовую такі публікації:

- Псатій А. Проблемне навчання. Як відкривати знання разом з учнями // Початкова освіта. 2021. № 3-4. С. 6-20;

- Георгієнко З. Територія латерального мислення. Мистецтво думати // Початкова освіта. 2021. № 3-4. С. 30-46;

- Георгієнко З. Територія латерального мислення. Мистецтво думати // Початкова освіта. 2021. № 3-4. С. 30-46.

Авдиторна робота

1. Організаційний момент.

2. Обговорення теоретичних питань плану практичного заняття.

3. Проведення дискусії.

Запитання для дискусії:

- Як учитель має враховувати вікові особливості дітей у початкових класах під час реалізації проблемного навчання?

- Які компетентності в учнів можна сформулювати за допомогою засобів проблемного навчання?

- Чи потрібно використовувати проблемне навчання в освітньому процесі початкової школи?

- Які причини популярності кейс-стаді? Чим відрізняються технології проблемного навчання і кейсів?

- Які переваги та недоліки технології проблемного навчання та кейс-стаді?



4. Робота у групах! Дібрати приклади до прийомів створення проблемних ситуацій на уроках української мови та читання.

Тип протиріччя	Прийоми
Між двома (або більше) положеннями	Одноразово подати суперечливі факти, теорії або думки. Зіштовхнути різні думки учнів за допомогою питання або практичного завдання.
Між життєвими уявленнями учнів і науковим фактом	Активізувати життєві уявлення учнів за допомогою питання або практичного завдання «на помилку». Подати науковий факт за допомогою повідомлення, експерименту чи наочності.
Між необхідністю і неможливістю виконати завдання вчителя	Подати практичне завдання, яке неможливо виконати загалом. Дати практичне завдання, не схоже з попередніми.

Після презентації своїх результатів, здобувачі обговорюють у парах:

- Чи складно було виконати таке завдання?

- Що було складно, а що легко?

- Який досвід отримали від колеги? Яким досвідом поділилися з колегою?

- Чи сподобалась вправа? Чи корисною вона буде для учнів?



5. Робота в парах! Дібрати прийоми, що дозволять створити ситуацію успіху на уроках словесності, за допомогою «методичних кроків».

Крок 1. Сформулюйте проблемне питання уроку й установіть регламент (наприклад, кожен має висловитись одним реченням тощо).

Крок 2. Запропонуйте кожному учню за чергою приміряти капелюх спочатку одного кольору, потім інших та відповідно висловити своє ставлення до проблемного питання (з позиції різних типів мислення).

Крок 3. Здійсніть рефлексію (сформулюйте загальний висновок щодо дискусійного питання, визначте переваги та недоліки прийому, відчуття школярів у процесі «примірювання» різних ролей тощо).

Запропонувати власний алгоритм роботи над проблемною ситуацією. Обґрунтувати і зробити висновки.

6. Потлумачити вислів «Найважливіша проблема цивілізації – навчити дитину мислити» (Едісон).



7. Командна робота! Підготувати рекомендації для педагогів із застосування технології кейсів на уроках української мови та читання в початковій школі, користуючись підказкою:

1. Почніть із вирішення простого завдання («проблеми»).

2. Попрацюйте разом із учнями в ролі члена команди, обговоривши разом мету та розподіл обов'язків у групі.

3. Заздалегідь підготуйте та запропонуйте учням ресурси, які вони можуть використовувати для вирішення кейсу.

4. Заплануйте окремо час для зустрічей команд та їхньої роботи, щоб учні чітко могли проаналізувати загальний часовий ресурс та обсяг роботи.

5. Розробіть разом із учнями загальні правила роботи в командах.

6. Давайте можливість учням рефлексувати на кожному етапі вирішення проблеми.

7. Підбиття підсумків заняття. Рефлексія. Загальне оцінювання результатів практичного заняття.

Практичне заняття № 6

Тема: *ТЕХНОЛОГІЯ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ. ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЯК ДОСЛІДЖЕННЯ НА УРОКАХ СЛОВЕСНОСТІ*

Мета: Ознайомити здобувачів вищої освіти із сутністю технології диференційованого навчання, технології «навчання через дослідження»; сформувати вміння ідентифікувати та активно використовувати отримані знання; навчити аналізувати перспективне використання окреслених технологій у процесі організації навчання та виховання молодших школярів; уміти здійснювати диференційований підхід до учнів під час практичної підготовки, використовуючи різні види завдань; розвинути правильність і культуру усного та писемного

мовлення, мислення, пам'ять, увагу, уяву, творчий підхід; виховувати компетентного, ініціативного та творчого вчителя початкових класів.

Ключові поняття: диференціація, індивідуалізація, диференційований підхід, технологія диференційованого навчання, види диференціації, рівні розумового розвитку, групова форма навчання, технологія навчання як дослідження, навчання через дослідження, дослідницька технологія.

План

1. Мета та завдання диференційованого навчання учнів початкової школи.

2. Особливості реалізації диференційованого підходу на різних етапах уроку української мови та читання.

3. Мета і завдання дослідницької технології. Концептуальні положення.

4. Зміст дослідницької технології. Методи застосування технології навчання як дослідження на уроках української мови та читання.

Попередня підготовка

1. Опрацювати основну літературу:

а) основна:

1. Вашуленко М., Дубовик С. Формування в учнів початкових класів дослідницьких умінь на матеріалі програмового курсу української мови // Початкова школа. 2020. № 3. С. 11-17.

2. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології. Київ : Академвидав, 2015. 304 с.

3. Дубяга С.М. Педагогічні технології в початковій школі : Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів напряму підготовки «Початкова освіта». Мелітополь : Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2015. 160 с.

4. Кривощенко О.П. Диференційований підхід на уроках української мови в початковій школі // Початкове навчання та виховання. 2020. № 4-6. С. 35-38.

5. Маляр Л.В. Технології навчання освітньої галузі «Мови і літератури»: методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2021. 25 с.

6. Мелекесцева Н., Гудима Н., Ковальчук О. Формування дослідницьких умінь учнів початкових класів на уроках української мови // Международная научно-практическая конференция «Наука, образование, культура»: 32-я годовщина Комрадского государственного

университета : Сборник статей / главный редактор и составитель: Сулак С. К. Комрат : КГУ, 2023. С. 419-424.

7. Прищепа О.Ю. Формування і розвиток навичок письма молодших школярів на засадах диференційованого підходу : методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 72 с.

8. Технології навчання в мовно-літературній галузі початкової школи : навчально-методичний посібник для самостійної роботи / Автори-укладачі : Л.М. Роєнко, Т. А. Торчинська. Умань, 2018. 149 с.

9. Федорчук В.В. Сучасні технології навчання у підготовці педагогів : навчально-методичний посібник / автор-упорядник В.В. Федорчук. Кам'янець-Подільський, 2021. 69 с. URL : <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/5872/Fedorchuk-V.V.-Suchasni-tekhnohii-navchannia-u-pidhotovtsi-pedahohiv-2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

10. Чупрун Л. Планування навчання через дослідження за запитами учнів // Початкова школа. 2020. № 4. С. 31-33.

11. Янкович О. І., Кузьма І. І. Освітні технології у початковій школі : навчально-методичний посібник. Тернопіль: ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2018. 266 с.

б) допоміжна:

1. Баранова Н., Коцур Н. Дослідницька та експериментальна діяльність в умовах НУШ // Початкова школа. 2019. № 9. С. 13-16.

2. Бугайчук Ф. Диференційований підхід до навчання // Початкова школа. 2000. № 5. С.10-14.

3. Вашуленко М., Дубовик С. Формування в учнів початкових класів дослідницьких умінь на матеріалі програмового курсу української мови // Початкова школа. 2020. № 4. С. 18-23.

4. Вашуленко М.С., Дубовик С.Г. 100 мовних вправ для розвитку дослідницьких умінь учнів : метод. посібн. для вчителів. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2018.64 с.

5. Володько В.М. Індивідуалізація і диференціація навчання і виховання // Гуманітарні науки. 2002. №4. С. 54—65.

6. Заперченко Н. Диференційований підхід до навчання // Початкова школа. 2000. №5. С.10-12.

7. Корсакова О. Різномірні диференційовані завдання з української мови для початкових класів // Початкова школа. 2005. №7. С. 14- 44.

8. Костенко Г. Диференціація процесу навчання в умовах функціонування різновікових перших класів // Початкова освіта. 2003. №33. С.2-5.

9. Логачевська С. Диференційовані завдання з розвитку мовлення для 2 класу // Початкова школа. 2008. №6. С.10-19.

10. Логачевська С. Використання матеріалу підручника для диференційованих завдань // Початкова школа. 2011. №4. С.4-8.

11. Логачевська С. Диференціація – одна із форм інтерактивного навчання молодших школярів // Початкова школа. 2006. №10. С.18-23.

12. Нечипоренко О. Диференціація – одна з форм інноваційних технологій // Початкова школа. 2011. № 5. С. 21-24.

13. Прозорова Л. Творчі різнорівневі вправи з української мови для розвитку уваги, логічного та дивергентного мислення учнів. Київ : Академія, 2017. № 5. С. 36-39.

14. Стрілець С. Диференційований підхід на уроках української мови під час вивчення окремих орфограм у 2-3 класах // Початкова школа. 2012. № 6. С. 9-11.



2. Виконати завдання:

1. Підготувати короткі повідомлення (2-3 хв.) про врахування різних рівнів розвитку молодших школярів на уроках української мови, використовуючи публікацію О. Кривощенко (Кривощенко О.П. Диференційований підхід на уроках української мови в початковій школі // Початкове навчання та виховання. 2020. № 4-6. С. 35-38.).

2. Опрацювати статтю Л. Чупрун (Чупрун Л. Планування навчання через дослідження за запитами учнів // Початкова школа. 2020. № 4. С. 31-33.). Підготувати повідомлення (2-3 хв.) про спілкування як засіб в обговоренні проблемного питання.

3. Здійснити порівняльний аналіз *ідеї вільного вибору в навчанні* за традиційною й інноваційною моделями навчання (складання порівняльної таблиці).

Традиційна модель навчання	Інноваційна модель навчання
Учням пропонують єдині й готові завдання для обов'язкового виконання без будь-якого самостійного вибору дії; диференціація знижує статус одних учнів і підвищує його їм інших.	Розвиток почуття співробітництва й самостійності учнів через надання їм вибору завдань для вирішення; подання низки завдань для вибору будь-якої кількості з них; вибору способу виконання з теми, що розвиває креативне мислення учнів
Результат: формування догматичного мислення учнів.	

4. Підготувати фрагмент уроку з використанням диференційованих завдань з української мови в 4 класі на тему «Правопис особових закінчень дієслів 1-ї особи».

Алгоритм дій:

1 етап. Завдання для всіх учнів, яке виконують разом із учителем.

2 етап. Ті учні, які зрозуміли пояснення, далі працюють самостійно за зразком. Інші продовжують працювати з учителем.

3 етап. Учні отримують завдання на закріплення нового матеріалу:

1 варіант (ті, які вже працювали за зразком) – ускладнене завдання;

2 варіант (хто зрозумів) – виконати завдання за зразком;

3 варіант (хто не зрозумів) – продовжують працювати з учителем.

4 етап. Спільне завдання.

Аудиторна робота

1. Організаційний момент.

2. Обговорення теоретичних питань плану практичного заняття.

3. Проведення дискусії.

Запитання для дискусії:

- Як у звичайному закладі освіти забезпечити всіх учнів однаковою підтримкою, орієнтуватися на потреби, здібності й зацікавлення кожного?

- Чому епізодичне застосування диференційованих завдань не дає бажаного ефекту?

- У майбутній професійній діяльності не буду дітей змушувати адаптуватися до стандартних навчальних шаблонів, а навпаки – пристосовувати шаблони до потреб учнів. Прокоментуйте.

- Чи створюють однотипні завдання належні умови для розвитку мислення учнів? Якщо ні, то чому?

- Як зробити так, щоб на уроці учні могли шукати відповіді на власні запитання? Як правильно ставити запитання? Чи може учень скеровувати власну пізнавальну діяльність самостійно?



4. Робота в парах! Дібрати дидактичний матеріал із розвитку мовлення молодших школярів, використовуючи алгоритм організації дослідження на основі запитів учнів:

1. Зацікавлююсь.

2. Що я знаю про це?

3. *Запитую.*
4. *Знаходжу можливі відповіді.*
5. *Ставлю нові запитання.*
6. *Шукаю нову інформацію.*
7. *Створюю.*
8. *Дискутую, презентую.*

5. Сформувані вимоги до діяльності вчителя в умовах упровадження технології навчання як дослідження на уроках української мови та читання.



6. Робота у групах! Дібрати завдання за ступенем складності на уроці української мови та читання.

Приклад ускладнення завдань з розвитку мовлення:

1. *Переказати зміст оповідання за малюнком.*
2. *Розмістити у певному порядку сюжетні малюнки, скласти оповідання.*
3. *Скласти оповідання за опорними словами.*
4. *Скласти оповідання за планом.*
5. *Користуючись малюнком, домислити, що було до і після зображених подій.*
6. *Скласти оповідання з власного життя.*
7. Потлумачити вислови: «До кожного учня треба підійти, побачити його труднощі, кожному дати тільки для нього призначене завдання» (В. Сухомлинський); «Природня цікавість заохочується, коли вчитель приймає запит!» (Із простору Інтернету).
8. Підбиття підсумків заняття. Рефлексія. Загальне оцінювання результатів практичного заняття.

Практичне заняття № 7

**Тема: ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ «ЩОДЕННІ 5».
МНЕМОТЕХНІКА – ТЕХНОЛОГІЯ ЕФЕКТИВНОГО
ЗАСВОЄННЯ ІНФОРМАЦІЇ**

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з особливостями технології «Щоденні 5»; мнемотехнікою як ефективною технологією засвоєння інформації; схарактеризувати 5 видів діяльності за технологією «Щоденні 5», навчитись застосовувати технології на практиці, добирати відповідні завдання до кожного етапу; розвивати логічне мислення, вміння мислити критично мовлення, креативність;

виховувати любов до читання книг, бути самостійним, терплячим, доброзичливе ставлення при взаємодії під час роботи в парах та у групах.

Ключові поняття: технологія «Щоденні 5», мнемотехніка, прийоми мнемотехніки, піктограма, мнемотаблиця, читацька компетентність, читацька культура.

План

1. Методичні аспекти у формуванні читацької та писемної компетентностей учнів початкової школи.

2. «Щоденні 5» як ефективний засіб формування мовної особистості молодшого школяра. Застосування прийомів технології «Щоденні 5» на уроках української мови та читання.

3. Розвиток читацької культури учнів початкових класів засобами технології «Щоденні 5».

4. Методи та прийоми мнемотехніки на уроках словесності.

Попередня підготовка

1. Опрацювати основну літературу:

а) основна:

1. Жураковська Н.І. Технологія «Щоденні 5» як засіб формування мовної особистості молодшого школяра на уроках української мови. URL: <https://naurok.com.ua -191656.html>

2. Оніщенко І.В. Практика впровадження методики «Щоденні 5». Тренінг // Початкове навчання та виховання. 2020. № 1-3. С. 15-25.

3. Павленко Л., Джулинська І. Слухання і театралізація за педагогічною технологією навчання читання та письма «Щоденні 5» // Початкова школа. 2020. № 3. С. 45-48.

4. Чепурний Г.А. Освітня мнемотехніка : Навчально-методичний посібник. Тернопіль : Мандрівець, 2020.

5. Шнуренко В.С., Зуєва С.М., Окомащенко Н.Ю., Кулішова А.А. Сучасні практики НУШ. «Щоденні 5» – це крок до успіху // Початкове навчання та виховання. 2019. № 31-33. С. 3-39.

б) допоміжна:

1. Акоюн А., Колосовська О. Завдання на перевірку прочитаного під час застосування методичної системи «Щоденні 5» // Початкова школа. 2019. №11. С.14-16.

2. Гудима Н. «Щоденні 5» як засіб формування творчої особистості молодшого школяра на уроках словесності // Сучасні технології початкової освіти: реалії та перспективи: збірник наукових праць.

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, педагогічний факультет, кафедра теорії та методик початкової освіти; редкол.: Н.В. Бахмат, Н.В. Гудима, О.В. Ковальчук. Київ : Міленіум, 2023. Випуск 9. С.27-35.

3. Застосування педагогічної технології «Щоденні 5» у роботі над текстом у початковій школі (1-2 класи) : навчально-методичний посібник / упорядник: Наталія Тіхонова. Кропивницький, 2021.

4. Застосування педагогічної технології «Щоденні 5» під час роботи над текстом у початковій школі (3-4 класи) : навчально-методичний посібник / упорядник Наталія Тіхонова. Кропивницький, 2022. 96 с.

5. Ісаєва О. О. Про сучасного читача: що відбувається з книгою на сучасному етапі // Шкільна бібліотека. 2014. №3.

6. Лиженко В.І. Щоденні «5». Тексти для слухання. 1 клас. Харків : Вид-во «Ранок», 2020. 128 с.

7. Лиженко В.І. Щоденні «5». Тексти для слухання. 2 клас. Харків : Вид-во «Ранок», 2020. 128 с.

8. Лиженко В.І. Щоденні «5». Тексти для слухання. 4 клас. Харків : Вид-во «Ранок», 2022. 144 с.

9. Прокопенко Л.В. Розвиток мотиваційної сфери дитини прийомами мнемотехніки та іграми-вправами із набором з шести цеглинок LEGO DUPLO. З використанням матеріалів the LEGO Foundation // Початкове навчання та виховання. 2019. № 7-9. С. 8-12.

10. Чепурний Г.А. Мнемотехніка: технологія ефективного засвоєння інформації в умовах сучасної освіти : навчально-методичний посібник. Тернопіль, 2017. 208 с.

11. Янкович О.І., Кузьма І.І. Освітні технології у початковій школі : навчально-методичний посібник. Тернопіль : ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2018. 266 с.



2. Виконати завдання:

1. Підготувати методичні рекомендації (2-3 хв.) про практичне відпрацювання дій учителя та учня/учениці в межах упровадження методики «Щоденні 5», використовуючи публікацію І. Оніщенко (Оніщенко І.В. Практика впровадження методики «Щоденні 5». Тренінг // Початкове навчання та виховання. 2020. № 1-3. С. 15-25).

2. Проаналізувати вправи для перевірки розуміння твору, усвідомлення прочитаного, зокрема словесне малювання, графічне ілюстрування, творчий переказ, робота з ілюстраціями, читання за

ролями, інсценізація, складання за допомогою вчителя казок, лічилок, загадок, віршів тощо, використовуючи таку публікацію:

- Шнуренко В.С., Зуєва С.М., Окомашенко Н.Ю., Кулішова А.А. Сучасні практики НУШ. «Щоденні 5» – це крок до успіху // Початкове навчання та виховання. 2019. № 31-33. С. 3-39.

3. Здійснити порівняльний аналіз характеру навчання в початковій школі за традиційною й інноваційною моделями (складання порівняльної таблиці).

Традиційна модель навчання	Інноваційна модель навчання
Виставлення негативних оцінок як покарання за неуспішність	Відсутність негативних оцінок – спосіб креативного розвитку особистості.
Звернення до батьків із вимогою змусити дітей навчатися	
Результат: виснаження сил учителя; зневіра у своїх можливостях у навчанні та вихованні; вимушене полегшення навчального матеріалу через його складність для слабких учнів.	

Авдиторна робота

1. Організаційний момент.
2. Обговорення теоретичних питань плану практичного заняття.
3. Проведення дискусії.

Запитання для дискусії:

- Як в умовах сьогодення мотивувати дітей читати книги?
- Хто обирає книгу (текст) молодшим школярам для читання?

Вчитель чи учень?

- Чи передбачено створення у класі бібліотеки під час упровадження технології «Щоденні 5»? Яка роль «класної бібліотеки» загалом в освітньому процесі початкової школи?

- Ваша думка щодо створення куточка «Читацькі досягнення» у класі.

- Яке місце мнемотехніки в сучасній початковій школі?


- Чи погоджуєтеся з думкою, що діти всі різні, тому й асоціації різні, головне, щоб вони були зрозумілими самим дітям? Обґрунтуйте.

- Які методики запам'ятовування інформації Ви знаєте? Чи можна їх застосовувати в освітньому процесі початкової школи?



4. Робота в парах! Дібрати прийоми мнемотехніки як засобу формування комунікативної компетентності молодших школярів, використовуючи набір з шести цеглинок LEGO DUPLO. Представити й

обговорити значення окреслених прийомів зі здобувачами вищої освіти.

 5. Командна робота! Розробити алгоритм проведення, індивідуальні картки, картки контролю тощо для «Щоденні 5» (клас, підручник і тема уроку на вибір здобувачів вищої освіти).

6. Потлумачити вислів «Успіх приходиться до того, хто робить те, що найбільше любить» (М. Форбс).

7. Підбиття підсумків заняття. Рефлексія. Загальне оцінювання результатів практичного заняття.

Практичне заняття № 8

Тема: СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ. СКРАЙБІНГ. ЛЕПБУК ЯК НАВЧАЛЬНА ТЕХНОЛОГІЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЧИТАННЯ

Мета: Ознайомити здобувачів вищої освіти із сутністю сучасних технологій візуалізації на уроках української мови та читання; сформувати вміння ідентифікувати та активно використовувати отримані знання; навчити аналізувати перспективне використання технологій візуалізації, зокрема скрайбінгу, лепбука в процесі організації навчання та виховання молодших школярів; розвинути правильність та культуру усного та писемного мовлення, мислення, пам'ять, увагу, уяву, творчий підхід; виховувати компетентного, ініціативного та творчого вчителя початкових класів.

Ключові поняття: візуалізація, технології візуалізації, скрайбінг, лепбук, дидактичний потенціал візуалізації, ментальна карта, онлайн-інструменти візуалізації.

План

1. Дидактичний потенціал використання візуалізації в освітньому процесі початкової школи.

2. Сучасні форми візуалізації матеріалу на уроках української мови та читання.

3. Ментальна карта як засіб візуалізації навчального матеріалу на уроках мовно-літературної освітньої галузі.

4. Онлайн-інструменти візуалізації на уроках словесності.

5. Зміст і види технології скрайбінгу. Етапи й особливості використання скрайбінгу в початкових класах. Створення скрайб-презентації.

6. Лепбук як навчальна технологія у формуванні комунікативних компетентностей молодших школярів. Різновиди лепбука. Особливості використання лепбука на уроках української мови та читання.

Попередня підготовка

1. Опрацювати основну літературу:

а) основна:

1. Грітченко А., Мартинюк М., Шут М. Сучасні технології візуалізації навчальної інформації у професійній підготовці майбутніх учителів // Педагогічна освіта: теорія і практика. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія педагогічна. 2020. № 26. С. 92–101. URL: <http://ped-series.kpnu.edu.ua/article/view/226214>.

2. Ліпчевська І. Визначення сутності вмінь візуалізації навчальної інформації майбутніх учителів початкової школи // Молодь і ринок. 2022. №7–8 (205–206). С. 151–156. URL: <https://doi.org/10.24919/2617-0825.7/205.2022>

3. Ліпчевська І. Мова візуальної комунікації у початковій освіті // Нова українська початкова школа: нові виміри професійного розвитку вчителя : Матеріали Всеукр. науково-практ. конф. з міжнар. участю, м. Запоріжжя, 16–17 верес. 2021 р. Запоріжжя, 2021. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/728094/>

4. Ліпчевська І. Формування візуальної грамотності учнів як складова компетентності сучасного вчителя початкової школи // Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи в контексті євроінтеграції : зб. матеріалів Міжнар. науково-практ. онлайн-конф., м. Івано-Франківськ, 18–20 трав. 2022 р. Івано-Франківськ, 2022. С. 97–100. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731786>.

5. Малихін О., Ліпчевська І. Педагогічна майстерність учителя початкових класів: візуалізація навчальної інформації в початковій школі : методичний посібник. Київ : «Видавництво Людмила», 2023. 74 с.

6. Малихін О., Ліпчевська І. Візуалізація навчальної інформації як складова професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи // Український педагогічний журнал. 2022. № 4. С. 59–67. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-4-59-66>.

7. Малихін О., Ліпчевська І. Формування вмінь візуалізації навчальної інформації майбутніх учителів початкової школи: методи діагностики : метод. посіб. Київ : «Вид-во Людмила», 2023. 72 с.

б) допоміжна:

1. Білоусова Л., Житеньова Н. Онлайнові інструменти візуалізації у діяльності сучасного педагога // ScienceRise: pedagogical education. 2018. № 7(27). С. 8–15. URL: <https://doi.org/10.15587/2519-4984.2018.151557>

2. Білоусова Л., Житеньова Н. Функціональний підхід до використання технологій візуалізації для інтенсифікації навчального процесу // Інформаційні технології і засоби навчання. 2017. Т. 57 № 1. С. 38–49. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2017_57_1_6

3. Білоусова Л., Житеньова Н. Хмарні сервіси як ефективний інструмент візуалізації // New computer technology. 2019. Т. 17. С. 25–30. URL: <https://doi.org/10.55056/nocote.v17i0.939>

4. Бондаренко, А. Ю. Дидактичні можливості технології скрайбінгу [Текст] : майстер-клас // Історія та правознавство. 2016. № 12. С. 2–6.

5. Голюк О.А., Родюк Н.Ю. Застосування наочності як засобу підвищення ефективності навчання в практиці початкової школи XIX століття // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. 2018. VI (71). Issue: 173. P. 7–10.

6. Грибачова М. Скрайбінг – сучасний засіб візуалізації мислення учнів // Учитель початкової школи. 2017. №1.

7. Гриценко Є. Ментальна карта як засіб візуалізації навчального матеріалу на уроках мовно-літературного циклу // Імідж сучасного педагога. 2022. №5. С. 119-125.

8. Зілінська Л. Використання лепбуку на уроці літературного читання // Початкова школа. 2019. № 6. С. 6-11.

9. Качак Т., Кульчак Х. Інфографіка як засіб візуалізації та аналізу мовнолітературного матеріалу в початковій школі // Актуальні питання гуманітарних наук. 2023. Вип. 61. Том 2. С. 188-195. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/61-2-31>

10. Ліпчевська І. Візуалізація в освіті: сучасний підхід до використання наочності // Світ дидактики: дидактика в сучасному світі : зб. матеріалів Міжнар. науково-практ. інтернет-конф., м. Київ, 21–22 верес. 2021 р. Київ, 2021. С. 196–197. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/728087/>

11. Ліпчевська І. Візуалізація навчальної інформації: робота з науково-пізнавальним текстом у початковій школі // Молодь і ринок. 2022. № 9–10(207–208). С. 127–133. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2022.268469>

12. Ліпчевська І. Візуалізація як складова дистанційної освіти у початковій школі // Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі : матеріали VII Міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 20–21 квіт. 2022 р. Київ, 2022. С. 104–105. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731536>

13. Ліпчевська І. Засоби наочності у початковій освіті: аспект використання інформаційно-комунікаційних технологій // Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи : матеріали VI Міжнар. науково-практ. конф., м. Запоріжжя, 12–18 трав. 2020 р. 2020. URL: https://drive.google.com/file/d/1zRJ_kH2acw1pLqhuMN5ofxseerBTbaMi/view

14. Ліпчевська І. Сучасний підручник для початкової школи: проблема візуалізації // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць. 2022. Вип. 29. С. 108–116. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2022-29-108-116>

15. Ліпчевська І.Л. Цифрова візуалізація як засіб формування читацької компетентності у початковій школі // Наукові дослідження та інновації в галузі суспільно-гуманітарних наук : зб. матеріалів I Всеукр. науково-практ. інтернет конф., м. м. Мелітополь, 24 листоп. 2021 р. Мелітополь, 2021. С. 185–187. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/728797/>

16. Малихін О., Ліпчевська І. Візуалізація навчальної інформації як складова цифрових підручників для початкової школи // Проблеми сучасного підручника: навчально-методичне забезпечення освітнього процесу в умовах воєнного часу : зб. тез доп., м. Київ, 14 верес. 2022 р. Київ, 2022. С. 208–211. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/732111/1/Text1.pdf>.

17. Онофрійчук Л. Скрайбінг як сучасна форма візуалізації навчального матеріалу в закладі вищої освіти // Народна освіта. 2020. № 1. С. 61–66. URL: <http://212.111.198.18:88/jspui/handle/123456789/98>.

18. Сидорчук Н.Г. Скрайбінг: інновації та традиції аудіовізуальної підтримки навчального процесу // Креативна педагогіка / Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся». Житомир, 2016. Вип. 11. С. 57-64.

19. Скрайбінг – новітня техніка презентації. Освіта. UA. URL: <https://osvita.ua/school/51803/>

20. Як створити презентацію в техніці скрайбінгу. URL: <http://osvita.ua/school/scribing/51803/>

21. Янкович О.І., Кузьма І.І. Освітні технології у початковій школі : навчально-методичний посібник. Тернопіль : ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2018. 266 с.

22. Kachak Tetiana, Kachak Khrystyna. Mind Maps as a Tool for Visualization and Structuring of Linguistic and Literary Material in the Process of Teaching Students // Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. 2022. Vol. 9, No. 1 (Apr. 2022), 92-100. URL: <https://doi.org/10.15330/jpnu.9.1.92-100>. <http://journals.pnu.edu.ua>.



2. Виконати завдання:

1. Розглянути та охарактеризувати розділи-«міста» «Карти грамоти»: «Звуки та букви», «Склади», «Слова», «Речення», «Тексти»; дослідити, як вони пов'язані між собою, а також обговорити розміри «міст» (тобто кругів, якими позначаються розділи курсу).

2. Підготувати фрагмент уроку навчання грамоти, використовуючи візуальний сервіс «Карта грамоти». Найбільш доцільно організувати роботу так, щоб клас регулярно працював з картою та, час від часу, діти, звертаючись до карти, робили цікаві «відкриття» (автор і підручник на вибір здобувачів вищої освіти).

3. Здійснити порівняльний аналіз *принципу опорних сигналів у навчанні молодших школярів* за традиційною й інноваційною моделями навчання (складання порівняльної таблиці).

Традиційна модель навчання	Інноваційна модель навчання
Поділ учнів на сильних і слабких.	Усі учні перебувають в однакових умовах навчання.
Застосування пояснювально-ілюстративного методу.	
Результат: негативне ставлення до учнів, які не розуміють теми уроку; позбавлення їх допомоги й уваги.	

Авдиторна робота

1. Організаційний момент.
2. Обговорення теоретичних питань плану практичного заняття.
3. Проведення дискусії.

Запитання для дискусії у тестовому форматі:

1. *На Вашу думку, візуалізація навчальної інформації в початковій школі – це, насамперед:*

а) використання на уроках готових наочних дидактичних засобів, які відображають навчальну інформацію у візуальній формі;

б) спосіб унаочнення навчальної інформації вчителем та учнями безпосередньо на уроці;

2. Зазначте, із якими з наведених суджень щодо використання візуалізації в освітньому процесі початкової школи Ви погоджуєтесь:

а) досвідченому вчителю немає необхідності залучати візуалізацію в освітній процес;

б) візуалізація навчальної інформації на уроці займає багато часу, проте є малоефективною;

в) використання візуалізації оптимізує освітній процес;

г) це тільки відволікає учнів від навчання;

д) використання візуалізації навчальної інформації покращує засвоєння матеріалу;

е) навчальна інформація, представлена у візуальній формі, легко запам'ятовуються;

ж) використання візуалізації в освітньому процесі є суттєвим додатковим навантаженням для вчителя.

3. Чи є необхідним використання візуальної форми представлення навчальної інформації на переважній більшості уроків у початковій школі?

а) так;

б) ні.

Аргументуйте свою точку зору.

4. Чи доцільно вчителю самотійно добирати або створювати навчальні візуальні матеріали до уроків?

а) так;

б) ні.

Аргументуйте свою точку зору.

5. Чи плануєте Ви використовувати методи візуалізації навчальної інформації на уроках у професійній діяльності? Аргументуйте свою точку зору.

4. Прослуховування, аналіз й обговорення фрагментів уроків, підготовлених здобувачами вищої освіти.



5. Робота у групах! Виготовити лепбук.

Орієнтовний зміст лепбука «буква «В»

1. Дидактична гра «Склади слово».

2. Дидактична гра «Склади речення».

3. Дидактична гра «Склади предмет, в назві якого є звук [в]» (геометричні фігури).

4. Дидактична гра «Виклади букву» (з природних, викидних матеріалів).

5. Дидактична гра «Квітка «Склади слово».

6. Дидактична гра «Знайди назву зі звуком [в]» (узагальнювальні слова).

7. Дидактична гра «Відгадай загадку та зроби звуковий аналіз».

8. Дидактична гра «Склади букет».

9. Дидактичне завдання «Напиши і розфарбуй».


10. Дидактичне завдання «Відкриті та закриті склади».

11. Дидактичне завдання «Чистомовки знаємо, дружно повторюємо».

12. Дидактичне завдання «Розучимо скоромовку».

13. Дидактичне завдання «Намалюй букву В».

6. Потлумачити вислів «Виживає не сильніший і не розумніший, а той, хто найкраще реагує на зміни, що відбуваються» (Гордон Драйден).

 7. Командна робота! Створити скрайб-презентацію за допомогою спеціальних програм (PowerPoint / Canva тощо), враховуючи рівень розвитку мислення учнів і етап уроку (клас, підручник і тема уроку на вибір здобувачів вищої освіти).

8. Підбиття підсумків заняття. Рефлексія. Загальне оцінювання результатів практичного заняття.

Лабораторна робота № 1

Тема: АКТУАЛЬНІСТЬ УПРОВАДЖЕННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ. ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Мета: Ознайомити здобувачів вищої освіти із сутністю ігрових технологій; сформувати вміння ідентифікувати та активно використовувати отримані знання; навчити аналізувати перспективне використання ігрових технологій у процесі організації навчання та виховання молодших школярів; розвинути правильність та культуру усного та писемного мовлення, мислення, пам'ять, увагу, уяву, творчий підхід; виховувати компетентного, ініціативного та творчого вчителя початкових класів.

Ключові поняття: Ігрові технології, структура ігрової діяльності, дидактичні ігри, ігровий задум, ігрова дія, творчі ігри, пізнавальні ігри, електронні ігрові ресурси.

Обладнання: підручники української мови та читання для 1-4 класів, періодичні видання.

Попередня підготовка

1. Підготувати відповіді на питання:

1. Дидактична гра в початковій школі: мета, завдання, функції.
2. Класифікація дидактичних ігор в освітньому процесі НУШ.
3. Дидактичні ігри на уроках навчання грамоти.
4. Навчальні ігри на уроках української мови та читання.
5. Електронні освітні ігрові ресурси в початковій школі.

2. Опрацювати основну літературу:

а) основна:

1. Гудима Н.В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до застосування інноваційних технологій на уроках мовно-літературної освітньої галузі // Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до професійної діяльності в Новій українській школі: оновлення філософії освіти : монографія ; за заг. Ред. Н.В. Бахмат, Н.В. Мелекесцевої, Н.В. Гудими. Київ : Міленіум, 2024. С. 197-228.

2. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології. Київ : Академвидав, 2015. 304 с.

3. Дубяга С.М. Педагогічні технології в початковій школі : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних

закладів напряму підготовки «Початкова освіта». Мелітополь : Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2015. 160 с.

4. Ларіонова Н. Електронні освітні ігрові ресурси в освітньому процесі початкової школи : науково-методичний посібник. Харків : Друкарня Мадрид, 2020. 96 с.

5. Маляр Л.В. Технології навчання освітньої галузі «Мови і літератури» : методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2021. 25 с.

6. Роєнко Л.М. Теорія і технології вивчення освітньої галузі «Мова і література». Курс лекцій : посіб. для студентів та учителів почат. кл. Умань, 2015. 126 с.

7. Теорія і технології вивчення освітньої галузі «Мова і література» : курс лекцій / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. Л.М. Роєнко. 2-ге вид. доп. Умань : Візаві, 2019. 172 с.

8. Технології навчання в мовно-літературній галузі початкової школи : навчально-методичний посібник для самостійної роботи / Автори-укладачі : Л.М. Роєнко, Т. А. Торчинська. Умань, 2018. 149 с.

9. Янкович О.І., Кузьма І.І. Освітні технології у початковій школі : навчально-методичний посібник. Тернопіль : ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2018. 266 с.

б) допоміжна:

1. Гоголь Н. Ігри на уроках читання як один із засобів естетичного виховання // Початкова школа. 2000. № 1. С. 19-21.

2. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / автор-укладач Н.П. Наволокова. Харків : Вид. група «Основа», 2009. 176 с.

3. Копосов П.Г. Нова українська школа: дидактичні особливості організації навчально-ігрової діяльності учнів 1-2 класів : навч.-метод. посіб. Харків : Вид-во «Фабула», 2021. 160 с.

4. Кудикіна Н.В. Ігрова діяльність дітей: теоретичні основи й методика педагогічного керівництва // Її величність гра: теорія і методика організації дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: зб. статей/за ред. Г.С. Тарасенко. Вінниця : ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського, 2009. С. 8–21.

5. Литвинова С.Г., Мельник О.М. Використання електронних освітніх ігрових ресурсів у навчально-виховному процесі початкової школи : методичні рекомендації. Київ : КОМПРИНТ, 2016. 85 с.

6. Онопрієнко О.В. Інструментарій оцінювання результатів компетентісно орієнтованого навчання молодших школярів : методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 72 с.

7. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : навчально-методичний посібник / за ред. Г.С. Тарасенко. Київ : Видавничий дім «Слово», 2010. 320 с.

8. Примакова В. В. Впровадження сучасних технологій у роботу початкової школи як можливий шлях формування наукової картини світу молодших школярів // Науково-методичний журнал «Нова педагогічна думка». 2008. № 4. С.141–144.

9. Сич М. Використання вправ з Lego на уроках української мови в початковій школі. Наука. Освіта. Молодь: матер. XIII Всеукр. наук. конф. студентів та молодих науковців (Умань, 22 квітня 2020 р.) / за ред. О.І. Безлюдного. Умань : Візаві, 2020. С. 215–218.

Авдиторна робота

1. Організаційний момент. Повідомлення теми, мети та основних завдань заняття. Мотивація навчальної діяльності здобувачів вищої освіти.

2. Вступний інструктаж:

- актуалізація опорних знань здобувачів вищої освіти з теми;
- пояснення особливостей (матеріали, якими дозволяється користуватися; правила виконання записів у зошитах для лабораторних робіт і т. ін.) та послідовності виконання завдань лабораторної роботи;
- загальні вимоги до оформлення лабораторної роботи.

3. Поточний інструктаж викладача (зокрема й індивідуальні інструктажі). Контроль за виконанням лабораторної роботи. Самостійне виконання здобувачами вищої освіти лабораторної роботи.

Завдання:

1. Проаналізувати методичний потенціал ігрових прав і завдань для розвитку комунікативних і читацьких компетентностей молодших школярів, використовуючи такі публікації:

- Зелена Л.Є. Дидактичні ігри на формування навичок читання // Початкове навчання та виховання. 2019. № 16-18. С. 43-46.

- Мисько Г. Гра – провідний вид діяльності молодших школярів // Початкова школа. 2020. № 11-12. С. 15-21.

2. Підготувати фрагменти уроку з української мови та читання, застосовуючи ігрову технологію на етапі засвоєння нового матеріалу або етапі закріплення навчального матеріалу (клас, підручник і тема уроку на вибір здобувачів вищої освіти).

3. Здійснити порівняльний аналіз *формулюванню мети навчання* в початковій школі за традиційною й інноваційною моделями навчання (складання порівняльної таблиці).

Традиційна модель навчання	Інноваційна модель навчання
Учитель оголошує тему уроку, ставить мету та завдання.	
Тему уроку пояснює вчитель із початку до кінця. Під час закріплення знань участь беруть не всі учні.	
Результат: учні – пасивні слухачі, які отримують готову інформацію.	



4. Робота у групах! Розроблення та представлення однієї з обраних ігрових технологій (*Здобувачі вищої освіти обирають індивідуальну картку із завданням*).

Інструкційна карта №1

Рольова гра

1. Повторіть теоретичні засади та особливості організації рольової гри.

2. Розробіть та опишіть сценарій проведення (10 хв).

3. Підготуйте необхідні матеріали (2 хв).

4. Представте гру (4 хв).

Інструкційна карта №2

LEGO –гра

1. Повторіть теоретичні засади та особливості організації LEGO–гри.

2. Розробіть та опишіть сценарій проведення (*Місце гри в освітньому процесі, мета, етапи організації та проведення гри*) (10 хв).

3. Підготуйте необхідні матеріали (2 хв).

4. Представте гру (4 хв).

Інструкційна карта №3

Інтелектуальна гра

1. Повторіть теоретичні засади та особливості організації інтелектуальної гри.

2. Розробіть та опишіть сценарій проведення (*Місце гри в освітньому процесі, мета, етапи організації та проведення гри*) (10 хв).

3. Підготуйте необхідні матеріали (2 хв).

4. Представте гру (4 хв).

Інструкційна карта №4

Лінгвістична гра

1. Повторіть теоретичні засади та особливості організації даної гри.

2. Розробіть та опишіть сценарій проведення (*Місце гри у навчально-виховному процесі, мета, етапи організації та проведення*

гри).(10 хв)

3. Підготуйте необхідні матеріали. (2 хв)

4. Представте гру. (4 хв) 3

Інструкційна карта №5

Творча гра

1. Повторіть теоретичні засади та особливості організації творчої гри.

2. Розробіть та опишіть сценарій проведення (*Місце гри в освітньому процесі, мета, етапи організації та проведення гри*) (10 хв).

3. Підготуйте необхідні матеріали (2 хв).

4. Представте гру (4 хв).

4. Завершальний інструктаж. Загальне оцінювання роботи академічної групи.

5. Підбиття підсумків лабораторного заняття.

Лабораторна робота № 2

Тема: *ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА НА УРОКАХ СЛОВЕСНОСТІ. СТОРІТЕЛІНГ – ТЕХНОЛОГІЯ НЕФОРМАЛЬНОГО НАВЧАННЯ*

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з основними прийомами, методиками, стратегіями розвитку творчих здібностей молодших школярів та методикою їх проведення, узагальнити та практично застосувати отримані знання, удосконалити навички самостійної навчально-пізнавальної діяльності; навчитися розробляти фрагменти уроків із використанням технології сторітелінг; розвивати критичне мислення, креативність, пам'ять, усне мовлення; виховувати майбутнього вчителя, готового до змін та навчання впродовж життя.

Ключові поняття: творчість, креативність, творчі здібності, творча особистість, творчі завдання, творчі задачі, рефлексія, сторітелінг, сюжет сторітелінгу.

Обладнання: підручники української мови та читання для 1-4 класів, періодичні видання.

Попередня підготовка

1. Підготувати відповіді на питання:

1. Сутність технології розвитку творчої особистості, її завдання.

2. Види творчих завдань. Методи та прийоми розвитку творчої особистості на уроках української мови та читання в початковій школі.

3. Поняття педагогічного сторітелінгу. Види, функції та структурні компоненти сторітелінгу.

4. Переваги стрітелінгу в роботі з дітьми на уроках української мови та читання.

2. Опрацювати основну літературу:

а) основна:

1. Вебінар «Storytelling – ефективний метод розвитку комунікативної компетентності сучасних учнів». URL: <https://naurok.com.ua/webinar/storytelling-efektivniy-metod-rozvitku-komunikativno-kompetentnosti-suchasnih-uchniv>.

2. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології. Київ : Академвидав, 2015. 304 с.

3. Діновська Г.А. Розвиток творчих здібностей молодших школярів на уроках української мови та читання у контексті компетентнісного підходу. Київ : Академвидав, 2019. 235 с.

4. Дубяга С.М. Педагогічні технології в початковій школі : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів напряму підготовки «Початкова освіта». Мелітополь : Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2015. 160 с.

5. Ковальчук О. Формування креативності у майбутнього вчителя початкових класів у контексті нової освітньої парадигми // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць. Вінниця : ТОВ «Друк плюс», 2022. Вип. 64. С. 71-78. URL: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/5039/4442>

6. Метод Storytelling: як зацікавити дітей, розповідаючи історії. URL: <https://naurok.com.ua/post/metod-storytelling-yak-zacikaviti-ditey-rozprovidayuchi-istori>

7. Федорчук В.В. Сучасні технології навчання у підготовці педагогів : навчально-методичний посібник / автор-упорядник В.В. Федорчук. Кам'янець-Подільський, 2021. 69 с. URL : <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/5872/Fedorchuk-V.V.-Suchasni-tekhnologii-navchannia-u-pidhotovtsi-pedahohiv-2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

8. Янкович О.І., Кузьма І.І. Освітні технології у початковій школі : навчально-методичний посібник. Тернопіль : ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2018. 266 с.

б) допоміжна:

1. Доценко С. О. Технологія розвитку критичного мислення як засіб формування творчих здібностей учнів початкових // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / Класич. приват. ун-т ; [редкол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя. 2016. Вип. 48 (101). С. 277–286.

2. Жуховська Т.В., Макеєва С.О. Творчі завдання з української мови патріотичного спрямування. 3 клас. Кам'янець-Подільський : ЗОШ І-ІІІ ступенів №10, 2017. 37 с.

3. Запарій Н.Г. Активізація творчої самостійної роботи на уроках української мови // Початкове навчання та виховання. 2019. № 16-18. С. 34-37.

4. Качак Т. Креативність учителя й учнів у процесі реалізації змісту й завдань літературної освіти у початковій школі // Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : зб. матер. V Міжнар.наук.-практ. Інтернет-конф. (Вінниця, 22-23 квітня 2021 р.). Вінниця : ТОВ «Меркьюрі-Поділля, 2021. № 10. С. 190–194.

5. Колот М. Творчі види робіт на уроках української мови // Початкова школа. 2018. № 3. С. 15-18.

6. Костюк Л., Барнич О., Мамчич О. Креативність та критичне мислення як елементи навичок технології «4К» на уроках української мови в НУШ // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Київ : Вид-ий дім «Гельветика», 2022. № 86. С. 113–118.

7. Літературне читання : розвиток творчих здібностей учнів. 3–4 кл. : навч.-метод. посіб. / упоряд. А.П. Каніщенко. Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2017. 120 с.

8. Манагарова Н. Розвиток творчих здібностей молодших школярів на уроках української мови // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. 2015. №11-12. С. 20–21.

9. Міщенко Н.І. Розвиток творчого потенціалу молодших школярів засобами інноваційних технологій // ТДАУ : Таврійський вісник освіти. 2017. № 1 (57). С. 138-144.

10. Павлюх В.В. Розвиток креативності в учнів різного віку : навч.-метод. посіб. Кропивницький : КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2023. 72 с.

11. Парфілова С.Л. Розвиток творчих здібностей молодших школярів на уроках української мови та літературного читання //

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2019. № 9 (93). С. 98-108.

12. Повчальні казки для дітей. URL: <https://nochdobra.com/uk/rozpovid-pro-shkolu-yak-yizhachok-bul-boyavsya-jdi-do-shkoli/>

13. Помирча С., Семіряжко А. Творчі завдання як засіб розвитку креативного мислення на уроках української мови в початковій школі // Гуманізація навчально-виховного процесу. 2023. №. 2 (104). С. 127-136.

14. Псатій А. Мислимо ширше. Розвиток креативності // Початкова освіта. 2021. № 1-2. С. 6-22.

15. Сторітелінг та інтерактивна дошка. URL: <http://teach-hub.com/storitelinh-ta-interaktyvna-doshka-yak-pojednaty/>

16. Ткачук М. Використання ігрових завдань у розвитку креативного мислення молодших школярів // Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: зб. матер. V Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. (Вінниця, 22-23 квітня 2021 р.). Вінниця : ТОВ «Меркьюрі-Поділля, 2021. № 10). С. 414–418.

17. Уроки креативності. Практичний досвід розвитку креативного мислення дітей 7-10 років: посібник для вчителів, педагогів та батьків / За ред. Т.О. Пушкарьової. Київ : ТОВ «Росток А.В.Т.», 2022. 60 с.

18. Фаніна М. Критичне мислення як засіб формування та розвитку творчих здібностей молодших школярів // Початкова школа. 2016. № 12. С. 34–36.

19. Явоненко М.В. Система творчих завдань міжпредметного характеру як засіб розвитку літературно-творчих здібностей молодших школярів. (дис... канд. пед. наук). Чернігівський держ. педагогічний університет ім. Т.Г. Шевченка, 2007.

Авдиторна робота

1. Організаційний момент. Повідомлення теми, мети та основних завдань заняття. Мотивація навчальної діяльності здобувачів вищої освіти.

2. Вступний інструктаж:

- актуалізація опорних знань здобувачів вищої освіти з теми;
- пояснення особливостей (матеріали, якими дозволяється користуватися; правила виконання записів у зошитах для лабораторних робіт і т. ін.) та послідовності виконання завдань лабораторної роботи;
- загальні вимоги до оформлення лабораторної роботи.

3. Поточний інструктаж викладача (зокрема й індивідуальні інструктажі). Контроль за виконанням лабораторної роботи. Самостійне виконання здобувачами вищої освіти лабораторної роботи.

Завдання:

1. Проаналізувати ігрові прави і завдання для розвитку творчої ініціативи молодших школярів на уроках словесності, використовуючи публікацію Н. Запарій (Запарій Н.Г. Активізація творчої самостійної роботи на уроках української мови // Початкове навчання та виховання. 2019. № 16-18. С. 34-37).

2. Укласти добірку дидактичного матеріалу із казок української літератури, використавши прийом «біном фантазії» (клас і підручник на вибір здобувачів вищої освіти).



3. Робота у групах! Обговорити приклади сторітелінгу на уроках української мови та читання.

ДІЄСЛОВО

У прадавньому царстві під назвою «Граматики» жив собі був хлопчик-горобчик і звали його ДІЄСЛОВО. Був він не слухняний, не посидючий. Тільки він те і робив, що стридав, пустував, співав пісеньки - дражнилки про всіх мешканців «Граматики».

Ось набридло це всім мешканцям і вирішили вони його вигнати з царства. Злякався хлопчик і почав плакати. Пообіцяв стати слухняним. Не пустувати, не ображати, не обманювати і писати НЕ з ДІЄСЛОВОМ завжди окремо.

Так і повелося і по сей день.

ПРО КОРИСТЬ РОЗДІЛОВИХ ЗНАКІВ

Чоловік загубив кому і почав боятися складних речень, шукав фрази, щоб простіші. За нескладними фразами прийшли нескладні думки.

Потім він загубив знак оклику і почав говорити тихо, рівно, з однією інтонацією. Його вже ніщо не бентежило, не радувало. Він до всього ставився без емоцій.

Потім він загубив знак запитання і перестав запитувати, жодні події не викликали в його цікавості, де б вони не відбувалися: в космосі, на землі чи навіть у власній квартирі.

Ще через кілька років він загубив двокрапку і перестав пояснювати людям свої вчинки.

Нарешті у нього залишилися одні лапки. Він не міг висловити жодної власної ідеї, весь час тільки когось цитував - так він зовсім розучився думати і дійшов до крапки.

Бережіть розділові знаки.

БУДОВА СЛОВА

Серед великого океану слів є цікава країна «Будова слова». І живуть у ній чудові жителі.

Серед квітучого саду стоїть знаменитий замок «Спільнокореневих слів». Слова ніколи не сваряться між собою, хоча можуть належати до різних частин мови і мати різні закінчення. Отож, вони і живуть сім'ями. А у кожній сім'ї є свій корінь. Тому слова і називаються спільнокореневими.

Кожне слово (якщо воно змінне) має право змінюватись. Такі слова мають основу і закінчення. От закінчення і змінюється. А робить воно це для того, щоб жити у дружбі з словами з інших сімей. У слові є основа. Це та частина слова, що залишається без закінчення. А в основу входять корінь, префікс, суфікс. Корінь головніша частина, бо є у кожному слові. Префікс захищає корінь і стоїть перед ним. Суфікс захищає корінь і стоїть за ним.

Ось так і живуть слова у чудовому замку «Спільнокореневих слів», розв'язують свої проблеми, вивчають розбір слів за будовою, вчаться добирати собі спільнокореневі слова.

4. Написати есе за темою (тема на вибір здобувачів вищої освіти): «Розвиток творчих здібностей молодших школярів засобами художнього слова»; «Розвиток літературно-творчих здібностей учнів початкової школи»; «Я – творчий випускник початкової школи»; «Сторітелінг як ефективний засіб розвитку комунікативних компетентностей молодший школярів»; «Сторітелінг як ефективний засіб розвитку читацьких компетентностей молодший школярів»; «Розвиток словникового запасу молодший школярів через творчі вправи»; «Формування текстотворчих умінь молодших школярів засобами технології розвитку творчих здібностей»; «Формування синтаксичних умінь молодших школярів засобами сторітелінгу»; «Формування пунктуаційних умінь молодших школярів засобами сторітелінгу»; «Формування поняття про речення у молодших школярів засобами сторітелінгу»; «Формування лексичних компетентностей молодших школярів засобами сторітелінгу»; своя тема.



5. Робота в парах! Здійснити порівняльний аналіз *стилю педагогічного спілкування між учасниками освітнього процесу за традиційною й інноваційною моделями навчання (складання порівняльної таблиці).*

Традиційна модель навчання	Інноваційна модель навчання
Пряме передавання готових знань через пояснення начального матеріалу й ілюстрацій.	
Учні, що не встигають у навчанні, швидко втомлюються; у них зникає бажання продовжувати навчання в закладі освіти.	
Навчання – важка праця.	
Учитель зі своїми жорсткими вимогами.	
Примушення учня до процесу навчання.	
На уроці оцінювання своєї праці отримує мала кількість учнів.	
Діти не захищені від образ нетактовних учителів.	
Позашкільний креативний продукт не завжди отримує визнання й оцінювання.	
Результат діяльності: діти мислять шаблонно; немає доказовості відповідей; пошуку інформації.	

4. Завершальний інструктаж. Загальне оцінювання роботи академічної групи.

5. Підбиття підсумків лабораторного заняття.

САМОСТІЙНА РОБОТА З ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота – це форма організації освітнього процесу, під час якої здобувачі вищої освіти виконують заплановані завдання під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. Відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (нова редакція)» самостійна робота здобувача вищої освіти є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Самостійна робота здобувача вищої освіти з навчальної дисципліни «Інноваційні технології навчання української мови та читання в початковій школі» охоплює різні форми самостійної діяльності, в процесі якої здобувач вищої освіти: працює над інформаційним обсягом навчальної дисципліни; працює з основною й допоміжною літературою, читає наукову та навчальну літературу; ознайомлюється з нормативними документами у галузі початкової освіти та їх опрацьовує; готується до практичних і лабораторних занять; виконує завдання, визначені в планах практичних і лабораторних занять; опрацьовує питання, винесені на самостійне опрацювання; виконує справи і завдання в об'єктно-модульному динамічному середовищі навчання Moodle; готує презентації навчального матеріалу; створює проєкти; пише есе; створює методичний кейс учителя початкових класів; готується до написання самостійної роботи та модульної контрольної роботи; розвиває критичне мислення щодо дискусійних питань на основі підготовлених практичних завдань; активізує самостійність як якість сучасного здобувача вищої освіти, що дає змогу успішно реалізовувати інноваційну педагогічну діяльність у початковій школі; готується до екзамену тощо.

Самостійна робота забезпечує комплексну підготовку здобувача вищої освіти до аудиторних занять і контрольних заходів з навчальної дисципліни. Результати цієї підготовки виявляються в активності здобувача вищої освіти на практичних і лабораторних заняттях, під час виконання тестових завдань та інших видів робіт.

Основною формою контролю та оцінювання самостійної роботи студентів є усне опитування як під час практичного і лабораторного

занять, так і на консультаціях.

Здобувачі вищої освіти мають дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених освітнім компонентом, відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (нова редакція)».

Креативна ініціатива здобувача вищої освіти підтримується. Очікується, що роботи здобувачів вищої освіти будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших здобувачів освіти становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача вищої освіти є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Дотримання академічної доброчесності здобувачів вищої освіти регулюється «Кодексом академічної доброчесності Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція)».

Неформальна та / або інформальна освіта здобувачів вищої освіти підтримується. Визнання результатів навчання, здобутих шляхом формальної або інформальної освіти регламентовано «Порядком визнання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (нова редакція)».

У випадку, якщо здобувач освіти отримав знання у неформальній та інформальній освіті, зарахування результатів навчання здійснюється згідно Порядку визнання результатів навчання здобувачів вищої освіти, отриманих шляхом здобуття неформальної/інформальної освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, зокрема, якщо їх тематика відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю).

У неформальній освіті: закінчення професійних курсів, семінарів або тренінгів, тематика яких відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю); підготовка конкурсної наукової роботи; призове місце на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт; призове місце на Всеукраїнській студентській олімпіаді.

В інформальній освіті: наявність наукової публікації; волонтерська діяльність.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1: ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЧИТАННЯ В КОНТЕКСТІ КОМПЕТЕНТІСНО-ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ. ГОТОВНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Опрацювати інформаційний обсяг і рекомендовану літературу з теми.

2. Написати есе на такі теми: «Комунікативна компетентність як основа формування національної свідомості особистості дитини», «Шляхи впровадження особистісно зорієнтованих технологій у сучасну початкову школу в процесі навчання мовно-літературної освітньої галузі (тема есе на вибір здобувачів вищої освіти).

3. Опрацювати фахові періодичні видання за останні 5 років та сформулювати актуальні питання інноваційної діяльності вчителя початкових класів.

4. Підготувати презентацію за допомогою спеціальних програм (PowerPoint / Canva тощо) на тему «Зарубіжні освітні технології, що запроваджують у початковій школі України».

5. Змодельювати ситуацію: Уявіть, що Вам доручили виступити на засіданні спільноти вчителів початкових класів із проблеми реалізації освітніх технологій в освітньому процесі початкової школи. Написати текст виступу.

6. Узяти інтерв'ю в учителів-практиків початкової школи про їхнє бачення та ставлення до змін в освіті та до використання інноваційних освітніх технологій на уроках української мови та читання в початковій школі.

7. Отримати сертифікат програми (заходу) неформальної освіти за темою заняття (за бажанням здобувачів вищої освіти, така форма здобуття освіти підтримується).

Тема 2: АКТУАЛЬНІСТЬ УПРОВАДЖЕННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ. ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

1. Опрацювати інформаційний обсяг і рекомендовану літературу з теми.

2. Сформулювати педагогічні умови ефективності застосування ігрових технологій на уроках словесності.

3. Дібрати дидактичні ігри з метою розширення словникового запасу учнів на уроках української мови.

4. Підготувати презентацію за допомогою спеціальних програм (PowerPoint / Canva тощо) на тему «Педагогічний досвід як умова формування педагогічної творчості».

5. Скласти тези статті, в якій аналізується методика роботи вчителя початкових класів із використанням ігрових технологій (див. рекомендовану літературу) за таким алгоритмом дій:

- вказати автора, назву статті;
- у вигляді тез представити її основний зміст;
- зробити висновки.



6. Робота у групах! Застосувати ігрову технологію до окремого етапу уроку, презентувати її (здобувачі вищої освіти групуються за бажанням).

Група 1. Українська мова. Тема «Рід і число іменника» (за підручником О. Вашуленко «Українська мова та читання», 4 клас 1 частина).

Етап «Засвоєння нових знань умінь та навичок»

Група 2. Українська мова. Тема «Прикметник як частина мови» (за підручником О. Вашуленко «Українська мова та читання», 4 клас 1 частина).

Етап «Актуалізація опорних знань учнів»

Група 3. Читання. Тема «Вірш Марії Пономаренко «Осінь пензлика взяла» (за підручником О. Вашуленко «Українська мова та читання», 3 клас 2 частина).

Етап «Мотивація навчально-пізнавальної діяльності учнів. Повідомлення теми й мети уроку»

Група 4. Читання. Тема «Олександр Олесь «Ліс восени» (за підручником О. Вашуленко «Українська мова та читання», 4 клас 2 частина).

Етап «Творче застосування знань, умінь і способів діяльності»

Група 5. Читання. Тема «Частини основи: корінь, префікс, суфікс» (за підручником О. Вашуленко «Українська мова та читання», 3 клас 1 частина).

Етап «Засвоєння нових знань умінь та навичок»

7. Узяти інтерв'ю в учителів-практиків початкової школи про використання ігрових освітніх технологій на уроках української мови та читання в початковій школі.

8. Отримати сертифікат програми (заходу) неформальної освіти за темою заняття (за бажанням здобувачів вищої освіти, така форма здобуття освіти підтримується).

**Тема 3: ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ
СЛОВЕСНОСТІ. ТЕХНОЛОГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ГРУПОВОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЧИТАННЯ**

1. Опрацювати інформаційний обсяг і рекомендовану літературу з теми.
2. Навести приклади та продемонструвати застосування інтерактивних методів на уроках словесності (за власним вибором).
3. Розробити методичні рекомендації щодо оцінювання роботи учнів на інтерактивному уроці.
4. Підготувати розгорнутий конспект уроку, застосувавши одну із форм інтерактивних технологій опрацювання дискусійних питань.
5. Дібрати до кожної із технологій опрацювання дискусійних питань завдання, об'єднані однією темою уроку.
6. Сформулювати вимоги до впровадження технології організації групової навчальної діяльності на уроках словесності.
7. Вивчити, описати і презентувати досвід роботи сучасних педагогів із упровадження технології організації групової навчальної діяльності молодших школярів на уроках словесності в умовах Нової української школи.
8. Розробити фрагмент уроку української мови або читання з введенням у структуру уроку групових форм організації навчальної діяльності школярів.
9. Охарактеризувати недоліки і переваги технології організації групової навчальної діяльності молодших школярів.
10. Отримати сертифікат програми (заходу) неформальної освіти за темою заняття (за бажанням здобувачів вищої освіти, така форма здобуття освіти підтримується).

**Тема 4 : ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ
НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЧИТАННЯ. КВЕСТ-
ТЕХНОЛОГІЯ**

1. Опрацювати інформаційний обсяг і рекомендовану літературу з теми.
2. Визначити умови, які спонукають учнів до критичного мислення на уроках словесності.
3. Підготувати презентацію за допомогою спеціальних програм (PowerPoint / Canva тощо) практичного застосування таких методів

критичного мислення, як «Кластер», «Кола Вена», «Тонкі та товсті запитання»; «INSERT (читання з позначками)»; «Шість капелюхів»; «Континуум (неперервна шкала думок)»; «Фішбоун»; «РАФТ»; «Шість «чому»; «Читання з передбаченням»; «Кубик Блума»; «Метод Джигсоу»; метод «Пресс»; стратегія «Взаємні запитання»; «Кошик ідей»; «Лист по колу»; «Брейнсвормінг»; «Ковдра ідей»; «Концептуальна таблиця»; «Зигзаг»; «Дерево припущень»; «Передбачення»; «Логічний ланцюжок»; «Незакінчене речення»; прийом «ЗаХід»; прийом «Прогулянка галереєю»; прийом «Бортовий журнал» (на вибір здобувачів вищої освіти).

4. Розробити фрагмент урок з української мови та читання з використанням технології критичного мислення і продемонструвати його.

5. Підготувати квест-заняття для позашкільної діяльності учнів початкової школи з метою удосконалення навичок читання.

6. Узяти інтерв'ю в учителів-практиків початкової школи про використання технології розвитку критичного мислення та квест-технології на уроках української мови та читання в початковій школі (в процесі підготовки до лабораторного заняття).

7. Укласти глосарій за темою заняття.

8. Отримати сертифікат програми (заходу) неформальної освіти за темою заняття (за бажанням здобувачів вищої освіти, така форма здобуття освіти підтримується).

Тема 5: ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТА ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЧИТАННЯ. ПРОЄКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ

1. Опрацювати інформаційний обсяг і рекомендовану літературу з теми.

2. Дібрати форми використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках словесності. Розкрити особливості застосування мультимедійних засобів на різних етапах уроку.

3. Написати есе на такі теми: «Інформаційно-комунікаційні технології та їхня роль в освітньому процесі початкової школи»; «Інформатизація початкової освіти – актуальна проблема сьогодення», «Особливості використання комп'ютерних технологій на уроках української мови та читання» (тема есе на вибір здобувачів вищої освіти).

4. Сформулювати вимоги до реалізації проєктної технології на уроках словесності в початковій школі.

5. Запропонувати тематику проєктів з вивчення української мови та читання для 3 класу початкової школи.

6. Робота у групах! Підготувати навчальний проєкт на такі теми: «Інформаційно-комунікаційні технології в початковій школі: за і проти»; «Загрози для школяра в реальному й віртуальному світі та як їх уникнути» (здобувачі вищої освіти працюють у двох групах, поділ за списком у журналі).

7. Отримати сертифікат програми (заходу) неформальної освіти за темою заняття (за бажанням здобувачів вищої освіти, така форма здобуття освіти підтримується).

Тема 6: ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА НА УРОКАХ СЛОВЕСНОСТІ.

СТОРИТЕЛІНГ – ТЕХНОЛОГІЯ НЕФОРМАЛЬНОГО НАВЧАННЯ

1. Опрацювати інформаційний обсяг і рекомендовану літературу з теми.

2. Визначити оптимальні умови для розвитку творчого потенціалу учнів на уроках мовно-літературного циклу.

3. Дібрати комплекс вправ для розвитку творчої уяви молодших школярів (клас і підручник на вибір здобувачів вищої освіти)

4. Створити власну технологію особистісно зорієнтованого навчання і виховання з метою розвитку творчих здібностей учнів у процесі навчання мовно-літературної освітньої галузі.

5. Розробити фрагмент уроку читання з використанням технології «Сторітелінг» (клас і підручник на вибір здобувачів вищої освіти).

6. Написати есе на тему «Сторітелінг – технологія для сучасних дітей».

7. Укласти словник термінів з теми заняття.

8. Отримати сертифікат програми (заходу) неформальної освіти за темою заняття (за бажанням здобувачів вищої освіти, така форма здобуття освіти підтримується).

Тема 7: ТЕХНОЛОГІЯ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ. ТЕХНОЛОГІЯ КЕЙСІВ (CASE-STUDY)

1. Опрацювати інформаційний обсяг і рекомендовану літературу з теми.

2. Обґрунтувати умови оптимального використання проблемного навчання в початковій школі.

3. Описати методичні прийоми, які використовує вчитель для створення проблемної ситуації на уроках української мови та читання в початковій школі.

4. Підготувати презентацію за допомогою спеціальних програм (PowerPoint / Canva тощо) на тему «Використання проблемно-пошукових та інтерактивних завдань на уроках словесності в початковій школі».

5. Написати есе на тему «Використання методу case-studies на уроках української мови та читання в початкових класах».

6. Вивчити, описати і презентувати досвід роботи сучасних педагогів із впровадження педагогічної технології «Створення ситуації успіху» на уроках української мови і читання» в початковій школі.

7. Отримати сертифікат програми (заходу) неформальної освіти за темою заняття (за бажанням здобувачів вищої освіти, така форма здобуття освіти підтримується).

Тема 8: ТЕХНОЛОГІЯ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ. ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЯК ДОСЛІДЖЕННЯ НА УРОКАХ СЛОВЕСНОСТІ

1. Опрацювати інформаційний обсяг і рекомендовану літературу з теми.

2. Обґрунтувати особливості побудови уроку словесності в початковій школі з використанням диференційованого підходу до навчання.

3. Підготувати презентацію за допомогою спеціальних програм (PowerPoint / Canva тощо) на такі теми: «Диференціація завдань у системі вивчення окремих тем української мови», «Особливості диференційованого навчання в 1-2 класах», «Елементи диференціації в перший рік вивчення мови», «Умови успішного застосування диференційованого навчання на уроках української мови та читання», «Диференційовані домашні завдання з української мови», «Диференційовані завдання на уроках розвитку зв'язного мовлення», «Критичне мислення та диференціація на уроках української мови та читання в початковій школі» (тема на вибір здобувачів вищої освіти).

4. Вивчити, описати і презентувати досвід роботи сучасних педагогів із упровадження технології навчання як дослідження на уроках словесності в умовах Нової української школи.

5. Робота в парах! Дібрати диференційовані завдання для молодших школярів на різних етапах уроку української мови та читання (Обрати тему з української мови або читання та розробити різнорівневі завдання для учнів – представників різних типів. Запропонувати для обговорення одну з проблем, розробивши план-сценарій такого обговорення (проблемні питання, приклади зі шкільного життя, можливі засоби розв'язання тощо). Запропонувати систему диференціації учнів у класі (з досвіду перебування на практиці). Навести можливі стратегічні й тактичні варіанти дій. Проаналізувати труднощі, які можуть виникнути.

6. Отримати сертифікат програми (заходу) неформальної освіти за темою заняття (за бажанням здобувачів вищої освіти, така форма здобуття освіти підтримується).

Тема 9: ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ «ЩОДЕННІ 5».
МНЕМОТЕХНІКА – ТЕХНОЛОГІЯ ЕФЕКТИВНОГО
ЗАСВОЄННЯ ІНФОРМАЦІЇ

1. Опрацювати інформаційний обсяг і рекомендовану літературу з теми.

2. Схарактеризувати переваги педагогічної технології «Щоденні 5».

3. Вивчити, описати і презентувати досвід роботи сучасних педагогів із упровадження педагогічної технології «Щоденні 5» в освітній процес Нової української школи.

4. Написати есе на тему «Актуальність упровадження технології мнемотехніки в сучасну початкову освіту»

5. Розробити методи та прийоми використання мнемотехніки в мовно-літературній освітній галузі.

6. Узяти інтерв'ю в учителів-практиків початкової школи про використання технології «Щоденні 5» та мнемотехніки на уроках української мови та читання в початковій школі (в процесі підготовки до лабораторного заняття).

7. Укласти словник термінів із теми.

8. Отримати сертифікат програми (заходу) неформальної освіти за темою заняття (за бажанням здобувачів вищої освіти, така форма здобуття освіти підтримується).

Тема 10: СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ. СКРАЙБІНГ. ЛЕПБУК ЯК НАВЧАЛЬНА ТЕХНОЛОГІЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЧИТАННЯ

1. Опрацювати інформаційний обсяг і рекомендовану літературу з теми.

2. Підготувати рекомендації для педагогів із застосування сучасних технологій візуалізації на уроках української мови та читання в початковій школі

3. Виготовити лепбук.

ОРІЄНТОВНИЙ ЗМІСТ ЛЕПБУКА «БУКВА «М»

1. Дидактична гра «Склади слово».

2. Дидактична гра «Склади речення».

3. Дидактична гра «Склади предмет, у назві якого є звук [м]» (геометричні фігури).

4. Дидактична гра «Виклади букву» (з природних, викидних матеріалів).

5. Дидактична гра «Квітка» «Склади слово».

6. Дидактична гра «Знайди назву зі звуком [м]» (узагальнювальні слова).

7. Дидактична гра «Відгадай загадку та зроби звуковий аналіз».

8. Дидактична гра «Склади букет».

9. Дидактичне завдання «Напиши і розфарбуй».

10. Дидактичне завдання «Відкриті та закриті склади».

11. Дидактичне завдання «Чистомовки знаємо, дружню повторюємо».

12. Дидактичне завдання «Вивчимо скоромовку».

13. Дидактичне завдання «Намалюй букву М».

4. Створити візуалізацію, використовуючи елементи ейдетики, до вивчення віршів (поезія). Клас і підручник на вибір здобувачів вищої освіти.

5. Дібрати тести для молодших школярів зі застосування сучасних технологій візуалізації в початковій школі.

6. Укласти словник термінів із теми.

7. Отримати сертифікат програми (заходу) неформальної освіти за темою заняття (за бажанням здобувачів вищої освіти, така форма здобуття освіти підтримується).

Освітні платформи для здобуття неформальної освіти:

Prometheus (найбільша українська освітня платформа масових відкритих онлайн-курсів)	URL://prometheus.org.ua/
EdEra (українська студія онлайн освіти. Команда платформи створює онлайн-курси, спецпроекти, інтерактивні підручники та освітні блоги)	URL://ed-era.com
На урок (методичні матеріали для вчителя, статті, онлайн-навчання, конкурси)	URL://naurok.com.ua/webinar
Педрода (організація навчання і підвищення кваліфікації)	URL://pedrada.ippo.com.ua
Всеосвіта (безплатна платформа для підвищення кваліфікації вчителів)	URL://vseosvita.ua
Coursera (освітня платформа)	URL:// www.coursera.org/
Kahoot (ігрова навчальна платформа, де ігри створені у форматі тестів із кількома варіантами відповідей)	URL://kahoot.it
Нова українська школа (освітня платформа)	URL://nus.org.ua
Освіторія (освітня платформа)	URL://osvitoria.media

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тестові та різнорівневі завдання з обов'язкового освітнього компонента «Інноваційні технології навчання української мови та читання в початковій школі» розроблені для самоконтролю здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти. Вони спрямовані на допомогу майбутнім учителям у підготовці до практичних і лабораторних занять, а також для опрацювання тем з означеної освітньої компоненти, відведених на самостійну роботу здобувачів освіти.

Пропоновані тестові і різнорівневі завдання розроблено відповідно до чинної робочої програми та побудовано за принципом програмованого контролю знань із усіх тем курсу, що дозволяє перевірити, наскільки повно засвоєний матеріал здобувачами вищої освіти. До кожного завдання для студентів пропонується чотири варіанти відповіді, з яких правильним є один варіант. Тести доречно застосувати під час опанування студентами нового матеріалу, у процесі підсумкового модульного контролю, для перевірки сформованості в студентів необхідних загальних і спеціальних компетентностей.

Завдання сучасного педагога:

- а) навчити слухати і поважати вчителя;
- б) навчити правилам поведінки у ЗЗСО;
- в) навчити писати конспекти;
- г) навчити здобувати знання, жити, працювати.

Державний стандарт початкової освіти ґрунтується на засадах:

- а) домашнього навчання;
- б) традиційного навчання;
- в) вільного доступу до будь-якої інформації;
- г) особистісно зорієнтованого, компетентнісного і діяльнісного підходів.

У чому полягає сутність поняття «інновація» у галузі навчання української мови та читання?

- а) нововведення, що стосується змісту і структури курсу, комплексу шляхів організації освітнього процесу з української мови та читання, збагачення його соціально значущими ідеями, методами, технологіями навчання;

- б) цілісна педагогічна система, складовими елементами якої є цілі, зміст, методи, засоби, послідовність дій суб'єктів і об'єктів освітнього процесу;
- в) ідея щодо покращення перебігу освітнього процесу;
- г) комплекс методів, прийомів і засобів, пов'язаних із проектуванням, організацією та проведенням освітнього процесу з мовно-літературної освітньої галузі.

Самоаналіз, роздуми над вивченим, уміння узагальнювати знання, приєднавши «нове» до вже відомого, бачити важливість вивченого матеріалу з української мови та читання для свого подальшого життя й творчої професійної діяльності:

- а) креативність;
- б) рефлексія;
- в) компетентність;
- г) індукція.

Якісно нова сукупність форм, методів і засобів навчання, виховання й управління, яка вносить суттєві зміни у результат педагогічного процесу:

- а) педагогічні інноваційні технології;
- б) педагогічні традиційні технології;
- в) інновації;
- г) методи.

Пропозиції, що покращують розвиток (перебіг) і результати освітнього процесу:

- а) інновації;
- б) новації;
- в) ефективність;
- г) результативність.

У чому полягає диференційований підхід до учнів?

- а) розподілити дітей у групи – «сильні», «середні» та «слабкі», щоб вони виконували завдання відповідно до своїх можливостей;
- б) організовувати групи за інтересами, пропонуючи якісь цікаві їм завдання;
- в) у групах може бути діти з різним рівнем успішності, і навіть із різними інтересами, головне – вони виконують загальне для всієї групи завдання;
- г) усі відповіді правильні.

Як виявляється зв'язок інноваційних технологій навчання української мови та читання з педагогікою?

- а) спираючись на рекомендації психологів, пропонується, наприклад, використовувати якомога різноманітніші форми роботи на уроці, серед яких належне місце займають ігрові, цікаві; наочність; фізкультхвилинки; підтвердження правил прикладами тощо;
- б) рекомендується використовувати пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, творчий методи, що спираються на загальнодидактичні принципи наочності, доступності, зв'язку з життям, активності тощо;
- в) лінгвометодика враховує, який розділ мовознавства вивчається, та пропонує ті чи ті прийоми роботи;
- г) усі відповіді правильні.

Особистісно зорієнтоване навчання:

- а) формує внутрішню пізнавальну діяльність;
- б) передбачає конструювання навчального дидактичного матеріалу;
- в) навчання, центром якого є особистість дитини;
- г) формує духовний світ школяра.

Педагогічна технологія – це:

- а) комплекс засобів і навчальних матеріалів, задіяних в освітньому процесі;
- б) педагогічна система, у якій використання засобів, прийомів навчання підвищує ефективність освітнього процесу;
- в) процес, спосіб виконання визначеного або певного завдання для освітнього процесу;
- г) процес, де вчитель передає знання учням.

Навчальний проєкт:

- а) практика особистісно зорієнтованого навчання в процесі конкретної праці учня на основі його вільного вибору, з урахуванням його інтересів;
- б) розглядає дитину як життєве явище, а не педагогічне, вбачаючи в ній не стільки об'єкт, що потребує впливу, скільки особистість, що інтенсивно розвивається;
- в) формування в дитині конкретних здібностей;
- г) формування в дитини організаторських здібностей.

У котрому рядку правильно зазначено функції групової навчальної діяльності?

- а) мотиваційна;
- б) навчальна, виховна;
- в) розвивальна, організаційна;
- г) усі відповіді правильні.

За якої умови технологія групової навчальної діяльності ефективна?

- а) ретельного продумування структури уроку;
- б) організування навчально-виховної роботи серед школярів;
- в) виховування любові до праці;
- г) правильної відповіді немає.

Технологія групової діяльності передбачає:

- а) навчити школярів співпраці у виконанні групових завдань;
- б) стимулювати моральні переживання взаємного навчання, зацікавленості в успіху товаришів;
- в) формувати комунікативні вміння молодших школярів;
- г) усі відповіді правильні.

Інформаційно-комунікаційні технології – це:

- а) особистісно зорієнтований підхід до процесу навчання та виховання;
- б) сукупність методів і технічних засобів організації освітнього процесу, збереження та опрацювання матеріалу за допомогою комп'ютерів;
- в) цілеспрямована діяльність учителя й учня;
- г) забезпечення розвитку дитини.

Будь-яка технологія передбачає:

- а) предмет праці, засоби праці, носія технологічних функцій, рівень технологічного розвитку суспільства;
- б) лише технічні засоби;
- в) немає правильної відповіді;
- г) використання комп'ютерних засобів.

Сугестивна техніка – це:

- а) активний вплив на уяву, емоції, підсвідомість людини шляхом уявного створення позитивних образів;
- б) немає правильної відповіді;

- в) запровадження міжпредметних зв'язків;
- г) ефективний спосіб відновлення енергії.

Хто вивчав питання розвитку фантазії в дітей?

- а) Дж. Родарі;
- б) Г. Доман;
- в) М. Зайцев;
- г) В. Сухомлинський.

У якому рядку правильно названо прийоми для розвитку фантазії, які пропонує Дж. Родарі:

- а) «перебріхування казок», «салат із казок», «казковий борщ»;
- б) «казки навиворіт», «оповідання за столом», «вернісаж із легенд»;
- в) «іграшка як персонаж», «мандри Гулівера», «подорож власним будинком»;
- г) «Червона Шапочка і гелікоптер», «карти Проппа», «казка-калька».

Хто є автором прийому «біном фантазії»?

- а) Дж. Свіфт;
- б) Г. Доман;
- в) М. Монтессорі;
- г) Дж. Родарі.

У якій книжці Дж. Родарі використав поняття «біном фантазії»?

- а) «Фантастична граматики»;
- б) «Граматики фантазії»;
- в) «Біном фантазії»;
- г) «Фантазуємо і вчимося».

Прийом «біном фантазії» сприяє розвитку:

- а) фантазії, мовлення;
- б) фантазії, мислення;
- в) фантазії, уяви;
- г) фантазії, уяви, мислення, мовлення.

Хто пропонував переробляти класичні казки, популяризуючи їх у формі ігор?

- а) автори «Веселкової» педагогіки;
- б) Дж. Родарі;
- в) М. Зайцев;
- г) М. Монтессорі.

Навчання, центром якого є особистість дитини, її самобутність, самоцінність – це:

- а) індивідуальне;
- б) диференційоване;
- в) особистісно зорієнтоване;
- г) інтенсифіковане.

Метою особистісно зорієнтованого уроку є:

- а) створення умов для виявлення пізнавальної активності учнів;
- б) виявлення інтересів дитини;
- в) виявлення умінь та навиків дитини;
- г) вивчення індивідуальних особливостей дитини.

Що не є вимогою до особистісно зорієнтованого уроку?

- а) пріоритет особистості учня в організації освітнього процесу;
- б) формування вмінь учнів самостійно здобувати знання та застосовувати їх на практиці;
- в) перевірка домашнього завдання;
- г) індивідуалізація, диференціація та інтенсифікація освітнього процесу.

Назвіть технологію, якій властива така вимога до дидактичного забезпечення освітнього процесу: активне стимулювання учня до набуття знань має забезпечувати можливість самоосвіти, саморозвитку, самовираження в сучасному та майбутньому?

- а) технологія раннього розвитку;
- б) «Веселкова» технологія;
- в) особистісно зорієнтована технологія;
- г) інформаційно-комунікаційна технологія.

На якому етапі особистісно зорієнтованого уроку доцільно використати такий складник, як проблематизація?

- а) вивчення нового матеріалу;
- б) засвоєння знань, формування вмінь та навиків;
- в) визначення мети й завдань уроку;
- г) стимулювання та мотивація навчально-пізнавальної діяльності.

На якому етапі особистісно зорієнтованого уроку доцільно використовувати заохочення, навчально-пізнавальну гру, створення ситуації успіху, проблемної ситуації, взаємодопомоги, стимулювання інтересу до навчання?

- а) вивчення нового матеріалу;

- б) засвоєння знань, формування вмінь та навиків;
- в) визначення мети й завдань уроку;
- г) стимулювання та мотивація навчально-пізнавальної діяльності.

Що становить методичну основу особистісно зорієнтованого навчання?

- а) індивідуалізація та диференціація навчального матеріалу;
- б) особистість дитини;
- в) інтенсифікація навчання;
- г) усі відповідні правильні.

Поняття «особистісно зорієнтоване навчання», «диференціація навчання», «індивідуалізація», «інтенсифікація навчання» – є:

- а) тотожні;
- б) взаємов'язані, але не тотожні;
- в) суттєво відрізняються одне від одного, не мають спільних ознак;
- г) немає правильної відповіді.

Що є основою для виявлення індивідуального пізнавального шляху кожного учня?

- а) педагогічне спостереження;
- б) система вправ та завдання;
- в) проведення анкетування;
- г) бесіда із учнем.

Під час застосування інформаційно-комунікаційних технологій доцільно дотримуватись:

- а) психолого-педагогічних вимог;
- б) санітарно-гігієнічних вимог;
- в) методичних вимог;
- г) усі відповіді правильні.

Назвіть зайву з-поміж вимог до застосування інформаційно-комунікаційної технології в початковій школі.

- а) наявність зручних засобів навігації;
- б) фіксація особистих досягнень школярів у процесі роботи;
- в) органічне поєднання навчального та ігрового складників мультимедіа;
- г) забезпечення кожного учня комп'ютером.

Мультимедійність – це:

- а) наявність у презентації не лише тексту й графіки, але й анімації, відео та звуку;
- б) графічне зображення предметів;
- в) анімаційні та звукові ефекти;
- г) застосування мультиплікаційних персонажів для передання задуму автора.

Назвіть вид додатків мультимедіа за таким описом: навчально-тренувальні програмні продукти, які орієнтовані на відпрацювання учнями певної вікової категорії умінь і придбання навиків із конкретної дисципліни.

- а) мультимедіа-тренажер;
- б) мультимедіа-презентація;
- в) мультимедіа-видання;
- г) мультимедіа-підручник.

Назвіть методичну вимогу до вирішення навчальних завдань за допомогою комп'ютера?

- а) систематичне оцінювання результатів роботи учня;
- б) використання чорно-білих презентацій;
- в) дотримання санітарно-гігієнічних вимог;
- г) немає правильної відповіді.

Яка функція не є властива ігровій технології?

- а) розважальна;
- б) комунікативна;
- в) соціалізація;
- г) лінгвістична.

Яка функція не є властива ігровій технології?

- а) корекційна;
- б) діагностична;
- в) наукова;
- г) терапевтична.

Назвіть функцію гри за такою її характеристикою: подолання різних труднощів, що виникають у життєдіяльності.

- а) терапевтична;
- б) діагностична;
- в) корекційна;
- г) соціалізації.

Назвіть функцію гри за такою її характеристикою: засвоєння єдиних для всіх людей соціокультурних цінностей.

- а) корекційна;
- б) міжнаціональної комунікації;
- в) розважальна;
- г) діагностична.

Яка вимога не стосується використання ігрової технології?

- а) можливість дії для кожного учасника;
- б) оцінювання результату навчальної діяльності учня;
- в) результат гри повинен бути різний;
- г) варіативність у грі.

За яким критерієм ігри поділяють на фізичні (рухові), інтелектуальні (розумові), трудові, соціальні та психологічні?

- а) за характером педагогічного процесу;
- б) за характером ігрової методики;
- в) за видом діяльності;
- г) за ігровим середовищем.

За яким критерієм ігри поділяють на предметні, сюжетні, рольові, ділові, імітаційні, ігри-драматизації?

- а) за характером педагогічного процесу;
- б) за характером ігрової методики;
- в) за видом діяльності;
- г) за ігровим середовищем.

Назвіть технологію за таким описом: цільовий акт діяльності, в основі якого лежать інтереси дитини.

- а) особистісно зорієнтована;
- б) проєктна;
- в) ігрова;
- г) інтерактивна.

Яка технологія передбачає використання сукупності дослідницьких, пошукових, творчих методів, прийомів, засобів?

- а) особистісно зорієнтована;
- б) ігрова;
- в) проєктна;
- г) інтерактивна.

Яка технологія зумовлює досягнення такої мети: сприяти учневі в здобутті комунікативних навиків, тобто здатності працювати в різних групах, виконуючи всілякі соціальні ролі (лідера, виконавця, посередника тощо)?

- а) особистісно зорієнтована;
- б) ігрова;
- в) проєктна;
- г) групова.

За якою ознакою виокремлюють особистісні, парні, групові типи проєктів?

- а) за характером контактів;
- б) за тривалістю виконання;
- в) за кількістю учасників;
- г) за предметно-змістовою галуззю.

За якою ознакою виокремлюють дослідницькі, пошукові, творчі, прикладні (практико-орієнтовані), рольові, інформаційні проєкти?

- а) за домінантною діяльністю;
- б) за предметно-змістовою галуззю знань;
- в) за характером контактів;
- г) за тривалістю виконання.

Який тип проєктів має таку характеристику: повністю підпорядкований логіці дослідження й має відповідну структуру – тема, аргументація її актуальності, визначення предмета й об'єкта, завдань і методів, визначення методології дослідження, висунення гіпотез розв'язання проблеми?

- а) творчий;
- б) практико-орієнтований;
- в) дослідницький;
- г) ігровий.

Який тип проєктів вирізняється такою характеристикою: не маю детально опрацьованої структури спільної діяльності учасників, вона розвивається, підпорядковуючись кінцевому результату?

- а) творчий;
- б) практико-орієнтований;
- в) дослідницький;
- г) ігровий.

Який тип проєктів вирізняється такою характеристикою: учасники беруть собі визначені ролі, обумовлені характером і змістом проєкту?

- а) творчий;
- б) практико-орієнтований;
- в) дослідницький;
- г) ігровий.

Який тип проєктів вирізняється такою характеристикою: визначено результат діяльності учасників, він орієнтований на соціальні інтереси учасників (документ, програма, рекомендації, проєкт закону, словник, проєкт шкільного саду)?

- а) творчий;
- б) практико-орієнтований;
- в) дослідницький;
- г) ігровий.

Який метод не належить до інтерактивних технологій колективно-групового навчання?

- а) мікрофон;
- б) ажурна пилка;
- в) карусель;
- г) незакінчені речення.

Який метод не належить до інтерактивних технологій опрацювання дискусійних питань?

- а) дебати;
- б) безперервна шкала думок;
- в) метод «Прес»;
- г) дерево вирішень.

Назвіть інтерактивний метод за такою характеристикою: об'єднайте учнів у 2–4 групи та ознайомте із завданням; запропонуйте одній із груп сісти в центрі або на початку середнього ряду в класі, де стоять парти, і утворити коло; подайте команду розпочати обговорення...

- а) дебати;
- б) безперервна шкала думок;
- в) акваріум;
- г) мікрофон.

Назвіть інтерактивний метод за такою характеристикою: визначте проблему, яку необхідно вирішити; приготуйте папір для занотування ідей, запишіть проблему у вигляді питання; оберіть ведучого та секретаря, який записуватиме всі ідей...

- а) мозковий штурм;
- б) дебати;
- в) акваріум;
- г) дерево вирішень.

Який метод передбачає поділ учнів на «домашні» групи?

- а) акваріум;
- б) ажурна пилка;
- в) навчаючи – вчуся;
- г) дебати.

Який інтерактивний метод поєднують із методом «мікрофон»?

- а) дебати;
- б) безперервна шкала думок;
- в) акваріум;
- г) незакінчені речення.

Який інтерактивний метод недоцільно використовувати на етапі мотивації?

- а) мікрофон;
- б) акваріум;
- в) банани;
- г) роз'єднай слова.

Який інтерактивний метод недоцільно використовувати на етапі надання необхідної інформації?

- а) мозковий штурм;
- б) гронування;
- в) кубування;
- г) банани.

Визначте рядок, у якому правильно зазначено усі складники підсумкового етапу інтерактивного уроку.

- а) установлення фактів, аналіз причин того чи того факту уроку, планування дій;
- б) установлення фактів, аналіз помилок, усунення помилок;
- в) установлення фактів, планування дій, подальша перспектива;
- г) аналіз фактів, оцінювання результатів, усунення помилок.

Сенкан – це вірш із:

- а) 7 рядків;
- б) 6 рядків;
- в) 5 рядків;
- г) 4 рядків.

Назвіть поняття за такою його характеристикою: динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність.

- а) компетентність;
- б) діяльнісний підхід;
- в) компетенція;
- г) інтегрований підхід.

Стратегію «Читання з позначками» використовують для читання

- а) художньої літератури;
- б) наукової та науково-популярної літератури;
- в) навчальної літератури;
- г) будь-якої літератури.

Педагогіка партнерства (співробітництва) ґрунтується на таких принципах:

- а) науковості й співробітництва;

- б) гуманізму й співробітництва;
- в) гуманізму й творчого підходу до розвитку особистості;
- г) міжпредметних зв'язків й інтеграції.

Навчання без примусу передбачає:

- а) виключення всіх засобів примусу з арсеналу педагогічних засобів;
- б) постійну допомогу учням;
- в) постійний стимул до навчання;
- г) відсутність будь-яких правил у навчанні.

Ідея важкої мети полягає у тому, що:

- а) учням ставлять легкі завдання, щоб не сприяти знеохоченню до навчання;
- б) учні виконують завдання підвищеної складності, щоб визначити тих, котрі мають здібності до навчання;
- в) перед учнями ставиться складна мета, учитель не допомагає учням, таким чином в учнів формуються якості до самоосвіти;
- г) перед учнями ставиться складна мета, водночас учитель всіма засобами має налаштувати учнів на її досягнення, вселити в них упевненість у перемозі над труднощами.

Ідея випередження дозволяє включати у програму

- а) більш складний матеріал, об'єднувати його в блоки, починати заздалегідь вивчати складні теми, закладати перспективу вивчення теми наступного уроку;
- б) новий матеріал, постійно повторюючи попередній матеріал;
- в) позапрограмовий матеріал, складніший, однак більш цікавий для учнів;
- г) нескладний матеріал із наступних тем.

Назвіть поняття за такою характеристикою: об'єднання в єдине ціле раніше розрізнених частин та елементів системи на основі їх взаємозалежності і взаємодоповнюваності

- а) інтеграція;
- б) блокова система навчання;
- в) тематичне навчання;
- г) критичне мислення.

Яка технологія має такий компонент «читання для себе»?

- а) Щоденні 3;
- б) Щодення 5;
- в) читання і письмо для розвитку критичного мислення;
- г) правильної відповіді нема.

Скільки часу повинен читати учень за технологією «Щоденні 5»?

- а) читає стільки, скільки хоче;
- б) читає весь відведений час;
- в) читає перші хвилини;
- г) читає увесь урок.

Що є основною метою компонента «Письмо для себе» за технологією «Щоденні 5»?

- а) подолати психологічний бар'єр;
- б) виробити навички грамотного письма;
- в) додаткові завдання для учнів, які вирізняються гіперактивністю;
- г) залучити сильних учнів до додаткової роботи.

Сторітелінг – це

- а) мистецтво розповідати історії з метою навчання;
- б) малювання картин на основі прочитаного;
- в) театралізація;
- г) складання казок.

Назвіть стратегію розвитку критичного мислення для написання оригінальних текстів

- а) РАФТ;
- б) сторітелінг;
- в) джигсоу;
- г) мозаїка.

Завдання II рівня

1. Продовжте перелік принципів технології розвитку критичного мислення:

- а) здоров'язберезувальний;
- б) гуманізації та особистісного підходу;
- г) творчої діяльності;
- г) додатковості;
- д)

- е)
- є)
- ж)
- з)

2. Творчий проєкт це – ...

3. Назвіть дві спільні та дві відмінні риси дослідницького та творчого проєктів.

4. Розкрийте зміст поняття «асоціативний куц».

5. Назвіть види ігор за методикою їх проведення:

- а) сюжетні;
- б) імітаційні;
- в)
- г)
- ґ)
- д)

6. У чому полягає відмінність між імітаційною (ситуативною) грою та рольовою (драматизаційною) грою.

7. У чому полягає відмінність між поняттями «індивідуалізація навчання», «диференціація навчання», «особистісно зорієнтоване навчання», «інтенсифікація навчання»?

8. Доповніть перелік функцій гри в освітньому процесі:

- а) розважальна;
- б) самореалізації;
- в) міжнаціональної комунікації;
- г)
- ґ)
- д)
- е)
- є)

9. Назвіть чотири переваги технології кооперативного навчання.

10. Розкрийте зміст таких понять: «педагогічна технологія», «інноваційна технологія», «технологізація освітнього процесу».

11. Назвіть спільні та відмінні риси технологій кооперативного та колективно-групового навчання.

12. Доповніть перелік типів проєктів:

а) творчі;

б)

в)

г)

г)

13. Назвіть чотири недоліки технології кооперативного навчання.

14. Назвіть прийоми мнемотехніки.

16. Чим відрізняється піктограма від мнемотаблиці?

17. Доповніть перелік методів кооперативного навчання:

а) ротаційні (змінні) трійки;

б) робота в малих групах;

в)

г)

г)

д)

18. Розкрийте зміст методу «яблуна ідей». На якому етапі проєктної технології його доцільно використовувати?

19. Назвіть п'ять основних вимог до використання ІКТ у початковій школі.

20. Доповніть перелік методів колективно-групового навчання:

а) мозковий штурм;

б) незакінчені речення;

в)

г)

г)

д)

Завдання III рівня

- 1.** Опишіть послідовність застосування інтерактивного методу «Сенкан» під час написання тексту-опису природи.
- 2.** Опишіть етап уроку «Вивчення нового матеріалу» з розділу «Текст» у 2 класі, застосувавши метод «Обери позицію».
- 3.** Опишіть послідовність застосування інтерактивного методу «Ажурна пилка» під час вивчення розділу «Слово. Значення слова» у 3 класі.
- 4.** Опишіть етап уроку «Закріплення вивченого матеріалу» з розділу «Дієслово» в 3 класі, застосувавши метод «Акваріум».
- 5.** Опишіть етап уроку «Вивчення нового матеріалу» із застосуванням методу «Навчаючи – вчуся» з розділу «Текст» у 2 класі.
- 6.** Опишіть етап уроку «Надання необхідної інформації» із застосуванням методу «Мозковий штурм» із розділу «Іменник» у 3 класі.

ПИТАННЯ ДО СЕМЕСТРОВОГО ЕКЗАМЕНУ З ОСВІТЬОГО КОМПОНЕНТА

Технологічний підхід до мовно-літературної освіти на сучасному етапі розвитку початкової школи.

Технологія як наука про майстерність. Сутність та особливості педагогічних технологій. Класифікація педагогічних технологій. Аналіз технологій початкової школи.

Характеристика мовно-літературної освітньої галузі відповідно до Державного стандарту початкової освіти.

Інноваційні тенденції розвитку сучасної початкової освіти.

Сутність і особливості педагогічної технології. Класифікація інноваційних технологій навчання.

Структура готовності педагога до інноваційної педагогічної діяльності.

Розвиток інноваційної поведінки педагога.

Вимоги до уроку української мови та читання з використанням освітніх технологій навчання.

Мета, завдання та функції дидактичної гри в освітньому процесі. Підходи до класифікації дидактичних ігор. Особливості застосування дидактичних ігор на уроках української мови та читання в початковій школі. Ігрові технології навчання. Моделювання структури уроку української мови та читання з елементами ігрових технологій навчання на різних етапах уроку.

Електронні освітні ігрові ресурси в початковій школі.

Інтерактивні технології як ефективний засіб підвищення освітнього процесу: цілі та завдання інтерактивних технологій.

Упровадження технологій інтерактивного навчання на уроках української мови та читання в початковій школі.

Структура уроків словесності із застосуванням інтерактивних технологій.

Мета технології організації групової навчальної діяльності – розвиток дитини як суб'єкта навчальної діяльності.

Зміст та методи технології організації групової навчальної діяльності на уроках словесності.

Узаємодія вчителя і учнів в освітньому процесі як педагогічна проблема. Спілкування та співробітництво учнів на уроці – один з головних принципів формування особистості в системі розвивального

навчання. Впровадження інтерактивних методів на уроках читання. Використання інтерактивних прийомів навчання на уроках української мови.

Критичне мислення як вид розумової діяльності. Роль запитань у критичному мисленні. Реалізація технології на уроках української мови та читання в початковій школі.

Методи та прийоми роботи розвитку критичного мислення на уроках словесності.

Моделювання структури уроку української мови та читання з елементами критичного мислення.

Квест – сучасна технологія навчання молодших школярів.

Методика роботи над навчальним проєктом. Етапи планування змісту та ходу навчального проєкту. Можливі теми проєктів у початковому курсі мови.

Суть, функції та особливості технології проблемного навчання. Алгоритм роботи над проблемною ситуацією в початковій школі.

Структура проблемного уроку. Прийоми створення проблемних ситуацій.

Особливості застосування кейс-технології на уроках словесності в початковій школі.

Вимоги до особистісно зорієнтованого уроку.

Етапи моделі організації навчання різних рівнів розумової активності під час уроку.

Методи організації розвивального навчання, які сприяють ефективності уроку.

Оцінювання діяльності учнів на інтерактивному уроці (методи, форми).

Диференціація як засіб здійснення індивідуального підходу до організації навчальної діяльності. Види диференціації та умови її реалізації на уроках української мови та читання. Дидактичні можливості диференційованої групової навчальної діяльності учнів початкових класів. Моделювання структури уроку української мови та читання з елементами диференціації на різних етапах уроку.

Мета і завдання дослідницької технології. Концептуальні положення.

Зміст дослідницької технології. Методи застосування технології навчання як дослідження на уроках української мови та читання.

Поняття «метод проєктів». Цілі організації проєктної діяльності учнів у початковому курсі української мови та читання.

Інформаційно-комунікаційні технології навчання. Мультимедіа на уроках української мови та читання. Моделювання структури уроку української мови та читання з елементами інформаційно-комунікаційних технологій навчання на різних етапах уроку.

Методичні аспекти у формуванні читацької та писемної компетентностей учнів початкової школи. «Щоденні 5» як ефективний засіб формування мовної особистості молодшого школяра. Застосування прийомів технології «Щоденні 5» на уроках української мови та читання.

Розвиток читацької культури учнів початкових класів засобами технології «Щоденні 5».

Методи та прийоми мнемотехніки на уроках словесності.

Поняття «навчальна технологія». Особливості організації процесу навчання, побудованого за технологічними принципами.

Дидактичний потенціал використання візуалізації в освітньому процесі початкової школи.

Сучасні форми візуалізації матеріалу на уроках української мови та читання.

Ментальна карта як засіб візуалізації навчального матеріалу на уроках мовно-літературної освітньої галузі.

Онлайнві інструменти візуалізації на уроках словесності.

Зміст і види технології скрайбінгу. Етапи й особливості використання скрайбінгу в початкових класах. Створення скрайб-презентації.

Лепбук як навчальна технологія у формуванні комунікативних компетентностей молодших школярів. Різновиди лепбука. Особливості використання лепбука на уроках української мови та читання.

Сутність технології розвитку творчої особистості, її завдання.

Види творчих завдань. Методи та прийоми розвитку творчої особистості на уроках української мови та читання в початковій школі.

Поняття педагогічного сторітелінгу. Види, функції та структурні компоненти сторітелінгу.

Переваги сторітелінгу в роботі з дітьми на уроках української мови та читання.

Спектр навчальних технологій, вибір технологій для навчання української мови та читання.

Навчальне видання

Автор-укладач:

Наталія ГУДИМА, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методик початкової освіти;

**ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА
ЧИТАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ**

Навчально-методичний посібник

Підписано до друку 29.08.2024 р. Формат 60x84/16
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний
Ум. друк. арк. 14,41. Тираж 50. Зам. 137

Видавець Ковальчук О.В.
32315, Хмельницька обл., м. Кам'янець-Подільський,
вул. Васильєва, 13, корп. А, 37.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 7057 від 25.05.2020 р.